

2 A

Godfrey Bosville Esq.

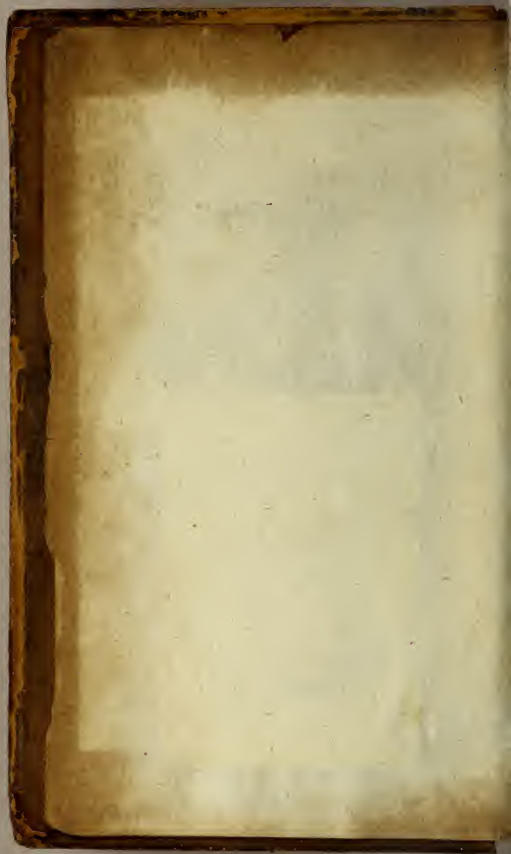
2774

4370

cp

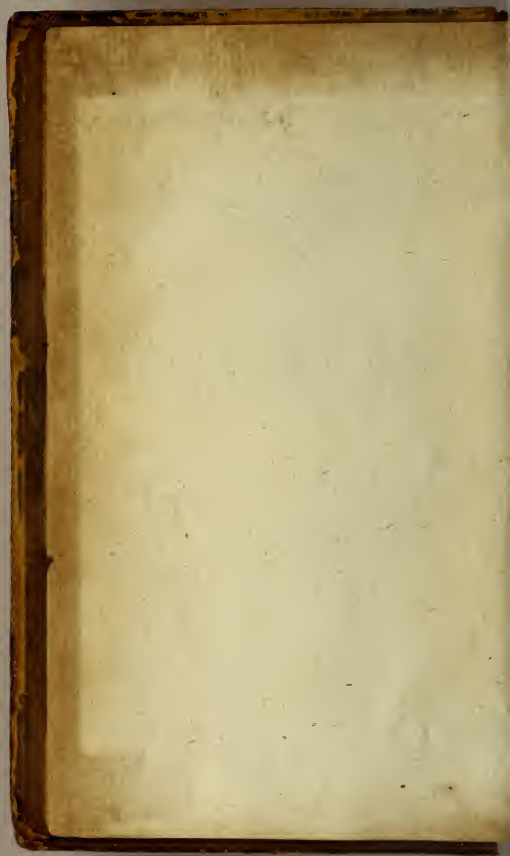

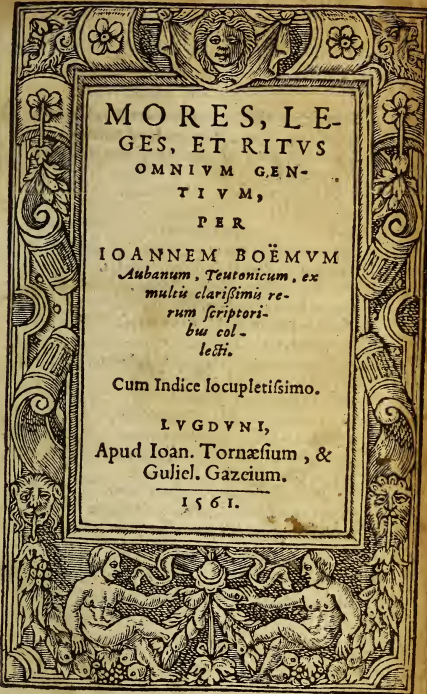
John Carter Brown
Library
Brown University

Fr - F - 8.

Go: Bossville 1679.

MORES, LE-
GES, ET RITVS
OMNIVM GEN-
TIVM,

PER
IOANNEM BOËMVM

*Aubanum, Teutonicum, ex
multis clarissimis re-
rum scriptori-
bus col-
lecti.*

Cum Indice locupletissimo.

LVGDVNI,
Apud Ioan. Tornæsum, &
Guliel. Gazeium.

1561.

manly house. 112.

H E N D E C A S Y L L A
B O N A D L E
C T O R E M .

*Non sic Herodotum, haud quidem Strabonem,
Haud Trogum, neq; Plinium, haud Solinum,
Scriptorem haud Siculum, haud senem Berosum:
Facundis aliquem nec ex nouellis,
Non Papamq; Pium, Sabellicumq;
De rebus breuius fidelisq;
His tractasse. Videre nationes
Hic omnes Asia queas vagantes,
Persas atq; Arabes, Scythas, & Indos,
Parthos, Assyrios, Syrosq;, Medos.
Europa pariter Gethas, Dacosq;
Thraces, Sauromatasq;, Pannonessq;
Germanos, Italos, Gallos, Iberos,
Hybernos quoq;, Cantabros, Britannos,
Et gentes titulo sub Africano,
Pænos, Aethiopes, & incolentes
Aegyptum, & Libye aridas arenas,
Nonnullasq; per insulas morantes:
Turcarum insuper atq; Tartatorum
Setas, Christi genumq;, nationum,
Qua latè dominantur, & gubernant
Nunc regna, imperia, atque principatus
Mundum praeualidè per uniuersum.*

3
SIGISMUNDO GRYM, AV-

GUSTANO, OPTIMARVM

artium & Medicinæ eximio

Doctori, Ioannes Boë-

mus Aubanus Teu-

tonicus. S.

*

OLLATVRVS me ad celeberrimum hunc morem, quo omnes, qui vnquam à se scriptos libros in lucem dedere, vnum aut plures è præ-

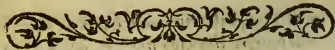
stantioribus viris eligere solent, quibus velut defensoribus patronis, illos adscribant, dederuntq;: Cum huc atque illuc multum diuq; circumspicere, cui & ego lucubrationes hæc meas de Gentium moribus, ac earundem viuendi ratione, nominatim dedicare, & ad propugnandum tradere cum primis velim, cui acceptas fore considerem: Nemo mihi te, splendidissime Doctor, cum dignior, tum aptior occurrit: non eo solum, quòd eas sub expensis tuis, tuoq; sub mundissimo castigatissimoq; literario prælo impressurus, laudem (quantulacunque mihi vnquam à grato & humano lectore pro habitis laboribus cesserit) communem mecum habiturus sis: verum quòd te materia ea haud mediocriter delectari notanter cognoui, cum anno superiori similes libellos duos, vnum de Septentrionalibus Gentibus, cuius autor Matthias de Michau, alium

a 2 de

de Meridionalibus cuiusdam Ludouici de Bo-
nonia, impresseris: meq; librum presentem in
Germanicam linguam nostram transferre inter-
pretariq; adhortatus sis. Et hoc dignissimè: quip-
pe, qui optimè diu antea hæc atq; alia, qua de
externis nationibus memorantur, omnia cogno-
ris, sciasq;: licet non ex leuibus circulatoribus,
non ex vagis mendicis, qui vt vulgò admiratio-
res, acceptioresq; sint, adeò nefandissimè absq;
omni verecundia plerunq; mentiuntur, vt non
ipsis modò non fides etià minima habeatur, ve-
rùm omnibus iuxta, qui aliquid de his aut scri-
bunt, aut recitant: Sed ex grauium fide dignissi-
morum autorum scriptis, quibus per dius & per-
nox tu quoq; quandocunq; à medicis curis vaca-
re datur, operam summam impendis. Atque ex
hinc homini in publica præsertim administratio-
ne constituto nihil vtilius, nihil gloriosius, iucun-
dusq; magis, quàm veraciter aut legendo aut
peregrinando cognoscere, qua religione, quibus
moribus, qua regiminis forma, quibus legibus,
institutisq; alia per orbem gentes vitam tradu-
cant. Quod ita compertum est, vt illis, qui extra
patrios agros ad secundum vix lapidè vnquam
peruenerint, quiq; ingenuorum morum & ar-
tium in iuuentute parum aut nihil perceperint,
quamuis naturæ suæ bonitate opulenti, sacundi
& solertes satis superq; in patria sinu populos
moderentur & vrbes: tantum tamen felicitatis
adimatur, vt propemodùm pro despicato quicquid
dicant

dicant faciantq; ab omnibus habeatur. Ediuerso
 alijs, qui peregrè aliquādo profecti, sub fidelibus
 & eruditis preceptoribus in claris probeq; insti-
 tutis vrbibus egregia multa viderint, didice-
 rintq; , tantum gloria & maiestatis adūciatur,
 vt nihil ab eis attentetur, nihil fiat, quod non se-
 cus, quā à diuinissimo oraculo præceptum ala-
 criter non omnes amplectantur, cunctūq; non
 summè placeat. Quapropter, ornatissime Sigis-
 mūde, scripta hæc nostrā, quæ ex multis præcla-
 rissimis rerum scriptoribus, iam triennio fermè
 non sine maximis laboribus in librum istum col-
 legi, congeßi, & quantum ingenio atque indu-
 stria potui, augmentaui, à me obujs manibus &
 serena fronte suscipe, susceptaq; tanta diligentia,
 tanta fidelitate perlege, perlustra, examina, ab
 omniq; macula expurga : vt nihil vsquam præ-
 termittatur, nihil præterfluat, quod secum mi-
 nutuli quippiam subripiat inuoluatq; , quod po-
 stea à lynceis vituligatorū obstrigillatorumq;
 oculis inuentum, sphingeis vnguibus enodatum,
 vipereis linguis compunctum, exhibilatumq; , in
 fame & nominis nostrorum amborum dispen-
 dium, atq; obfuscationem in omnibus triujs
 pro fabula iactetur. Quod vbi diligen-
 tissimè perfeceris, sub dedaleo
 tuo literario prelo accu-
 ratissimè imprime-
 re curabis.

Vale.

IOAN. BOËMI

A V B A N I T E V T O -
N I C I A D L E -
C T O R E M

P R A E F A T I O .

Autores
quos i hoc
opere sequi
tur.

Causa quæ
eum ad scri-
bendū im-
pulerit.

MEMORABILIORES gē-
tiū mores, ritus, leges, locorumq;
vbi degunt situs, quos Historia
pater Herodotus, Diodorus Si-
culus, Berosus, Strabo, Solinus,
Trogus Pompeius, Ptolemaus, Plinius, Cornelius
Tacitus, Dionysius Apher, Pomponius Mela,
Casar, Iosephus: & ex recentioribus nonnulli,
Vincentius, Aeneas Syluius, qui postea Pij se-
cundi Pontificis maximi nomen tulit: Anto-
nius Sabellicus, Ioannes Nauclerus, Ambro-
sius Calepinus, Nicolaus Perottus in Cornuco-
pijs: aliq; permulti clarissimi rerum scriptores
in Commentarijs suis diffusè & ceu per partes
celebrauère: vt in vno libro conscriptos haberes,
facileq; quando vsus deposceret inuenires, histo-
riarum lector cultorq; studiiosissime, per otium
succisuis horis vndiq; conquisiui, collegi, &
in diarium hunc conscripsi, digessi: non spe lu-
cri vllius, non popularis auræ ambitione: ve-
rumen

vnum enim uerò tam libero & plane otioso stu-
 dio, quàm rei ipsius mira dulcedine atque uti-
 litate. Congessi, inquam, tum veteres, tum re-
 centes, bonos item & malos, indifferenter, ut
 ipsis tanquam presentissimis atq; optimis exem-
 plis perspectis vitam instituendo: laudabiles
 sanctosq; emulabundus secleris, culpabiles &
 obscænos vitabundus prætereas: Cognoscasq;
 mi lector, quàm pulchrè & feliciter hodie, quàm
 item incultè & simpliciter olim primi mortali-
 um, à creatione sua ad generale vsque dilu-
 uium & ultra multis seculis, terra fusi vixerint:
 quum in vsu adhuc æs signatum haberent nul-
 lum, mercimonia nulla, beneficia mutuo benefi-
 cius æquarent, nihil proprij cuiquam esset: quem-
 admodũ aer & calum, ita terra & aqua omni-
 bus communes: Non honoribus, non diuitijs in-
 hiarent: cum quisque sibi & admodum paucis
 contentus in rure sub Dio, aut saltem umbrosa
 sub arbore aliqua, humili ue casa, cum consorte
 vna vel pluribus, cum dulcibus natis securus,
 & penè otiosus ageret: congestis agrorum fru-
 ctibus, pecorũque lacte vesceretur, aquam
 potaret, vestimentum ex arborum corticibus
 latisque folijs primũ, deinde ex inconcinnatis
 animalium pellibus sibi consueret: nullis obse-
 ptus manibus, nullis fossis, liber vagansq; inter
 libera & vagantia pecora, vbicunque nox de-
 prehenderit, resideret: non latrones, non fures
 vllos metueret: letus prorsusq; ignarus eorum
 a 4 omnium

Libelli fax-
rago.

Utilitates
enumerat.

Mortalium
veterũ sim-
plex vita.

Securitas &
libertas.

omnium esset. Quae postea. una cum adolescente
 mundo ex varijs discordibus mortalium studijs,
 voluntatibus, emulationibus, subsequuta sunt,
 quando propter fructuum absque cultura na-
 scentium insufficientiam, aliarumq; rerum de-
 fectum, bestiarum hominumq; externorum im-
 primis crebram incurfionem, grassantemq; vio-
 lentiam, congregati hominum cætus eam per-
 uagandi nocendiq; libertatem communibus au-
 xilijs prohibitori: quiq; sibi certos terre limi-
 tes, certos agros vendicauere, in quibus coadu-
 natis tugurijs populariter habitare cæpere: se
 muris ac fossis premunire, legesq; sibi & magi-
 stratus, vt pacatè & ipsi inter se viuerent, eli-
 gere. Iam non ex rure, non ex pecore solùm,
 sed varijs inuentis artificijs, varijsq; laboribus
 vitæ emolumenta querere: per mare colliga-
 tis ratibus quàm longissimè, deportandi pri-
 mùm colonias gratia, deinde mercandi, ire:
 iunctis equis curribus vti, as in monetam signa-
 re, cultius molliusq; vestiri, humanius loqui, pa-
 catus conuersari, splendidius vesci, magnifi-
 centius edificare, per omnia iam mitiores, cul-
 tiores, prudentioresq; esse: agnatam barbariem
 feritatemq; famosam sponte sua exuentes, à mu-
 tua cade, ab humanarum carniū esu, à ra-
 pinis, à publico & indifferenti matrum filia-
 rumq; congressu, talibusq; multis abstinnere:
 Rationi & viribus iam innitentes terram, que
 tota tunc opacis syluis, nocentibus bestijs, &
 stagnant

Congregati
 homines
 primum.

Varia mor-
 taliū studia
 & inuenta.

Hōes cul-
 tiores facti.

stagnantibus vndis, humano incolatui inconueniens, deserta, horrida, omninoq; inculta & infrequens iacebat, industria & labore à saxorum salebris, ab arborum truncis, à superfluis vndis expurgauere, planauere, & totam secundam spectabilemque fecere: Campos aruis, colles vinetis adaptauere, sarculo proscissos frumentum atque vinum largiter producere instituerunt, qui grauatè prius glandes syluestriaque domo dedere, valles irriguis pratis hortisque amoenissimis decorauere, suprema montium syluis relictæ: aded omne solum fructificationi assignauerunt, vt quod lignationi pabulationique satisfaceret, superesse vix passi sunt. Loca adhæc omnia frequentissime incolere cœperunt, passim edificare, ex modicis pagis amplissimas vrbes, ex villis pagos, in excelsis montibus arces, in vallibus deorum templa struere, fontes vt salubriores vtque delectabiliores essent, cæsis marmoribus complexi sunt, circumcircaque consitis arboribus amoenissime obumbrare, à quibus in vrbes salientem aquam per canales, lauentesque siphones quàm longissime deriuauere: ubi naturaliter deerat, defossis in terram puteis profundissime quasiere, torrentes impetuosaque flumina, quæ frequenter prius pro libito in maximam interdum accolarum perniciem exatiabantur, obiectis aggeribus coercuere: etque vt transuadabilia, nihiloque negotiationibus humanis obstantia essent, immixtis in

Terra vberior facta & cultior.

imum palis aut arcubus eductis, validissimos pontes superiraposuere: In mari scopulos, à quibus nauigantes periclitari solebant, vt plurimum deiecere. Insulis & continenti solo portus multos fecere, ac in quibus admota naues à ventorum flatibus securè quiescerent naualia stationesq; amplissimas effodere: adeò omnia per terram, per mare excoluere, elaborauereq; vt terra ipsa ad priscum eius situm, naturalemq; squalorem hodie comparata, alia esse credi possit, quàm qua olim fuerit, deliciosissimo huic horto certè haud multum dissimilis, ex quo propter diuini praecepti transgressionem, infelices protoplasti Adam & Eua eiectione sunt. Praeterea multas ingeniosissimas disciplinas, multas artes inuenere homines: quibus per excogitatas etiam varias literarum notas librís, tabellisq; (vt ad posteros peruenirent) demandatis, sese extra mortalem conditionem in tantum vindicauere, extuleréque, vt indigetum deorum beatissimam vitam iam consequuti videri potuissent: Si non mundi princeps iniquissimus Satan superfeminata pestilentissima Xizania integrum & felicem hunc statum confudisset: qui vt homines & numero succrescere cognouit, & melius in mundi delicijs iam habere, inuidia permotus, teterrimis omnium generis sceleribus primùm sibi obnoxios factos, mox futurarum supercaelestiumque rerum curiositate affectos, per obscuras oraculo-

lorum

Terra paradiso æqualis.

Homo extra mortalem conditionem se vindicauit.

Mali demone inuidia homo perfundatus.

lorum ambages, iniecta superstitione atque timore, deorum dearumq; profanam culturam (ut vnus veri singularis Dei cognitionem aboleret, mortalesq; ipsos aliquo insigni malo afficeret) edocuit: hic Delphica, illic Euboica, alibi Nasamonia adita, Dodoneusq; quercus maligna inspiratione resonare fecit: quibus in Latio Saturno, in Creta Ioui, Iunoni in Samo, Bacco Thebis & in India, Isido Osyriq; in Aegypto, in Ilio Veste, in Aphrica iuxta Tritonem Palladi, Mercurio sub Teutatis nomine in Gallia & Germania, Minerue Himetto atque Athenis: Apollini Delphis, in Rhodo, Chio Patara Licia, in Troade & Tymbra, Dianae in Delo & Scythia, Veneri in Cypro, in Papho Gnido Cytheraq;: Marti in Thracia, Vulcano in Lippara & Lemno, Priapo in Lampsaco Hellepontis alijsq; multis in locis (quorum adhuc nomina ob praclarissima inuenta & beneficia popularibus suis collata, in recenti memoria erant) diuinos honores fieri excitauit. Deinde etiam postquam Christus Iesus verus Dei omnipotentis filius assumpta carne apparuisset, atque erranti mundo rursus verum aeterna beatitudinis iter ostendens, verbo & exemplo ad patris sui caelestis gloriam, ad beneuolentiamq; viuendum hortatus esset, missisq; in orbem vniuersum discipulis, salubri illorum praedicatione nefandissimos superstitionis ritus damnauisset, religionem nouam, nouaq; saluberrimam vitam

Verus Deus obliuioni datus.

Pluralitas deorum inducitur. Vbi locorum quic; deorum magis culti.

Christus Iesus ab errore vindicauit mundum.

Malus de-
mon iterū
hominī in-
fidiatu.

Gentes Ma-
hometanz.

Idololatræ
Scythæ.

Schismatici

Veri Chri-
stiani.

vite instituta promulgasset: & iam eò qui-
dem deduxisset, ut ipsis ab omnibus in orbe
gentibus receptis, ad veram felicitatem desyde-
rari ulterius potuisset nihil: Ipse Satan in ge-
nūnam malitiam reuersus, curiosa hominum
pectora, quæ destituere coactus fuerat, iterum
circumueniens, quædam in priorem errorem
reduxit, quædam nouis hereticis opinonibus
adeò corruptit, adeò excæcauit, ut multo me-
lius ipsis fuisset, ingressam semel veritatis viam
quodammodo ignorasse, quàm sic temerè, sic
malitiosè dereliquisse. Observant hodie, diui-
noq; honore quàm deuotissimè prosequuntur
Asia minoris, Armenia, Arabia, Persi-
dis, Syria, Assyria, Media, & in Africa
Aegypti, Numidia, Libya, Mauritania: In
Europa totius Græcia, Mysia, Thracia, Tur-
cici nominis gentes omnes Christo abiecto, Epi-
lenticum Mahometum & illius vesanum do-
gma. Scythiæ latissimi populi, qui Tartari ho-
die vocantur, pars Imperatoris sui Chami idola,
pars astra, pars etiam vnum Deum ex apostoli
Pauli doctrina veneratur. India ac Aethio-
pia gentes, quæ presbytero Ioanni parent, Chri-
stianam pietatem tuentur, sed instituto lon-
gè à nostro diuerso. Synceram orthodoxamq;
Christi fidem, qua gratiosè olim orbis vni-
uersus illustratus fuit, Germani retinemus, Ita-
li, Galli, Hispani, Angli, Scoti, Hyberni, Daci,
Linonij, Prussij, Poloni, Hungari, & insulares
Rhodij,

Rhody, Siculi, Corsici, Sardinij, pauciq; alij. Effecit acerbissimus humani generis hostis hac inducta morum diuersitate, hac sacrorum & rituum perdita damnosaq; superstitione, vt dum vnaquaque gens Deum, quem religiosè colit, quemq; prae se fert verum summumq; esse, dum se rectam aeternae beatitudinis viam ambulare, ceteras verò omnes per deuia, per abrupta oberrare magnis rationibus contendit, dumq; vnaquaque sectam suam longè lateq; propagare & extendere nititur, sese mutuo tantis inimicitijs, tantis odijs habeant prosequanturq;, vt ad externas hodie nationes peregrinari non solum non sit tutum, sed ferè omnino prohibitum & occlusum: vnde fieri persuasum mihi habeo, vt dum vicinarum gentium nomina vicinis gentibus vix cognita sint, pro mendacjs hodie reputentur quacunq; de ipsis aut scribantur aut referantur: quorum cognitio tamen adeò dulcis, adeò utilis, gloriosaq; semper reputata est, vt clare constet, non ob aliam causam quàm illius amore atque desiderio plerosque relicto natali solo, relictis charis parentibus, coniugibus, liberis, & amicis, relicta (quod magis est) propria salute, cum maximis difficultatibus, periculis, curis, angustijs, vt aliquid experirentur, remotissimas transmarinas interdum assumisse peregrinationes: vt compertum habeamus non hac tempestate nostra solum, verum ab exordio ferè mundi omnes perquam maximè

auctor

Discordiae
omnis semi
nariū cult^o
diuini dispa
ritas.

Cognitio
ex eternarū
rerū iucūda
& utilis.

autoritatis, prudentia, eruditionis ab omnibus existimatos, in Reipublica (paci & belli tempore) magistros, consiliarios, iudices, censores, administratores, duces publico consensu electos, ascitosq; esse: qui ad remotas terrae oras aliquando profecti multorum populorum mores cogno-

uere & vrbes: quemadmodum Graeciae atque Italiae priscos illos philosophos, Socratem Socraticam, Platonem Academicam, Aristotelem Peripateticam, Antisthenem Cynicam, Aristippum Cyrenaicam, Zenonem Stoicam, Pythagoram Pythagoricam: tantas sectas tantamq; discipulorum frequentiam instituere conciliareq; sibi potuisse conspicimus: quemadmodum veteres quoq; legumlatores Minoim & Rhadamanthum Cretensibus, Orphea Thracibus, Draconem Solonemq; Atheniensibus, Lycurgum Lacedaemonibus, Mosen Iudaeis, Zalmoxim Scythis, aliisque multos popularibus suis praescriptas sacrorum ceremonias, civilesq; disciplinas ferre potuisse videmus: Quod non a se intra patrios muros eas excogitasse, sed a

Prisci Græciz philosophi vnde philosophiam & gloriam auspicati.

Primi legumlatorum vnde autoritatem consequuti.

Sapientissimi seculi.

Præstantissimi heroës vnde militarem gloriam obtinuerunt.

sapientissimis seculi hominibus Chaldaeis ipsis Magis, Bragmanis, Gymnosophistis, & Aegyptiorum sacerdotibus, cum quibus aliquandiu conuersati essent, deportasse scirent quemadmodum postremò præstantissimos heros Creteum Iouem, qui quinque terrarum orbem perlustrasse prædicatur: Pari quoq; studio successuq; eius duos filios Dionysium cognomen

mento Bacchum, & fortissimum Herculem, amulumq; illius Thesea, Iasonem cum ceteris argonautis, naufragum Vlysses, & ex Troia profugum Aeneam; Cyrum, Darium, Xerxem, Alexandrum Magnum, Annibalem Pœnum, Mithridatem Ponti regem, quinquaginta nationum linguis loqui peritum, Antiochum magnum, innumerosq; Romanorum principes, Scipiones, Marios, Lentulos, Pompeium magnum, Iulium Caesarem, Octavianum Augustum, Constantinos, Carolos, Othones, Conados, Henricos, Federicos, per factas à se inexteris nationes bellicas expeditiones, immortalem hanc gloriam sempiternamq; memoriam comparare potuisse cognoscimus. Quapropter cum tanta sit in gentium earundemque morum cognitione voluptas, tanta utilitas, cumq; omni- us remotas terras adire inuisereque ob pluri- as causas non concedatur, non liceat etiam: melis, suauissime mi lector, conscriptos in hoc libro celebriores gentium mores, celebrioraque, quibus habitant, loca non minori alacritate, simplicitudineq; legendo amplexari & cogno- ere, quam si te per manus regionatim circun- uolans fidelissimè, quo instituto, & quo in loco haecque gens vitam egerit hodieq; agat, & ore tuos referrem, & ad oculum digito demonstra- rem. Non moueri, non auerti velis, quod à ri- liori censore mihi obijci, exprobrariq; possit, catur.

Peroratio

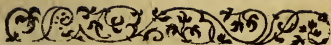
Veniã pre-

rem

rem me peruetustissimam, & plus quàm à mille
 autoribus antea pertractatam, etiam non alijs
 quàm eorum verbis, nunc pro meo, proq; nouo
 aliquo attulisse: verùm institutum meum dili-
 gentius introspiciens cognoscas, me tam ex inge-
 nij mei, quàm librorum meorum thesauro haud
 vulgari, tibi (ceu liberalis hic Paterfamiliàs,
 cui in Euangelio Christus omnem scribam do-
 ctum comparauit) dilecto hospiti non alie-
 na modo & vetera, sed mea etiam
 & plurima noua exhibere.

Vale, & quicquid est
 boni consule, ac-
 ceptumque
 habe.

*

DE ORIGINE HOMINIS OPINIO

THEOLOGORVM

VERA.

*

CAPVT I.

DIVINA maiestas, cum ce-
lum, & hanc vniuersi fa-
ciem, qua ab ornatu, & ele-
ganti forma mundus appel-
lata est, ac omnia quae illius
ambitu comprehenduntur,

Mundus
vnde appel-
latus.

quinto creationis die absoluisset, sexto hominem
masculum, vt esset, qui illis & praesset & frue-
retur, nobilissimum animal fecit: vnum omnium
animantium, quod caelestem mentem sortitum
est. Illi, quod ex rubentis terrae vena fieri conti-
gisset, Adami nomen dedit: tum mulierem ex
dormientis Adae latere depromptam, ne solus
esset, illi sociam & coniugem commisit: simul-
que in amoenissimam terrae partem constituit,
fluminibus quaque versus irriguam. Locus à
viridante facie, hilariq; aspectu παραδεισος est
Graia voce appellatus. Primò beatissimam vi-
tam agere, malorum omnium expertem, terra
sua sponte ferete omnia. Caterùm lege aberran-
tes

Primorum
parentū ori-
go & appel-
latio.
Adamus.

Paradisus.

b tes

Fertilitas
terre cur co-
hibita.

Protopla-
storū vita.

Cainus pri-
mogenitus.

Cataclysm^o

Diluium
quàm diu
duravit.

Noë propa-
gatio.

Noë filios
ac nepotes
habitatum
transmitit.

tes amœnissimo incolatu, sedēque illa beatiore
depulsi, solum flebiliter vertere. Cohibita de-
inceps & tellus est, cum nihil vltro ferret am-
plius, per sudorem & arumnam vitam agere:
subūt inde morbus, tentareque cœperunt frigora
& æstus humana corpora. Cainus primo ex his
genitus, secundo loco Abelus, & tum multi
alij: ita adolescente mundo, quum iam terra
frequentius coleretur, quò maior humanarum
gentium vis erat, eò magis vitia inualescere,
vitaq; in peius labi, iniuria pro innocentia ha-
beri cœpta est, pro pietate numinis contemptus:
eòque scelus ipsum processit, vt Deus (vix Noë
vno mortalium iusto reperto, quem propter hoc
cum domo sua seruari voluit, vt esset per quem
humanum genus ex integro reparari posset)

cataclysmum immiserit, qui inundans omnem
terram, vna clade omnia animantia, qua tunc
in terris fuere, præter admodum pauca, qua
mystica nauis tuebatur, cum volucris etiam
extinxit. Post quinos deinde menses, quibus
ea inundatio sæuīt, arca in Armenis monti-
bus desedit: Noë cum suis in terram egressus,
mortale genus breui tempore propitio numine
reparauit: & vt rursus omnis terra incoleretur,
filios, nepotes, ac pronepotes alios ad alias ter-
rarum oras velut in colonias habitatum misit.
In Aegyptum (vt Berosus habet) cum Colo-
nys Chami Esennium, in Libyam & Cyrenem,
Tritamem, & in totam reliquam Aphricam

Iape

Japetum Priscū, Atalaa : in Asiam orientalem misit, Gangem, cum aliquot ex filijs Comeri Galli, in Arabiam felicem Sabum cognomine Thuriferum, Arabum praefecit Arabiae deserta, & Petreium Petreia : Chanaan posuit in Damasco vsque in extrema Palaestina : In Europa regem Sarmatiae fecit Tuisconem à Tanai ad Rhenum flumen : iunctique sunt illi omnes filij Istri & Mesa cum fratribus suis ab Adula monte vsque in Mesemberiam Ponticam : sub quibus tenuerunt Tyrus Archadius Emathius Italiam, Comerus Gallus Samotes possedit Celtas, & Iubal Celtiberos. Fuit breuis illa & immatura filiorum alienatio à progenitoribus (quorum viuendi ritus & mores nondum adhuc satis imbiberant) omnis diuersitatis, quae sequuta est, causa. Chamus siquidem ob ludibrium, quo patrem habuit, cum vxore & liberis profugere coactus, in ea Arabia parte consedit, quae ab eo postea nomen sortita est: posteris nullum sacrorum ritum tradidit, cum nullum à patre accepisset. Vnde factum, vt quum procedente tempore alij post alios ex ea terra rursus velut in colonias missi, diuersa mundi loca tenuissent, (creuit enim supra modum abdicata soboles) quidam in errores inciderint inextricabiles : lingua variata est : cognitio veri dei, & omnis cultus perijt. Adeoq; quidam inculto & barbaro modo, vt audies, vitam duxere : vt quid differentiae inter eos, &

Vnde morū
& linguae di-
uersitas or-
ta.
Chami im-
maturū exi-
lium.

Homines à
brutis non
discerebant.

ſylueſtria animalia extiterit, vix videas. Qui in Aegyptum tranſiere, celeftium luminum motum pulchritudinemque mirati, Solem & Lunam, velut certum ipsis numen ineſſet, pro dijs colere cœpere, Iſidem hanc, illum Oſyrim nominantes. vitali ſpiritui etiam ſub Iouis appellatione: ſub Vulcani igni: Aetheri ſub Palladis: ſub Cereris telluri, alijsque ſub alijs nominibus diuinos honores tribuere. Nec tenebræ ille rerum tantum in Aegypto ſtetero: ſed quaſcunque à principio terras tenuerunt à Chamo procreati, vera pietatis ignorantia ſimul & inſanda ſeruitus cepit. Ceterum nulla vnquam tellus plurimum fuit coloniarum mater, quam Arabia pars illa, quam is cum ſuis inſedit: tantam humano generi cladem intempetiuum vnus attulit exilium. Contra Semi & Iaphetis prognati, legitime à maioribus inſtituti, modicis finibus contenti, haud tam latè, vt illi, ſunt per omnes terras euagati. Quo accidit, vt veritatis ſtudium, pietatis dico, & veri dei cultus apud vnã duntaxat gentem ad Meſſia vsque tempora in occulto permansit.

De origine hominis opinio Ethnicorum falſa.

C A P. I I.

Veteres verò illi Philoſophi, qui præter veri numinis cognitionem, ante multa ſecula naturam & hiſtorias tradiderunt, de hominis origine aliter ſenſerunt. Quidam enim mundum ingenitum & incorruptibilem, & genus humanum

Philoſo-
phorum de
mundo du-
plex opinio

manum ab aeterno exitisse, neque habuisse ortus principium credidere. Quidam genitum corruptibilemque arbitrati, et homines dixerunt generationis initium tempore esse sortitos. Nam à rerum primordio et calum et terram unicum habuisse ideam immixta eorum natura. Exinde distinctis inuicem corporibus cepisse mundum hunc ordinem, quem videmus. Aërem quidem motum hunc continuum sortitum, et igneam partem eius superiora loca, propter leuitatem appetisse. Eadem causa solem astraque; cetera cursus suos sortita. Quod verò humori mixtum, eodem stetit in loco, propter grauitatem. que cum mixta essent, ex humidis quidem mare effectum, ex durioribus verò terram lutosam euasisse, et omnino mollem. Hec primum quum solis ardore densior euasisset, eius postmodum superficie vi caloris tumefacta, multis in locis humores quosdam esse cōcretos: in quibus putredines tenui cōtecta pellicula sint excitata, quemadmodum in paludibus Aegyptus et stagnis accidere videmus: quum frigidam terram subito aestus aëris calefacit: tum verò in humidis calore adhibito generatio fiat: et noctu quidam circumfusum aër humorem præstet, qui in die, solis virtute consolidetur: tandem putredines ille ad summum perducta, adueniente veluti partus tempore, exustis confractisque pelliculis omnis generis educunt animantium formas: quorum ea,

Leuia superiora, grauius inferiora appetisse.

Animantium naturalis creatio.

Aegypti fecunditas.

que maiorem calorem sortita sunt, in superio-
 rem regionem volatilia effecta, abierunt: qua
 verò plus terra continebant, serpentina, aliaq;
 terrestria euaserunt animatia. Naturam aquo-
 sam nata in sui generis elementum delata sunt,
 & pisces appellata. Terra deinceps, tum Solis
 ardore, tum ventis in dies magis arescens, à
 gignendis maioribus animalibus desyt: sed que
 generata erant, mutua commixtione alios ani-
 mantes procrearunt. Eodem quoque modo &
 homines à principio genitos dicunt, in agris
 pastum querentes, syluestri & incognita
 vita vixisse: quibus herbe & arborum fru-
 ctus vltro victum praberent. Beluas insuper
 ijs fuisse insensas, quibus vt obsisterent, cœ-
 tus hominum ob timorem factos aiunt. com-
 munitatis utilitatis gratia, auxiliariq; inuicem præ-
 bita, & loca habitaculis quesita: sonus oris
 confusus quum esset, paulatim discreuisse vo-
 cem aiunt, & res omnes suo nomine ap-
 pellatione. Verum quum diuersis siti essent in
 orbis locis, non eisdem vsos verbis ferunt: pro-
 pterea & diuersos literarum characteres exti-
 tisse. Primosque hominum cœtus sue quenq;
 gentis initium fuisse. Verum primi homines
 nullo subsidio fulti, duram agebant vitam,
 quum ignorarent agrestes fructus in vsum fu-
 turum condere, & ad egestatem seruare: hinc
 fiebat, vt hyeme plurimi aut fame, aut frigo-
 re interirent. Experimento deinde edoctos,
 & spel

sol
 liu
 lo
 ut

If
 O
 Ac
 gn
 iu
 Act

as. Primorum
 Thominum
 es. inculta vita

Ara
 ara
 lia

Primi ho-
 mines à be-
 luis infeltati

Sen
 he
 gna
 Qu
 lei

Diuerfitas
 linguarum
 vnde facta.
 Gentium
 diuerfitas.
 Hoes peri-
 culo prudē-
 tes facti.

Pi
 phe
 mu
 oles

& speluncas aiunt quæsisse, ad vitandam frigo-
 ris vim, & fructus seruare cœpisse. Ignis adhuc
 notitia, cæterarumq; vtilium rerum percepta,
 & cæteras quoq; vite hominum commoditates
 breui tempore esse adinuentas, deniq; necessita-
 tem ipsam rerum magistram factam, singulorum
 peritiâ ingenijs mortaliũ subministrasse: qui-
 bus coadiutores datae sunt manus, sermo, animiq;
 præstantia. Et illi, qui eam hominis originem
 fuisse persuasum habuere, et non ad diuinam re-
 tulerunt prouidentiam, Aethiopes omnium
 mortalium primos fuisse dixerunt, hac coniectu-
 ra vsi, quod Aethiopicum solum ante omnes
 terras syderis propinquitate intepescere cœpisset,
 quũ terra esset ab initio vlginosa: quo contigit,
 vt ex prima illa humoris calorisq; temperie
 homo sit ipse genitus, atq; eam terrã, in qua nasci
 contigisset, libentius tenuerit, quã diuersam
 vllam, quum ignota adhuc essent omnia, quæsi-
 uerit. Ibi ergo exordientes, vbi prius paucula de
 Africa vna trium partium, in quas totus ter-
 rarum orbis, & hic liber noster partitus est,
 premiserimus: de Aethiopiae situ & eius gentis
 moribus primũ, tum singularum regionum,
 & gentium per ordinem, qua poterimus dili-
 gentia, referemus.

De terræ situ & partitione.

C A P. III.

Miores nostri, vt refert Orosius, totius
 terra circuli Oceani limbo circumseptum

Terra in
 partes tres
 diuiditur.

b 4

triquet

Magistra re-
rum neces-
sitas.

Aethiopes
omniũ mor-
taliũ primi

Captatio
beneuolen-
tix à dicen-
dorũ pro-
positione.

Aphrica ab
Asia diuidit

Europa ab
Aphrica di
uiditur.

Asia ab Eu
ropa diui
ditur.

Aphricæ fi
tus, quali
tas, & gētes.

Aphricæ
incomoda.

Quatuor
Aphricæ la
tera.

Indigenæ.

Aphricæ
gentes.

triquetra esse figura statuere: eiusq; tres partes, Aphricam, Asiam & Europam. Aphricam ab Asia determinat Nilus, qui à meridie in Aethiopiam diffunditur, & Aegyptum perlambens, ac mirabili fecunditate irrigans, ostijs non minus septem mari infunditur. Europam ab Aphrica diuidit mare mediterraneum, quod ab occidentali oceano circa Gades insulam, & columnas Herculeas, non amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atq; intrat, ait Pomponius Mela. Asiam ab Europa Tanais fluuius separat, à septentrione in mediam ferè paludem Maotidem defluens, cum Ponto reliquum Asiae ab Europa diuidit. Aphrica ab Orientis parte Nilo, à ceteris partibus mari terminata, Europa breuior, ubi mare attingit latior: vnde in iuga exurgens, pergit in curua ad occasum, fastigiaturq; se molliter, & fit paulatim adductior: ubi finitur, angustissima est. Quantum incolitur fertilitate præstat. Verùm maxima inculta est, & vel ab arenis sterilibus obducta, vel ob situm celi deserta: vel multo ac malefico animalium genere infesta. Mare, quo à septentrione cingitur, Libycum vocatur, à meridie Aethiopicum, ab occidente Atlanticum. à quatuor non amplius nationibus ab initio Aphricum solum incolebatur, quarum due (sic scribit Herodotus) indigenæ sunt, totidem alienigenæ. Indigenæ quidem Pœni atque Aethiopes: quorum alteri ad aquilonem Aphricæ, alteri ad

Aus

austrum incolunt. Aduena verò Phœnices & Aduenæ.
 Græci. Vetusiores Aethiopes, necnon & Aegyptij, si vera sunt, quæ ipsi de se prædicant, asperi & inculti ab initio, ferinae carnes herbaq; veluti pecoribus, vulgò cibus fuere: neque moribus, neq; lege, neq; imperio vllò vsi: vagi, temereq; palantes, nullas certas sedes habuere: vbi nox oppresserat, ibi corpora quieti dabant. Postea verò ab Hercule, qui & in eam terram colonias deportasse dicitur, mitiores, cultioresq; facti, ex ijs nauibus, quibus in Libyam transfretauerunt, tuguria fecerunt, & conuenire cohabitareq; cœperunt. Sed de his plura postea dicemus. Inequaliter terra Aphrica colitur, ad meridiem plurimum ob nimios æstus deserta: contrà quæ Europam spectat, frequentior illi cultus. Eximia & propemodum portentosa agrorum feracitas, vtpote qui locis quibusdam centesimo sænore reddant cultoribus messem. Mirum est, quod de Mauritania vbertate dicitur: esse in ea vites, quas duorum hominum complexus capere non possit, vuarum racemos cubitales: Staphilini, Hippomaratri & carduorum scapos duodenum cubitorum, enormi crassitudine calami Indicis similes, quorum nodi octo capiant modiolos. Asparagos adhuc videri haud minus notabili magnitudine. Arbores circa Atlantem proceritate insigni enodi, nitore folio cupressi: sed omnium nobilissima Citrus Romanis
 b s manis

Aphri ab
 Hercule cul
 tiores facti.

Terræ A
 phricæ qua
 litas.
 Portentosa
 Aphricæ fe
 racitas.
 Mauritaniæ
 mira vber
 tas.

Aphricæ
 mirabilia.

Quæ anima
lia in Aphri
ca nascant.

manis delicijs inserta. Alit & Aphrica Ele-
phantos, & Dracones, qui ipsis beluis insidiantur,
suoq; complexu enecant Leones, bubalos,
pardales, capreas, & simias, quibusdam locis sù
pra modum frequentes: Sunt & camelopardales,
Rhizos tauris similes. Herodotus cornutos
Asinos ibi nasci autor est, Dracones insuper,
Hyenas, Histrices, agrestes arietes, Thoas ex
Hyena & Lupo genitas, Pantheras, Ciconias,
Pigardos, Struttios, & præter multa serpentum
genera Cerastras & Aspidem: cui pesti Ichneumonem
minimum animal opposuit natura.

De Aethiopia, & gentis eius priscis moribus.

CAP. IIII.

Aethiopia
duplex.
Aethiopia
hodie India
dicitur.

Qualitas
Aethiopiae.

Aethiopia duplex regio est Asia & Aphrica: altera, quæ & hodie India dicitur, ad orientem solem rubro & barbarico mari alluitur, ad septentrionem Libyæ & Aegypto contigua: ad occasum interiorem habet Libyam: ac reliqua parte, qua austro iacet obuersa; alteri iungitur Aethiopia, quæ maior est & australior: sic appellata ab Aethiope Vulcani filio, qui illi præfuit, ut Plinius ait: vel à Græco ἀΐθω cremo ὄψ̄ aspectus: quòd Solis vicinitate torreat. Est enim iugis æstus. Quicquid eius est, sub meridiano cardine est. Montuosa est circa occidentum, arenosa in medio, ad orientem deserta. Plurimas habet gentes diuerso vultu & monstruoso, specie horribiles.

biles. Primi omnium mortalium creduntur verisimiq; indigenae, & seruitutem nunquam experti. Semper genti libertas incolumis mansit.

Primo deorum cultum apud eos institutum memorant, primasq; sacrorum ceremonias. Duplicem literarum usum, ut quae sacra dicerentur sacerdotibus duntaxat nota essent: Alterum eorum, quae vulgo paterent. Fuerunt tamen literarum figurae haud tales, ut ex illis syllabae coalescerent: sed animantibus extremisq; hominum partibus, varijsq; instrumentis artificum perquam similes: singulisq; sua inerat figuris significatio: ut in accipitre celeritas, in crocodilo malum, custodia in oculo, sicq; alia in alijs. Ex sacerdotibus, quem phanatico cursu circumferri viderint, omnium sanctissimum iudicant. Quem ubi regem creauerint, veluti numen insit, aut sit ad minus diuina prouidentia eis datus, vulgo adorant: vitam is agere statutam legibus debet, omniaq; facere iuxta patrios mores. Neminem neque premio neq; poena afficere. In quem autem animaduersum volet, lictorem signum mortis habentem ad eum mittit, quo inspecto confestim, quisquis ille est, domum reuersus sibi mortem consciscit. Tantus regibus honor, tantumque studium ab his tribuebatur, ut si quando aliqua corporis parte ex quauius causa debilitaretur Rex, domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent: turpe existimantes, Rege clauda aut monoculo

Mortalium
vetustissimam
Aethiopes.

Deorum cultus ab Aethiopiis institutus. Literarum usus vsu Aethiopes.

Rex ex sacerdotibus phanaticus eligitur.

Obedientia Aethiopi.

non amicos omnes claudos aut innocuos esse. Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos retro in regis morte vita defungi, existimantes eum interitum gloriosum, veræq; amicitie testem. Plures syderis propinquitate nudi agnoscunt ouillis caudis pudenda obtegunt, pauci omnino pecorum vestiuntur pellibus. Alij subligacula capillis contexta ad medium corpus inducunt. Pecuariam rem vulgò exercent: pecora pusilla admodum duri hirti; vellera. Canes & ipsi nihilo maiores, ceterum asperi & pugnaces. Milij hordeiq; frequens usus, unde potum etiam conficiunt: ceteris carent frugibus, præter palmulas, easq; perraras. Quidam herbis victitant, tenuioribusq; harundinum radicibus, carnibus, lacte, caseo vescuntur. Meroë fuit olim regni caput: clypei figuram ea insula imitatur, ad tria millia stadiorum cum Nilo protensa. Accolunt pastores eam, qui passim venantur, & agricolæ aurifodinas habent. Herodotus autor est, apud Macrobios Aethiopes æs pluri existimari, quàm aurum; cuius tam vilis sit usus, ut Cambysis legati eò profecti, fontes viderint aureis catenis in custodia vinctos. Quidam Sisamum, alij Lotum ferunt: Hebeno abundant, & Siliquastris: Elephantibus venantur & comedunt: Leones habent, Rhinocerotas, Basiliscos, Pardales, Draconesque, qui multiplici nexu implicitos Elephantibus haustu sanguinis conficiunt. Hyacinthus

Vestitus Aethiopicum.

Studium & exercitium.

Meroë olim regni Aethiopicum caput

Aurum apud Aethiopes ære vilius.

thus ibi & Chrysoprasus reperiuntur. Colligi-
 tur & Cinnamomum. Arcubus viuntur qua-
 tricubitalibus ligneis & perustis: instruuntur
 bello & mulieres, quarum pleraque oris la-
 bium eneo tractatum habent circulo. Vene-
 rantur eorum quidam orientem solem, occiden-
 tem diris supplicationibus insectantur. Mor-
 tuos nonnulli in profluentem deiciunt, alij fi-
 lilibus condunt dolijs, quidam etiam vitreis
 conditos domi in annum asservant, religiosè-
 que interim colunt, primitias offerunt. Sunt qui
 radant Regem ab his potissimum declarari,
 qui forma & alendorum pecorum peritiam, ro-
 boreque, & opibus ceteros antecellat. Fuisse-
 que ius olim (ut Memphiticis Sacerdotibus)
 mortis per internuncium imperandæ, alterius-
 que in demortui locum, quem libitum esset,
 constituendi. Deum alterum immortalem cre-
 dere, eum qui rerum sit princeps atque uniuersal-
 conditor: mortalem alterum, eumque incer-
 tum. Regem, ut dictum est, & eum, qui de-
 iuitate meritis sit, secundum post Regem, ut
 eos venerantur. Et talis fuit ab initio, &
 iam ante multa secula Aethiopiæ status: hi ge-
 nus, ritus, & mores. Hodie verò, ut se Mar-
 tus Antonius Sabellicus (ex quo maiorem
 partem eorum, quæ hic, & in sequentibus à
 nobis dicuntur, accepimus) ab ipsis locorum
 horum indigenis cognouisse dicit, Aethio-
 pæ Rex (quem nostri Pretoianem vocant,
 ac sacer

Arma Aethiopum.

Religio Aethiopum.

Sacerdotum Aethiopum autoritas.

Dii Aethiopum.

Recentes Aethiopum mores.

Pretoianes.

Giam, siue
presbyter
Ianes Aethi
opix rex.

ac sacerdotem Ioannem siue Ianem: illi Giam, id est, potentem) tam potens est vt duobus sexaginta alijs regibus imperitare praedicetur: magnorum Antistitum desyderia ad ipsum omnia referri, atque sacerdotia impetrari, quod Romanus pontifex Regum Maestati dedit. Sacerdos tamen ipse non est, nec ullis sacris initiatus. Primorum Antistitum ingens numerus: atque cuique horum, vt minimum, viginti obediunt episcopi. Principes atque alios maiores dignitatis Antistites, quum in apertum exeunt, crux praecedit, & aureum vas terra refertum, vt hoc inspectum euntem sua admoneat mortalitatis: illa dominice passionis. Sacerdotes procreationis causa ducunt uxorem, quam, si morte amiserint, nefas est aliam superducere. Magna diuorum templa, ac nostris opulentiora, plurimumque fornicato opere ad summum euedta. Multa piorum ordinum familiae, Antonij, Dominici, Calaguritani, Augustini, Macharai. Colore amiciuntur indiscreto antistitum permissu. Secundum deum optimum deiparamque virginem, summa in his terris veneratio Thomae cognomento Didymo. Thomae apostoli in Aethiopia summa veneratione. Regum ille maximus, quem Giam vocant, a Dauide procreatus, stirpe vnus gentis in tot etates (vt ipsi persuasum habent) propagata. Estq; non atro, vt plurimi Aethiopum, sed candido colore. Garama vrbs regia, quae non muris, non parietibus constat, sed tabernaculis in ordinem

sem digēstis, ex serico, bysso, purpura intextis.
 Veteri instituto Rex in aperto agit, nec se intra
 cœnia plus biduo continet: aut quia id turpe
 ducunt, & molle, aut quòd lege quadam non
 liceat. Decies centum millia hominum ad bel-
 lum instruit, quingentos Elephantos, equo-
 rum adhuc, & Camelorum ingentem nume-
 rum: & hæc vel mediocri rerum motu. Suntq̃
 in tota gente familie stipendiariae, ex quibus or-
 dines, signo crucis, velut cauterio insigniuntur, cute
 scilicet incisa. Arcu in bello utuntur, conto,
 pila, galea. Sacerdotium in summa dignita-
 te. Secunda dignitas sapientum, quos Balsama-
 nos & Tenquatos vocant: tribuitur etiam non
 tantum innocentie & probitati, quam primo sa-
 cerdotii gradu collocant. Nobilitati tertius ha-
 betur honos, sequuntur stipendiarij. Indices de
 re hominis decernunt, decretum ad præfectum
 deferunt, quem Lycomegiam vocant, lo-
 cum regis is tenet. Legibus nullis ex scripto
 utuntur: ex bono & equo iudicant. Si quis
 adulterij sit conuictus, quadragesima bonorum
 pars multa est. de adultera domestica
 actio: illi quorum interest puniunt. Viri dotem
 constituunt ijs, quas sibi matrimonio iungunt,
 non aliunde querunt. Mundus muliebris ex
 serico, (quo gens plurimum abundat) Mar-
 tibus & serico. viri & fœmine vestitus utun-
 tur ad pedes demisso, manicato, nec respiciam ada-
 mato, indiscreto colore, præterquam nigro, qui
 in ea

Regis Acthi
 opū potētia

Arma bellī
 ca æthiopū

Adulterij
 multa.
 Dotem viri
 mulieribus
 constituunt.

in ea gente luctificus est. Defunctos lugent quadraginta dies. Lautioribus conuiujs secunda mensa crude inferuntur carnes, quibus affabre concisis, respersisque aromate auidissime vescuntur. Lanificio carent, sericum aut linum vestit totam gentem: non vnus omnibus sermo, sed varia loquendi ratio, variisque distincta nominibus. Agriculturam exercent, & rem pecuariam. Bina mēsis est illis, bina etiam aetas.

Mahomet⁹
etiā i Libya
obseruatur.

Mauri in
Aegypto.

Quicquid Libycarum gentium ab Aethiopia hac seu India vsq; ad occidentem solem, omnes Mahometi impietatem colunt, viuuntq; eodem ferē cultu, quo & Barbari qui in Aegypto sunt hodie, & Mauri appellantur, ab ipsa, vt creditur, Maurorum euagatione: nam ea quoq; gens Libye non minus infesta fuit, quā Sarraceni: diris illis temporibus, quibus magna in humanis rebus facta est mutatio, mores gentium, pietatis cultus, terrarum nomina passim immutata.

De Aegypto, & ritu gentis vetusto.

C A P. V.

Aegypti
denomina-
tio & descri-
ptio.

Aegyptus regio in Africa, vel secundum aliquos Africa proxima, ab Aegypto Danai fratre sic appellata, quum prius Aeria diceretur. Hec teste Plinio lib. v. ab oriente rubro mari, Palestinaq; coniungitur: ab occasu Cyrenem & Africa residuum habet: à meridie vsque in Aethiopiam protenditur. A septentrione

trione mare Aegyptium. Eius insignes vrbes
 fuere Thebae, Abydos, Alexandria, Babylon,
 & Memphis (hodie Damietta) & Soldani
 sedes ciuitas Chayrus siue Alyr amplissima.
 In Aegypto (vt Plato inquit) nunquam vi-
 sum est pluere, sed terram ipsam Nili inunda-
 tione quotannis post aestiuale solstitium faecun-
 dari. A plerisque inter insulas relata est, ita se
 Nilo scindente, vt triquetram terra delineet
 figuram: quo contingit, vt à Graeca litera si-
 militudine, sit à multis Delta cognominata.
 Aegyptij omnium primi duodecim deorum
 nomina commenti sunt, aras & simulacra, de-
 lubraq; statuisse creduntur: animalia in saxis
 figurasse: quae omnia planè arguunt eos ab
 Aethiopiis esse oriundos, qui horum omnium
 fuerunt auctores, vt tradit Diodorus Siculus.
 Eorum feminae olim negotiari, cauponari, in-
 stitoriaq; obire munera consueuerunt. Viri in-
 tra murorum parietes texere, hi onera capiti-
 bus gestare, mulieres humeris: ille stantes mi-
 sturire, hi sedentes: domi vulgò ventrem exo-
 nerare, in vjs comessari. Mulierum nulla neque
 dei cuiusquam, neque deae sacerdotium habuit.
 Initiantur non sigillatim cuique deorum, sed
 gregatim: quorum vnus est Pontifex: vbi is
 defunctus est, filius eius subrogatur. Mares li-
 beri, gentili instituto, parentes haud inuiti ale-
 bant: contra cogebantur filiae etiam nolentes.
 Pleriq; mortalium in funere deglabrant capita,
 c. barbam

Aegypti ab
 Aethiopiis
 oriundi.

Mulieres
 Aegyptie vi-
 rorum obie-
 re munera,
 viri mulie-
 rum.

Lugedi de-
 functos ri-
 tus admirā-
 dus.

barbam promittunt. *Aegyptij* promittebant capillum, & barbam tondebant: panem pedibus, lutum manibus subigebant. Horum fuit (vt *Graci* persuasum habuere) & qui ab illis oriundi sunt, virilia circuncidere. A dextera in sinistram literas digerunt. Horum matres binis vestibus vti moris fuit: *sæminas* singulis: bipartitus literarum vsus, profanus hic, ille sacer, sed vterque ab *Aethiopibus* sumptus. Sacerdotes tertio quoque die corpora rasitare, ne quid sordis, quum sacra faciunt, intercurreret. Linea ferre vestimenta, semper recens abluta, fassi munditie gratia se circuncisos esse, quia satius sit mundos esse quam decoros. Vestem sacerdotes lineam tantum gestare, & calceos papyraceos. Fabam neque ab eis feri, neque alibi natam vesci. Sacerdotibus etiam illa videre prohibitum, eo quod immundum hoc legumen sit. Lauantur quotidie frigida aqua, interdum ter, nocte bis. Hostiarum capita prius excretionibus diris damnata non manducabant, sed aut peregrinis negotiatoribus venditabant sacerdotes: aut si, qui illa emerent, non affuissent, in Nilum proiebant. Boves mares eosdemq; mundos, ac vitulos vniversi *Aegyptij* immolant: *sæminas* immolare non licet, vtpote *Isidi* consecratas. Cibo è ferre, quod quidem siliginem vocant, confecto victitant. Vno vtuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum

Circuncidere virilia à quibus inceptum.

Sacerdotū Aegyptiorū mundities.

Faba immū dū legumē non feritur neq; comeditur ab Aegyptiis.

Vinum ex hordeo.

tum piscibus, partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibusque apud locupletes. Eorum cum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno fractum, aut pictura & opere maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali: ostendensque singulis conuiuarum ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Minores maioribus natu obuï in uia cedunt atque desectunt: aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum Lacedæmonijs conueniunt: occurrentes mutuò se in uis adorant manu genutenus demissa. Vestibus, ut dixi, lineis amiccuntur, circa crura fimbriatis, quas Casiliras appellant: super quas candida ferunt amicula alia tanquam superiecta. Lanæa vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur. Nunc quoniam omnes, qui olim doctrina aliqua excellere, quique alijs gentibus leges & vitæ instituta præscripserunt, ad Aegyptios prius, ut mores illorum, leges & sapientiam (quibus tum omnes terræ nationes facîle anteibant) perciperent, transiere: ut Orpheus, posteaq; Homerus, Mœseus, Melampodes, Dædalus, Lycurgus Spartanus: deinceps Solon Atheniensis, Plato philosophus, ac Samius Pythagoras, & huius discipulus Samolxis, Eudoxus quoque mathe-

Mutua adoratione
ratio i viis.

Lanæarum
uestiũ contemptus.

maticus, Democritus Abderites, & Inopides Chius, Moses Hebraeus, atque alij multi, vt in sacris eorum libris contineri Aegyptij sacerdotes glorientur: Libet, conueniens etiam esse mihi videtur, illorum viuendi ritibus diutius immorari, vt cognoscatur, quid, & quae quisque illorum ab his acceperit, atque aliò transportarit. Nam, vt Philippus Beroaldus super Apuleianum Asinum scribit, pleraque etiam ex Aegyptiorum religione translata in religionem nostram sunt, vt lineae vestes, de raso sacerdotum capita, vertigines in altari, pompa sacrificalis, musica modulamina, adorationes, preces, aliaq; id genus complura. Aegyptij Reges (vt scribit Diodorus Siculus libro secundo) vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege est, traducebant licentia: Sed legum instituta in cogendis pecunijs, quotidianoque victu sequebantur. Eorum cultui obsequioque nullus deputatus erat, neque emptitius, neque domo genitus seruus, sed nobilium sacerdotum filij, tum vltra viginti annos nati, tum doctrina praeter ceteris eruditi, vt horum corporis ministrorum die noctuque astantium conspectu motus Rex, nil turpe committeret. Raro enim potentes rerum mali euadunt, vbi desunt suarum cupiditatum ministri. Instituta erant diei noctisque horae, quibus regi, lege permissa, agere fas erat. Mane surgentem Regem primò epistolas omnes missas capere oportebat, vt cognitis his,

que

Christiana
nostra reli-
gio pleraq;
ab Aegy-
ptiis mu-
tuata.

Regū Aegy-
ptiorū ser-
uos quales
oportebat
esse.

quæ sibi agenda essent, responso dato singula in tempore, exq; ordine rectè agerentur. His actis, quum in virorum excellentium cœtu laisses corpus, vestem præclaram indutus sacra dÿs faciebat. Mos erat sacerdotum principi iuxta aram hostijs deductis, astante Rege, magna voce audiente populo valetudinem prosperâ, omniaq; bona precari, Regi iustitiam in subditos colenti: narrare insuper particulatim Regis virtutes, in deos pietatem, ac religionem, in homines humanitatem seruantis, tum illum continentem dicere, iustum, magnique animi, veracem, liberalem, omneisq; frenantem cupiditates, pœnas insuper mitiores quàm postularent errantis crimina exigentem, reddentem verò gratiam meritis ampliozem: plura his similia orans, tandem is execrationem in malos exequebatur. Tum Regem culpa purgans, omne crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent, conijciebat. Quibus actis sacerdos & regem ad felicem dÿis que gratiam vitam hortabatur, & simul ad bonos mœurs, agendumq; non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & virtutem maximè pertinerent. Demum quum Rex tauro dÿs sacra fecisset, Sacerdos quedam ex sacris libris clarissimorum virorum consilia, actaque proferebat: quibus rex monitus, imperio pie ac iuste aliorum exemplo vteretur. Non autem pecunijs congregandis vacandi, iudicandi que legibus solium antiquis: sed deambu-

Mos laud
di reges in
tēplis ob
seruatus.

Criminum
regis expa
gatio.

Cibo simplici Aegyptii vesciebantur.

landi quoque lauandiq; & cum vxore cubandi, omnisq; degende vite tempus erat lege praestitutum. Cibo vesciebantur simplici, vt quorum mense nihil praeter vitulum & anserem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque farciri ventrem, neque inebriari possent. Denique ipsorum vita ea tenebatur modesta, vt non a legislatore, sed a peritissimo medico ad conseruandam sanitatem composita videretur. Mirabile videtur Aegyptios non ex voluntate, sed ex lege vitam priuatam agere: sed multo est mirabilius illis, neque iudicandi, neque pecuniam congregandi, neque puniendi quenquam per superbiam aut iram, aut aliam iniustam ob causam, licentiam permissam. Sed veluti priuatos teneri legibus: neque id aegre ferebant, existimantes parendo legibus se beatos fore. Nam ab his, qui suis indulgerent cupiditatibus, multa censebant fieri, quibus aeterna periculaque subirent: Scientes enim sapius se peccare, tamen aut amore, aut odio, aut alio animi morbo victi, nihilominus aberrant. Qui vero sapientia consilioque vitam instituunt, in paucis offendunt. Hac vsi erga subditos iustitia, Reges omnium beneuolentiam aded assequuti sunt, vt non solum sacerdotibus, sed singulis Aegyptiis maior Regis quam vxorum filiorumque aut aliorum principum, salutis inesset cura. Vita vero his moribus defunctum, omnes communi maeritia lugent, vestes

lacer

Salus regis omnibus curae.

Luctus in regum morte publicus.

lacerant, templis clausis forum non frequen-
tant, festa solennia non agunt, dies septuaginta
duos luto deturpantes capita, ac sindone subitus
mammis cincti, vna viri mulieresq; ducenti
ferme aut trecenti circumambulant bis in die
nouantes luctum, atque ad numerum cum
cantu, virtutes regis commemorantes. Cibis ani-
mantium coctisq; ac vino omniq; mensæ appa-
ratu abstinent. Non lauacris, non vnguentis,
non stratis lectis, non venereis vtuntur: sed
tanquam defuncto filio per eos dies mœrentes
lugent. Hoc tempore, quæ ad pompam funeri
spectant præparatis, postremo die corpus in arca
conditum ante sepulcri aditum ponunt. Ibi
breniarium in vita ab rege gestorum de more
recitant, volentiq; facultas datur defunctum
accusandi. Astant sacerdotes, mortui rectè fa-
cta laudantes: populus is permagnus est, qui
exequias circumstat applaudens veris laudi-
bus, in reliquis magno reclamans tumultu.
Quo accidit vt plures reges repugante multi-
tudine, solito caruerint sepulcri honore ac ma-
gnificentia. Is timor coëgit Aegypti reges iuste
viuere, veritos futuram post mortem plebis iram,
atque odium sempiternum. Antiquorum re-
gum viuendi mos hic maximè fuit. Aegypto
omni in plures partes, quarum qualibet Græco
verbo voµός appellabantur, diuisa: cuiuslibet præ-
tor aderat, qui omnium haberet curam. Aeg-
ypti reſtigalibus trifariam partitis, priorem

Aegyptiorū
regum fu-
neratio.

Quid coë-
gitit Aegy-
pti reges in-
ſte viuere.
Aegypti ve-
tus aduini-
ſtratio.

portionem percipit collegium sacerdotum magna apud incolas autoritate: tum propter deorum curam, tum propter doctrinam, qua plures erudiuntur. Hanc partem tum ad sacrificiorum ministeria, tum ad privata vite commoda impertiuunt: neque enim deorum cultum omittendum putant, neque publici consilij utilitatisq; ministris equum censent vite commoda deesse. Ad sunt enim grauibus in rebus hi semper consilio atq; opere regibus, tum astrorum peritia, tum vero sacrificijs futuræ prædicentes. Ex libris præterea sacris priorum gesta referunt, quibus Reges in agendis noscant que sint profutura. Non enim, quemadmodum apud Græcos, vnus homo, aut vnica mulier sacris præest: sed plures in cultu deorum honoreq; versantur, qui eandem sacrorum curam filijs tradunt. Hi omnes immunes sunt, secundumq; post Reges honoris dignitatisq; locum tenent. Altera portio ad Reges peruenit, quam & ad bella, & ad vite cultum, tum ad liberalitatem erga strenuos viros pro meritis impediunt. Qua ex re fit, vt populares nullo grauentur tributo. Tertiam percipiunt milites: & qui belli sunt instituti ministerio, vt hoc stipendio accepto paratiorem habeant animum ad bellorum pericula obeunda. Est insuper eorum politia in tria hominum genera instituta, Agriculorum, pastorum, & opificum. Agricole parua quadam mercede à sacerdotibus regèque aut milit

Politia ægyptiorum in triplici hominum genere consistebat. Agricola,

militibus agros mercati, per omnem etatem ab ipsa pueritia, rei rustica sine intermissione vacant: quo fit, ut agricultura ceteris, tum ob doctrinam à parentibus perceptam, tum ob continuum usum, præsent. Eodem modo et pastores cura atq; arte regendi pecoris à patribus accepta semper in eo gubernando etatem agunt. Artes quoque apud Aegyptios admodum excultas videmus, et ad summum perductas. Nam soli Aegyptij opifices, omissa rerum publicarum cura, nullum nisi aut legibus permissum, aut à patre traditum opus exercent: ut neq; eos docentis invidia, neq; civile odium, neque aliud quid ab instituto impediatur exercitio. Iudicia verò eorum non casu fiebant, sed ratione: existimabant enim ritè facta plurimum vitæ mortalium prodesse. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putant. Penam verò delicti aut pecunia aut gratia tolli, existimabant confusionem vitæ communis fore. Quamobrem ex ciuitatibus clarioribus, ut He-liopoli, Memphi, Thebis viros optimos eligebant, quos iudicij præficerent: qui iudicium confessus, neque Athenarum Areopagitis, nec Lacedæmoniorum senatui longo tempore postea institutis, cedere videbantur. Postquam hi conuenerant triginta numero, inter se eligebant optimum virum, quem iudicij principem constituiebant, in locum cuius ciuitas alium

Pastores.

Opifices.

Iudicia ægyptiorum non casu sed ratione.

Iudicium electio.

Iudicibus
Aegyptiorū
victus à Re-
ge dabatur.
Veritas infi-
gne iudicū
principis.

Periuriū ca-
pitale fuit
apud Aegy-
ptios.

iudicem substituebat : his omnibus victus, sed principi opulentior à Rege dabatur : is aurea catena signum varijs ornatum lapidibus à collo suspensum, quod appellabant veritatem, gestabat. Cæptis iudicijs ac signo veritatis à principe iudicum proposito, omnibusque legibus, quæ octo libris continebantur, in medio eorum constitutis, mos erat accusatorem scribere ea, in quibus alium accusabat, modumque patrate iniuriæ, aut damni facti, quanti eam extimaret, scribere. Reo tempus dabatur rescribendi ad singula: & aut se id non fecisse, aut rectè fecisse purgandi, aut iniuriam vel damnum minoris extimandi. Rursus accusatori reoque inuicem respondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus, cum iudices de controuersia quaesuisent, princeps signo veritatis in partem veriore verso, sententiam ferebat : hic mos iudiciorum erat. Quoniam de legum institutione mentio incidit, haud alienum ab instituto erit, antiquas Aegyptiorum leges etiam referre, quo cognoscatur, quantum ceteris præstent, & rerum ordine, & utilitate. Primum periuri capite multabantur, tanquam qui duplici tenerentur scelere : ut qui & pietatem in deos violarent, & fidem inter homines tollerent, maximum societatis vinculum humane. Si quis iter faciens aut hominem à latronibus cædi comperiret, aut quamlibet iniuriam perpeti, neque subueniret auxilio, (si posset) mortis erat

erat reus: Si auxilium ferre non posset, denuntiare latrones tenebatur, & iniuriam accusatione prosequi: qui eam negligebat, plagis ad certum numerum plectebatur, triduoque carebat cibo. Falsò quempiam accusans, si postmodum ad iudicium delatus foret, pœnam calumniatoribus statutam subibat. Cogebantur Aegyptij omnes scripta nomina sua ad praesides, & simul quo exercitio viderent, deferre: qua in re si quis mentiretur, aut si iniusto videret quæstus, in mortis incidebat pœnam. Si quis sponte aut liberum aut servum occidisset, morte damnare leges iubebant: quæ non fortune conditionem, sed consilium facti pendentes, homines à sceleribus deterrebant, & simul vindicata servi morte reddebantur liberi securiores. Patribus, qui filios occiderent, non erat pœna mortis indicta, sed tribus diebus noctibusq; continuis edictum, ut circa defuncti corpore assisterent publica etiam custodia astante: Non enim iustum putabant, eum vita privari, qui vitæ filij autor fuisset: sed potius continuo dolore factique pœnitentia affligi, quò ceteri ab simili facto auerterentur. Parricidis exquisitam imposuerunt pœnam. Nam articulatim præacutis calamis casos iubeant vivos supra spinarum acervum comburi: maximum inter mortales iudicantes scelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepisset. Mulierum morti destinatarum si prægnantes essent,

Momicidiâ
morte inhâ
bitum.

Lex alia in
parètes qui
liberos occi-
derent.

Lex in parricidas atro-
cissima.

Lex castrensis ignominiosa.

Lex in monetarum falsarios.

Lex in moechos.

Lex in adulteros & adulteras.

Bocchordes legislator.

essent, partus expectabatur: existimantes penitus iniquum esse, cum, qui nihil commississent, cum facinoroso pœnam pati: aut duos ple-
 Eli, quum vnus deliquisset. In bellis qui aut ordi-
 nem reliquissent, aut non parerent ducibus non plectebantur morte, sed maxima omnium ignominia: qua postmodo virtute & rectè factis deleta, ad priorem statum redirent. Ea leges & homines assuefaciebat, vt id dedecus pessimum malum, morteq; ipsa grauius censerent. His, qui secreta hostibus reuelassent, linguam lex iubebat abscindi. Et qui monetam circumcideret, aut adulterinam cuderet, aut pondus vel signa immutaret, aut literis inscriberet, aut de scripto demeret, aut falsas syngraphas afferret, ambe amputabantur manus, vt quæ corporis pars peccasset, per vniuersam vitam lueret pœnam. Ceteri quoque aliorum calamitate moniti, ab simili scelere abstinerent. Aspera etiam pœne circa mulierum delicta statuta erant. Nam ei, qui mulierem liberam violasset, virilia excabantur: quoniam vno crimine tria haud parua scelera complexus esset, iniuriam, corruptelam, & liberorum confusionem. In adulterio spontaneo deprehensus virgine cadebatur ad mille plagas, mulier naso mutilabatur. Quo dedecore vultus maculatus ea multaretur parte, qua maxime facies exornatur. Legum, quæ ad hominum commercia pertinent, Bocchordem latorem fuisse scribunt. Haec mandant, cre-
 ditis

ditis absque scriptura mutuo pecunijs, si negantur, stari debitoris iuramento: ut quae insiurandum veluti religiosam rem magni extimarent. Nam cum certum sit is, qui sapinus iurant, abrogari fidem: plurimi ducunt, ne boni viri nomen amittatur, raro ad iuramentum descendere. Legis insuper lator omnem fidem in virtute constituens, bonis moribus iudicavit assuescieri homines ad probitatem, ne indigni fide viderentur, debere. Iniquum etiam putavit eis, quibus absque iuramento credita pecunia esset, de re sua iurantibus non praestari fidem. Fœnus, quod ex scripto contrahabatur, prohibuit ultra contracti mutui duplum exigere: solutio ex bonis debitoris solum fiebat. Corpus non poterat addici creditori: putabat enim oportere bona tantum subdita esse debitis. Corpora, quorum opera & bello & pace uterentur, civitatibus addicta esse. Non enim equum videbatur, milites, qui pro patriæ salute pericula subirent, pro usuris in carcerem duci: quam etiam legem Solon videtur ad Athenienses transtulisse: quam Sisateam appellavit: decernens ne ob usuras civium corpora necerentur. Lex priuatim præterea de furibus apud solos Aegyptios hæc erat: iubebat eos, qui furari volebant, nomen suum apud principem sacerdotum scribere, atque euestigio furtum ad eum deferre: similiter quibus res furto erepta erat, ad eundem rei sublata tempus diem & horam scrib

Ad iuramentum raro descendenda.

Lex foratoribus data.

Lex de furto admiranda.

scribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amisset, quarta multabatur parte, quæ daretur furi: satius legislator effudit, quum impossibile esset, prohiberi furta, alicuius portionis, quàm totius rei amissa homines iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Aegyptios mos est. Sacerdotibus unam tantum uxorem ducere licet. Reliqui pro voluntate & facultatibus plures habent. Nullus ex eis nec ex serua quidem emptagenitus spurius habetur. Solum enim patrem existimant generis autorem, matrem & nutrimentum & locum infanti præbere. Natos adèò parua educant, faciliq; impensa, ut vix credi possit. Nam tum scirporum, tum alijs radicibus, quas sub cineribus coquunt, tum caulibus palustribus, quas partim coctas, partim assas igni, partim crudas pro cibo præbent, liberos nutriunt: discalciati nudiq; maiori ex parte ob patrie temperiem vitam ducunt. Omnis sumptus in pueros, quousque ad etatem perueniant, à parentibus impensus non excedit drachmas viginti. Erudiant sacerdotes filios & literis, quæ appellantur sacra, & alijs, quæ ad communem spectant doctrinam, ut plurimum Geometriae, Arithmeticae; studio intenti. Palæstra aut Musica non vacant, existimantes quotidianum illius exercitium iunioribus infirmum esse, & periculosum, ex eoque breuiores vires effici. Musicam non solum inutilem, sed nocuam

Matrimonia.

Puerorum educatio & impensa modica.

Musica datur ab Aegyptiis.

eam ducunt, tanquam virorum animos effe-
 minantem. Morbos vel ieiunio curant, vel vo-
 mitu: idque aut quotidie, aut tribus diebus aut
 quatuor interiectis: asserunt enim ex ciborum
 superfluitate omnes creari morbos: eam ergo
 ad valetudinem curam esse optimam, qua mor-
 borum principia auferat. In militiam aut pe-
 regrinationem profecti, nulla impensa merce-
 de curantur. Medici enim ex publico victum
 sumunt, egros secundum legem curant ab an-
 tiquis medicis comprobatisque scriptoribus tra-
 ditam. Si quis normam sacri libri sequutus
 infirmum curare nequiverit, omni caret crimi-
 ne: si prater ea, quam quae libris continentur,
 illum curauerit, morte punietur. Credidit enim
 legislator ea medendi cura, quae plurimo tem-
 pore ab antiquis medicis obseruata profecta que
 sit, haud facile meliorem reperiri posse. Colunt
 Aegyptij animalia quaedam praeter modum
 non solum viua, sed etiam mortua: sicut Fe-
 lem, Icnemonas, Canes, Accipitres, Ibi-
 les, Lupos, Crocodilos, & eiusmodi plura.
 Non solum horum cultum palam profiteri non
 rubescunt, sed tanquam in honoribus deorum
 effusi, id laudi sibi & decori ducunt. Cumque
 ignis illorum proprijs vrbes, & varia loca
 circumeant procul ostentantes, quae seruent
 animalia, ea more supplicum singuli veneran-
 tur. Cum aliquod eorum moritur, sindone con-
 ectum cum vlulatu pectus percutientes sale
 liniunt:

Morbos Ae-
 gyptii vo-
 mitu curat
 aut ieiunio

Medici Ae-
 gyptiorum

Variorum
 animalium
 cultura por-
 tentosa.

liniunt : ac Cedri liquore unguentisque odoriferis, quò diutius seruetur corpus unctum, in sacris locis sepeliunt. Si quis aliquod horum animalium sponte occiderit, morte damnatur : Aeluro & Ibide exceptis, quos si quis sponte vel secus occiderit, interficitur accurrente turba, & absque iudicio hominem varijs supplicijs adfectum interficiunt. Quo timore, qui hos mortuos conspexit, procul astans, lamentatur, testificans animal absque sua culpa mortuum esse.

Animalia
in templis
splendide
nutriuntur.

Nutriuntur hæc animalia summa cura atque impensa in templorum ambitu à viris haudquaquam contemnendis, quæ similitudine & alicæ variisque epulis lacte conditis cibant: anseres tum elixos tum assatos apponunt quotidie. His, quæ cruda edunt, aues captas præbent, denique ea omnia magna sustentant cura atque sumptu. Eorum mortem æquè ac filiorum lugent, sepeliuntque sumptuosius, quàm eorum facultas ferat, ita, vt Ptolemæo Lago Aegy-

ptum tenente, quum bos in Memphi ex senecta mortuus esset, qui illius nutriendi curam ceperat, pecuniam, quæ in eius sumptu data erat, permagnam, ac insuper quinquaginta talenta argenti mutuo à Ptolemæo sumpta, in eius sepulturam impendit. Videbuntur forsitan hæc, quæ diximus, miranda, sed nequaquam minus admirabitur quis, si quid apud quosque Aegyptios sit consideret in funere mortuorum. Nam vbi aliquis defunctus est, propinqui omnes amici

Mortuorū
funeratio
apud Aegyptios
admiranda.

Nam vbi aliquis defunctus est, propinqui omnes amici

amici, qui deturpato luto capite lugentes civi-
tatem, quoad mortuus sepeliatur, circumeunt,
interim neque lauantur, neque vinum capiunt,
aut cibum nisi vilem, neque vestibus utuntur
splendidis. Sepulcrorum tres habent species,
sumptuosos, mediocres, & humiles. In prima
argenti talentum exponunt. In secunda, mi-
nas viginti. In ultima, parum quid sumptus ir-
rogatur. Qui funera mortuorum curant, eo exer-
cicio à maioribus tradito funeris impensam do-
mesticis descriptam ferunt, scrutantes quanti
velint celebrari funus: conuentione facta, cor-
pus eis traditur, vt iuxta impensam curetur fu-
nus. Primus Grammaticus (ita enim appel-
latur) posito humi corpore, circa ilia describit,
quantum à sinistra parte incidatur: deinde qui
dicitur scissor habens lapidem Aethiopicum,
quantum lex finit latus aperit, subitoque cursu
à prosequentibus, qui astant, lapidesque cum
execratione in eum iacentibus fugit. Existi-
mant enim odium inherere, quicumque amici
corpus vulnere illato violarit. Curatores verò
corporis, hos salitores appellant, honore digni,
existimationeque habentur. Utuntur enim sa-
cerdotibus, templaque pariter ingrediuntur.
His penes cadauer astantibus, vnus per scissu-
ram corporis interiora, præter renes & cor,
excit. Que singula alter vino phænico ex re-
bus odoriferis lauat: deinde corpus totum pri-
mum ex cedro, tum alijs pretiosis vnguentis
d vngunt

ungunt dies amplius triginta. Myrrha deinde ac cinnamomo, ceterisq; rebus liniunt, quae non solum id seruare diutinè, sed odoriferum reddere queant. Curatum cadauer cognatis tradunt defuncti. Ita singulis eius partibus etiam superciliorum palpebrarumq; pilis integre seruatis, vt omnis corporis species dormientis more integra perduret. Antequam sepeliatur corpus, praedicitur à cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis sepulturae dies, asserentes illum mortuum paludem transiturum. Astantibus iudicibus amplius quadraginta numero, sedentibusq; in preparato vltra stagnum Hemicyclio, trahitur nauis ad id composita ab his, quibus ea cura iniuncta est: tum antequam corpus in arcam condatur, permittitur lege volenti accusare mortuum. Si quis probatur malè vixisse, Iudices sententiam ferunt, qua censent corpus eius sepulcro priuandum. Qui deprehenditur iniuste crimen obiecisse, magna multatur poena. Quum deest accusator, aut per calumniam accusatum constat, cognati, finito luctu, ad laudes mortui vertuntur, nil de genere eius, sicut Graeci consueuerunt, narrantes. Existimant enim se omnes Aegyptij pariter nobiles esse, sed ordiantur à pueritia, in qua vitae institutionem, eruditionemque recensent, ad viri aetatem descendunt, eius erga deos religionem, iustitiam, continentiam, virtutesq; ceteras commemorantes:

inuoc

Defunctorum vita apud Aegyptios iudicio discutitur.

inuocatis verò inferis dijs, precantur, vt eum inter pios locent: ad quæ verba omnis multitudo correspondet, gloriam mortui extollens, tanquam apud inferos cum beatis semper futuri. Sepeliunt postea quique suos, hi in proprijs sepulcris, hi, quibus ea desunt, domi apud firmiorem parietem arca corporis erecta. Qui verò crimine aliquo aut scœnore sepultura prohibentur, domi absque arca ponuntur. Quos posteri ditiores facti, ac debita crimina soluentes honorificè sepeliunt. Mos est apud eos defunctorum parentum corpora dare in pignus creditori. Summa illos, qui non redimunt, sequitur infamia, & sepultura carent. Mirabitur quis meritò eos, qui hæc instituerunt, non solum quæ ad viuentium mores spectarent prosequuntos, sed etiam quæ ad mortuorum sepulcra cultumque pertinerent. Ad eò hoc pacto ad bonos mores quatum fieri posset componi vitam hominum existimabant. Græci sanè, qui fictis fabulis, ac poëtarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis malorumque pœna tradiderunt nequaquam potuerunt suis scriptis traducere homines ad virtutem. Quin econtra potius derisi contemptique sunt ab improbis. Apud Aegyptios verò non fabulis, sed visu, impijs pœna, iustis laus impartita. Singulis diebus utrosque eorum, quæ vitæ utilia existat admonet, quum videat cuique pro his, quæ egit, debiti præmij memoriam impendi. Quæ ex causa ad meliorem singulis

Defunctorum parentum corpora creditoribus oppignratur.

vertuntur viuendi normam. Eas enim optimas esse leges putandum est, quibus non diuites, sed honesti prudentesq; homines fiant. Et hac de Aegyptijs: nunc de reliquis Aphricæ populis.

De Pœnis & cætesis Aphricæ populis.

C A P. VI.

Pœnerum multa sunt & varia nationes: Adrimachide Aegyptum versus siti, eisdem, quibus Aegyptij, moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni, vxores eorum in utroque crure armillam æream habent: capitis comam nutriunt: pedunculos suos, quos quisque capit, premordet, atq; ita abijcit: quod isti tantum ex omnibus Pœnis faciunt, soli q; virgines nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit eam deuirginat. Nasamones grandis & dira natio, nauium syrtibus inuolutarum spoliatores: sub æstatem relictis ad mare pecoribus descendunt ad locum augilem decerpuri palmulas, quæ ibi permultæ & speciose sunt, & fructifera omnes. Ex quibus vbi palmulas immaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt: deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum his in propatulo coeunt, eodem penè, quo & Massageta, modo: nisi quod hi prius scipionem præcedant. Mos etiam Nasamombus est, quum quis primum ducit vxorem, vt sponsa singulos conuiuas adeat Veneris gratia: & vt quisque cum ea concubuit,

Nupturæ
regi deuirgi
mandæ ex-
hibentur.
Nasamones
nauium ex-
poliatores.

Spōsa apud
Nasamones
à singulis
coeuius co-
gnoſcitur.

cubuit, donum det illi, quod secum habet do-
 mo allatum. Iureiuranda ac diuinatione tali
 vtuntur per eos viros, qui iustissimi atq; opti-
 mi apud illos fuisse dicuntur; iurant illorum
 sepulcra tangentes, diuinant ad suorum ac-
 cedentes monumenta: & illi vbi preces pere-
 gerint indormiunt: vbi quodque per quietem
 insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei danda
 consuetudo hac est: de manu alterius vterque
 sumpto inuicem poculo bibit; quod si nihil hu-
 moris habuerint, sumptum è terra cinerem lin-
 guunt. Garamantes omnium hominum commer-
 cia aspectumq; refugiant: nihil bellicæ arma-
 turæ habentes, nec defendere quidem sese au-
 dentes, supra Nasamones incolunt. Circa ma-
 ritima verò occasum versus his Macæ confines
 sunt: qui summum capitis verticem radunt, in
 medio capillos crescere sumentes, hinc atq; hinc
 in orbem tondentes. In bellum subterraneo-
 rum struthionum pelles pro armamento ferunt
 Gnidanes Macis contermini: quorum mulie-
 res fimbrias pelliceas ferunt, singule multas:
 ob hoc (vt memoratur) quod vt à quoque viro
 Venerem passa est, fimbriam orat: & vt que-
 que plurimas habet, ita præclarissima censeatur,
 tanquam à pluribus viris adamata. Machlyes
 circa paludem Tritonidem habitantes occiput
 crinitum gestant, Auses verò anteriorem ca-
 pitis partem. Horum virgines anniuersario Mi-
 neruæ festo in honorem ipsius Deæ indignè in-

Fidei dāda
cōsuetudo.

Garamātes
hominum
commercia
fugiunt.

Fimbria Ve-
neris præ-
tium.

Virginum
decertatio
in Minerue
festo.

ter se bifariam diuise preliantur lapidibus fistibusq; , dicentes se morem patrium seruare ei, quam Mineruam dicimus: & que virgines ex vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant: sed priusquam à pugnando desistunt, hoc faciunt: que virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi sensu cetera virgines exornant: tum cetera armatura Greca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Iidem promiscue cum mulieribus non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt: vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet (nam tertio quoq; mense viri cōueniunt) eius filius censetur. Atlantes à monte Atlante, iuxta quem habitant, appellati, ἀνώβυτοι: sunt, id est, nomen proprium singuli non habent: Solem transcendentem execratur, eiq; propterea omnia conuicia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem perdat: nullo animante rescuntur, nec somnia vlla cernunt. Pastorici Aphri carne & lacte victitant, nihil vaccinum gustantes, quia nec Aegyptij suem gustat, nec vaccam alunt, nec Cyrene femina ferire eas sibi fas putant, ob Isidem, que in Aegypto est: cui & ieiunia, & dies festos agunt studiosé. At mulieres Barcea non modo gustu vaccine carnis, sed etiam suille abstinent, filij ipsorum vbi quadrimi effecti sunt, venas verticis, quidam etiam temporum illorum lana

lana succida inurunt, ob eam causam, ne vllò
 vnquam tempore pituita officiat è capite de-
 fluens: eaq; de re, se aiunt esse optima valetu-
 dine. Eo modo sacrificant: vbi pro primitijs pe-
 cedis aurem præciderunt, eam supra domum
 abijciunt: hoc actò, ceruicem eius auertunt. So-
 lis omnium deorum immolant Soli & Lune.
 Defunctos, vt Græci, sepeliunt omnes Apliri,
 præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt,
 obseruantes, vt dum quis cœpit agere animam,
 eum sedentem constituent, ne supinus expiret.
 Domicilia eorum sunt virgulis compacta su-
 spensis circa lentiscos: & ea quoquo versus
 versatilia. Maxes dexteram capitis partem co-
 matam gestant, sinistram radunt, corpus minio
 tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos.
 Zabicum Maxibus confinium fœminæ auri-
 gantur currus in bellum. Gigantes (vbi ma-
 gnâ vim mellis apes consciunt, sed multo plus
 epifices viri facere dicuntur) omnes minio in-
 ficiuntur, ac simijs vescuntur, quarum affatim
 gignitur ijs, qui in montibus degunt. Hi omnes
 Libyci vita syluestri sub Dio, vt plurimum
 habitant, victu (ferarum more) contenti, nil
 domesticum edunt: nullis vestibus, præter ca-
 prarum pellibus, tegunt corpora. Potentiores
 inter eos, nullas habent ciuitates, sed turres
 aquis proximis, condentes in eis, que vsui su-
 persunt. Subditos populos singulis annis adi-
 rant, vt principi pareant obtemperantes, vt

Sacrificandi
ritus.

Sepeliendi
ritus.

Libycarum
gentiû vita.

Belligerādi-
ritus.

Troglody-
tz, qui etiā
pastores di-
cuntur.

Ethefarū,
id est, vōto-
rum qui xl.
dies post ca-
miculæ ex-
ortum per-
sant.

socios diligant : abnuentes imperium, et latro-
nes persequantur. Eorum arma sunt & regioni
& moribus congrua. Nam cum sint corporibus
leues, patria vero ut plurimum plana, neque
ense, neque gladijs, neq; armis utuntur in bello.
Treis tantum ferunt hastas, lapidesque in vasis
ex corio factis delectos, cum his certantes, tum
in congressu, tum etiam recessu : primo frir e
hostem conantur ad cursum lapides recte ia-
ciendos longo vsu edocti. Erga externos nul-
lum ins, nullūque seruant fidem. Troglodyta
(qui & à Græcis, quod ex pecoribus viuant,
pastores appellantur) Aethiopiae populi cæcus
ac tyrannos inter se constituunt. Vxores ac fi-
lias habent communes, excepto (qui vnicam
tener) tyranno. Huic appropinquanti multam
tyrannus irrogat certo pecudum numero. Ethe-
fiarum tempore, quo maximi decidunt im-
bres, sanguine & lacte immixtis paulūque
coctis nutriuntur. Aestu Solis deficientibus pa-
scuis ad loca declinant paludria, pro quibus
solis inuicem certant. Pecora vetusta aut in
morbos cadentia occidunt, exq; his per omne
viuunt tempus. Parentum nomina minimè in-
diderunt filijs, sed tauri, arietis, ouis. Et
hos quidem patres, hos matres : quoniam ab
his, non à parentibus quotidianus prebeatur
cibus, appellant. Utuntur potu Idiota Paliu-
ri arboris succo : potentiores ex quodam flo-
re expresso, qui est deterrimo nostro multo
persimil-

persimilis. Armentorum greges secum ducentes, varias, ne iisdem in locis morentur diutius, regiones mutant. Corpora, præter virilia, quæ pellibus teguntur, nudi. Pudenda Troglodytæ omnes velut Aegyptij circumcidunt, his demptis, quos à casu claudos appellant. Hi soli intra regionem hesternorum habitantes ab infantia non nouacula inciduntur. Arma ferunt Troglodytæ ij, quos dicunt Megauares: scutum ex corio crudo bouis, rotundum, & ferratam clauam: alij arcus lanceasq;: Sepulcra nihili penitus curant: nam paliuri viminibus corpus ligantes defuncti cervicem cruribus applicant, deinde cadauer in loco editiori positum lapidibus ridentes obruunt, impositioque supra saxorum aceruum capra cornu abeunt nullo dolore moti. Bellantur inuicem non vt Græci, ob iram, aut ambitionem, sed pabuli gratia. In eorum concertationibus primum iactis lapidibus, quoad aliqui vulnerantur, concertant: tum arcu, quo admodum exercitati sunt, pugnant: mutuis vulneribus cadunt. Ea certamina dirimunt, quæ etate præcedunt

Certamina
 scemiuæ di
 rimunt.

femina: quibus nullo periculo in medium prodeuntibus (nefas est enim has vilo pacto ledere) ex templo à certamine cessant. Inuadi ob senium armenta sequi, gutture bouis cauda adstricto vitam finiunt. Qui mortem differunt, licet nolentem eodem modo (admonitum tamen antea) vita priuare: ibiq; habetur
 d s benefi

beneficij loco. Febricitantes item, aut morbo incurabili correptos, simili adficiunt morte. Maximum arbitratur malorum, ab eo vitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignum vita. Herodotus scribit: Troglodytas specus in quibus habitent excavare, nullo habendi divitiarum desiderio teneri: quum paupertati se voluntarie abdicarint: tantum lapide vno gloriari, quem Exaonthalitu nominamus: Serpentum carnibus vesci. Sermonis adhec ignaros esse, & propter hoc stridere magis, quam loqui. Alia in Aethiopia, quae super Aegyptum est, habitat gens, Rizophagi vocantur, radices arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt, magna cura lauantes barbari lapidibus terunt, quoad molles factae cohereant: deinde placetas ad modum lateris, quantum manus capit, factas, atq; ad Solem decoctas mandunt. Quem solum cibum, ipsi per omnem vitam suauem atq; assatim habent, eò quod pacem continuam seruent. Bellantur tamen cum leonibus, qui è deserto umbræ causa, & vt minores venentur feras egressi, Aethiopum multos ex paludibus excuntes dilaniant. Et iandudum ea deleta esset à leonibus natio, nisi natura eis sponte praesidium tulisset. Nam sub ortum Canis mirabilis atq; innumera nullo agitante vento culicum multitudo ad ea loca aduolat. Homines ad paludes fugientes minimè ledunt: leones abire ex his regionibus compellunt, tum morsu, tum vocis sono

ρίζοφαγοί
radicibus vi
ditantes.

Rizophagi
leonib' pre
de sunt.

sono territos. His propinqui sunt Ilophagi, Spermatophagiq; : quorum hi quidem fructus, qui aestate ex arboribus decidunt, colligentes absq; labore edunt : reliquo tempore herbam in umbrosis nascentem locis decerpunt, qua vita subuenit in egestate. Ilophagi verò cum filijs, vxoribusq; ad loca campestria accedentes arbores ascendunt, ac teneras ramorum summitates auferunt : tantam ex continuo vsu ramos ascendendi peritiam habentes, vt (quod incredibile videtur) de arbore in arborem velut aues profiliant, ascendantq; tenues absq; periculo ramos, macilètia, leuitateq; corporis nixi: quòd si quando pedes labantur, manibus ramis comprehensis sese à casu peropportunè vindicant : quòd si fortè deciderint, nulla in re propter corporis leuitatem leduntur : ita ramis tenerioribus dente exesis ventre farciunt. Hi semper incedunt nudo corpore, communesq; vxores ac liberos habent. Pugnant inuicem pro locis armati baculis aduersus alios, ac dominantur victis: moriuntur vt plurimum fame, quum deficiente visu corpus priuetur eo sensu, quo cibum querebat. Reliquam circa regionem Aethiopes tenent, qui Cyneci dicuntur, numero haud multi, vita ab reliquis diuersa. Syluestrem enim incolentes patriam, & penitus asperam rarisq; aquarum fontibus, super arbores ferarum timore dormiunt. Sub auroram ad aquarum decursus armati prodeunt se abscondunt inter arbor

Homines
de arbore
in arbore
vt aues pro
filientes.

Cyneci fe-
rarum timo-
re super ar-
bores habi-
tant.

arborum frondes. Sub aestu verò Solis agrestes
 boues, pardalesq; ac varia ferarum genera,
 cum caloris, tum sitis impatientia ad aquas
 potus causa confluunt. Repletas, grauesq; aqua
 bestias Aethiopes ex arboribus descendentes
 adoriuntur, ac lignis adustis, saxisq; & sagit-
 tis occisas, perq; cæcus diuisas edunt. Ali-
 quando verò quamuis perraro & ipsi à valen-
 tiori bestia interficiuntur: sed multas ipsi dolo
 & arte valentiores beluas capiunt. Si quando
 desunt animalia, antea captorum pelles made-
 factas remotis pilis ad ignem lenem ponunt: dis-
 partitasq; singulis auidè ad satietatem sumunt.
 Impuberes pueros exercent ad certum signum
 iacere, solis cibum præbentes his, qui signum
 tetigere: ideò iaculatores optimi euadunt vr-
 gente fame. Acridophagi deserto contermini
 ac supra modum nigri. Veris tempore Zephy-
 rus ac Libycus venti infinitum penè locustarum
 ex deserto ad eos deferrunt numerum. He-
 permagne sunt, sed colore alarum turpi ac squa-
 lido. Aethiopes ad id assueti in quandam la-
 tam longamq; multis stadijs conuallem pluri-
 mum materiei ex propinquis locis ingerunt:
 quum suo tempore tanquam locustarum nubes
 à ventis supra vallem defertur, materiem con-
 gestam, omnemq; loci herbam antea succisam
 incendunt. Locustæ desuper volantes ingenti fi-
 mo eneclæ paulum ultra vallem ad terrâ tanta
 decidunt

ἀκριδῶν
 ἢ locusti
 ἰσθιτάντες.

decidunt copia, ut victum omni genti abundè
 præbent. Has enim sale (quem regio pluri-
 mum fert) superinfuso diutius seruant, cibum
 gustu eis suauem: hic est solus eorum per omne
 tempus locustarum victus. Neque enim pecora
 nutriunt, neq; pisces edunt, procul à mari posi-
 ti: neq; vllum aliud vitæ adminiculum habent.
 Corpore leues sunt, veloces cursu, & vitæ bre-
 uis: ut qui longissimè viuunt, quadragesimum
 non excedunt annum. Finis eorum non solum
 miserabilis est, sed & incredibilis. Nam pro-
 pinquante senectæ, pediculi alati, non solum
 visu varij, sed specie horridi, ac turpes, in cor-
 poribus nati ventrem primò, tum pectus, dein-
 de totum corpus paruo tempore exedunt. Quis
 morbum patitur, primùm veluti scabiei cuius-
 dam pruritu allectus, corpus scalpit, voluptate
 simul & dolore perceptis: deinde exorientibus
 mediculis, simul effluente sanie, morbi acerbi-
 tate ac dolore percitus, unguibus corpus ma-
 no cum gemitu lacerat. Tanta verò vermium
 copia effluit, alijs super alios tanquam ex per-
 forato vase, scaturientibus, ut deleri nequeant:
 hoc pacto siue cibi, siue aëris causa miserum
 ortiuntur vitæ finem. Extremas ad meridiem
 Africæ partes viri habitant à Græcis Cynna-
 mimi, à vicinis Barbaris syluestres appellati.
 Barbaras habent admodum magnas, greges syl-
 uestrium canum nutrientes præsidia vitæ. Nam
 à æstuo tropico, vsq; ad medium hyemis Indici
 boues

Pthiriasi a-
 cridophagi
 moriuntur.

Cynnami-
 mi siue Syl-
 uestres, ca-
 nū greges
 nutriunt.

boues innumera multitudine eorum patriam ingrediuntur : causa incerta est, vtrum'ne alias infectantes se feras fugiant : an pastus penuria, an alio natura (quæ omnia miranda gignit) impulsu hominibus ignoto acti. His homines, quum obsistere nequeant, suis freti viribus se canibus tuentur : quibus in venatione vsi boues permultos capiunt. Et hos quidem recentes edunt, hos salunt ad futurum vsum. Malta insuper & alia animantia à canibus capta comedunt. Postremi, qui ad meridiem habitant, in hominis forma ferarum vitam ducunt Ichthyophagi, sub Eroglodyticam oram in Arabico sinu Barbaræ gentes. Nudi per omnem vitam degunt, vxores filiasq; communes habent, bestijs similes: vt qui neq; voluptatis, neq; doloris vllum, nisi naturalem sensum percipiant, neq; turpis neq; honesti discrimen norint. Habitacula habent non longè à mari iuxta promontoria, vbi non solum profunda cauerne, sed conualles immense & angusta spelunca existunt, egressu ipsa natura difficili ac tortuoso. Harum tanquam ad eorum vsum natura factarum aditus incole magnorum congerie lapidum obsepunt, qua veluti retibus capiantur pisces. Maris enim fluxu (quod his diebus singulis circa tertiam ac nonam horam accidit) oras litori propinquas inundante, aqua in immensum excrescens opertis locis omnibus innumeram copiam diuersorum piscium secum in continentem deferi : qui cum in diuersa loca

Ἐξ ὀφθαλμῶν
ex piscibus
viuunt.

loca cibi gratia diuertant, restuente mari per
 lapides pisces in sicco desituuntur. Quos incola
 cum vxoribus, puerisq; concurrentes capiunt:
 captos supra petras ad meridiem sitas, nimioq;
 Solis aestu incensas ponunt, pauloq; post reuol-
 uunt: à quibus sic ad solem decoctis, carnem
 omnem excutiant, & concauo saxo iniectam
 pinsunt, admixto paliuri semine, cibum sibi
 faciunt suauissimum. Nam sic immixtas car-
 nes in modum longioris lateris formant, ad so-
 lemq; paulò desiccatas, sedentes, cum volupta-
 te edunt: non quidem ad certam mensuram,
 aut pondus, sed ad satietatem: habent hunc ci-
 bum semper velut è penu promptum, Neptuno
 pro Cerere eum largè subministrante. Quando
 verò maris tempestate adeò litori vicina loca
 multis diebus inundantur, vt nulla detur pi-
 scandi facultas, (quo tempore cibi penuria la-
 borant) Conchas legunt permagnas, quarum
 testa saxis attrita interiori carne cruda, sapore
 Ostreis persimili vescuntur. Vbi verò tempestas
 ventorum vi diutius perseuerat, conchaq; de-
 ficiunt, ad ossa siue spinas ex piscibus excussas,
 & in hunc usum coacervatas confugiunt: te-
 neriores, recentioresque ex his dentibus man-
 dunt, duriores edunt saxo contritas, nil brutis
 animalibus dissimiles. Epulantur autem palàm
 cum letitia, vt dixi, cantuq; absono omnibus
 inuicem congratulantibus: deinde mulieres, vt
 in quanq; quis forte incidit, cognoscunt proli-
 causa,

causa, omni cura ob ciborum, qui præsto sint, copiam, vacui. his studijs quatuor diebus intenti, quinto potus gratia ad fontes pergunt gregatim, omnibus simul vocem (velut inconditum sonum) tollentibus. Est profectio hæc haud dissimilis ab armentis boum. Repleto aqua ventre, adeò vt rix redire queat. Ea die nihil edunt amplius: iacet quisq; aqua plenus, distentusq; similis ebrío. Postera die denuò ad capiendos pisces redeunt: ita eorum vita per omne tempus transacta ob simplicem victum rarò in morbos incidunt: breuioris tamen quàm nos sunt vitæ. Natura eorum incorrupta famem sedare maximum ducit bonum, nullam aduentitiam voluptatem querens. Hæc eorum, qui intra sinum habitant, viuendi norma est. At illorum qui extra sinum sunt multo est mirabilior: vt qui nunquàm bibant, & natura ab omni semoti sint animi passione. Hi procul à terra habitabili tanquam in loca deserta à fortuna eiekti piscationi dant operam: humida non appetunt, pisces edunt semicrudos, non quo sitim effugiant, sed feritate quadam, contenti victu, quem à fortuna sortiti sunt. Felicitatem summam putant his carere rebus, quæ dolorem possent egentibus afferre. Tanta patientia esse dicuntur, vt si quis educto ense eos percusserit, non diffugiant, & verbera & iniurias perferentes, solum percipientem respiciunt, nullum neq; ira, neque misericordie signum ostendentes. Sermone carent,

Homines
ab omni a-
nimi passi-
one semoti

Mixtæ pati-
entia hoies.

nutu,

nutu, manibusq; significant, quibus indigeant, & que volunt. He gentes vnanimi consensu pacem curant, nulli externo homini infesta. quod vite genus licet mirabile, à priscis olim temporibus ea gens seruauit: siue ita longo tempore assueta, siue à la necessitate. Habitaculis non iisdem, quibus Ichthyophagi vtuntur. sed diuersis habitant modis: quidam in speluncis diuersoria habent, ad arctum positus, in quibus tum umbra, tum spirans aura eos ab aestu solis tutatur. Nam que ad meridiem loca spectant, fornacibus ex nimio aestu similia, accessum ad ea adimunt. Qui sunt aduersus arctum, ex costis cetorum incuruis, quas mare plurimas effert, ex utroq; positus latere colligatisq; quas maris alga operiunt, habitacula sibi extruunt ad euitandos aestus: Natura sibi artem ex necessitate ad se tuendam reperiente. Et talis fertur esse Ichthyophagorum vita. Superest pauca de Amazonibus dicere, quas priscis temporibus in Libya ferunt extitisse, Mulieres pugnaces & validis viribus, non eandem, quam nostræ, vitam duxisse. Nam mos fuit illis certo tempore bellicis ad seruandam virginitatem rebus exercitari. Transactis militiæ annis viris coniungi proles gratia. Has solas & principari, & publica obire munera: viros nostrarum feminarum instar domesticæ rei curam habere, tum obtemperantes sæminis, tum militiæ principatusq; ac omnis Reipublicæ expertes: post

e parium

Amazones
bellicose
mulieres.

partum nati infantes viris dantur, quos lacte
 nutriant, alijsq; rebus prout etas poscit. Mas-
 culis mox natis, vt bellica rei inutiles sint, dex-
 terum brachium frangunt: aut eos interficiunt,
 vel procul ablegant: Fœmellis mamillas, ne
 crescant, inurunt: asserentes impedimento eas
 ad bellandum esse. Vnde à Græcis, eò quòd
 mammis careant, Amazones appellantur. He-
 speram insulam inhabitasse illis asserunt: di-
 ctam ita, quòd ad occasum sita sit. Eam verò
 esse in Tritonidis palude, quæ proxima oceano,
 à flumine, quod in eam defluit, Tritonia appel-
 latur: Aethiopiæ contermina & monti, qui
 Atlas dicitur, omnium in ea terra maximo.
 Hæc insula permagna est, varijsq; arborum fru-
 ctibus, ex quibus incole viuunt, frax,
 multos tum caprarum, tum pecu-
 dum greges habet: quorum lacte
 & carnibus vescuntur: fru-
 mento penitus carent:
 illius vsu inco-
 lis igno-
 to,

DE ASIA, ET CELEBRIORIBVS

EIVS GENTIBVS,

L I B. I I.

C A P. I.

A S I A altera Tripartite terra Afrix deno-
pars, appellata ab Asia oceani minatio.
(¶) Thetyos filia Iapeti vxore
ac Promethei matre: Siue, vt

aliꝝ volunt, ab Afrio Manei Ly- Afrix qua-
di filio: à meridie per orientem vsq; ad Septen- tuor latera.
trionē protenditur: terminos habet ab occidente
Nilum & Tanaim cum Euxino Ponto (¶) parte
mediterranei maris: tribus alijs partibus tãgitur
oceano, qui ab oriente Eous, à meridie Indicus,
à Septentrione Scythicus appellatur. Taurus Tauri mō-
mons mediam quodammodo continentem diui- tis mensio.
dit, ab oriente in occidentem excurrent, partem
ad aquilonē relinquit, partem ad meridiem: al-
teram Græci interiorē vocāt, alteram exteriorē.
Mons hic multis in locis latitudinem ha-
bet stadiorum trium millium: longitudinē quan-
tam Asia, stadiorum circiter quadraginta &
quinque millia à transmarina Rhodi ora vsque
ad Indiæ ac Scythiæ extrema orientem versus.
Idem in nomina, ac partes multas diuiditur:

e 2 quat

quarum alia maiores, alia minores ambitus comprehendunt. Tam latum autem & patens dicunt esse, quicquid terra Asia nomine continetur, ut *Aphrica* & *Europa* relique due partes non magis complebantur, quam hec sola. Celo temperato est, solo fertili, & propterea omnium animantium genere cultissima. Provincias siue regiones multas habet: ubi *Aphricam* aspicit, *Arabia* est: regio inter *Iudeam* & *Aegyptum* triplex, ut *Plinius* refert, una *Petrea*, à *Septentrione* & *occasu* *Syriae* inserta, cui à *fronte* *Deserta* prætenditur *Arabia*, à *meridie* altera, quæ *Felix* nominatur. Quidam etiam *Panchaiam* & *Sabeam* adiungunt. *Arabia* dicta ab *Arabo* *Apollinis* ex *Babylone* filio. *Arabes* longè lateq; diffusi diuersis moribus viuunt, & cultibus plurimis, crinibus intonsis, mitrata capita habent redimitu pari, pars raso in cutem barba. Artes haud ab vno in alium transferuntur, sicut apud nos, sed in patrijs quisque permanet institutis. Qui maximus est natus, et in totam gentem regnum obtinet. Quæ possidentur, vniuersæ sunt cognationi communia, vna omnibus vxor. Qui primus domum subierit, posito ante ianuam scipione, cum ea congregitur, cum grandiori natu pernoctat: ita omnes omnium sunt fratres: coeunt cum matribus & sororibus pecudum ritu. Adulter capite plectitur: alterius sanguinis congressus pro adulterio est: domesticus in vniuersum legit

Arabia triplex, petrea, deserta, felix.

Cum matribus & sororibus coeunt Arabes.

legitimi habentur. Conuiuia ferè terdeni celebrant, & in his Musica artis duo non imperiti: consanguinei sibi inuicem ministrant. Vrbes & oppida sine mœnibus pacatè inter se agunt. Sesamino oleo vtuntur beatissima alioqui rerum vbertate, Ouium greges candidi velleris: grandiori statura boues: equis omnino carent: quorum desiderium admitt camelorum copia: Aurum, argentum, & plura aromatum genera terre peculiaria. Aes, ferrum, vestis, purpura, crocus, costus, toremata aliunde aduehuntur. Defunctorum corpora stercore abiectioniora. Regum cadaver sterquilinjs sepeliunt. Fidem inter homines, vt qui maximè, seruant, quam hunc in modum dant. Quoties fœdus inire volunt, alius quidem medius inter vtrunque stans, acuto lapide ferit volam iuxta maiores digitos ipsorum, qui fœdus incunt: deinde sumpto stocco ex vtriusque vestimento, inangit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Dionysium & Vraniam: hoc acto, idem, qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitium, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus, & ipsi, qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Myrrhe sarmenis ignes fouent: quorum fumo, satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerunque incurabiles morbos contrahunt. Cinnamum per sacerdotes legitur, hostijs prius castis: quas cum

Equi nulli
ia Arabia.

Fides Ara-
bum.

Vrania &
Dionysius
in fœdere
inuocatur.

litauerint, obseruatur, vt messis, nec ortum solis anticipet, nec egrediatur occasum. Quisquis principatum tenet, sarmentorum strues hasta diuidit, quæ sacrata est in hunc usum: atque ita portio manipulorum etiam Soli dicatur: quæ, si iuste diuisa est, radijs inflagrata incendium sponte concipit. Pars eorum, quibus asper victus est, angues edunt. Nulla illis animi vel corporis cura, ac propterea Ophiophagi nominantur. Nomadibus vsus Camelorum frequens, his pugnant, proculque onera exportant, lacte & carnibus vescentes. Fluiuius, quem accolunt, auri ramenta habet: id non constant artium inscitia. Deba & ipsi pastores, colunt idem & agros aliqua ex parte: gens auri abundans, inter glebas temerè iacentes aureas pilas in glandium magnitudine reperiunt: quibus lapillis affabre interiectis monilia conficiunt haud iniucunda aspectui, ea collo & manibus inducunt. Vendunt aurum finitimis triplo eris pretio: argenti duplo: cum auri contemptu, tum desiderio, quæ commercio parantur. Proximi his Sabæi thure, myrrha & cinnamomo diuites: & in ora huius terre Balsamum nasci quidam prodiderunt. Habent & palmas odoriferas, & calamum. Serpens ibi palmari longitudine, lethalis ferè eius morsus: in arborum radicibus cubat. Odor nimius, rerumq; fragrantia stuporem sensibus inducit, quem bituminis suffitu, & hirci barba leuant.

Ἐφιοφάγοι
serpentum
comestores

Deba diuites
auri.

Sabæi thure
ac myrrha
opulenti

leuant. Penes regem omnis iudicandi ratio. Sabæorum plerique sunt agricolæ: aromata alijs legunt. In Aethiopiã ob negotia nauigant nauigijs corio contextis. Cinnamomum & Cassiam lignea materia loco igni adhibent. Huius gentis metropolis est, quam Sabam appellant, supra montem sita. Reges ex generis successione habent eos, quibus multitudo honores distribuit bonis malisq; immixtos. Regiam nunquam exire audent, ne à turba hominum lapidibus veteri quodam Deorum respõso abruantur, timentes. Sabæ ubi regia est, toreumata argentea, aureasque omnis generis poculorum habent. Lectos insuper tripodasque argenteis pedibus, cateramq; supellectilem vltra fidem sumptuosam. Magnis quoque columnis porticus fulciuntur, quarum capita, tum argentea, tum aurea existunt: laquearia vero, ac porta aureis phialis, pretiosis lapidibus intermixtis totius domus sumptuosissimum ornatum ostendunt. Alia enim auro, alia argento, quedam lapidibus splendent. Nonnulla, tum elephantarum dentibus sunt exculta, tum multis prætereà rebus alijs, quæ plurimi apud homines æstimantur. Et eam sanè multis seculis perpetuam habuere felicitatem. Absuit enim ab eis penitus, quæ multos in præceptis dedit, ambitio per auaritiam aliena possidendi. Nec Garrai his minus opulenti, quorum serè supellex omnis ex auro est & argento:

e 4 ex his

Reges Sabæorum regiam exire non audent.

Supellex Sabæorum omnis ex auro & argento.

Garrai auro & argento abundantes.

Nabathæi
parcissimi.

ex his & ebore domorum limina, tecta, parietes construunt. Nabathæi omnium continentissimi, in quaerendis opibus mira gentis industria, sed in tuendis multò maior. Qui rem domesticam minuit, publicè multatur: contra honore afficitur, qui patrimonium auxit. Gladio, arcu, lancea, & funda in bello, plurimùm

Sarraceno-
rù gens in
Arabia sum
psit exor-
dium.

etiam bipennibus Arabes utuntur. Dira Sarracenorum gens, pestis illa hominum teterrima, inde sumpsit originem. Abijtq; (ut credere est) pars Arabum maxima in Sarracenicum nomen: ceterùm veterem appellationem nunc quoq; tenent, qui circa Aegyptum habitant, raptu plurimùm viuentes, camelorum celeritate freti.

De Panchaia & moribus Panchaiorum.

CAPVT II.

Panchaia Arabia regio. Diodorus Siculus insulam esse dicit, ducentorum stadiorum latitudine: tres in ea nobiles vrbes enumerat, Dalidam, Hyracidam & Oceanidam. Regio omnis, quàm vbi arenosa, fructifera est. Vini maximè abundans & thuris, quod in ea adèdè excrescit, vt per vniuersum orbem satisfaciat Deorum sacris. Fert etiam myrrhã plurimùm, & alia varij generis aromata, odorem prebentia, quæ Panchai legunt, & Arabis mercatoribus vendunt: à quibus alij pretio sumptas, in Phœniciam, Syriam, & Aegyptum transfuehant: inde à reliquis orbis mortalibus

Thuris in
Panchaia
copia.

talibus importatur. Curribus in bello Panchai
 utuntur more prisco. Politia eorum trifariam
 partita est. Primum locum sacerdotes tenent,
 quibus adduntur artifices: Secundum agricolae
 habent: Tertium milites, quibus pastores ad-
 ciuntur. Sacerdotes omnium sunt duces, quibus
 & controuersiarum iudicia & publicarum re-
 rum arbitria permissa, mortis poena tantummo-
 do excepta. Rustici agros colunt, fructus omneis
 in commune conferentes. Qui ex eis optimè vi-
 dentur agro colendo vacare, hi vsq; ad nume-
 rum decem ad ceterorum exhortationem distri-
 buendorum fructuum iudices à sacerdotibus le-
 guntur. Pastores tum ea, quae ad sacra perti-
 nent, tum reliqua in publicum, alia numero,
 pondere alia, cum omni ferunt diligentia. Nil
 cuiquam priuatum est, domo atque horto ex-
 ceptis, sed tum vectigalia, tum cetera sacerdo-
 tes percipiunt, aequè illi, prout vsus fuerit, dis-
 partientes: ipsis duplum conceditur. Vestibus
 induuntur mollibus. Oues enim apud eos plu-
 rimum ab alijs differunt mollitiae. Ornamenta
 aurea non tantum mulieres, sed etiam viri de-
 ferunt, torquibus collum ornantes, armillis
 manus, aures more Persarum in auribus, pedes
 nouis ac varij coloris calceis. Milites patriam
 armis tutantur. Sacerdotes ultra reliquos deli-
 cijs vacant, vitam ducentes mundam ac sum-
 ptuosam. Stolas lineas maxime tenues & ac de-
 licatas: quandoq; etiam vestes ex molliori lana

Nihil Pan-
chais pri-
uati.

Sacerdotes
Pachaiorū
delicijs de-
diti.

contextas induunt. Mitras insuper gestat aur
intextas. Sandalijs pro calceamentis varij co
loris vtuntur, summa arte factis. Ferunt et
aurea (mulierum more) prater in aures, orna
menta. Hi maximè Deorum incumbunt cura
hymnis & laudibus eorum gesta recensentes
Genus eorum à Ioue manasse narrant, quum
in Panchaiam venisset: quo tempore inter ho
mines versatus orbi imperavit. Referta est ea
patria auro, argento, are, stanno, ferro: quo
rum nil extra insulam asportari licet: neq; verò
sacerdotibus extra locum sacrum proficisci fas
est, vltra deprehensum interfici licet: Dona
plurima aurea atque argentea Dijs à longo
tempore oblata in templo seruantur. Valua eius
structura mirabili auro, argento, ebore, sunt
decora: Dei lectus sex est cubitorum longi
tudine, quatuor latitudine, aureus totus, opi
ficio splendido, ac venusto. Simili modo &
Dei mensa cum magnitudine, tum pari im
pensa splendoreq; iuxta lectum posita. Tem
plum ingens ex albo edificatum lapide, magnis
sculptisq; suffultum columnis, duorum iuge
rum longitudinem, cui aqua est latitudo, com
plectitur. Permagne Deorum statuæ summa
arte fabricate templum exornant: circum sa
cerdotes, quibus sacrorum cura demandata est,
domos habent. Ager qui circumiacet stadijs
ducentis Dijs sacer est, cuius veltigal in sacri
ficijs consumitur.

Iupiter in
Panchaiam
exulatus.

Sacerdoti
bus sacrum
locū exire
non licet.

Templum
vltra fidem
ingens.

Ager circa
templum
Dijs sacer.

De Assyria, Assyriorumq; viuendi mo-
ribus.

C A P. III.

Assyria regio Asia ab Assur filio Sem, vt Assyrix li-
nes. Augustinus ait, appellata: hodie Syria dicitur, habens ab ortu Indiam & Media partem, ab occasu Tygrim fluum, à meridie Susianam, à Septentrione Caucasum montem. Rarò in Assyria pluit: quicquid in ea frumenti prouenit, fluminis irrigatione paratur, non sua sponte, vt in Aegypto, sed accolarum ingenio & labore: tanta alioquin vbertas vt ducentena vulgò, & vbi eximie ferax est, trecentena messe redundet tellus: quaternum digitorum latitudine tritici & hordei folia sint. Sesami & milij proceritas instar arborum attollatur. Quae omnia sibi explorata, cunctantius tamen Herodotus memoranda censuit, velut parum credibilia: si quis, qui ea non viderint, taba proderentur. Palmis vescuntur, ex quibus mel & vinum conficiunt. Mel & v-
nũ ex pal-
mis. Fluminalibus nauigijs vtuntur, in speciem clypei orbiculati, non puppi, non prora discretis, quae super Assyrios in Armenia salicibus texuntur, crudo corio exteriori parte obducto. Nauigia As-
syriorum. Amiciuntur Assyrii duabus vestitus As-
syriorum. tunicis, linea vna ad pedes demissa, altera lincea breui, candidaq; stola his superiniecta: calceos pedibus inducunt, quales Thebana solea fuerunt: alunt comas, mitraq; redimiunt: unguentis delibuti in publicum exeunt. Annuli r-
sus. Annulum signatorium singuli habent: & sceptrum affabre

Abſq; ſec- affabre factum, cui malum, aut roſa, aut li-
ptro in pu- tuum, aut aliud ſimile ſit impoſitum, ſine inſi-
blicum ne- tuum, aut aliud ſimile ſit impoſitum, ſine inſi-
mo prodit. gu a quo id geſture indecorum ac turpe cre-
ditum. Ex legibus, quibus ea gens uſa dici-
tur, ea mihi res memorabilis viſa eſt, quod vir-
gines iam matura viro in publicum producte.
nubiles ve- gines iam matura viro in publicum producte.
num expo- ſingulis annis, iſ venales proponebantur, qu-
ſitz. vxores ducere vellent, dabanturq; primò ve-
num formoſiſſime queq;. Quibus minus ſpe-
ctata erat forma, & quas non modo non quiſ-
quam ſibi mercaturus fuſſet, ſed ne gratis qui-
dem alioqui ducturus, ea pecunia, que fuerat
pulchrioribus venditis in publicum redacta,

Mos à ve-
netis obſer-
natur.

connubio locabantur. Herodotus auctor eſt,
hunc olim morem in Venetiſ Illyrico finitimis
ſeruatum, idq; fama ſe compertum habuiſſe.
Ego (inquit Antonius Sabellicus) tenuerit ne-
mos ille gentis aliquando, haud multo plus
compertum habeo, tantum affirmare poſſum,
Venetiſ, cuius vrbs opes hodie terra mari que
inſigniter pollent, inter præclara ciuitatis in-
ſtituta, virgines furto conceptas, & ad limen
Pietatis expoſitas, ex publico ad nubiles uſ-
que annos in aperto ſub tetrica diſciplina in-
ſtitui: que ſunt elegantiori forma, quoniam
ſunt ingenuè inſtitute, aut ſine dote matrimo-
nio locari, iſ præfertim, qui periculo aliquo, aut
gravi morbo ſeruati, votorum damnati, eas
ſibi in vxores depoſcunt. Alij pudicitiam ſe-
quuti, aut formam, ſine dote ipſas ſibi virgines
iung

ungunt, modò ij sint, qui liberaliter, quas du-
erint, habituri existimentur: aut si nihil ho-
m sit, minus graui dote nubunt, qua forma
castant, quàm si facie fuerint parum liberali:
si pari disciplina instituta. Altera Babylo-
iorum lex, quo utilior, eò magis memorabi-
s: quum nullus ab initio in his esset meduo-
um vsus, lege ferunt comparatum, vt qui
egrotare cœpisset, eos de morbo consuleret, qui
lem linguorū genus passi essent, medicamque
id id leuandum opem aliquam experti. Apud
lios scriptum reperio, in publicum egrotos
referrī solitos: legēque cautum, vt qui aliquan-
o egrotassent malè affectos circuirent, doce-
entq; singulos, qua ipsi ope potissimūm adiuti
liquando à morbo liberati essent. Eorum se-
ulcra in melle: funebris luctus, qui & Aegy-
tj. Qui cum vxore noctu congressus est,
nihil prius vterque tangit, quàm lotus fuerit.
Omnibus Babyloniorum mulieribus olim mos
uit, ex causa quadam in aliqua re Venerea
um hospite permisceri: cum turba & cultu
lurino ad illum venientibus, qualibet noto
liquo coronabatur: hospes quam cognosce-
e volebat, ponebat super illius genua argen-
um quantum sibi videbatur, tum coibat cum
a longè à sano abducta: argentum illud Ve-
eri sacrum erat. Fuere in his familie quæ-
dam, nulla re alia nisi piscibus victitantes:
quos ad solem arefactos, pistillisque tusos, ex
eaq;

Babylonio-
rum lex vti-
lissima cir-
ca ismos.

Mulieres
cum hospi-
te permi-
scebantur.

Magistratus
Assyriorū.

Magorum
officia.

Mūdus eter-
nus habitus
à Chaldeis.

Planetarū
obseruatio

eaq; materia asseruata, vndiq; respersa officia
conficiebant, torrebantq; eas in vsū panis
ad ignem. Tres fuere magistratus, eorum quorū
iam militia emeriti erant, nobiliorum alius
senum, seorsum regio posito. Fuere etiam Ma-
gi, qui & Chaldaei dicebantur, tales quales
in Aegypto sacerdotes ad deorum cultum in-
stituti: per omnem vitam philosophari, astro-
rum peritiam tenere, nunc augurijs, nunc car-
minibus sacris, mala hominis auertere, bono
afficere: auguria, insomnia, prodigiāque fida
interpretatione explanare: nec foris institue-
bantur, vt Graeci, sed à parentibus discipli-
nam, velut hereditariam sortiti: pueri dome-
sticè discebant, quia perpetua cura facilis se-
quebatur profectus: vna constansq; dicendi ra-
tio, non varia, & anceps, qualis apud Grae-
cos, vbi qui eam tradere consueuerunt varia
de principijs & rerum causis, atq; inter se re-
pugnantia differebant. Sed hi mundum com-
muni assensu eternum opinati, neque princi-
pium habuisse, neque finem habiturum, vniuer-
sorum ordinem & ornatum diuina providen-
tia constare: caelestia corpora non sua spon-
te, fortuito ue motu, sed lege quadam, certoq;
numinis iudicio moueri. Astorum cursum ve-
luta obseruatione perscrutari, multa ex illo-
rum inspectione mortalibus futura vaticina-
ri. Maximam vim planetis tribuere, praesertim
huic, quem nostri Saturnum vocant. Charissi-
mum

num Solem omnium arbitrari, & cui præcipua
 desset virtus. Martem, Venèrem, Mercurium,
 & Iouem præ ceteris obseruari, quoniam velut
 proprium cursum sortiti, futura ostenderent, tan-
 quam deorum interpretes. Quod ipsum vsquẽ
 dedò persuasum habuerunt, vt quatuor illa
 fra vno nomine Mercurios appellarent. ven-
 s præterea, imbribus, æstu, cometis, solis &
 ne defectu, terræ hiatu, multis deniq; signis,
 lubria simul ac perniciofa prædicere. Imagi-
 vari adhæc alia sydera illis subiecta: & ex ijs
 quedam nostro hemisphærio, alia subterraneo
 agari. Pari adhæc cum Aegyptijs errore
 duodecim sibi Deos finxerunt: quorum singu-
 mensem, & vnum in Zodiaco signum tri-
 nere. Multa quidem regibus natura vaticina-
 untur: vt Alexandro victoriã cum Dario di-
 icaturo. Hircanori deinceps Seleuco & alijs
 alexãdri successoribus: mox & Romanis suc-
 soribus non pauca, quorum euentus fide non
 ruit. Numerant præterea sydera quatuor &
 ginti: extra Zodiacum, ad boreã duodecim:
 liqua austrum versus. horum quæ appareãt,
 viuos pertinere arbitrati: reliqua ad eos, qui
 ta defuncti essent. Hæc illi ad alias rerum
 mbages effuderunt mortalium oculis, vt quæ
 annorum obseruatione meminissent quadra-
 ta tria annorũ millia à prima suarum rerum
 emoria ad Alexandri ascensum colligentes,
 od impudenti quidem mendacio asserebant,
 nisi

Ex astris
 Chaldæi fu-
 tura prædi-
 cerunt.

Temporũ
 per Chal-
 dæos suppu-
 tatio falsa.

nisi aliquis eam annorum rationem mensuram interpretetur, qualis apud Aegyptios fuit.

De Iudaea & Iudaeorum viuendi ritibus, legibus ac institutis. CAP. CCLIIII

Palæstinae
fines.

Palæstina, quæ eadem est quæ Iudæa, particulari Syriae provincia, inter Cælosyriam iacens & Arabiam Petream, ad occasum Aegyptiaco alluitur pelago: perfunditur & Iordane flumio ad orientem solum. hanc terram bibliaci libri, & Iosephus eos secutus Chananaeam appellant, terram variarum opum diuitem, frugibus fertilem, aquis illustrem, optimam balsamo: in medio orbis constitutam quo fit, ut nec frigore nimio rigeat, nec calore torreatur. Ob quam elementorum gratiam æstimauerunt Israelitæ siue Hebræi gens antiquissima, & apud quam solam à prima hominis formatione caelestis ac veri numinis cognitio cultusq; & primum idioma permansit, eam esse, quæ patribus olim Abrahae, Isaac & Iacob promissa à numine esset, terram videlicet lacte & melle fluentem. ideo Iosue fortissimi ducis ductu quadragesimo anno postquam Aegyptum exiissent, suæ ditionis fecerunt, vno & triginta Regibus in ea potentia manu deuictis. Leges Israelitæ tenent, ac secundum eas viuunt, quas à Mose primo suo duce acceperunt: quamuis & multis ante Mosén seculis absque lege aliqua scripta, pijs sancteq; vixerint, veritatem diuinis oraculis, an. miq.

Terra Abrahæ & semini eius promissa.

Chananaea terra lacte & melle fluens.

Leges à Mose Iudæis promulgatae.

animique acumine & magnitudine consecuti. Existimabat eximius ille theologus Moses nullam civitatem sine iuris & equitatis cultu diutius consistere posse. Iam quum bonorum præmijs, & impiorum supplicijs suos ad amplectendam virtutem, & impietatem fugiendam, satis exhortatus esset: tandem super decem illa legum capita duabus tabulis ad Sinam perlata, alias populo leges civiliæque instituta promulgavit. Hæ quum adeò multæ sint, ut solæ integrum librum præstare possent: memorabiliores tantum hic ponam, ceteræ à Iosepho bibliæque libris petantur. Sauxit Moses, ut pueri initio leges discant: quum disciplinam illæ in se optimam contineant. Qui Dei nomen blasphemia læserit, per diem suspendatur, insepultus abiiciatur: ut ex meretricia pecunia sacrum nullum fiat. Septem sint in singulis urbibus principes, qui iustitia & prudentia ceteros antecellant, ut duo cum his Levitici ministri iudicent. In re iudicanda autem, si quid rectum sit, iudicibus parum liqueat, Pontificis, & senioris arbitrio res tota decernatur. Ne vnus testis recipiatur, ac se duo quidem, nisi horum prius sit spectata fides. Tres ritè testimonium dicant: Sed ne mulier testis sit, neque mancipium, quòd in hoc fortuna, leuitas in illa merito suspecta habeatur. Prætereà ne ex confitis arboribus aliquid ante quartum annum attingatur, ut tunc

Decalogus
in mōte Si-
na datur.

Pueri leges
discant.

Blasphemi
suspendantur.
Magistratus
Iudæorum.

Tres testi-
moniū fe-
rant.

ex frugibus decima dentur. Propinqui & hospites nonnihil percipiant: quod reliquum fuerit, agricolatoris sit: ut semina munda non mixta terra condantur, quod dissimilium communi terra non gaudeat: utque videatur non à frugibus arceatur, sed quantum volet ex his legat, si lectas presens usus exigat. Si pudor obftet, ultro accersatur. Quae turpem questum fecerit, alteriue nupserit, vxor ne ducatur: ut puella pro virgine ducta, si corrupta sit corpore reperta, flagitii que conuicta, lapidibus obruatur, aut viua cremetur. Si quis virginem alteri desponsatam, non inuitam vitiauerit, vterque extremo supplicio afficiatur. Si vis illata fuerit, iniuria auctor poenam luat. Quae sine liberis vidua relicta est, fratri defuncti coniugis nubat, ex eoque matrimonio in successionem generis prolem tollat: si eam ducere nolit, causam apud seniores dicat. Si causam probauerint, cui volet illi nubendi facultas sit. ut luctus in trigesimum diem extendatur.

Vidua sine liberis relicta cui nubat.

Filii parentibus iniurius suspēdatur.

sat esse id tempus sapienti ad lacrymas. Filius si parentibus iniurius fuerit, extra urbem suspendatur. Hostis bello prostratus non insepultus iaceat. Si pignus ab inope creditor acceperit, ante noctem restituat. Qui non fuerit soluendo, apud eum, cui debet, seruitutem seruiat. Si quis contribulem emerit, emptus sexto mox anno liber existat. Qui aurum & argentum inuenerit, inuentum palam pra-

Aes inuentum proclametur.

conis

conis voce faciat, vt aberrans pecus ad magistrum gregis reducatur, vel quoad dominus existat, custodiatur. Vt Israëlitarum nemo venena conficiat, neq; confecta aliunde emat. Venena mi scere Iudeis prohibitu. Qui venenum alicui miscuerit, sceleris conuictus id bibat. Qui oculum alicui per iniuriam eruerit, pari clade puniatur. Si taurus quenquam peremerit cornu, lapidibus obruatur, eius carnes non attingantur. Deposita vt sacra custodiatur. vt filius patris scelus non luat, nec parentibus erit frandi, si quid filius deliquerit. Leges ca strens. Et hac domi. Militia vero illa, vt bellum priusquam inferatur, res per legatos aut pracones repetantur: si res non reddantur, dum placet, rite inferatur. Administrandi belli summa penes hunc sit, qui strenuitate & prudentia alios anteibat: vt miles ex omni multitudine fortissimus legatur. Si hostis obsidione premitur, frugiferae arbores ne ledantur. Laesa enim si vocem habeant, conuicium facerent procuratori. Rebelles victor ad vnum interficiat. Ceteri quum victi fuerint, tributarij aut vectigales fiant. Ne qua mulier belli tempore virile attingat instrumentum, neque vir muliebre. Vt vescendi sanguinis vsus in vniuersum Israelitis nullus esset. Lepra infecti, & quibus genitabe semen sponte flueret, ciuitate expellerentur: & in his mulieres septenis diebus, quae menstruae essent, octauo redirent: totidem dies aberrant, qui finestam domum haberent: Vt sacer-

Sanguine Iudaei non vescuntur. Leprosi & Gonorrhœi ciuitate expellebantur.

Expiatio-
nes Iudæo-
rum.

Solennis
suspectarū
vxoꝝ ex-
purgatio.

Adulterii
pœna.

Septennii
obseruatio.

Iobeles⁹ pꝛæ-
cipitur ob-
seruari.

dos duabus agnis pro eo faciat, qui fluium
feminis per quietem passus est, ipseque prius
frigidam aquam ingrederetur: Parique ratione
expiaretur, qui cum coniuge param legitimis
diebus concubisset. Puerpera X l. dies tem-
plo arceatur si marem enixa fuisset, si sæmi-
nam octoginta. Qui uxorem impudicam arbi-
traretur, hordeacea farina assarium offerret:
mox ea ad templi postes constituta in sacerdo-
tis verba iurare cogeretur, nihil læsam à se pu-
dicitiam. Si falleret, femore dextro disjunc-
to, vteroque putrefacto moreretur: Si castè
iuraret, decimo mense puerum sine vteri noxa
eniteretur: tum vt sacerdos dei in membrana
nomen diluens phiala det iuratae mulieri bi-
bendum. Adulterio, incesto, sodomiticaq;
fœditati capitalem pœnam irrogauit. Vt sa-
cerdos manco debiliue corpore altaris ascen-
su prohiberetur: aleretur tamen sacris obla-
tionibus. Vt terra septimo quoque anno, si
quando Chananeam Iudæi obtinuisent, aratri
esset immunis. Quæ tellus sua sponte ferret quin-
quagesimo quoque anno, qui Iobeles dice-
batur, tribulibus esset & extraneis commu-
nis: debite relaxarentur pecunie: libertate
serui donarentur: Prædia, quæ vilius venis-
sent, antiquis possessoribus redhiberentur. His
ille institutis domi forisque sub id tempus
quo vita deceßit Israelitas instruxit. Adhi-
buit & precationem solennem pro horum suc-
cessu,

cessu, qui ritè leges & instituta sanctè custodirent, contra diras imprecationes in preuaticatores. Postremò populum sacramento adigit, vt diuinas & humanas leges, quæ semel late essent, perpetuò obseruaret: nec, si quis violare esset ausus, impunè factum pateretur. Ceterum quia satis constat, nullum genus hominum ceremoniarum studiosius magis que religiosum fuisse vnquam, quàm Israelita fuisse: quæ fuerit apud illos sacrificandi ratio ab initio instituta, operepretium duco breuiter explicanda. Duobus ab initio sacrorum generibus Iudæi vsi sunt, quorum vnum holocaustum dixerunt, idque primores gentis perpetrabant: qui erat siue boue, siue agnorum diuinam facturum, siue quid aliud immolasset, annicula masculaq; esse oportebat animalia aris adhibenda: altaris aram sacerdos victimalis cruore perfundebat, inde hostiam membratim dissectam super aram concremabat. Alterum genus plebeium, in quo maiora anniculis offerebant, cruoreq; super aram diffusò renes, adeps, omenta imponebatur flammis: pectora & crura dextera sacerdotibus dabantur: quæ supererant, intra biduum, qui rem diuinam fecissent, esitabant. Inopia si qui premebantur, columbas offerre, aut turtures duas, quarum hæc in holocaustum abibat, illam sacerdotes sortiebantur. Qui imprudens deliquisset, huic annicula agna erat, aut hædus piaculum.

Ceremoniarum Iudæorum ratio.

Holocaustum sacrificium primorum.

Plebeiorum sacrificium.

Inopum sacrificium.

Piacula de- occulti sibi criminis fuisset conscius, ex prescri-
 linqentiū. pto legis cæso ariete expiari oportuit: horum
 carnibus vescebantur sacerdotes in templo,
 tam publicis quàm privatis sacrificijs. mundis-
 Publicū sa- sima farina adyicitur, in agno assarij mensura,
 crificium. in ariete duorum, in tauro trium. Adhiberi
 & oleum, quod sacris infundebatur. Agnus
 Sabbatum mare & vesperi publicè immolari. Septimis
 Iudæis ma- quisq; diebus, quæ ipsis ex lege maximè sacra
 ximè sacrū. erant, & sabbata dicebantur, geminata hostie
 aris admonebantur. Principio mensis duo bo-
 ves cum septem anniculis agnis, ariete vno, &
 hædo vno piaculi causa. Adyiciebant binos
 hædos: horum vnus extra fines missus mul-
 titudinem expiabat: in suburbana alter dela-
 tus, loco purissimo cum totis velleribus crema-
 batur. Pontifex taurum in id sacrum, & in
 holocaustum arietem dabat. Fuerunt & illis
 alia sacra statis ceremonijs ferijs'ue permixta,
 Menfis Hy- quale fuit x v. mensis die, quem Macedo-
 peruerethe nes hyperueretheum dixerunt. & vertente
 us. autumnno tabernacula figere: holocaustaq; fe-
 rijs tenentibus stata quotannis reddere, myrrhe,
 salicis, palmarum & mali persici ramos, qui
 hæc facerent, gestantibus Xantico mense: vn-
 de principium sumebat annus sub plenilunij
 Menfis Xā- diem, sole arietem transeunte: quia his diebus
 thicus, id ex Aegypto egredi contigisset, mystico agno fa-
 est, Aprilis. ciebant. inde a Xymorum feria, luna itidem ple-
 Azymorū na paucis interiectis diebus, celebres erant
 ferræ. genti:

genti: tauri duo, aries vnus, agni septem quoti-
 die per eos dies holocausto cremabantur, ady-
 ciebatur hircus vnus piaculi nomine. Secun-
 da a^z ymorum primitiaefrugum cum olei assario
 dabantur, & frugum principis agnus in ho-
 locaustum. Erant & Pentecostes stati dies, Pentecoste.
 Asarthan id illi tempus vocitabant, id est,
 quinquagesimam, fermentatos tum panes ex
 siccis alphis offerabant: agnas duas in holo-
 caustum, vitulos duos, arietes totidem, duosq;
 pro piaculo hircos. De Iudeis & Mose duce
 eorum Ethnici scriptores ab Ecclesiasticis dis-
 sentiunt. Cornelius enim Tacitus XXI. Diur-
 nalium libro egressionem gentis illius ex Ae-
 gypto non diuina voluntati, sed necessitati tri-
 buens scribit: Orta per Aegyptum scabie &
 prurigine foeda, Bocchorim regem in Hamonis
 templo remedium petisse, iussum regnum pur-
 gare, atq; illud hominum genus deis inuisum
 alias in terras ablegare. Quo expulso, vbi in-
 gens scabiosorum colluies vastis in locis relicta
 consedisset, ceteris per lacrymas torpentibus,
 Mosem vnum exulum monuisse, ne quam deo-
 rum hominumq; opem expectarent: sed sibi, vt
 duci, crederent. assensum esse, atque omnium
 ignaros fortuitum iter arripuisse: sed nihil
 aequè, quàm aquae inopia laborantes: tum iam
 haud procul exitio totis campis procubuerant,
 vidisse agrestium asinorum gregem è pastu
 in rupens nemore opacam concedere: secu-
 f. 4 tum

Iudxorū ritus ceterorū mortalium ritibus cōtra-

Religio Iudxorū.

tum Mosē, quo sibi in posterum gentem firmaret, novos ritus, contrariosq; ceteris mortalibus indidisse. Profana illic omnia, quæ apud nos sacra, rursum concessa, quæ nobis incesta Animalis effigiem, quo monstrante, sitim, erroremq; depulerant, penetrati sacrauere, caeso ariete in contumeliam Hamoni. Bos quoque immolatur, quem Aegyptij Apim colunt. Sue abstinent ob scabiem vitandam, cui animal hoc obnoxium. Septimo die occiuntur, quia is finem laborum tulerit: deinde blandiente inertia septimum quoq; annum ignauie datum: alij honorem eum Saturno haberi ob famem & ieiunia. Panis eorū non fermentatur. Hi ritus quoquo modo inducti defenduntur: & quia apud ipsos, fides obstinata, & misericordia in promptu est, sed aduersus omnes alias gentes hostile odium: separati epulis, discreti cubilibus: proiectissima in libidine gens, alienarum concubitu abstinent, inter se nihil illicitum, circumcidere genitalia instituere, ut diuersitate noscantur. Nec quicquam prius imbuunt, quam contemnere deos. Animas praelio, aut supplicio peremptorum aternas putant: eadem cura, & de inferis, & persuasio Cælestium. Contra Aegyptij pleraq; animalia effigies que compositas venerantur. Iudei mente sola, vnumq; numen intelligunt. Prophanos qui deorum imagines in species hominum fingunt. Hac & multa alia Cornelius

Tacitus

Tacitus & Trogus libro XXXVI. scribunt. Iudeorum sectæ tres à communi reliquorum vita discretae erant, Pharisæorum, Saduceorum, Essæorum. Pharisei cultu austero & victu perparco utebantur: traditiones suas statuentes quibus traditiones Moysi determinabant. Pitacia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus Decalogus inscriptus erat, quod dixerat Dominus, habebis quasi quid appensum inter oculos tuos, & in manu tua. Et hæc phylacteria dicebantur, à Φυλάκτιον, quod seruare est, & thorat legem. Hi etiã maiores sumbrias alijs ferentes spinas eis affigebant, quibus puncti inter eundem memores mandatorum Dei fierent. Vniuersa Deo deputabant, & Emarmeni, id est, fato agere quidem quæ iusta sunt, vel negligere: in arbitrio hominum plurimum esse dicebant, tamen in singulis adiuvare Emarmenem, quam ex motibus corporum superiorum fieri putabant: superioribus suis, & natu maioribus nunquã contrarium respondebant. Iudicium Dei futurum credere, omnem animam incorruptam esse, solas bonorum animas in alia transire corpora usque ad resurrectionem & iudicium: malorum autem æternis detrudi carceribus: & quia à communi hominum habitu diuersi erant, ideo Pharisei dicebantur. Saducei Emarmenem negabant Deum inspectorem omnium dicentes, & in arbitrio hominum situm esse ut

f s bonum

Pharisæorũ
mores.

Animas in
alia corpora
migrare.

Saduceorũ
mores.

Animas cū bonum malum'ue faciant. Animarum post
corporibus hanc vitam vel supplicia negabant, vel gaudia.
interire.

Effzorū vi-
ta tota mo-
nastica.

Omnia Ef-
fzris cōmu-
nia erant.

Quod resurrectionem mortuorum futuram ne-
gabant, animas mori cum corporibus putantes,
nec angelos esse dicebant, solos quinque libros
Mosi recipiebant. Ipsi seueri nimis erant, nec
inter se sociales, ob quam seueritatem Sadu-
caos, id est, iustos se nominabant. Essei verò in
omnibus Monasticam agebant vitam, nuptias
& sœminarum congressum omnino fastidien-
tes, non quia coniugia & hominum successio-
nem censerent perimendam, sed cauendam in-
temperantiam mulierum, nullam earum fidem
seruare viro putantes. Omnia habebant com-
munia: probra vnguentum & balneum du-
centes, squalorem decus putarent, dummodo
in veste candida semper essent. Nulla eis certa
ciuitas, sed in singulis domicilia habebant.
Ante Solis ortum nihil profanum loquentes,
Solem, vt oriretur orabant: post vsq; ad quin-
tam horam operantes, loti corpus in aquis, si-
mul & cum silentio edebant. Iuramentum ha-
bebant pro periurio. Sectæ suæ neminem adhi-
bebant, nisi sub annua probatione. Recepti au-
tem ad se post annum, duobus alijs annis mores
probabant, deprehensum in peccatis à se pelle-
bant, vt herbas pecorum more decerpens, vsq;
ad obitum pœniteret. Quum decem sederent,
nullus nouem inuitis loquebatur. Spere in me-
dium, vel in dexteram partem sui vitabant.

Adeo

Adeò sabbatum obseruabant, quòd nec eo die
 uluum purgarent. dolabram ferebant ligneam,
 qua in loco secretissimo fodiedant terram ad
 uluum purgandam, demissa veste diligenter se
 contegentes, ne splendori diuino facerent iniu-
 riam, ob id etiam statim foueam replentes: vi-
 uebant quàm longissimè ob victus simplicita-
 tem. Palmis enim victitabant. Pecunia eis nul-
 lus vsus erat. Mortem pro iustitia iudicabant
 meliorem. Animas omnes à principio creatas
 pro temporibus incorporari: exutas bonas cor-
 poribus vltra Oceanum degere, vbi sit reposita
 eis perfruitio, ad orientem magis malis procel-
 losa, & hyberna loca delegantes. Erant in eis
 qui futura prædicarent: quidam coniugibus,
 sed moderatè operam dabant: ne si à mulieri-
 bus abstinentum arbitrarentur, genus huma-
 num deficeret. Syriam hodie Græci inhabitant,
 qui & Gryphoni dicuntur, Iacobitæ, Nesto-
 riani, Sarraceni, duæque Christianæ pietatis
 gentes Syriani & Marouini. Syriani Græca-
 nico ritu sacrificant, parueruntq; aliquandiu
 Romanæ ecclesiæ. Marouini sentiunt cum Ia-
 cobitarum gente. Horum lingua & literæ,
 quæ & Arabum. Ad Libanum montem
 habitant hæc piorum hominum genera. Sar-
 raceni circa Hierosolymam strenui in bello gau-
 dent agrorum cultura. Syriani inutiles. Ma-
 rouini pauci numero, sed viri pugnacissimi.

Sabbati ob-
 seruatio.

De animæ,
 Efflorû opî
 nio.

Animarû
 exutarû cor-
 pore meri-
 ta.

De Media Medorumq; moribus. CAP. V.

Medie ap-
pellatio.

Medie fines

Studia gen-
tis.

Media Asia regio, à Medo Medea & Egei Atheniensium regis filio appellata, & populi Medi dicti, vt Solinus refert Iosephus autem à Medeo Iaphet filio dicto fuisse scribit. Hac regio, vt Ptolemaeus habet, à septentrione mari Hyrcano terminatur; ab occasu maiori Armenia & Assyria, à Meridie Perside, ab oriente Hyrcania ac Parthia, quæ montibus excluditur. Sagittandi equitandiq; studium genti præcipuum ac penè peculiare. Peruetusta & regum veneratio. Tiara pileus rotundus, & manicata vestes ab his ad Persas cum Imperio fluxere. Proprium Medorum regum fuit plures uxores ducere, mox & in priuatos translatum vt minus septem habere non liceret. Pulchrum & femina multos habere viros, pauciores quinque calamitatem arbitrari. Ineunt fœdus Medi tum Græcorum ritu, tum feriendo brachia, quo illi humeris connectuntur, ac mutuum sanguinem delingunt. Sterilis regio, qua ad septentrionem obuersa est: quo fit, vt ex malis in hunc usum exiccatis ac contusis massam conficiant, ex tostis amygdalis panem, ex herbarum radicibus vinum, ferinis caribus plurimum victitantes.

De Parthia & Parthorum viuendi moribus.

CAP. VI.

Parthia ter-
mini.

Parthiam Parthi Scytharum exules à se vocauerunt terram furto occupatam, à meridie

ridie Carmaniam, à septentrione Hyrcanum so-
 lum, ab occidua Solis plaga Mediam, ad ortum
 Ariam habentem. Regio est nemorosa monta-
 na & inops frugum: gens ipsa Assyrijs Medisq;
 temporibus obscurissima, regnoque à Medis ad
 Persas translato, velut vulgus sine nomine, vi-
 ctoribus præda fuit. Postremò Macedonibus ser-
 uivit. Procedente deinde tempore, ea fuit ipsius
 gentis virtus, hi rerum successus, vt non tan-
 tum suū imperaret, sed à Romanis omnium
 gentium victoribus bello petita eos magnis cla-
 vibus victos affecerit. Plinius quatuordecim
 Parthorum regna numerat. Trogus hi orientis
 Imperium attribuit, velut orbis diuisione cum
 Romanis facta. Administratio gentis post de-
 ditionem Macedonici Imperij sub regibus fuit:
 qui Arsaces ab Arsace primo rege diceban-
 tur omnes. Regum maiestati proximus popu-
 lorum ordo fuit: ex hoc duces in bello, ex hoc
 electores in pace electi. Sermo huius inter Scythi-
 um Medumque medius, ex vtrisque mixtus:
 estis olim sui moris: posteaquam accessere opes,
 et Medis, perlucida ac fluida. Armorum pa-
 rarius ac Scythicus mos. Exercitum non vt alia
 gentes liberorum, sed maiore ex parte seruorum
 habent. Quorum vulgus nulli manumittendi
 potestate permissa, ac per hoc omnibus seruis
 nascentibus indies crescit. hos pari cura ac li-
 beros suos habent, & equitare & sagittare
 magna industria docent: vt quisque locuples
 est,

Quatuorde-
 cim partho-
 rum regna.

Arsaces Par-
 thorum re-
 ges.

Parthorum
 pugna di-
 tio.

est, ita magnum regi ad bellum ituro equitatum instruit. Itaque Antonio bellum Parthi infrensi cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli DCCC. liberi fuere. Cominus in acie preliari nesciunt, obsessasque expugnantur: pugnantes autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, sepe etiam fugam simulant, et incautiores aduersus vulnera insequentes habeant: signum his in prelio non tuba, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Caterum intolerabiles essent, si quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia foret: plerumque in ipso certaminis ardore prelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt: et cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum equitibus lorica plumata, idem et equis, quibus bello vivuntur. Auri argenti que nullus olim, nisi in armis usus. Uxores dulcedine varia libidinis singulis plures ducunt: nec vllum gravius flagitium, quam adulterium vindicant: ob id mulieribus non conuiuia solum virorum, verum etiam conspectum interdiciunt. Quidam autem, et in his Strabo, coniuges eos suas amicis in matrimonium tradere, ut liberos ex eis suscipiant. Carne non alia vescuntur, quam venatibus quaesita. Equis omni tempore vehuntur, his petunt bella: his conuiuia adveniunt, mercantur, colloquuntur, omniaque publica et priuata obeunt munia, equo sedentes: atque singulare illud in-

per ordines discrimen, quòd seruilis fortuna viri pedibus commeant, ingenui equis vehuntur.

Sepultura vulgò aut auium aut canum laniantus est. Nuda demum ossa terra obruunt: deorum cura veneratioq; præcipua. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulentâ, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem fœminis assignant. Semper aut in externos aut in domesticos motus inquieti. Natura taciti, ad faciendum, quàm ad dicendum promptiores. Proinde secunda aduersâque silentio tegunt. Principibus metu, non pudore, parent. In libidinem proiecti: in cibum parci, fides dictis, promissisq; nulla: nisi quatenus expedit.

Sepultura
Parthorû.

De Persia, & Persarum moribus, ritibus, & institutis.

CAP. VII.

Persia Orientalis Regio, à Perse Iouis Danaës filio dicta: à quo & Persepolis totius gentis caput. Populi Persa dicti sunt. Hæc regio, ut Ptolemaus libro V. scribit, à septentrione Medis terminatur, ab occasu Sufano, ab ortu solis duabus Carmanijs, à meridie parte sinus Persici. eius oppida fuerunt Axinia, Persepolis, Diospolis. Calum persæ, Iovem credidere. Solam, quem Mitram dicunt, primis venerantur: colunt & lunam, Venere, ignem, tellurem, aquam, & ventos: non aras, non statuas habere, sed sub dio, excelso que loco sacra operari: cum imprecationibus coronat

Persæ con-
finia.

Religio Per-
sarum.

coronatam hostiam ad aram statuentes, nihil
 prater hostie animam superis dandum existi-
 mare, nec eos etiam quicquam aliud velle: quo-
 rundam tamen in ea gente exta focis imponere
 moris fuit. Igni sacrificantes arida ligna im-
 ponunt cortice adempto, & aruina superinie-
 cta, deinde infuso oleo succendunt: non inspi-
 rantes, sed venulantes: quod si quis inspirarit,
 aut mortuum quid cœnumve in ignem immi-
 serit, morte plectitur. In flumine Perse non la-
 uantur, non micturiunt, nec cadaver inijciunt,
 non etiam spuunt, aut quid calefaciunt, sed
 aquam hoc modo religiosissimè colunt. In lacum
 vel flumen vel fontem venientes scrobem fa-
 ciunt, ibiq; hostiam ingulant, cauentes, ne quid
 proximæ aquæ sanguine contingatur, tanquam
 omnia polluturi: postea carnibus super myr-
 to, lauro impositis, eas Magi subtilibus virgis
 comburunt: & factis imprecationibus quibus-
 dam, oleum lacte & melle mixtum inspergunt:
 non in ignem, nec in aquam, sed in terram
 imprecationes per multum tempus faciunt, fa-
 sciculum virgarum myricinarum tenuium te-
 nentes. Reges creant ex vna familia: qui regi
 non paruerit, capite & brachijs amputatis in-
 sepultus abiicitur. Refert Policritus quod Per-
 sarum Regum quisque suas edes in monte fa-
 ciat, & thesauros & tributa, quæ exigit, ibi
 recondat, bene administratæ rei monumen-
 tum. Exigere eos ex ora maritima argentum,

Aquam re-
 ligiosissimè
 colunt.

Reges ex
 vna familia
 creant Per-
 sa.

ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam, vel aliud tale, eodem & pecora. Neminem illi ob unam tantum causam occidere licet, neque alicui aliorum Persarum quicquam in aliquem ex familia sua atrox agere. Vxoribus ducunt singuli multas, aluntque; propagandæ sobolis gratia, pellicesque; plurimas. Reges præmia proponunt ijs, qui vno anno plures procrearint filios: qui creati sunt, ante quinquennium ad patris conspectum gentili instituto non perducuntur, sed apud feminas degunt: ea præcipuè gratia ut si inter educationem quis decedat, nullam è damno patri afferat molestiam. Nuptiæ verno æquinoctio celebrantur Sponsus malum, aut cameli medullam, nec super hæc aliud quicquam cœnatus, thalamum ingreditur. A quinto anno ad quartum & vigesimum discunt equitare, iaculare, sagittare, & in primis vera loqui: disciplinarum magistris continentissimis utuntur, qui fabulas, deorum laudes, virorumque illustrium complexas, cum cantu, interdum voce tantum ad vitæ institutionem referunt. Aëris sonitu vocati unum in locum ad hæc discenda pertendunt. Ratio ab his depositur eorum, quæ pueri audiuerunt. Decursione utuntur, duce sibi, quem sequantur, ex principum filijs aliquo ad id lecto: campus quem decurrant, ut minimum, triginta habet stadia. Ad æstum & frigus persfrendum,

g torrent

Studia quibus Persarum pueri instituantur.

Lynt

Lynt

Perfarum
victus quo-
tidianus.

torrentium transitu exercentur. In armis & in madidis vestibus perdurant, pascuntur, rusticantur. Fructibus Terebinthi, glandibus, pyris agrestibus vescuntur: quotidianus cibus post cursum ceterasq; corporis agitationes panis durissimus, Cardamum, & salis granum, assae carnes indifferenter, & elixae: aqua potus. Venantur missilibus telis ex equo arcu & sagittis vsi: vtuntur & funda: ante meridiem arbores ferunt, radices effodiunt, arma fabricantur, aut lino & retibus student. Pueri auro exornantur, & imprimis delicijs. Pyropus est illis lapis, quem summo in honore habent, & ob id mortuo eum non apponunt: Nec etiam ignem, ob honorē & reuerētiam, quam illi deserunt. A vigesimo anno ad quinquagesimum militant; forensē vsū non norunt, neq; vendunt quicquam neque emunt. Cetro in Rhombi speciem ad bellum instruuntur, ac praeter pharetram sagarim & sicas habent, & pileum turritum: squamosum gestant circa pectus thoracem, Principes Anaxyridem triplum habent, & tunicam manicatam ad genua demissam: intus candida sultura, exterior pars colore infecta. Amictum aestate purpureum, hyeme varium, Tiaris maiorum insulis similes. Vulgi duplici muniuntur tunica, ad media vsque crura demissa: circum caput sindoni veli volumen ingens. Lecti & poculorum ornatus ex auro & argento: de rebus maximis non nisi medio

Principum
Perfarū ve-
stitus,

Vulgi Per-
farcēstitus.

medio potu consultant, eam demum consultationem firmiorem rati, quàm quæ à sobrijs sit inita. Noti inter se, & aequales, osculo se in occurſu excipiunt. Qui humiliori sunt fortuna, venientem adorant. Solo sepeliunt corpora, cera oblinentes. Magos insepultos abijciunt, auibz laniandos. Cum matribus instituto quodam peculiari coeunt: & hi ritus moresq; Persarum fuere. Herodotus & alios quosdam habet haud memoratu indignos, vt quòd ridere coram rege, aut spuere nefas duxerint, & flagitiosum. Græcos ab his rideri, quibus persuasum esset deos ex hominibus ortos: quicquid nefas esset facere, idem & dicere nefarium arbitrari. Turpe creditum debere, sed omnium turpissimum mentiri. Cadauera non prius humare, quàm à canibus, aut aliter traherentur. & quod indecorum sit cæterarum gentium opinione, parentes inopia adacti vulgò filias prostituiebant: quanquam Babyloniorum id proprium esset. Hodie Persæ à Sarracenis ricti, Mahometiq; delirio imbuti in tenebris agunt: bellica olim gens: vt quæ diu in oriente sit rerum potita, nunc armis defueta, veteri gloria excidit.

De India, & Indorum prodigiosis ritibus moribusq; viuendi. CAP. VIII.

India, orientalis regio, Asia terminus, tam vasta perhibetur, vt eam tertiam omnium terrarum partem tradant. Pomponius tantum

Indiæ magnitudo & descriptio.

§ 2 litoris

litoris occupare scribit, quantum per XL. dies noctesque velificantibus cursus est: appellata à flumine Indo, in quem ab occidentali plaga desinit, à meridionali mari incipiens, adusque solis ortum porrigitur, & à septentrione vsque ad montem Caucasum peruenit:

Oppida In
dix quinq;
milia.

gentes habet multas, & oppidis adeò excolta, vt quidam in ea quinque millia fuisse dicant, nec mirum sit vel de hominum vel de vrbium copia: quum soli Indi nunquam à natali solo recesserint. Fluuios memorabiliores Gangem, Indum, Hypanim, sed omnium maximus Ganges. Terra Fauonij spiritu saluberrima in annis metit fruges, vice hyemis Ethesias patitur ventos. Vino carent, quamuis non desint, qui hoc quoq; Musicanum solum ferre autumant.

Indix vber
tas diui-
tiaz; admi-
randæ.

Nardum fert Australis ora: fert & Cinnamonum, piper, & calamum aromaticum vt Arabia & Aethiopia. Ebenum arborem sola producit, Psittacum auem, Monoceron bestiam, Beryllis, chrysoprasis, adamantibus, carbunculis, lychnitibus, margaritis, vnionibus, gemmis abundat. Bina illic aëstates, leues aure, temperius calum, vbertas soli, aquarum

Longissima
Indis vita.

abundantia. Centum ob id & triginta annorum eorum quidam, vt Musicani, agunt. Seribus vita aliquanto longior. Indis omnibus est promissa casaries, non sine fuce cerulei aut crocei coloris: cultus præcipuus cum gemmis: habitus discrepantissimus, alij laneis, alij lineis
peplis

peplis vestiuntur, pars nudi, pars obscæna tantum amiculati, plurimi etiam flexibilibus libris circumdati. Niger vulgò corporis color, in materno utero tales fiunt, seminis dispositione, quales ipsi sunt qui genuere. Genitale semen, ut Aethiopiis, nigrum, statura procera ac valida. In victu frugales sunt, presertim in castris, nec multa turba gaudent: ornatu plurimo, ut dixi, utuntur: à furtis magnopere abstinent: legibus utuntur non scriptis, literas non norunt, sed omnia memoriter administrant, & propter simplicitatem ac vitæ parsimoniam omnia eis prosperè succedunt. Vinum non nisi in sacrificijs bibunt: potum ex orizæ faciunt, & hordeo: cibus magna ex parte orizæ sordibilis est. In legibus & contractibus maximam simplicitatem esse, vel ex eo argui potest, quòd non multum sunt litigiosi: nam nec commissi nec depositi iura vlla habent, nec testibus indigent, nec sigillis, sed simpliciter credunt: domum frequentius incustoditam habent, quæ profectò omnia continentia sunt indicia. Ceterum non facìle quis admittat, ut quòd soli degant, & quòd non vna omnibus & cœnandi & prandendi hora sit, sed ut cuique libitum sit. Nam ad socialem ciuilemque vitam illa sunt commodatiora. Exercitiam præcipuè frictionem probant, & maximè strigilibus. Ebano arbore corpora expoliunt. In tumulis & sepulturis faciendis perparci. In culiu

Literarum
apud Indos
nullus vsus.

Potus & cibus
Indorum.

Simplicitas
Indis affectata.

Frictio corporis
probat.

corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornantur, & sudonem candidissimam induunt, & umbellas secum portant: nam pulchritudinem excolentes, omnia faciunt, quae ad decorandam faciem pertinent: veritatem perinde recipiunt atque virtutem: etati

Senibus, nisi prudentes sint, honor nullus exhibetur.

Sacrificandi Indorum ratio.

Regis vitam mulieribus apud Indos permessa.

senum prerogativam nullam tribuunt, nisi prudentia excellent. Multas nuptas habent, quas à parentibus accipiunt, pari boum emptas, alias obedientia gratia, alias prolis ac voluptatis, & nisi castas esse cogant, fornicari licet. Nemo ex Indis coronatus sacrificat, nec adolet, nec libat. Victimam non iugulant, sed pracluso spiritu necant, ne quid mancum Deo offeratur, sed integrum. Qui falsus testis apprehenditur, extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis pœnam subit, sed etiam manu truncatur. Quod si quis artificii manum oculumve ademerit, capitale est. Regis corpus emptitiae mulieres curant, quae regem custodiunt, & reliquus exercitus manet extra portas. Si qua mulier Regem ebrium occiderit, munus habet, ut cum illius successore iungatur: succedunt autem filij. Regi interdum dormire non licet, nocte cogitur cubilia per horas mutare, idque propter insidias. Quum in castris non est, saepe exit: nam & ad iudicium exit, & audit: & si hora est, ut corpus curet, quod strigilum fit perfrictione, simul

semul & audit, & à tribus perfrictoribus per-
 ficatur: exit etiam ad sacrificia: tertio ad ve-
 nationem: vbi Bacchico more maxima mulie-
 rum caterua circumfunditur: stipatores foris
 manent, via funibus obtexitur: quòd si quis
 intro ad mulieres preuaricauerit, capite ple-
 ctitur: precedunt eum tympana & tintinna-
 bula. Quum in locis septis venatur, assistunt
 ei due tres ue mulieres armatae: quum verò in
 locis non clausis venatur, ab elephante sagit-
 tat: mulierum aliqua in curribus sedent, que-
 dam in equis ac elephantis: quemadmodum
 & militant: omnibus armis exercitata: mul-
 tum profecto à nostris discrepantes. Atque
 hec etiam à rerum scriptoribus dicuntur, quòd
 Indi Iouem pluuialem, & Gangem flumen,
 & indigetes genios colant: & quum eorum
 Rex capillos abluat, solennia celebrent, &
 maxima dona mittant: diuitias suas certatim
 ostendentes. In septem ordines olim diuisa
 vniuersa gens fuit, quorum primus philoso-
 phorum erat, qui ceteris numero paucio-
 res, honore & dignitate apud Reges longè
 anteibant. Hi ab omni opere immunes neque
 seruiunt cuiquam, neque imperant: reci-
 piuntque à priuatis ea, quibus sacra dÿs fa-
 ciant, & curam habeant defunctorum, tan-
 quam chari dÿs: & que fiant apud inferos
 precipuè nerint: propterea dona plurima hono-
 resq; eis impenduntur: multum enim profunt

Indorù gēs
 in ordines
 septem di-
 uisa.

Philosophi
quantū vi-
tæ nostræ
profunt.

Indorum vitæ. Nam anni principio unâ conuenientes siccitates, pluuias, ventos, morbos prædicunt: cæteraq; quorum cognitio passim utilis esse: futuræ enim audi ntes cum populatum Rex & futura declinant mala, & bonis futuris imminvent. Qui autem philosophus falsa prædixerit, nullam, præterquam quod perpetuò filet, pœnam subit. Secundus ordo est agricolarum, qui multitudine superantes ceteros, à bello reliquoq; opere liberi, solis agris colendis tempus impartiuunt. Nullus hostis eos laceffit neq; spoliat, sed existimans illos in communi utilitate versari ab omni iniuria abstinet: itaq; soluti metu agricole, terramq; liberè colentes, rerum afferunt vbertatem. Viuunt autem in campis cum vxore & liberis, neq; in vrbes commeant: dant Regi (omnis enim India subdita est Regibus) tributum: nulli priuato licet agros possidere absque tributo, quintam quoque fructuum partem regibus impendunt. Tertium ordinem constituunt omnis generis pastores, qui neque in ciuitatibus, neque in villis morantur. Utuntur tabernaculis, venatibus ac retibus: tutas à feris auibusq; regiones reddunt: hoc exercitio Indiam domesticam præstant: multis varijsq; tum bestijs, tum auibus sementi agricolarum infestis copiosam. Quartum locum artifices tenent: quorum pars armis, pars rusticis instrumentis, alij alijs utilibus rebus fabricandis vacant. Hi non solū immunes à trib

à tributo sunt, sed frumentum insuper à regia percipiunt. Quinto ordine milites, sed numero secundi, belli disciplina exercentur: omnis ea multitudo armis dedita: tum equi elephantiq; bello apti ex regia victum habent. Sextus est ordo Ephorum: hi quaecunque in India aguntur inspicientes regi referunt. Septimo loco existunt, qui publicis consilijs presunt, numero paucissimi, nobilitate prudentiaq; maximè insignes. Ex his enim ad regum consilia, tum ad rem publicam gerendam, tum ad res dubias iudicandas asciscuntur: duces insuper ex his deliguntur, ac principes. Has in partes Indie politia distributa, haudquaquam licet unius ordinis virum alterius uxorem ducere, neque exercitium mutare. Neque enim fas est militem agrum colere, aut philosophari artificem. Sunt et apud Indos statuti principes, qui iniurias ab aduersis prohibent: si qui eorum infirmantur, conductis medicis curant, defunctosq; sepeliunt, eorum pecunia proximioribus tradita: Iudices causas cognoscunt, fontes diligenter puniunt. Seruilis conditionis apud eos nemo fuit, imò lege quadam sanctum, neminem omnino seruum esse: liberos equo iure honoreq; haberi omnes, qui assuecerent neque prestare ceteris, neque iniuria quenquam afficere, optimè ad omneis fortune casus instituisse vitam: stultum sanè videri leges equas omnibus positas, fortunas non equè

§ 5 omnib

Apud Indos
nemo serui
lis conditi-
onis.

omnibus communes esse. Sed quia Indorum gentes multe sunt, & forma, & lingua, propter latissimum regionis tractum, diuersa, non eiusdem, quos descripsimus, moribus aequè omnes viuunt, sed quibusdam etiam incultioribus. Eorum qui auroram spectant alij rei pecuarie dediti sunt, alij non. Item alij in palustribus fluminibus habitantes, crudis vescuntur piscibus: egressi arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs sunt, isti ex Indis ferunt vestem è tegete, quam ubi è flumine messuerunt, incideruntque: plectentes in modum storea, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Pade, qui talibus uti moribus narrantur. Quoties cuiusdam aliquis, aliqua ve agrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt, quòd dicant illum morbo tabescentem carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille agrotare, at nihilominus isti non ignoscetes necant eum, epulanturque. Mulieri verò suae maximè necessariae idem, quod viro viri faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque eum hac de causa, tum quia in morbis necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hac diuersa consuetudo, ut nullum animantem interimant, utque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque

Nauigia
Indorù ex
arundinum
internodijs.

Aegrotantes
interimuntur
& comeduntur.

atque herba victitent. Est eis semen quoddam
 simili instar sua sponte nascens è terra suo in
 calyce, quod cum ipso calyce lectum coquunt
 eduntq;. Quorum quisque in morbum inci-
 dit, is in locum desertum pergit, ibique de-
 cumbit, eius vel decumbentis, vel defuncti
 curam gerente nemine. Horum etiam omnium,
 quos iam recensui Indorum coitus in propatu-
 o est, sicut pecorum. Philosophos habent Indi
 Gymnosophistas, qui, ut Petrarca scribit,
 ultimas & umbrosas regionis partes inco-
 nantes nudis (quod ipsum nomen indicat) ac
 vagi in solitudinibus philosophabantur, ab
 ortu Solis ad occasum persistentes: immobili-
 bus oculis orbem candentissimi syderis con-
 uebantur, in globo igneo rimantes secreta
 quadam: insistebant alternis pedibus toto die
 fruuentibus harenis citra dolorem, & frigora
 iniuriam & flamma æstus perscrebant. Inter
 quos Bracmana gens fuit, qua, ut Didymus
 eius Rex Macedoni Alexandro, qui illam
 debellare cogitaret, scripsit, pura & simplici
 vita vivit: nullis rerum illecebris capitur. Ni-
 hil appetit amplius quam ratio natura flagi-
 tat: facilis huic alimonia: non quam luxurie
 sagacitas per omnia elementa perquirat, sed
 quam tellus ferro inuiolata producit. Men-
 tas epulis onerat innocuis. Hinc est quod ge-
 nera morborum nec nomina numerat diuer-
 sa, sed diuturna salute perfruitur: opem non
 prec

Moricandi
 ritus.

Gymnoso-
 phistæ In-
 dorū Phi-
 losophi.

Bracmana
 gens.

precatur alter ab altero, ubi uiuitur communi-
 ter. Inter pares locus non prabetur inuidia, ubi
 nullus superior est. Omnes diuites facit pauper
 tatis equalitas. Iudicia non habet, quia corri-
 genda non faciat. Leges nullas tenet, quas cri-
 mina nulla prostrant. Una genti lex est, con-
 tra ius non ire natura. Quae laborem nutriat,
 auaritiam non exercet, octium turpe deuitat.
 Libidini membra ad debilitandum non tradit,
 omnia possidet, quaecunq; non cupit. Quod fe-
 rocissima sit pestis cupiditas, quae solet egenos,
 quos capit efficere, dum finem inquirendi non
 inuenit, sed et magis quo fuerit locupletata
 mendicat. Sole calescit, rore humectatur, si im-
 riuo frangit, torum ministrat humus, Somnum
 sollicitudo non rumpit, Mentem cogitatio non
 fatigat, In homines sibi similes superbia non
 agit imperium, nec quenquam vel minima ser-
 uitude exigit, praeter corpus quod solum animo
 familiari debere censet. In extruendis domibus
 igne saxa non soluit, nec admixtione pulueris
 camenta duriora conficit: quin potius in de-
 fossis telluris speluncis aut concauis montium
 latebris habitat: nullos ibi ventorum fremi-
 tus, nullius turbinis tempestatem formidat.
 Tutius se ab imbre defendere speluncam arbi-
 tratur, quam tegulam, cuius geminus est usus,
 dum uiuat mansionis, sepulturae quando mo-
 riatur. Nullus ibi pretiosus amictus, sed mem-
 bra papyri tegmine, vel quod uerius, pudore
 uelant

Speluncas
 Bracmani
 inhabitant.

elantur. Fæmine non ornantur vt placeant,
 nec sciunt in augenda pulchritudine plus affe-
 dare, quàm nactæ sunt. Ad concubitum non
 admonet libido, sed sobolis amor. Bella non ge-
 nit, sed pacem moribus, non viribus confirmat.
 Nemo parens filij comitatur exequias, nulla
 extruit inſtar templorum ſepulcra deſunctis,
 nec in gemmatis urnis funera combuſta recon-
 dit, quod non honoris eſſe ducat, ſed pœna. Pe-
 ſilentiam aut alios corporis morbos, vt dictum
 eſt, Tracmani non patiuntur, quòd fœdis acti-
 us calum non temerant, ſed ſemper apud eos
 tenet natura cum temporibus concordiam, &
 vires ſuas elementa inoffenſa cuſtodiuunt. Me-
 dicinæ remedium parſimonia eſt, quæ non ſo-
 lum illapſos poteſt curare dolores, ſed etiam
 procurare ne veniant. Nulla ludicra ſpectacu-
 la affectant, ſed theatrum ſpectare quum vo-
 unt, geſtorum monumenta relegunt, quæ quum
 ſunt maximè ridenda, deſent. Non in fabu-
 lis anilibus (vt multi) delectantur, ſed in pul-
 cherrima mundialis machine, & rerum natu-
 raliſſimæ diſpoſitione. Mercandi gratia pontum
 claſſibus non nauigant. Artem bene loquendi
 non diſcunt. Simplex eſt apud illos eloquentia,
 communisq; omnibus, ſolum præcipiēs non men-
 ſari: forum ſcholasq; minimè frequentant, quo-
 rum doctrina diſcors, ſtabile nihil certumque
 effinit. In honeſtate vna gentis pars, alia in vo-
 luptate bonum conſtituit. In cultum diuinum

Parſimo-
 nia morbo-
 rum omniū
 curatio.

Religio Brae
 manorum.

innoc

Cathex In-
di vxores
multas ha-
bent.

Vxorum
charissima
eū defun-
cto viro cre-
matur.

innocuas pecudes non maclant, dicentes Deum
sacra sanguine pollutorum non accipere: cul-
tum potius diligere incruentum, verbo pro-
pitari orantium, quod solum ei hoc cum ha-
mine est, sua ergo similitudine delectari. In Ca-
thais Indis multae vxores in vnus viri coeunt
matrimonium: & is vbi vita discesserit apud
grauissimos iudices suam quaeque de meritum
agunt causam: & quae officiosior praeter ceteris
viro chariorque fuisse iudicantium sententia
comprobatur, illa in habitu ornatuq; quo cul-
tius se exornare potest, victrix & letabunda
rogum ascendit, ac iuxta mariti cadaver ac-
cubat, amplexans illud & deosculans suppo-
sitis ignibus pudicitiae laude contemptis cum
coniuge defuncto concrematur: ceterae cum
nota & dedecore viuunt. Liberi ab ineunte
aetate non parentum arbitrio tolluntur, sed eo-
rum, quibus id negotium publice iniungitur.
Tenerorum infantium illi habitum inspiciunt:
ac si qui segnes ab initio, aut parte aliqua cor-
poris debiles deprehenduntur, necari iubent.
Connubia non opibus & nobilitate, sed for-
ma praestantia conciliant inter se, liberorum
magis quam voluptatis causa. Consuetudo &
apud Indos quibusdam haec est, ut qui filias
pro inopia locare non possint, in ipso aetatis
flore, cum tuba & classicis, quibus bellica
significari solent, in forum producant, tum
multitudine conuocata puella accedenti pri-
mum

mum posteriora humerotenus detegit, postea anteriora, quæ quum placita fuerit, & approbata, quibuscunque videtur illa nubit. Megasthenes per diuersos Indiae montes nationes esse scribit capitibus caninis, armatis unguibus, amictas vestitu tergorum, ad seruonem humanum nulla voce, sed latratibus tantum sonantes asperis rictibus. Gangis fontem qui accolunt nullius ad escam opis indigent, odore viuunt pomorum syluestrium, longiusq; pergentes eadem illo in presidio genuunt, vt olfactu alantur: quod si tetriorem ortè spiritum traxerint, exanimari eos certum est, & illorum aliquos in Alexandri castris fuisse memoriae traditum est. Legimus monocolos quoque in India esse: Quosdam etiam iam insigniter auritos, vt aures ad pedes deluant: atq; in alterutram earum decubent, quantum duritie arbores conuellant. Quosdam item singulis pedibus, & adeò latis quidem, vt ubi se defendi à calore velint, resupinati his totaliter inumbrentur. Apud Clesiam legitur quasdam fœminas ibi semel tantum parere, natòsque canos ilico fieri. Esse rursus gentem alteram, quæ in iuuenta sit cana, nigrescat in senectute, vltra qui nostri terminos perennan-tem. Esse etiam perhibent alteram fœminarum gentem, quæ quinquennes concipiant, sed vltra octauum annum viuendi spatia non pro-
trah

Mōstruose
Indiae gētes

Cynocephali
in India.

Homines
odore solo
viuentes.

Monocoli
in India.

Monopedes
in India.

Mulieres
quinquen-
nes concipientes.

trahere. Sunt qui cervicibus carent, & in humeris habent oculos. Sunt præter eos iam enumeratos syluestres quidam homines caninis caputibus, hirtis & aspero corpore, stridore terrifico. Sed hæc & alia id genus, quæ de India & gente eius memorantur, quoniam magna est opus fide, ut pro veris recipiantur, quam ne in ijs quidem, quæ sunt penè oculis admota, nisi gravatè adhibent, qui aliena legunt scripta, parcius sunt referenda. Cathaini hodie eam Indiæ partem, quæ inter Gedrosiam Indumq; fluvium sita est, atque ab his modo Cathainum appellatur, inhabitant. Scythicum genus hominum, & in quibus magna morum mutatio facta videri possit, si vera sunt, quæ Armenius Aitonius de illis prodidit in historia: Sagacissimi sunt, inquit, aiuntq; se solos hominum duobus luminibus cernere, ceteros mortales aut cecos esse, aut altero oculo captos, magnum ingenij acumen, sed iactantia maior. Persuasum est uniuersæ genti, se ceteris mortalibus artium subtilitate & scientia longè antecellere. Candidum genus hominum, paruis oculis, natura imberbes: literis utuntur Romanis quadratura similibus, alij alio superstitionis aguntur delirio. Ceterum omnes vere pietatis expertes. Solem adorant hi, illi Lunam, quidam fusiles statuas, nonnulli bouem: variaq; per hæc monstra, sparsa est gentis superstitio. Non scriptas leges, non fidem norunt

Cathaino-
rum mores.

Sagacissimi
mortalium
Cathaini.

Homines
natura im-
berbes.

Cathaino-
rum religio.

ullam

Nullam: & quum in opificijs mirum sit gentis acumen, nulla tamen his rerum diuinarum notitia. Timidum genus hominum, mortemque formidans: gerunt tamen bella magis ingeniosè, quàm fortiter: sagittis in pugna utuntur, telorumque generibus, quibusdam hominibus aliarum gentium minimè notis: papyracea moneta in usu, quadrata forma, & in ea regis imagine expressa, quæ si vetustate oblitterari cœperit, obsoletam cum recentius impressa in regia commutant. Supellex ex auro & argento, cæterisque metallis: olei inopia insignis, hoc reges duntaxat unguenti loco utuntur. Et de Indis hæctenus, nunc de Scythis, qui sunt Indiæ contermini dicendum.

Moneta papyracea in usu.

De Scythia Scytharumq; fetis moribus.

C A P. I X.

Scythia, regio Septentrionalis, à Scythia Herculis filio, ut tradit Herodotus, dicta: vel, ut Berofus, à quodam alio ex Araxe prisca, quæ Noë coniux fuit, genito indigena Scythiæ. Hi olim à primordio paruam patriam possidebant: postmodo paulatim per virtutem & vires aucti, quum regiones multas sibi subdidissent, in magnum imperium gloriâque peruenere. Ea primùm natio iuxta Araxim flumen parua numero propter ignobilitatem contempta consedit: nacti regem quendam bellicosum, & militari virtute præipuum, agros ampliârunt. Montanos quidem vsque ad Cau-

Scythiæ appellatio.

b casum,

casum, campeſtres verò vſque ad oceanum & Maotida paludem, aliáque loca ad Tanaim vſque flumen, à quo Scythia ipſa longo tractu verſus ortum protenſa Imao monte per medium velut in duas Scythias diuiditur, quarum una Scythia intra Imaum montem dicitur, altera extra: ab alieno imperio aut inta-

Et aut inuicti Scythia ſemper manſerunt. Darium Perſarum regem turpi à Scythia ſubmo- uère fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri Magni ducem cum copijs vniuerſis deleuerunt. Romanorum audiuere, non ſenſere arma: gens & laboribus & bellis aſpera, vires corporum immenſa. Hæc inter ſe olim diſcreta non erat, vtpotè, quæ neque agrum coleret, neque tectum ſedès ve haberet vllas: per ſolitudines & inculta vagabatur loca, armenta pecoráque præ ſe agens: coniuges & liberi plauſtris rehebantur. legibus nullis obnoxia, inſtitiam ſponte colebat. nullum furto grauius in tota gente flagitium fuit, vt quæ non parietibus aut ſeptis armentum circumdat, ſed in propatulo habeat. Nullius ipſi aut auri, aut argenti vſus. Lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pelibus murinisque corpora communibat. Lanæus vſus ac veſtium ignotus genti. Erat iſ ſanè viuendi ritus frequens Scythiſ, ſed non omnibus, plerique eorum, vt loco plurimum diſtantes, ſic ab inuicem vita diuerſi, veluti peculiare

Scythæ ſem-
per inuicti
permanſe-
runt.

inter se fouebant mores, de quibus postea dicemus, ubi adhuc communes quosdam dixerimus. Gaudent Scytharum plures humana caede: quem primum virum in bello vir Scythae ceperit, eius sanguinem potat: quoscunque in praelio interemerit, eorum capita regi offert: nam capite ablato fit praeda, quamcunque ceperit, particeps, alioquin expers. Caput hoc modo praecidit, in orbem illud amputat circa aures, verticemque sumpto excutit, deinde pellem detrahit, & ubi sicut bovis corium, manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque ad habenas equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia ut quisque plurima habet, ita vir praestantissimus iudicatur. Multi etiam sunt, qui coria hac humana, tanquam brutorum, consuunt, quibus pro amiculis induantur. Caesorum hostium manus dexteris cum unguibus excoriant quidam, atque cum ijs pharetrarum opercula obducunt. Nonnulli totos homines excoriant, & coria super ligna extenta supra equos circumferunt. Capita dicto modo excisa exterius crudo bovis corio superducunt, interius inaurant etiam, qui ditiores sunt, & pro poculis utuntur: hostibus, qui ad eos veniunt, viri alicuius existimationis exhibent, refruntque illos a se esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum principes vinum crateri miscent, de quo Scythae omnes

h 2 host

Homicidio
Scythae gau-
dent.

Humana co-
ria pro ami-
culis con-
cinnantur.

Ossa capi-
tis humani
Scythae po-
cula pra-
beant.

hostium homicidæ bibunt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit, sed sine honore seorsum sedet, quæ res apud eos maxima est ignominie: qui verò complures cades fecerunt, h duobus pariter, quos habent, calicibus potant.

Dii Scytharum & religio.

Deos hos solum propitiantur & colunt, Vestam ante omnes, deinde Iovem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iovis coniugem esse: post hos Apollinem, & caelestem Venerem, Martem & Herculem: nulli tamen ex ijs simulacra, aras & delubra facienda putant præterquam Marti, cui ex captivis centesimum quenq; immolant, ceteris tum alia pecora, tum præcipuè equos: suos pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volunt. Rex in quos morte animadvertit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed uniuersos mares interficit, fœminis nihil

In eûdi fœderis forma apud Scythas.

lasis. Fœdera cum quibuscunque ineunt Scythæ, hoc modo: In fuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem, qui fœdus ferunt, percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt acinacem, sçittas, securim, iaculum: hæc ubi fecerunt, sese multis verbis deuouent, postea vinum epotant non modò hi, qui fœdus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maxima dignitatis. Regum sepulcra apud Gerros sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt, forma quadrata, dehinc mor-

Pompa in regio funere.

tuum

tuum accipiunt, corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apyq; semine & anisi quum expleuerunt, resuum rursus, impositumq; plastro cadaver ad aliam gentem ferunt, quod qui excipiunt, eadem agunt. Sed regij Scythæ aurem decidunt, crinem circumtendent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis trayciunt: postmodo caduer ad aliam gentem, cui imperitant, ferunt, quæ ipsos comitatur ad eos unde primùm venerant, ubi iam mortuum circumferentes singulas gentes lustrauerunt, quibus imperitauit, apud eos deponunt, qui in extremis habitant, & in sepulcris, ij postquam illum super torum in loculo constitutere, hastis hinc atq; illinc defixis, desuper ligna disponunt, atque pallio contegunt: deinde ubi in reliqua loculi spatiositate pellicum vna omnium charissima, minister vnus, coquus, agaso, viator, pincerna, equus, strangulati sunt, cum aureis phialis, aliarumque rerum omnium primitijs consepeliunt: circumactō anno hoc iterum agunt, è famulis regis intimos sumunt. Sunt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit, nam nullus venalitijs Regi ministrat: horum ministrorum quinquaginta ubi strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis pallijsq; rursus distentis atque consu-

Regii cythæ.

Cum rege intimi famuli sepeliuntur quinquaginta.

Privatorū
Scytharum
humatio.

Lauandi mi-
rabilis ritus.

tis: per ambitum regij sepulcri fornicato opere equos & super eos famulos infidentes erigunt, ac ita statuunt, ut procul aspicienti equitatus speciem, defunctum regem custodientis prabeant. Et talis regum humatio est, & sepultura. Habent & privati morem quendam in sepeliendo: nam ubi quis decesserit, proximi quique in plaustrum collocatum ad amicos circumferunt, eos singuli amicorum excipientes, epulum prabent, tam propinquis, quam ceteris cadaver comitantibus: ad hunc modum quadraginta diebus circumactum, dehinc humatur, capite prius exinanito, atque abluto: supra corpus tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa que prætendunt lanea pilea, quam maximè possunt constipantes, & in scapham in medio lignorum pileorum que positam lapides coniungunt ex igne perspicuos. Viri Scythæ non lauantur, sed uxores eorum infundentes aquam corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt, cypresso, cedro, aut thuris ligno deinde perfrictum corpus, quum intumuerit, illud, faciemque medicamentis obliuunt. Id eas simul bene olentes facit, ac postero die medicamentis amotis mundas & splendidas. Iurandi iusturandum que interponendi ipsis per regium solum mos est: quo si quis periurasse à diuinatoribus, qui hoc salignis virgis experiuntur, conuincitur, sine mora capitis pœnam subit, atque facultates omnes amittit, quas accipiunt

capiunt, qui illum periurasse probauerunt. Massagethæ populi Scythiæ in Asia ultra mare Caspium vestitu & victu Scythis perquam similes, quo fit, vt Scythæ à plerisq; credantur, ex equis pugnant, & pedibus: viroq; pugne genere penè inuicti: sagittis, hastâ, sanguari: (sic enim ferrum quo vulgò accincti sunt, dicitur) auro in balteis, & capitis ac axillarum ornata vtuntur: aureos thoraces equorum pectoribus inducunt. Ex auro fræna & phaleras conficiunt: areas cuspides hastis præfigunt, ære pharetras muniunt. Ferri & argenti nullus apud eos vsus. Singuli vxorem ducunt, eisq; communiter vtuntur, idq; Scytharum soli faciunt, si Scythæ habendi sunt. Quoties aliquis mulieris libidine capitur, suspensa ad plaustrum pharetra cum ea sine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus genti præfixitus: vbi quis admodum consenuit, eum propinqui & necessarj in vnum coeuntes cum omnibus aliquot immolant, & carnibus pro epulo, vbi decoxerunt, indifferenter vescuntur: quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quòd ad immolationem non venerunt. Nihil omnino serunt, pecoribus victitant, & piscibus, quos Araxes abundè suppeditat: lac plurimum potant. Ex Dijs vnum Solem venerantur, cui equos immolant, vt perniciosissimo

Messagethæ
& mores eorundem.

fyderi è pecoribus omnibus perniciosissimum ma-
 Etent. Seres mites inter se & quietissimi o-
 mnium, mortalium cætus fugiunt, adeò vt ce-
 terarum gentium commercia abnuant: primùm
 eorum fluvium mercatores transeunt, in cuius
 ripis nullo inter partes commercio, sed disposito
 rerum pretio, oculis æstimantibus sua tradunt,
 non emunt nostra. apud illos neq; meretrix neq;
 adultera neq; fur ad iudicium deducitur, neque
 occisus homo fertur ibi aliquando: sed est apud
 eos legum suarũ metus vehementior, quàm gene-
 sis cõstellatio. In initio orbis terra habitant, quia

castè viuant, nec æruginè, nec grandinè, aut pe-
 stilentia ceteris'ue malis affliguntur. Fœmina
 postquam conceperit à nemine petitur, neque
 quum purgatur: carnibus immundis nemo ve-
 scitur, sacrificia nulla nouit, secundum iusti-
 tiam omnes sibi ipsis iudices sunt. Ideo non ca-
 sificantur huiusmodi plagis, quæ pro peccatis
 accidere solent, sed plurimùm temporis perdu-
 rantes, absq; ægritudine vitam finiunt. Tauro-
 scythe à monte Tauro circa quem habitant,
 Virgini naufragos immolant, & quoscunque

Græcos illuc delatos, hoc modo postquam pre-
 ces peregerint, hominis caput claua feriunt,
 truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe.
 Nam in rupe prærupta templum est eorum si-
 tum, cruci adfigunt caput: quidam de capite
 suffigendo consentiunt, sed truncum è præci-
 pitio deiçi negant, sed humo contegi dicunt.

Dæmon

Græcos
 Tauroscy-
 the Iphige-
 niz immo-
 lant.

Nullis cala-
 mitatib' af-
 figuntur Se-
 res.

Demonem, cui immolant, aiunt esse Iphigeniam Agamemnonis filiam. In hostes, quos ceperint, hoc agunt: amputatum quisque hostis caput dorcum portat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerumque supra fumarium. Ideo in sublimi locantes, quod dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. At Agathirsi excultissimi viri sunt, & aurum plerumque gestantes in commune cum mulieribus cœunt, vt inter se germani sint ac domesticæ omnes: nihil neque lioris, neque simultatis mutuo exercentes: caterum ad Thracum similitudinem accedentes. Neuri Scythicis vtuntur moribus, qui vna ante Darij expeditionem astate, coacti fuerant, propter serpentium multitudinem, in ipsorum solo procreatam, terram mutare sibi persuadent, deierantes se quotannis ad dies aliquot lupos fieri, & rursus in pristinum habitum & formam redire. Anthropophagi, id est, humanæ carnis comestores, agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicys, non legibus vllis vtentes, rem pecuariam exercent: vestem Scythicæ similem gestant: linguam propriam habent. Melanchlemi omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini ingens natio atque numerosa, cæsis oculis omnis ac rufa.

Hostiū capi
ta supra do
morum te-
cta figūtur.

Neuri quo-
tannis dies
aliquot lu-
pi fiunt.

ad hunc
quædam oīm
hoīm agre-
stissimi.
Melanchle-
ni nigra oēs
indumenta
gerunt.
Budini pe-
dūculos præ-
mordent.

h s Gelon

Gelonus vrbs, à qua & Geloni dicuntur, gentis caput est. Libero Trieterica, id est, triennialia agunt, & Bacchanalia exercent. Graeci quondam fuere, sed summoti, ibi confederunt. Lingua adhuc partim Scythica, partim Graeca vtentes. Sunt tamen Budini à Gelonis, & lingua, & vita dispares. Nam quum indigene sint, pecuaria operam dant, soliq; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturae operam dantes, frumento victuant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu, neque colore similes: horum regio omnis est arboribus frequens ex lacu, qui ibi etiam ingens est, & multus: Lyras capiunt, castores, aliasq; multas feras, ex quarum pellibus venones faciunt, atque induunt. Lyræ è venatione victitant, hoc modo, conscensis arboribus, quæ & per omnem eorum regionem frequentes sunt, feris insidiantur. singulis adest canis & item equus in ventrem cubare edoctus humiliter subsidendi gratia: vbi quis ab arbore feram viderit, sagittaq; percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Argyppæi sub excelso ram montium radicibus incolunt, homines, qui ab ipso natali calui sunt, mares pariter, & sœmine, simis quoque naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono. Scythicam gestantes vestem, ex arboribus victitantes, rei pecuariae haud student: vnde eis pecorum non multum est. Sub arbore quisque cubat.

Geloni.

Lyræ è venatione victitant.

Argyppæi natura calui.

cubat: per hyemem quidem ubi arborem pi-
 leo albo firmoque contexerint, per æstatem verò
 sine hoc pleo. his nemo mortalium iniuriam
 infert. Sacri enim dicuntur esse, nihil martium
 armorum possident. Iidem finitimorum con-
 trouersias dirimunt: ad quos quisq; confugit,
 is à nemine leditur. Issedones talibus moribus
 uti feruntur, quoties pater alicui decessit, omnes
 eius propinqui pecora adducunt, quæ ubi ma-
 stauerunt, concideruntq;, concidunt & mor-
 tuum patrem illius, à quo in conuiuium ac-
 cipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus con-
 uuium exhibent. Caput tum defuncti denu-
 datum purgatumq; inaurant, eoq; pro simu-
 lacro vtuntur: agentes illi quotannis maiores
 hostias ceremoniasque: hæc filius patri, pater
 filio facit, quemamodum Græci natalitia.
 Dicuntur præterea & isti, iusti esse: & ipsa-
 rum vxores peræquè fortes ac viri. & tales olim
 fuisse Scytharum mores, à Tartaris postea sub-
 acti, & illorum viuendi instituta complexi,
 Tartarorum more viuunt, Tartariq; vno no-
 mine vocantur.

Homines
 opinione fa-
 cri.

Issedones
 parêtes de-
 functos co-
 medunt.

Anniuersa-
 riz paréta-
 tiones.

De Tattatia, gentisq; Tartarorum moribus,
 & potentia.

C A P. X.

Tartaria, quæ & Mongal dicitur, vt
 Vincentius scribit, in ea terra parte sita
 est, ubi oriens Aquiloni coniungitur, ab oriente
 Kathaorum ac Solangorū terrā habuit, à meri-
 die

Tartariz
 situs & ter-
 mini.

die Sarracenorum, ab occidente Naymanorum, ab aquilone oceano circumdata. Tartaria à fluuio Tartar, qui per eam currit, appellata. Regio plurimum montosa, vbi campestris est, admixta glarea harenosa est, sterilis nisi aquis fluminalibus, que tamen rarissima sunt, irrigetur. & ob hanc etiam causam multum deserta & infrequens est: ciuitates in ea nullæ, nullæ ville, præter vnam, que Craurus dicitur. Lignis in plerisque locis adeò inops, vt arido boum & equorum stercore incole ipsi ignes fouere atque cibaria decoquere cogantur. Aër & calum intemperatum & mirificum, tonitrua & fulgura in æstate adeò horrenda vt præ timore homines intereant, iam calor magnus est, mox frigus & densissimæ niues cadunt: ventorum frequenter tam validi flatus vt equitantes detiucant, & ad terram homines deiciant, arbores radicitus euertant, & multa damna inferant. In hyeme ibi nunquam pluit, in æstate frequenter, sed adeò parcè vt vix terra madescat. Regio alioquin omnium animalium diues in camelis, bobus, &c. Iumenta, & equos in tanta copia & multitudine, quantum non credimus reliquum mundi habere. A quatuor ab initio populis habitabatur: vnus lechamongal, id est, magni Mongali dicebantur. Secundus Sumongal, id est, aquatici Mongali. Et illi sese etiam à Tartar fluuio, iuxta quem habitabant, Tartaros appellabant. Ter-

Tartarie ap-
pellatio.

Boum & e-
quorū ster-
core ignes
fouentur.

Tartaria pe-
corū diues.

Quatuor
Tartarie
populi.

eius Merchat vocabatur. Quartus Metrit. Omnes unam corporis formam, unam linguam habebant. Ferus ab initio cultus, sine moribus, sine lege, sine ullo vitæ cultu, armenta pascere, obscuri nominis inter Scythas, finitimorum vectigales. Mox gens ipsa in plures velut tribus diuisa est, cæpi que sub ducibus agitare, penes quos erat totius rei summa, pendere tamen nihilominus Naymanis viuis accolis tributum. Quum Canguista oraculo quodam primus est Rex ab ijs creatus, Is recepto Imperio primum omnium maiorum demonum cultum abrogauit, edictoq; præcepit, vt tota gens Deum optimum maximum coleret, cuius providentia regnum credi voluit à se receptum. Edictum est deinde, vt quicumque per etatem arma ferre possent, ad certum diem regi præsto adessent. Estq; militaris multitudo in hunc modum distributa, vt decuriones centurionibus parerent, centuriones chiliarchis, chiliarchi myriadam præfectis. Inde ad periclitandas Imperij vires septem principum (ex ijs, qui vniuersæ genti ante constitutum regnum præfuerant) filios parentum manu iussit interfici. facessunt illi imperium: etsi acerbum & atrox, cum multitudinis metu, tum religionis adacti: credere enim vulgò cali numen eiusmodi regni iussit interfuisse, non regem, sed Deum ipsum violari arbitantes, si illius dicto minus obtemperassent. His fretus opibus
 Canguista

Vetusiores
 Tartarorū
 mores.

Canguista
 primus Tar
 tarorū rex.

Militiæ or
 dinatio.

Canguista primùm finitimos Scy:has bello subegit, subiectos vectigales fecit, & cum his eos quibus ipsi ad id tempus tributum pependerant. Inde remotiores populos aggressus tam prosperè, tamque feliciter à Scythia ad solis usque ortum, & ab ortu solis ad mediterraneum mare, & ultra, armis suis omnia regna, gentes, & nationes subegit, vt meritam se totius orientis dominum & Imperato-

Tartatorum corporis forma.

rem scribat. Sunt autem Tartari omnium hominum deformissimi corpore, vt plurimum parui, oculos habent grossos & prominentes multum coopertos palpebris, ita vt valde parua est apertura in eis: latas habent facies & imberbes, excepto quòd in superiori labro, & mento raros habeant pilos & volatiles: graciles sunt in medio communiter omnes: radunt caput per verticem ab aure vna ad aliam in occipitium, ita vt rasura illa barbati formam pretendat: capillos in reliqua parte, quemadmodum mulieres nostræ, longos nutriunt, de quibus duas tricas siue cordas faciunt, & vtranque retro aures colligunt: quo more non

Equis Tartari munia oia obeunt.

Tartari solum raduntur, sed quæcunque gentes eis commorantur. Ipsi porro leues sunt & agiles, boni equites, pedites mali: nullus pedes vadit, omnes & minimi etiam aut equi aut bobus insident, quocunque sit eundem equitant etiam mulieres, equis vtuntur castratis, & qui non feriunt: fræna plurimum

auto

auro, plurimo argento, & gemmis excolta sunt: campanulas admodum resonantes ex equi collo pendentes gestare gloriosum. Ser-mone horrido sunt & clamoroso, cantantes luporum more ululant: caput quatiunt quando bibunt: bibunt autem quam sapissimè & ad ebrietatem, quæ apud eos gloria est. Non in villis aut urbibus, sed in campo veterum Scytharum ritu sub tabernaculis habitant: pastores enim sunt plerique omnes. In hyeme manere in planitie solent, in æstate verò pascuarum libertatem sectantes in montibus degunt. Stationes in tentoriij modum aut ex virgultis contextunt, aut filtro leuigatis lignis sustento: in medio rotundam fenestram faciunt, quæ lucem præbeat, & fumum emittat: ignem in medio habent, iuxta quem liberi & uxores versantur. Sagittationibus, luctationibusque viri gaudent: venatores mirabiles sunt: cataphracti ad venandum pergunt, feram conspicientes corona circumstant, & tunc sagittis quas quisque in illam misit præpeditam capiunt. Panem non habent, nec pinsunt: mappis non utuntur, non mantilibus. Num Deum credunt, & ipsum omnium esse tam visibilem, quam inuisibilem factorem: non tamen aliqua ceremonia, aut ritu colunt, sed potius idola quædam de filtro aut serico ad hominis formam effigata, ex utraq; tentoriij parte constituentes peccatorum suorum custodes esse precantur, atque plurim

Habitatio
Tartarorū.

Venandi ritus.

Religio Tartarorum.

plurimum reuerentie exhibent : his primum lac omnis iumentum ac pecoris offerunt : & antequam quicquam vel bibere, vel comedere incipiunt, partem apponunt : quodcunque animal ad esum mactant, illius cor in scypho per integram noctem appositum mane coquunt, & comedunt. Venerantur etiam & sacra faciunt

Chaam regem filium Dei credentes Tartari adorant.

Soli, Lunæ, & quatuor elementis. Chaam prætereà Regem & dominum suum filium Dei existimantes, religiosissime adorant, sacrificant, & tantum illi tribuunt, vt digniorem in toto mundo, non esse credant, nec aliquem alium nominare patiuntur. Ceteros homines ad eò hæc gens contemnit, & se prudentia & bonitate excellere putat, vt alloqui fastidiat & à se explodat. Papam Christianosq; cunctos canes appellant, & idololatrias, quòd lapides & ligna adorent. Ipsi maleficis artibus intenti, somnia obseruant : Magos habent, qui ea ipsis interpretentur, & ab idolis responsa petant, & accipiant. Deum enim cum illis loqui persuasum habent, & propterea ex oraculo vniuersa faciunt. Tempus, & præsertim lunationes obseruant : nullum tamen præ alio aut singulari festiuitate aut abstinentia colunt, equaliter omne habent. Tante auaritie & cupiditatis sunt, vt vbi quispiam aliquid viderit quod habere desiderat, si illo potiri cum voluntate possessoris non possit, dummodo Tartari non sit, vi rapit : ex præcepto & instituto regum

Anaritia Tartarorū insatiāda.

licere

licere arbitantes. Quum tale mandatum à
 Canguista, Chaamq; primis regibus habeant,
 quòd quicumque Tartarus, aut etiam Tartari
 seruus, equum, hominem, siue virum, siue mu-
 lierem, in via repererit, literas aut conductum
 regium non habentem, eum sibi vendicet, &
 pro suo, perpetuò vtatur. Pecunias indigenti-
 bus commutant, sed pro grandi & intolerabili
 usura, vnum denarium de decem singulis men-
 sibus accipientes, & de usura usuram, si di-
 lata fuerit. Tributarios suos tantis tributis, tan-
 tis exactionibus molestant, & aggranat, quan-
 tis nulla alie gentes vnquam suos exercuisse le-
 guntur. Incredibile relatu est: cupiunt semper,
 & vt domini omnium extorquent, nihil re-
 tribuunt. Mendicantibus eleemosynam etiam
 denegant. In hoc laudantur, quòd prandio aut
 cœne superuenientes volentes comedere non
 excludant aut repellunt, sed inuiant, & qui-
 bus vescuntur misericorditer communicat. Vi-
 ctus autem immundissimi sunt, vtpote qui
 mensas, vt dictum est, manibus non operiant,
 manus eius non vtantur, quum manus non
 lauent, non corpus, non vestimenta: panem neq;
 edant, neque conficiant: olera non edant, non
 legumina, sed tantummodo omnium animan-
 tium carnes. Canum etiam & cattorum, equo-
 rum, ac grandiusculorum murium. Captorum
 inimicorum corpora, ad crudelitatem suam
 ostendendam, & vindicandi desiderium, ad ignem
 quando

vsurarii
 Tartari.

Crudelitas
 Tartarorū
 insignis.

quandoque assant, & vbi plurimi comesturi conuenere, dentibus (luporum ad instar) dilaniant, atq; absument: eorum sanguinem etiam ad hoc prius collectum crateris infusum epotant. Lac iumentinum alias ipsis potus est. Vinum apud eos non nascitur, aduectum, sicut ceteri homines, avidissime bibunt: alter alterius pedunculos comedunt de capite vel aliunde extrahentes, & dicunt, Sic inimicis nostris faciam. Scelus magnum habetur, si cibi aliquid aut potus perire permittitur. Ideoq; ossa, nisi medulla prius excepta sit, canibus nequaquam projiciunt. Nullum animal ex nimia tenacitate comedunt, & absument integrum & sanum, sed quando mutilatum fuerit, ceperitq; iam aut senectute, aut aliqua alia pernicie languescere. Multum frugales sunt, & in paucis minimisq; contenti, bibunt mane vnum vel duos scyphos lactis, & interdum toto die aliud nihil bibunt aut comedunt. Vestitu tam viri, quam mulieres fere vno induuntur: viri mitris caput obtegunt non multum profundis, obtusis antè, retrò caudatis, vnius palmi longitudine, pari latitudine: quæ vt capiti adhereant, & ne à vento quidem deturbentur, iuxta aures insutis fascias habent, quibus sub mento connectantur. Fœmine coniugate canistro quodam rotundo teguntur, vnius pedis & semis longitudine, in summitate instar dolij plano, diuersicolori serico, aut pictis pauonum plumis circum

Vestitus Tar-
tarorum.

circumornato, gemmis adhæc & plurimo auro, cætero corpore, ut quæque dives est, ita vestiuntur: potentiores purpura, & serico, quemadmodum earum viri. Tunicas portant miro modo formatas, fissura earum in sinistro latere, à quo induuntur & exuuntur: nodulos quatuor aut quinque habet, quibus clauditur: vestimenta, quæ in æstate gerunt, nigra sunt communiter omnia: quæ in hyeme, pluuiosisq; temporibus alba, infra genua non descendunt: pelliceis vestibus, quibus maximè vtuntur, pilos non occultant, & carni applicant, vt nos, sed corium, pilos propter decorem videndos præbent. Virgines à non coniugatis, ac illæ à viris discerni facillè nequeunt, quòd indistincto ferè omnes à viris & habitu & gestu sint. Femoralibus æquè omnes vtuntur. Bellum inituri brachia, quæ nuda habent, quidam ferreis laminis circundant, corrigijs quibusdam concatenatis, quidam multiplicato corio, quo etiam caput obmuniunt. Scutis vti nesciunt, pauci quoque lanceis, & longioribus gladys. Enses habent, brachiali longitudine ab vna parte fastigiatos, quibus pugnantes à latere percutiunt. Equites sunt agiles, sagittandique scientissimi. Is omnium fortissimus censetur, qui & imperij obseruantissimus est: sine stipendio militant, gens in prælijs & rebus gerendis solers, & ad omnia momenta rerum, imperiumq; obeundum præsto. Duces

Vnus penè virorum & mulierum habitus.

Bellica Tartarorū arma.

Stratagema
Tartarorū.

Et principes bellum non intrant, sed procul stantes, suos acclamant, hortanturq;: et quid facto opus sit diligenter prospiciunt. Liberos, uxores, et aliquando hominum imagines equis impositas exercitui addunt, ut maior, ac hosti terribilior magis appareat. Nec fuga turpis, si conducibilis sit, aut necessaria. Sagittaturi dextrum brachium ab armatura exuunt: et tanta vi postmodum sagittas excutiunt, ut nullum armorum genus sit illis non penetrabile. Turmatim pugnam capeffunt, turmatim fugiunt, vulnifico sagittarum iactu sequentem à tergo hostem conficientes. Inde pugnantium paucitatem conspicati subito in pugnam redeunt, homines, equosque sagittantes vulnerant, ac tum maximè vincunt quum victi creduntur. Quum regionem aliquam inuadere veniunt, diuiso exercitu ab omni parte inuadunt, ut eis occurri non possit, ac nemo incolarum effugere: ita victoriam semper in manibus habent. Illa superbissimè vtuntur, capto nulli parcentes, non pueris, non mulieribus, non senibus, omnes promiscuè occidunt, præter artifices, quos ad opera sua reseruant: occidendos per centuriones diuidunt, seruo cuique ad interficiendos decem, plures, vel pauciores, prout numerus fert, assignantes: quibus omnibus bipenni, vi sues, mactatis, ceteris in terrorem hoc agunt: quemque millesimum accipiunt, et capite subuerso, pedibus ad stipitem

stipitem in medio caesorum erectum ita suspendunt. ut suos adhuc admonere & audire videatur: pleriq; ad iacentium corpora ipsa procedentes è recentibus vulneribus emanantem sanguinem ore excipiunt, & ingurgitant. Nemi- Crudelitas
Tartarorū
ferina.
 nini, quantumcunque etiam se obligauerint, seruant fidem, quin in deditos eo modo, & multo grauius sauiant. Iuenculas mulieres in quam quisque incidit, & quamcunque vult, stuprari licet: abducuntur qua liberalioris formae sunt, atque in extrema omnium rerum penuria seruire perpetuò coguntur. Incontinentissimi enim omnium hominum Tartari sunt: nam licet vxores ducant quotquot volunt & sustentare possunt, nullusq; (excepta solummodo matre, filia, & sorore) ipsis aut consanguinitatis aut affinitatis gradus ad matrimonium contrahendum obstat, Sodomitici tamen ultra Sodomitici
Tartari &
Sarraceni.
 modum sunt, se non minus, quam Sarraceni indifferenter & impunè cum masculis, pecudibusque commiscentes. Mulierem, quam sibi coniungunt, pro vxore non habent, nec dotem accipiunt, donec pepererit: vnde sterilem repudiare possunt, & aliam superducere. Hoc mirum est, quòd licet mulieres multa virum vnum habeant, propter illum inter se non facile rixentur, cum tamen vna alijs praefrri solet, atque iam cum illa, mox cum alia dormire: vnaeque autem suam stationem habet, vnaeque suam familiam: castissimè viuunt,

In adulterio deprehensi lege occiduntur.

viuunt, nam in adulterio deprehensi tam vir quam mulier lege ipsa occiduntur. A re bellica feriati viri pecora in pascua ducunt, & custodiunt, venanturque, & se luctando exercent, aliud nihil agunt, mulieribus omnia committunt. His cura est & qua sunt victui, & qua amictui necessaria, procurare. Gens ipsa multas superstitiones obseruat: cultellum in ignem mittere, vel eo saltem attingere: carnes item ex olla cultello extrahere, magnum nefas est: nihil etiam iuxta ignem securi fecant, ne quocunque modo ledant, quem alias religiosè venerantur, & à quo omnia purificari debere persuasum habent. Flagello, quo equus impellitur (calcaribus enim non vtuntur) corpus aut brachia quietis gratia supponere, aut flagello sagittas tangere, maximè deuitant. Iuuenes aues non solum non occidunt, sed nec capiunt quidem. Frano equum non verberant. Os osse alio non frangunt. Cibum ac potum, praesertim lac, nemo profundit. In stationibus nemo mingit: quod si obstinatè aliquis faceret, absque misericordia occideretur. Si autem necessitas cogat, vt sepius fit, tentorium, in quo factum est, & omnia, quae in eo continentur, purgari debent, tali modo: duos ignes, tres passus abinuicem distantes faciunt, intra quos hastas duas insigunt, iuxta quenque ignem vnā statuentes: deinde chordula ab vna ad aliam ducta, ac buccaranno interlecta

Purgandi per ignes ratio.

inuenta per medium illarum, ceu per ianuam,
 quaecunque purificanda sunt traducunt: mu-
 lieres duae, quarum hoc interest, in alia parte
 stant, hinc atque hinc una, aquam inspergen-
 tes, ac carmina quaedam submurmurantes. In
 conspectum regis nullus aduena, cuiuscunque
 dignitatis existat, & quantacunque agere ha-
 beat, admittitur, nisi purgatus prius. Qui li-
 men tentorii, in quo Imperator, aut ducum ali-
 quis moratur, pedibus calcatur, in ipso vestigio
 interficitur. Præterea si aliquis morsum fece-
 rit, quem deglutire non possit, cogereturq; eun-
 dem euomere, accurrunt illico omnes, & fra-
 men sub statione faciunt, per quod extractum
 crudeliter necant. Multa alia sunt, quae pro
 inexpiabilibus peccatis habet: ast hominem oc-
 cidere, aliorum terram inuadere, res & bona
 aliorum contra ius, fasq; diripere, Dei præ-
 cepta negligere, pro paruo, aut nihilo ducunt.
 In mundo quodam alio, quem tamen descri-
 bere non possunt, se post hanc vitam aeternali-
 ter victuros credunt, & meritorum suorum
 condigna præmia percepturos. Quum quis-
 piam infirmari cœperit, & morti iam vicinus
 esse, hastam unam cum nigro panno taber-
 naculo, in quo decumbit, præfigunt, ut ab
 ingressu prætereuntem auertat. Nemo enim
 hoc conspecto inuocatus intrare audet. Post-
 quam verò defunctus est, omnis illius familia
 conuenit, & funus extra tentorium in locum

Limen re-
 gii tentorii
 calcans in-
 terficitur.

Aeternam
 vitam Tar-
 tati credūt.

Sepeliendi
Tartarorū
ritus.

Christiani
nominis
Tartari pa-
rentes ne-
cant.

aliquem antea delectum clam portant, & fo-
vea lata, profundaq; satis facta, tentoriolum in
ea erigunt, mensam ferculis instruunt: atque
defuncti corpus prius pretiosissimo habitu ve-
stitum ad eam applicantes, vna omnes terra ob-
ruunt. Sepelitur etiam cum eo iumentum vnum,
& equus phaleratus vnus. Potentiores in vita
seruum vnum eligunt, atque cauterio suo inu-
stum secum tumulari faciunt: & hoc ideo, vt
in alio mundo his vtantur. Dehinc amici alium
equum accipiunt, & mactant, carnes come-
dunt, cutem feno repletam, atq; resutam qua-
tuor palis supra sepulcrum in defuncti signum
erigunt. Ossa in anime expiationem mulieres
comburunt. Cum cute potentiores aliud agunt,
in tenuissima lora illum discindunt, atque his
extensis per sepulcri circuitum terram dime-
tiuntur: tantum nanque in alio orbe defun-
ctum sortiri credunt, quantum hic ab amicis
illi hoc corio admensum fuerit: Tricesimo die
luctum finiunt. Quidam Tartarorum Christia-
ni nominis, sed pessimi, parentes iam senio con-
fectos, vt citius moriantur, multa pinguedine
diu obescant, & inde defunctos comburunt:
pulcrem diligenter collectam, quasi pretiosum
aliquid observant, illo cibaria sua quotidie con-
dientes. Qua autem pompa, qua festiuitate
Tartari post regis obitum alium illi substituunt,
quoniam nedum scribere, sed legere forte te-
diosum, paucis absoluam. In locum in campis
aptum

aptum, ad hocque consuetum, Principes, duces, barones, & omnis populus totius regni conveniunt: tum eum, cui regnum aut ex successione, aut electione debetur, in thronum aureum collocant, atque procidentes unanimi voce, & excelsa omnes in hunc modum acclamant: Rogamus, volumus etiam, & precipimus ut domineris nobis. Respondet ille: Si hoc à me vultis, necesse est, parati sitis quicquid præcepero, facere: quum vocaero, venire: quocumq; misero, ire: quemcumque occidi iussero, id intrepidus facessere, & totum regnum in manus nostras statuere atque committere. Vbi responderunt, Sumus: inquit rursus, Ergo oris mei sermo, decætero gladius meus erit. Fit applausus à populo. Principes interea ipsum è regio folio exceptum supra filtrum in terra stratum humiliter sedere faciunt, ita alloquentes: Vide sursum, & agnosce Deum, ac respice filtrum, in quo sedes deorsum: si bene administraveris, ad votum habebis omnia: Si autem malè, ad eò rursus humiliaberis, spoliaberisque, ut ne exile hoc filtrum, in quo sedes, tibi relinquatur. Quo dicto, charissimam vxorum adiungunt, & ambos cum filtro eleuantes, hunc omnium Tartarorum Imperatorem, illam Imperatricem saluant. Adsunt tum mox ab omnibus gentibus, quibus imperare habet, dcna. Adsunt & quacumque Rex defunctus reliquit, de quibus nouus Imperator vnumquemque principum

Mos in regis creatione memorandus,

Regum potestas notatur.

cipum donat, cætera sibi seruari præcipit, & cum hoc comitia dissoluit. In eius manibus, seu potestate omnia sunt: nemo potest, audeatq; dicere, hoc meum est, vel illius est. Nemo commorari in aliqua terræ parte debet, quàm in assignata. Imperator ipse ducibus assignat, duces millenarij, millenarij centenarij, centenarij decanis, decani cæteris. Sigillum, quo utitur, ita inscribitur: Deus in celo, & Chuichuth Cham in terra: Dei fortitudo, & omnium hominum Imperator. Quinque maximos & robustissimos exercitus habet, quinque duces, per quos omnes, qui obstant, expugnat: aliarum gentium legatis ipse non loquitur, nec etiam in conspectum admittit, nisi tam ipsi quàm munera (sine quibus venire præsertim non debent, nec possunt) à mulieribus quibusdam ad hoc deputatis prius purgati fuerint: per medias personas respondet, quibus quando & quandiu loquitur (quantumcunq; magni sint) flexis genibus auscultare debent, & ita attendere, ut ne à verbo quidem aberrant. Nemini enim licet Imperatoris verba mutare: Nemini late ab illo sententiæ qualicumq; modo contraire. In publico is nunquam bibit, neque aliquis Tartarorum princeps, nisi prius cantetur ei, aut cithariçetur. Potentiores quum equitant, umbella, quæ longiori hastæ imposta iuxta eos portatur, obumbrantur: quod & mulieribus eorum fieri dicunt. Et tales Tartarorum

Sigillū imperatoris Tartarorū.

Imperator Tartarorū per se non respondet.

Potentiores Tartarorū quū equitant obumbrantur.

TORUM

rorum genti mores anno abhinc ducentesimo
 erant, hi viuendi ritus. Georgiani, quos Tar-
 tari eodem ferè tempore deuicerunt, cultores Georgiano
rum ritus.
 Christi erant, ritum Græcorum seruantes, Per-
 sis vicini: longo terrarum tractu à Palestina
 ad Cassios vsque montes eorum dominium ex-
 tendebatur. Episcopatus decem & octo habe-
 bant, & catholicum vnum, id est, episcopum
 vniuersalem, qui loco patriarchæ erat. An-
 tiocheno patriarchatui ab initio subiecti erant,
 bellicosi homines: rasuram in capite faciebant,
 clerici rotundam, Laici quadratam. Mulie-
 res eorum quedam equestri ordinis erant, &
 ad prælium edoctæ. Georgiani ordinatis iam Raditur in
capite Geor-
giani.
Mulieres ad
bellū edo-
ctæ.
 aciebus in pugnam ituri repletam optimo vino
 pugillarem cucurbitam epotare solebant, &
 aduersarios postea animosius adire. Clerici
 usura & Simonia liberè vacabant: cum Ar-
 menijs mutuo & perpetuo odio persistebant:
 Erant enim & Armenij Christiani nominis Armenio-
rum ritus.
 populus antequàm, Georgianis subactis, Tar-
 tari illos superauere: sed à fide, rituq; ortho-
 doxæ ecclesiæ in multis discordabant. Diem na-
 talis Domini ignorabant, nullas festiuitates,
 nullas vigilias, nec etiam quatuor tempora ob-
 seruabant. Sabbato Paschæ non ieiunabant,
 Christum eo die circiter vesperam resurrexisse
 asserentes. Omnibus sextis ferijs infra Pascha-
 tis & Pentecostes festiuitates carnes mandu-
 cabant, Multum ieiunabant, à septuagesima
 quidem Ieiunia Ar-
meniorū.

quidem incipientes ita strictè, vt nec in quartis sextisq; ferijs oleo, vino, aut piscibus vterentur: plus peccare existimantes, qui his diebus vinum biberet, quàm eum, qui Veneris gratia lupanar subiret. Die Luna penitus se ab omnibus cibis abstinebant, die Martis ac Iouis comedebant semel, die Mercurij & Veneris omnino nihil, Sabbato verò & Dominico die esitabant carnes, & reficiebantur lautè. Per totam septuagesimam, exceptis sabbatis & dominicis diebus, missarum officia nemo celebrabat, nec etiam sextis ferijs per totum annum: per hoc enim violari ieiunium volebant. Porro duorum mensium infantes, & quoslibet alios indifferenter communioni admittebant, aquam sacrificio non addebant: cum lepore, vrsò, corniculis, & huiusmodi, sicut Graci, Iudai habant. In calicibus vitreis & ligneis celebrabant: quidam sine paramentis & sacerdotalibus vestimentis omnino: quidam cum diaconi & subdiaconi infula tantùm operiti. Usure & simonia tam clerici quàm laici, quemadmodum Georgiani, equè studebant omnes. Sacerdotes quoq; diuinationibus & necromantie incumbebant. Potationibus magis, quàm laici, vacabant. Uxores ducebant, sed post mortem alterius secunda coniugia vtrisque prohibita erant. Adulteram viro repudiare, & aliam ducere, licentiam episcopi dabant. De igne purgatorio penitus nihil

Sacerdotes
Armenio -
rum vxores
ducebant.

nihil tenebant. Negabant etiam obstinatè in Christo duas naturas fuisse. In triginta articulis à recto Christiana pietatis tramite eos aberrare Georgiani prodidere.

De Turcia, Turcarumq; moribus, legibus,
& institutis omnibus. CAP. XI.

Terra, quæ nunc Turcia est, maiorem Armeniam ab ortu habet, excurretq; ad Cilicum vsq; pelagus, Septentrionem versus Euxino terminatur. Ab Antono Turquia dicitur. plures in ea prouincia: Lycaonia, in qua Iconium caput gentis: Cappadocia, in qua Cesarea: Isauria, vbi Seleucia: Licia, quæ nunc Briquia: Ionua, quæ Quiscum, vbi Ephesus: Paphlagonia, vbi Germanopolis: Lenech, vbi Trapezus. Hoc quicquid est terre, quæ hodie Turcia tenet nomen, non vna gens inhabitat, sed Turca, Græci, Armeni, Sarraceni, Iacobitani, Nestoriani, Iudei, Christiani. Secundum leges & instituta plerunque viuentes, quas Mahometus pseudopropheta Sarracenis Arabia genti anno salutis sexcentesimo atque vndetrigesimo sanxit: vir dubium Arabs an Persa, vtrunque enim traditur. Patre malorum demonum cultore, matre Ismaëlita, & ob id Hebraica legis non ignara: distrahere puerum illi, ambiguumque effingere, dum hic, dum illa suam vterque legem ingerit. Igitur vtroque puer imbutus cultu, neutrum adultus recepit, quin homo callidus

Turciae fa-
ncs.

Gentes Tur-
ciam inco-
lentes.

Mahometi
parentes.

dus, atque vaser ingenio, inter Christiana pie-
 tatis viros diuissimè versatus, rem pernicio-
 sam humano generi ex duabus legibus com-
 mentus. Hebraeos aiebat impiè facere, qui
 Christum natum ex virgine inficiarentur,
 quando id propheta, viri precipua sanctitate,
 diuinòque afflatus spiritu, futurum cecinissent,
 expectandumque multò antea prædixissent:
 contra Christianos stultè credere Iesum Dei
 amicissimum, natumque ex Virgine, oppro-
 bria & cruciatum à Iudais perpeti voluisse.
 Martinus Segonius Nouomontanus suo hæc
 de Christi regis nostri sepulcro memoria pro-
 didit: Sarracenos & Turcas, ex antiqua
 Mahometi predicatione ridere Christiana gen-
 tis homines, qui id conditorium venerabun-
 di obseruent. Christum prophetam sum-
 mum affirmantes, ex Dei spiritu, omnis ter-
 rena labis expertem, venturum iudicem gen-
 tium: inficiari tamen verum ipsius sepul-
 crum adiri, quoniam gloriosum corpus, di-
 uino conceptum flatu prorsus fuerit impassibi-
 le. Hæc Segonius, & alia in hanc senten-
 tiam, que à Mahometica gentis hominibus
 non magis impiè, quàm stultè, in nostros ia-
 ctari soleant. His pseudopropheta quum suam
 gentem malis imbuisset, legem tulit, cui ne
 ab hominibus sanæ mentis quandoque iretur
 obuiam, abrogareturque vt sordide & pesti-
 lenti, capitalem inscripsit pœnam, sanxitq; in
 suo

Sarraceni
 & Turcæ
 quid de
 Christo.

suo Alcorano, si quis de ea ausus esset disputare. Qua sanctione palam fecit nihil synceri in ea lege esse, quam velut mysterium quoddam texerit, vetueritq; tractari, ut quale esset id, quod ferebatur, populus haud scire posset.

Sergij Monachi Nestorianæ impietatis viri consilio & opera in illa ferenda præcipuè usus. Hec ut popularior esset, ex omnium gentium sectis aliquid assumpsit. Christum in primis laudandum censuit, virum fuisse affirmans sanctum, & omni virtute præstantem, eundemque supra humanitatis fastigium ponere, nunc verbum, nunc spiritum & Dei animam prædicans: virginis utero natum: ipsam virginem miris efferre laudibus, astipulari miraculis & Evangelicæ historiæ quatenus à suo non discrepat Alcorano. Evangelia ab Apostolorum discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranum suum emendari: & Christiani nominis multitudini per hæc blanditus à Sergio voluit baptizari: inde in aliorum studia concilianda cum Sabellianis negare trinitatem: cum Manichæis binarium in diuinis numerum ponere: Negare equalitatem patris & filij cum Eunomio: Spiritum sanctum creaturam dicere cum Macedonio: cum Nicolaitis multitudinem vxorum probare, & vetus testamentum, tametsi id quoq; diceret quibusdam in locis non carere vitio: prætexuit his ambagibus incredibilem illecebram, qua facile vita capi-

De lege Mahometi disputare capitale est.

Sergius Monachus.
Lex Mahometi ex sectis multis mendicata.

Christianis per quæ Mahometus blanditus.

Voluptatū
indulgētia.

Sarraceni
vnde appel
lati.

Resū Sarra
cenorū in
crementa.

Turcæ qua
lis gens &
vnde pro
gressa.

tur, remissis suæ genti Veneris & omnium voluptatum habentis. Serpit pestiâ hæc propterea in gentes innumeras, vt iam quota pars hominum præ multitudine illa à vero aberrantium adhuc sit in officio. Ex hoc facile attendi potest quòd Christo credat non Europa tota, Mahometo autem & illius maxima pars cum tota ferè Asia & Aphrica. Sarraceni, qui hanc pseudoprophete impietatem & delirium primi acceperunt, eam Arabia partem incolebant, quæ Petrea dicta est, vbi videlicet terra ipsa ab vno latere Iudæe inserta est, & reliquo Aegypto, à Sarraco loco Nabatheis propinquo: siue, vt ipsi volunt, à Sara Abrahæ vxore appellati: vnde legitimos se omnium mortalium solos diuinæ promissionis successores esse adhuc persuasum habent. Agriculture quidem vacabant, & rei pecuariae, maior autem pars militiæ: & ob id ab Heraclio ad Persicum bellum stipendio conducti, quum se ab illo post consequutam victoriam fraudari cognouissent, ira & ignominia accensi Sarraceni Ma'ometo duce & monitore in Syriam secedentes Damascus occupabant, vbi copijs & commeatu aucti Aegyptum petebant, quæ subacta Persidem, p̄ stea Antiochiam, & hinc Hierosolymam: adeò potentia & fama in dies eorum res crescebant, adeò in aies augmentabantur, vt nihil amplius ipsi resistere posse timeretur: quum Turcæ fera & crudelis Scyth

Scythica gens ex Caspijs montibus à finitimis
 pulsà iam per Caucasæas portas in minorem
 Asiam primò, postea in Armeniam, Mediam,
 ac Persidem descendentes, vi, & armis omnia
 sibi subiugarent. Sarraceni igitur his utpote
 Imperij fines defensuri obviam processerant, sed
 quia ipsis impares erant, in breui ad eam despe-
 rationem adducti sunt, ut Mahometi fide ab
 his recepta, passi sint eos in Perside secum re-
 gnare: ut nescias vtra gens maiorem fecerit ia-
 cturam, quæ tanto regno cesserit, an quæ eam
 sibi pestem inculcari passa sit regnandi cupidi-
 tate. Vnius itaque fidei vinculum ita vtranque
 gentem copulavit, ut Sarraceni pro Turcis, &
 contra Turcæ pro Sarracenis indiscreta appella-
 tione aliquandiu vocati sint. Nunc, ut video,
 Turcarum nomen inualuit, altero abolito. Non
 vnum apud hos equitum genus in usu. Sunt
 Thimarcini, qui stipendiarij interpretantur,
 ad octoginta millia: hi vicos, villas, castella,
 ut quisque meritus est, Regis indulgentia possi-
 dent stipendiij loco, præstoq; sunt Sensacho, du-
 ci videlicet eius provincie, cui attributi sunt.
 In duos hodie diuisi sunt exercitus, Asiati-
 cum & Europeum, ductu inde maiorum du-
 cum militaturi, quorum hic Asia, ille Euro-
 pæ præsidet. Hos Bassas gentili lingua appel-
 lant. Sunt & Aconizie fatales dicti, hi sine
 stipendio militant, semperque agmen præcedunt
 prædabundi, quintam præde partem regi de-

Turcæ &
 Sarraceni in
 vnum con-
 fluxi.

Militia Tur-
 carum ex quibus
 constat.

Bassa exer-
 citus Tur-
 carum.

Aconizie
 milites fa-
 tales.

k
 bent

Charippi
equites il-
lustres.

Spahi &
Soluphtari
Regii stipen-
ditores.

Peditū Tur-
carum tri-
plex ordo.

bent, manubiarum nomine: sunt hi circiter
quadraginta millia. Abijt tertium genus in
Charippos, Spahiglanos, & Soluphtaros: præ-
stantissimi horum Charippi equestris dignita-
tis illustres, & circa regem frequentes octin-
genti numero ex Scythiis Persisq; neque alio ge-
nere hominum lecti in conspectu regis insigni-
ter, quum opus est, dimicant. Spahi & Soluphtari
sunt, qui ab initio ad turpem usum, pueri
adhuc, apud Regem fuere, mox adulti Regis in-
dulgentia uxorem ducunt, auctiq; dote coniugis
& stipendio plurimum oratorum utuntur offi-
cio, Regis latus dextra lauâque stipantes inter
eundum. Ad præfecturas & ceteras dignita-
tes ex hoc frè ordine leguntur. Mille sunt &
trecenti numero. Triplex in peditibus ordo. Iani-
zari, hi impuberes adhuc ex toto Imperio le-
guntur à conquisitoribus, aliquandiu militari
disciplina instruuntur, sub magistro in pu-
blicis gymnasijs, mox militiæ adscripti amiciun-
tur breuiori veste, & pileo albo, ac sursum
versus erecto: arma, scutum, ensis & arcus: hi
castra muniunt, vrbes oppugnant, suntque ad
viginti millia, & amplius. Secundi sunt ordi-
nis Asappi, leuis armatura pedites, ense, scu-
ro, & longiore hasta instruuntur, rubro pileo
à Ianizaris discreti: hostium equos in pralio
confodiunt: horum numerus ad belli magnitu-
dinem accommodatur, minimum quadraginta
millia, cum rege proficiscuntur: hi stipendium
cum

cum bello finitur ex hoc instituto. Regius ha-
 bet exercitus ad ducenta armatorum millia. Regius ex-
 ercitus du-
 centa millia.
 Caterum peditum turba sine stipendio volun-
 tiorum, aut euocatorum, suntque his calones
 mixti, Lixæ, fabri lignarum, & qui pugnantibus
 necessaria ministrant: sternunt vias, per
 loca ardua & abrupta: pontes fluminibus aut
 stagnis imponunt, aggeres in hostes erigunt,
 ceteraque ad expugnationes urbium utilia ex-
 pediunt. Comitantur castra Numularum, Trape-
 zite, instructores, atque aliorum id genus homi-
 num ingens colluuius, ne quid desit eorum, quæ
 humano vsui conducunt. Sed nihil est, quod in
 ea gente magis mirari possis, quam celeritas in
 agendo, in periculis constantia, obseruatio im-
 perij: ad minima delicta capite plectuntur:
 profunda & vorticosa tranant flumina, ab-
 ruptos superant montes, iussi per æqua & ini-
 qua eunt precipites, non vitæ, sed imperij me-
 mores, peruigilij, inediaque tolerantissimi: nulla
 ibi seditio, nullus tumultus: fremitu, non cla-
 more, utuntur in prælio: in castris noctu tam
 pertimax silentium, ut patiantur captiuos di-
 labi, ne tumultus excitetur aliquis. Hi ex omni
 mortalium numero hodie legitime militant, et
 nemini mirum videri possit, quid sit, quod res
 eorum tantum ad hunc diem creuere, quan-
 tum ducentesimo abhinc anno nullius a terius
 gentis: possitque verè dici, esse id genus hominum
 inuictum, nisi aut lue, aut peste aliqua teter-
 tim.

Turcarum
 in re mili-
 tari peritia.

Soli Turæ
 legitime mi-
 litant.

rima, aut domestica discordia vincantur. Vestitus, quo milites utuntur, honestissimus est, nihil indecentiae, nihil inhonestatis omnino habens. In sellis ac frenis nulla curiositas, aut superfluitas est. Armis indutus eorum nemo incedit, nisi quum pugna instet: arma post eos

Vexillis nō
utitur Tur-
ca.

Tympano
& fistulis et-
iam Turcae
utuntur.

in sarcinis deferuntur. Vexillis non utuntur, sed lanceis, ex quarum summitate quaedam diversicoloria fila dependunt, per quae singuli ducum à suis internosci valeant. Tympano tamen & fistulis ad convocandum, concitan-
dūque ad pugnam utuntur. Registrario, qui magnatum unus est, defuncto bello presentari omnis exercitus debet, tum ut, qui, & quot bello amissi sunt, cognoscatur, cum ut in illo-
rum locum alij scribantur. Pro militibus in omnibus congregationibus & convivijis orant, sed multo magis pro communi patriae causa ces-
sis, felices, beatosque eos appellantes, quod non domi inter coniugum, filiorumque lamentationes obierunt, sed foris inter hostium fre-
mitus, hastarumque fragorem. Maiorum suorum victoriae describunt, descriptas cantant, & extollunt: multum enim militum animos per hoc excitari existimant. Domus, & cetera aedificia, sub quibus habitare solent, de lignis & terra vulgo sunt, pauca de lapidibus solorum magnaum domus, babrea, & Deorum templi ex his vulgo constructa: quibus & plebetorum quidam locupletes adeo sunt, ut

Pro militi-
bus & cæsis
suis Turcae
orant.

Maiorū vi-
ctorias Tur-
cae decantat.
Humiliter
Turcae aedi-
ficant.

exercit

exercitum armare expedireq; integrum vnus
 possit: sed quia frugales sint, & omnem sum-
 ptum deuident, humiliatam deligant, volun-
 tariam hanc paupertatem, & rerum suum pa-
 tienter ferunt. Ob hanc etiam causam picturas
 abijciunt, imaginum sculpturas sic abhorrent,
 sic detestantur, vt Christianos, qui eis tantum
 delectemur, idololatrias vocitent, & in veri-
 tate esse contendant. Sigillis in literis, siue re-
 gis, aut cuiuscunq; alterius fuerint, nullis vtun-
 tur, nullis signis obmuniunt: fidem habent
 statim vbi solummodo mittentis nomen audie-
 rint, aut scribentis stylum inspexerint. Campa-
 narum vsus apud eos nullas, nec etiam Chri-
 stianos inter eos habitantes habere ac vti per-
 mittunt. Pro pecunia aut aliqua alia re non lu-
 dunt, ludere repertos ignominis multis & pro-
 priis afficiunt, & prosequuntur. Ad secundum
 scamnum, sedile, aut aliud fulcimentum nemo
 cuiuscunq; dignitatis conditionis'ue existat, re-
 quirat, sed decentissima quadam & membro-
 rum & vestium compositione super terram
 uerorum more recumbit. Mensa, supra quam
 vescuntur, vt plurimum e corio bubulo parata
 est, aut ceruino non concinnato, & adhuc hir-
 unto, rotunditatem habens, quatuor vel quinque
 almarum latitudinis circulos multos per cir-
 cuitum insutos ferreos, quibus quum corrigie
 inducte sunt, instar bursae clauditur, expandi-
 tur, & portatur. Domum, ecclesiam, aut alium

Christiani
 idolatræ à
 Turcis ha-
 bentur.
 Sigillis lite-
 ras Turcæ
 nõborat.

Sedibus &
 scânis Tur-
 cæ nõ vtun-
 tur.

Mensa Tur-
 carum de
 corio est.

locum, in quo sedendum est, nisi discalceatus, nemo intrat, quum inhonestum, indecorumq; valde habeatur, vt calceatus quis sedeat: quare calceamento quodam vtuntur, quod facile & deponi potest, & recipi. Locus, in quo vel domi, vel in ecclesijs sedetur, stratus tegetibus laneis est, aut scirpeis: habentur quoq; interdum, propter locorum humilitatem, & immunditiam, tabulata. Vestimentis vtuntur tam viri quam femine satis largis & longis, in anteriori parte apertis, quo honestius curuati Natura opus perficere, celareq; possint. Multum enim in egestione cauetur, ne Meridiem versus, quò orantes se vertere solent, faciem conuertant. Multum etiam ne ab homine quopiam conspecti turpitudinem suam ostendant. Curuati etiam, quemadmodum apud nos mulieres, micturiunt: nam si stando quispiam mingeret, pro stulto aut heretico ab omnibus haberetur. A vino, quoniam peccati & omnis immunditiei seminarium sit, ex lege abstinent, vvas tamen comedunt, & mustum potant. Abstinent se quoque à carne & sanguine suillo, necnon ab omni morticino, reliquis comestibilibus cunctis vescentes. Diem Veneris ab omni labore feriat tanto studio & religione colunt, quanta nos Dominicam, aut quanta Iudaei sabbatum. In singulis ciuitatibus ecclesiam vna principalis est, in qua eo die post meridiem conueniunt omnes, atq; oratione solenniter

Vestimenta
Turcaru flu
ia.

Viri curua-
ti mingunt.
Vinum nõ
bibüt Tur-
cz.

Caro suilla,
& nõ mor-
ticinum vi-
tatur.
Dies Vene-
ris Turcis
sacra.

niter peractis, prædicatio fit. Vnum Deum
 consententur, qui nullum sibi vel similem ha-
 beat vel æqualem, cuius propheta fidelis Ma-
 hometus sit. Quinquies in die Sarraceni omnes
 orare tenentur, faciebus ad Meridiem versis: &
 hoc antequam faciant, perfectissimam corporis
 munditiam habere, culum, veretrum, manus,
 brachia, os, aures, nares, oculos, capillos, ad vl-
 timum pedes etiam decentissimè lauare, præser-
 tim post coitum & egestionem, nisi egrotave-
 rint, vel in itinere fuerint. Si verò aqua eis ad
 hoc desit, quod tamen contingere rarò aut vix
 potest, (quòd in omnibus ciuitatibus continua
 balnea ad hoc habeantur) puluere munda &
 recentis terra perficiunt: ante ablutionem
 hanc, pollutus quacunque pollutione loqui se-
 cum, aut se etiam videre, quantum possibile
 est, permittit neminem. In quolibet anno men-
 sem integrum & hebdomadam strictissimè ie-
 iunant, interdum nec comedentes, nec bibentes
 quicquam: nec etiam se mulieribus commi-
 scentes, post Solis autem occasum adusque se-
 quentis diei exortum cibus, potibus, ac Veneri
 ad placitum indulgent. In fine ieiunij, & po-
 stea iterum sexagesimo die Pascha celebrant,
 in memoriam Arietis Abrahæ ostensi in sa-
 crificium filij loco: noctisq; cuiusdam, in qua
 Alcoranum de celo datum existimant. Se-
 mel quotannis etiam domum Dei, que in Me-
 cha est, ire Sarraceni omnes debent, tum pro-

k 4 pter

Quinquies
 in die orare
 Turcæ te-
 nentur me-
 ridiè versus
 loti corpo-
 re.

Cõtina in
 omnib⁹ ci-
 uitatib⁹ bal-
 nea.

Ieiunia Tur-
 carum.

Pascha Tur-
 carum.

Domus Dei
 in Mecha.

Sarraceni
ad se&ā su-
am cogunt
neminem.

Sacerdotes
Turcarum.

Gymnasia
Turcæ mul-
ta habent.

pter professionem suā recognitionis, tum propter annuos honores Mahometo persolvendos, cuius sepulcrum ibi obseruatur. Religionem, seu sectam suam abnegare Sarraceni neminem cogunt, nec istud alicubi persuadere conantur: quamuis Alcoranus præcipiat, vt aduersarios prophetasq; eorundem perdant, & omnibus modis persequantur: vnde fit vt in Turcia omnium sectarum gentes habitent, & quæque, vt solet, suo Deo sacra faciat. Sacerdotes prætereà eorum à communi populo non multum differunt, nec à priuatis adibus ecclesie. Alcoranum scire sufficit, & quæ ad orationem, cultumq; legis pertinent: meditationibus, literarumq; studijs minimè vacant. Non enim ecclesiarum, aut animarum aliqua cura occupati sunt, sacramenta nulla habent, reliquiarum, sacrorumq; vasorum, & altarium nulla obseruatio, sed vxoribus, liberis, ac ceteræ familiæ intenti, agriculture, mercatura, venationi, & similibus studijs, quibus victus queritur, & vita sustentatur, quemadmodum laici, ceteriq; incumbunt: nihil est ipsis facere illicitum, nihil prohibitum. A seruitute, ab exactiōibus immunes sunt. Honoris plurimum ab omnibus percipiunt, vt qui legis ceremonias sciant, ecclesijs præsideant, & alios docere possint. Gymnasia multa & magna habent, in quibus ciuiles leges à Regibus lata pro regni administratione, defensionèque plurimi

lurimi docentur, quorum dein quidam ec-
 clesiasticis, quidam secularibus officijs prae-
 sunt. Sunt etiam in ea secta multi & va-
 ri religiosi, quorum quidam in nemoribus & va-
 riarum villarum vitam villaticam ducentes homi-
 num commercia effugiunt, quidam in ciuita-
 tibus, hospitalitatem exercentes peregrinos pau-
 eres ad hospitia saltem recipiunt, si non ha-
 eant quo reficere possint, ex mendicitate enim
 ipsi viuunt: alij per ciuitates vagantes in
 tribus quibusdam bonam atque semper re-
 tentem aquam portant, quam cuique petenti bi-
 bendam vltro offerunt: pro quo pietatis officio,
 quid ipsis porrigitur, accipiunt, cupiunt ni-
 hil, tantam religionis ostentationem in dictis
 & factis, in moribus & gestu prae se feren-
 tes, vt non homines, sed Angeli credi possint.
 Signum quoddam quisque gerit, per quod cu-
 ius professionis sit, internosci habet. Iustitia
 Arraceni seu Turcae exactores strenuissimi
 sunt: qui hominis sanguinem fuderit, pari
 poena semper plectitur. In adulteria depre-
 hensus cum adultera absque misericordia, absque
 poena lapidatur. Est etiam fornicarijs sua poe-
 na expressa: octingentos flagelli ictus seu ver-
 berum tolerare debet, qui praeventus fuerit. Fur
 prima & secunda vice deprehensus, totidem
 verberibus flagellatur: tertia, manu truncatur:
 quarta, pede. Qui damnum alicui infert,
 reitio aestimato satisfacere compellitur. In
 k s possess

Religiofo-
 rum Turcarum
 familiae.

Iustitia Sar-
 racenorum.

Adulterorum
 poena.

Furum poena

possessionibus repetundis vt petitum testibus comprobetur, lege sancitum, vtq; negator iuramento sese expurget. Testes nullos, nisi valde idoneas, probatasq; personas, & quibus sine iuramento credi possit, admittunt. Inquisitores per regionem multi etiam constituti sunt, qui orationum, ad quas tenentur, negligentes indagatos talibus quidem adficiunt ignominijs: tabulam vnā cum pluribus caudis vulpinis illorum collis appendunt, & hincinde per totam ciuitatem trahentes non dimittunt, donec se certa pecunia absoluant. Extra matrimonium nemini, qui ad prouectam ætatem iam peruenerit, vitam agere licet. Vxores autem ducere legitimas quatuor possunt, & demptis matribus & sororibus quascunque volunt, nulla sanguinis habita ratione: illegitimas verò quotquot placuerint, & enutrirī valeant. Filij tam ex his, quàm ex illis suscepti, heredes in patris bonis æqualiter habentur. Hoc tamen seruato, quòd due filie filio vno coæquantur. Coniuges duas aut plures non in vna domo, nec etiam in vna ciuitate habent, ob iuges contentiones earum, atque inquietudines, sed in singulis ciuitatibus singulas. Libertatem viri eas tertio repudiandi habent, tertio item recipiendi. Repudiata verò à quo viro suscipiantur, si lubet, permanere possunt. Hæ in vestitu honestissima sunt. In capite mitris vtuntur. velis ipsis superpositis, ita, vt decen-

Vxores Tur
ex quatuor
ducunt.

Repudium
apud Tur-
cas.
Mulierum
Sarracena-
rū vestitus.

ter hac inuoluta, vna veli extremitas à dex-
 tra aut sinistra capitis parte dependeat, qua,
 si domum exire, vel in domo in virorum con-
 spectum prodire debeant, sine mora totam fa-
 ciem præter oculos velare possint. Nunquam
 audet scæmina Sarraceni, vbi virorum congre-
 gatio est, apparere. Forum adire, vendere ali-
 quid, aut emere, omnino scæminis illicitum. In
 ecclesia maiori locum à viris longè remotum
 habent, & adèò occlusum, vt nemo intro-
 spicere possit, nec aliquo modo intrare. Quem
 tamen non omnes, sed magnatum solùm
 vxores, & nunquam alias, quam die Veneris,
 ad vnicam orationis meridiana horam, quæ
 apud eos, vt dictum est, solennis est, intra-
 re debent. Colloquutio viri & mulieris in pu-
 blico adèò rara est, adèò præter consuetudi-
 nem, vt si inter eos per annum integrum mo-
 rareris, semel vix videre posses. Virum apud
 mulierem in aperto sedere, aut equitare cum
 aliqua, pro monstro duceretur. Coniugati mu-
 tui, alijs videntibus, nunquam lasciuunt, nun-
 quam rixantur, quum nec viri erga mulieres
 grauitatem vnquam remittant, nec mulieres
 erga viros reuerentiam. Magni domini, qui
 apud suas perpetuò esse non possunt, ad earum
 custodiam deputatos Eunuchos habent, qui
 tanta custodia illis obseruant, & tuentur,
 vt præter maritum impossibile vlli viro sit eas
 alloqui posse, impossibile ipsas posse præua-
 ricari

Eunuchi
 mulieribus
 deputati.

ricari. Postremum Mahometo, legibusq; ipsius fidei tantum Sarraceni tribuunt, ut illas servantibus eternam beatitudinem certissimè promittant: Paradisum videlicet deliciarum, hortum dulcibus & amœnissimis aquis quaqueuersum irriguum sub puro & temperato celo constitutum, in quo quicquid velint habituri sint: omnium ferulorum genera ad saturitatem, serica atq; purpurea indumenta, adolescentulas ad nutum speciosas, cum aureis, argenteis que vasis, Angelos pincernarum more in aureis lac, in argenteis vna rubra vbertim propinantes ministros. Contrà, non servantibus infernum comminantur, interitumq; sempiternum. Hoc etiam credunt, quòd quantiscumque quis criminibus obnoxius, si iururus tantum deo credat, & Mahometo, saluus fiat.

De Christianis, eorumq; origine & ritibus.

CAP. XII.

Causæ natiuitatis Christi.

Christus Iesus Dei patris omnipotentis verus & æternus filius, secunda in sancta indiuidua equali perpetua trinitate persona, incomprehensibili & à seculo abscondito consilio, atq; mysterio, anno abhinc millesimo quingentesimouigesimo, ut miseros, & infelices homines in primis parentibus Adam & Heua per inobedientiæ peccatum, cheu, lapsos, & ob id multis seculis celesti patriæ exclusos erigeret, eoq; reduceret: ac detrusorum spirituum vetustiore ruinam, ad quam suppleud

plendam præcipuè creati fueramus, aliquando in celo refarciret: Sancti spiritus cooperatione in Iudea à virgine Maria de progenie David homo conceptus, & natus est. Tricesimo vta suæ anno vsque in tricesimumquartum, quo ex Iudeorum inuidia cruce affixus perijt, Iudeam omnem percurrrens, Iudæos primùm, deinde alias gentes ab antiqua Mosaica lege, ab idolorum profana cultura ad nouam suam institutionem adhortatus est. Sequaces quotquot habere potuit discipulos appellauit: Ex quibus duodecim selectioribus post mortem suam, cum (vt prædixerat) iterum viuus apparuisset, commisit: vt apostolorum, siue legatorum nomine, in orbem vniuersum irent, & quecunq; ab eo didicissent, vidissentque, creaturæ omni prædicarent. Simon Petrus, cui ecclesie suæ regimen, principatùmque diu antea post se suscipiendum tradiderat, quum post sancti Spiritus perceptionem alij ad alias terræ oras, vt sortiti & iussi fuerant, ad prædicandum diuertissent, primùm Antiochiam venit, ibique ecclesie cathedram primariam constituens, cum alijs apostolis, qui sæpius ad eum venerant, concilium celebrauit: in quo inter cætera Christianos à Christo deinceps dici decretum, qui illius dogmâ, orthodoxamque pietatem amplexi tuerentur. Romam dei idē sede primaria translata, pro maximo ipse, & successores sui semper habuere

Maria virgo Christi mater.

Christi sequaces discipuli vocati.

Petrus ecclesie christianæ princeps.

Antiochia prima ecclesie sedes.

A Christo Christiani appellati.

Christiana
religio à q-
bus sumpta

Romana
politia.

Hebræorū
ciuitas.

Græcorum
administra-
tio,

habuere negotio, rudem, & incultam adhuc
Christi sui sectam, eamque professos aliquo bo-
no ordine & gubernatione ex Mosaica lege,
quam Christus non soluere, sed adimplere ve-
nisset, ex politijs Romanorum, Græcorum,
Aegyptiorum, aliarumque gentium sacris &
profanis ritibus, legibus, moribus: ex salu-
berrima in primis Christi Iesu doctrina, &
sancti Spiritus inspiratione cultiores facere.
Rem aggressi, quemadmodum non solum apud
Hebræos, sed alias etiam gentes, diuisos vi-
derint homines in sacros & profanos, &
tam his, quam illis, pulcherrima ordinatione,
suos gradus, suas dignitates. Esse monar-
cham orbis vniuersi tunc Romanum Impera-
torem, esse consules, esse patritios, qui & se-
natores, ad arbitrium quorum omnia ordina-
rentur, esse per terram reges multos, duces, co-
mites, praesides, praefectos, suffectos, tribunos
militum, tribunos plebis, praetores, primipi-
los, centuriones, decuriones, quaterniones,
duumuiros, quaestores, aediles, ianitores, scri-
bas, lectores, & priuatos homines vtriusque
sexus multos. In deorum verò templis Regem
sacrificulum esse, archiflamines, protoflamines,
flamines, sacerdotes. Pari ordine apud He-
bræos in sacris summum Pontificem esse, mi-
nores sacerdotes, Leuitas, Nazaraeos, luminum
extinctores, exorcistas, ianitores sive adituos,
& cantores. Apud Græcos chiliarchos, heca-
tontarch

Pentarchos, pentacontarchos, decarchos, pentarchos. Esse præter eos quoque tam apud hos, quàm illos diuersos & virorum & mulierum religioſos conuentus multos, Saduceos, Eſſæos, Phariſæos apud Hebræos: Salios, diales, veſtales apud Romanos. Conſenſere ſanctiſſimi Apoſtoli omnes, vt Petrus, & qui ei in Romana ſede ſuccederent, in perpetuum Papa tanquam pater patrum, vniuerſalis, apoſtolicus, ſanctiſſimus, & ſummus pontifex diceretur. Eccleſiæ catholicæ Romæ, tanquam monarcha Romanus Imperator, orbi vniuerſo præſideret. Conſules, quorum ſemper duo erant, æquarent in eccleſia patriarchæ quatuor, Conſtantinopolitanus, Antiochenus, Alexandrinus, & Hieroſolymitanus, ſenatores Cardinales exprimerent. Reges, qui tribus ducibus. Primates tribus archiepiſcopis imperantes designarent, archiepiſcopi, ſeu Metropolitani ducibus compararentur, quòd velut illi pluribus Comitibus, ſic ipſi epiſcopis mandarent. Epiſcopi Comitum ſimilitudinem exprimerent. Coepiſcopi, ſive epiſcoporum vicarij præſules, præfectos præpoſiti. Tribunos militum archipreſbyteri redderent. Tribunos plebis ancellarij, prætores archidiaconi. Centuriones decani. Decuriones preſbyteri parochi. Advocatos ſacerdotes alij. Sediles diaconi. Quaterniones ſubdiaconi. Duumvires exorcista. Quæſtores hoſtiarj, aula ianitores lectores, cantores,

Ro. pōt. Pa-
 pa vocatus.

Quatuor pa-
 triarchæ.

Primates.

Archiepi-
 ſcopi.

Epiſcopi.
 Coepiſcopi

Archipre-
 ſbyteri.
 Cancellarii.

Archidiaconi.
 ni.

Decani.
 Preſbyteri.

Diaconi.
 Subdiaconi

Exorcista.
 Hoſtarii.

Lectores.

Acolythi. cantores, siue poëtas. Acolythi scriptores aut
 ceroferarios presentarent. Eos omnes commu-
 ni appellatione clericos, à cleros, id est, sorte.
 Clericorū in ecclesia dignitates. qua ex populo primū in Deū sortem elige-
 bantur, vocari voluere. Septem tamen, quos
 adhuc Romanus pontifex solemniter sacrificans
 secum in altari habet, ceteris nomina-
 tiores esse, Episcopos scilicet, presbyteros, dia-
 conos, subdiaconos, acolythos, cantores, quibus
 singulis in ecclesia sua officia, habitum, atque
 dignitatem attribuere. Episcopis clericos alios
 ordinare, virgines velare, & benedicere, ponti-
 fices consecrare, manus imponere, confirmare,
 basilicas Deo dedicare, deponendos ab officio
 sacerdotes deponere, & regradari, synodos
 celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa
 sacrare, & alia, quæ etiam minoribus sacer-
 dotibus communia, vt catechizare, baptiza-
 re, sacramentum altaris conficere, alijs com-
 municare, à peccatis pœnitentes absolueri, con-
 tumaces arctius irretire, Euangelium annun-
 tiare. Caput in apice, quatuor digitorum la-
 titudine, in rotundum more Nazaræorum ra-
 dere, & neq; comas, neque barbam nutrire, per-
 petuò castos esse, sacerdotibus omnibus præci-
 pere. Victum his solum ex primitijs, decimis
 & oblationibus esse, secularibus curis, nego-
 tijsq; omnino vacare, honestè vestiri, incedere,
 & conuersari: soli Deo & ecclesie desertiire,
 lectioni sacra sedulo incumbere, vt omnia quæ
 Christi

Quid epi-
 scopis cō-
 cessum.

Sacerdotū
 qualis vita
 & habitus.

Christiana religionis sunt, in quibus alios instituere obligantur, ipsi perfecte norint. Religiosi conuentus tam virorum, quam mulierum, sunt Benedictini, Predicatores, Franciscani, Augustiniani, Bernardini, Antoniani, Ioannita, Cartusiani, Premonstratenses, Carmelita, Cistercienses, innumeriq; alij, quibus omnibus ex regula, quam sibi priuatim quiq; prescripsere, certus habitus, certa q; viuendi ratio est: continentiam, paupertatem atque obedientiam perpetuam professi, vt plurimum vitam solitariam agunt, quare monachi, id est, solitarij appellantur: quidam abbates, quidam praepositos, aut priores sibi praeficiunt. Episcopi autem Romano tantummodo pontifici subsunt. Cucullo, quamuis non vnius coloris, fere vtuntur omnes, & carnibus abstinent. Episcopis sacrificatoris sacratas vestes ex Mosaica lege desumptas ob perfectionem eorum, quindecim numero esse, Sandalia, amictum, albam talarem, cingulum, stolam, manipulum, tunicam hyacinthinam, dalmaticam, chirothecas, annulum, castulam, sudariolum, pallium, mitram, pedum, & iuxta altare, in quo sederet, cathedra. Et quibus nouem quoque minoribus sacerdotibus communes esse voluere, amictum, albam talarem, cingulum, stolam, manipulum, castulam. Romano pontifici praeter eas ex Constantini magni largitione, omnia Romani Imperatoris insignia permissa, tunica coccinea, purpurea

Christianorum
religiosi
conuentus.

Monachi
solitarii.

Quindecim
sacrae
Episcoporum
vestes.

Nouem pri
uatorum sa
cerdotum
vestes.
Romani P
tificis vestes

purea chlamys, sceptrum, diadema fastigiatum, quibus in magnis festiuitatibus in sacratio ritè indutum rem diuinam facturum ad altare stipatum procedere, presbytero à dextro, diacono à sinistro lateribus: subdiacono cum libro clauso, cerofrarijsq; duobus, & vno cum thuribulo suffumigante precedentibus: eò peruentum nitram deponere, atque in imis gradibus peccatorum publicam confessionem cum comitibus dicere, ascenso postmodum altari codicem in cornu ara sinistro iacentem aperiri, deosculari, & missæ sacrificium suis ceremonijs perficere. Subdiaconum Epistolam, Diaconum Euangelium legere. Septies per singulos dies Deum laudare, orareq; præscriptis orationibus, tam maioribus quàm minoribus sacerdotibus præcepere, circiter vespere Vesperas, sub noctis crepusculo Completorium, matutino tempore Matutinas, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, prima, tertia, sexta, nona diei horis: & hoc, si fieri possit, in ecclesia ante altare humiliter Orientem versus. Oratio dominica, symbolumque Apostolorum, quemadmodum adhuc hodie à vulgo, ab initio tantum dicebantur. Peatus Hieronymus Damasi pape impulsu, psalmos per ferias digessit, & horis singulis proprios depurauit. Nocturnis die sacro nouem: non sacro, duodecim. Laudibus matutinis quinque, Vesperis quinque, ceteris omnibus tres. Euangelia, Epistolas, aliaq; que ex

veteri

Septies per
diem orare
sacerdotes.

Horæ septē
canonicæ.

Orationes
quis ordi-
nauit.

veteri ac novo instrumento adhuc leguntur, præter cantum, pro maiori parte ordinavit. Damasus antiphonas, quas Ambrosius Mediolanensium episcopus conscripsit, diuiso psallentium choro alternatim cantare instituit, & singulis versum Gloria patri, &c. adiecit. Lectiones, & hymnos, qui horis singulis præmittuntur, concilia Toletanum & Agathonensè approbauere. Orationes, gradualia, tractus, alleluia, offertoria, communiones in missa, Antiphonas, versiculos, tropos, aliæque, quæ tam in nocturno quàm diurno officio cantantur, legunturque ad decorem & laudem dei, Gregorius, Gelasius, Ambrosius, & plerique alij sancti patres non vno, verùm diuersis temporibus edidere. Missa (sic appellant sacrificium) à lectione primam, eo simplici apparatu, tenoreque, quo adhuc sancto Paschæ sabbato fit, celebrabatur. Celestinus papa introitum addidit. Thelesphorus Gloria in excelsis. Hymnum Et in terra Hylarius Pictauiensis composuit, Symmachus cantari instituit. Salutationes, quæ per Dominus vobiscum septies in ea fiunt, ex libro Ruth transumptæ, Clemens & Anacleus interposuere. Gelasius cætera ad offertorium vsque ordine, quo peraguntur, ordinavit, præter sequentias, quas Nicolaus, & symbolum, quod Damasus ex Constantinopolitana synodo immiscuere. Prædicatio, quæ ex suggesto diebus festis à sacerdote aut diacono ad

Alternatim
cantare.

Missæ offi-
cii appa-
tus.

Sermo qua
re in missa
fiat.

populum fit, Nehemia aut Esdra exemplo in-
leni magis, quam instituta est. Monebantur
in hac ab initio quum omnes in missa presentes
ex precepto communicarent, ad mutuam con-
cordiam, qui odio insectabantur, ut mundi, non
polluti vitys, sacramentum altaris perciperent:
ratione cuius publica peccatorum confessio
adhuc hodie ea concludi solet, veteris ac noue

De quibus
sermo fiat.

Legis instrumenta, decem Dei precepta, duo-
decim fidei articuli, septem ecclesie sacramenta,
sanctorum vita & martyria, dies sacri, do-
ctrina, virtutes & vitia: & quaecunque alia,
que Christiano homini cognitu necessaria sunt,
edocentur. Offertorium Gregorius apposuit.

Offertoriū.

Præfatio.

Cañō vter-
que.

Oratio do-
minica.

Leo præfationes. Maiorem & minorem Cano-
nes Gelasius. Sanctus, beatus Sixtus. Pater no-
ster ex Matthæi Euangelio Gregorius. Martia-
lis beati Petri discipulus benedictionem dare
episcopos, pacem minores sacerdotes Innocen-
tius instituit. Agnus Dei Sergius adiunxit,

Agnus Dei.

Gregorius communionem. Conclusionem per
Ite missa, per benedicamus domino, & Deo
gratias, Leo adiunxit. Duodecim fidei arti-
culi, quos quemlibet neam constantissimè
confiteri, verumetiam credere beati Apostoli
mandauere, tales recensentur: Primus. vnū
Deum & trinum esse patrem omnipotentem,
celi terræq; factorem. Secundus, Iesum Chri-
stum filium eius vnigenitum, dominum no-
strum. Tertius, eundem de spiritu sancto conce-
ptum,

Duodecim
fidei arti-
culi.

ptum, ex Maria virgine natum. Quartus, sub Pontio Pilato passum, crucifixum, mortuum, atque sepultum. Quintus, ad inferna descendisse, rursus à mortuis tertia die resurrexisse. Sextus, ad calos ascendisse, sedere ad dexteram Dei patris omnipotentis. Septimus, venturum rursus cum gloria, iudicatum vivos & mortuos. Octavus, Spiritum sanctum esse. Nonus, sanctam ecclesiam catholicam. Decimus, sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Undecimus, carnis resurrectionem. Duodecimus, aeternam post obitum in alio orbe vitam.

Decem precepta, quae Deus digito suo conscrip- Decem Dei
pta per Moſen Israëlitico populo dederat, & nos præcepta
obſervare voluere. Primum est, unum Deum credere. Secundum, ipsius nomen vanè non aſſumere. Tertium, ſabbata ſanctificare. Quartum, parentes & natu maiores honorare. Quintum, non occidere. Sextum, non mœchari. Septimum, non furari. Octavum, falſum non atteſtari. Nonum, rei alienæ non inhiare. Decimum, alteri nuptam neque rem concupiſcere.

Septem eccleſiæ ſacramenta, quæ in poſterioribus quinq; fidei articulis includuntur, & credi à nobis ſancti patres præcepere. Primum baptiſmus est. Hoc ex canonica ſanctione, niſi maxima neceſſitas citius depopoſciſſet, olim non niſi in fide prius optime inſtructis & approbatís catechumenis per examina vel inquisitiones ſeptem, quæ ſeptem certis per quadra-
l 3 geſime

Septem ec-
cleſiæ ſacra-
menta.
Baptiſmus
primum.
Baptizandi
olim ſepties
examina-
bantur.

gesima ieiunium diebus fiebant, sacris Pasche & Pentecostes sabbatis, quibus consecrari in parochijs omnibus solet, dabatur. Quoniam vero præ ceteris ad aternam salutem id apprimè necessarium est, ne quis eo orbatu ex vita hac abscedat, statuere, ut nato mox infante, patrini huic, tanquam testes, aut fidei iussores, rogentur, à quibus ante ecclesie fores statutus, à sacerdote ad hoc accersito priusquam sacro fonte immergatur, quereretur, an Satani pompisque eius omnibus abrenuntiauerit, an fidei Christiana articulos omnes firmiter credat. Patrinis pro eo affirmantibus, sacerdos ter in faciem illi insufflans, exorcizat, catechizatq;

Septē cir-
ca baptia-
doe.

Septem postea cum eo per ordinem facit: benedictum salori illius primò immittit. Secundo, oculos, aures, nares, terra suo spūto madefacta illinit. Tertiò, nomen, quo postea rogetur, imponens, in pectore et dorso oleo sancto in crucis formam consignat. Quartiò, baptismo ter sancta Trinitatis nomine, Patris & Filij & Spiritus sancti: quo etiam alia sacramenta omnia exhibentur, immergit: aut in crucis formam ter perfundit. Quintò, pollice sacro chrismate intincto frontem ipsius cruce notat. Sexto, vestem eum candidam induit.

Tam gra-
uare Iudæi
sunt bap-
tizantur.

Septimò, candelam ardentem prebet. Iudæi antea quàm baptizantur, ex Agathonensi concilio menses nouem catechumeni in fide instruantur, diesq; quadraginta ieiunare debent, diuicijs

diuitijs se suis omnibus abdicare, seruos man-
 umittere: filios, si quos Mosiica lege circum-
 ciderint, à se procul repellere. Nemini ob id
 mirandum, si tam grauatè gens illa baptismo
 admoueat. Confirmatio, secundum sacra-
 mentum, ab Episcopo solùm in ecclesia, ante
 altare adultis, & si fieri possit, ieiunis, tali
 quidem ritu largitur. Confirmandi cum sin-
 gulis patrinis omnes adsunt. Episcopus dicta
 super omnes vna oratione, singulorum frontes
 humectato chrismate pollice, crucis forma in
 Patris & Filij & Spiritus sancti nomine consi-
 gnat, alapamque maxille sinistrae in suscepti
 sacramenti memoriam, ne repetant, incutit.
 Patrini, ne recens vnctio defluat, aut per in-
 curiam abstergetur, mox preparata ad hoc
 fascia frontem obligant, quam non nisi se-
 ptimo die deponere fas ducunt. Tantum huic
 sacramento sancti patres concessere, vt no-
 men in baptisate impositum, si displiceat,
 in huius perceptione ab Episcopo in aliud
 mutari possit. Tertium sacramentum est sa-
 cer ordo: similiter ab Episcopo solùm in pri-
 ma ecclesia in Decembri tantùm, nunc con-
 stitutis sex anni temporibus, puta singulis
 quatuor ieiuniorum, eam ob causam insti-
 tutorum, sabbatis. Sabbato, quod Sitientes
 dicitur, & sacro sancti Paschæ sabbato con-
 fertur, maribus solummodo: & quorum vi-
 ta conditio, corporum habitudo, animorum
 l 4 qualit

Confirma-
 tio, secun-
 dum sacra-
 mentum.

Tertium sa-
 cramentum
 sacer ordo.

Septem de qualitas, satis cognita perspectaq; sit. Septem,
 ricorum or secundum quosdam nonem enumerantur, in
 dines. quibus singulis characterem specialem susci-
 pientis anime imprimi, & eum hominem sa-
 crum deinceps esse, credi sancti patres voluere:
 hi psaltes sunt, hostiarij, lectores, exorcista,
 acolythi, subdiaconi, diaconi, presbyteri, epi-
 scopi: unum tamen sacramentum, non plura,
 ratione finalis officij, quod est dominicum cor-
 pus consecrare, censetur. Singulis sua in eccle-
 sia officia, insigniaq; ex Toletano concilio con-
 stituta. Hostiarijs sacras ades tueri, aperire,
 & recludere: clavis ob id eis in ordinatione
 datur. Lectoribus veteris Testamenti sacra-
 rumque historiarum legendi facultas, Codex
 tribuitur. Exorcistis obsessos malo demone ho-
 mines adiurare, in signum, quo illud contine-
 tur, liber porrigitur. Acolythi candelabra, lu-
 minaria, vrceolo: ad aram disponere, atq; por-
 tare: Candelabrum eis cum cereo, vrceoliq; va-
 cui prestantur. Subdiaconis oblationes percipere,
 calicem, patinamq; attrectare, & ad sa-
 crificium deferre. Vinum & aquam in vrceolis
 diaconis administrare. Vacuus ea de re ipsis
 calix cum patina ab episcopo, vrceoli vino
 aquaq; pleni, & mappula ab archidiacono
 dantur. Diaconis Dei verbum gentibus pre-
 dicare, & sacerdotis in sacris ecclesie actibus
 deseruire committitur, Euangelij liber tribui-
 tur, & stola in modum iuzi altero tatummmodo

Ordinibus
 officia & in-
 signia data.

eius humero iniectum. Presbyteris Dominicum corpus consecrare, pro peccatoribus orare, atque per iniunctam pœnitentiam Deo rursus conciliare potestas. Calix cum vino, patina cum hostia, stola super utrumque humerum, & castula insignia. Quid episcopo datum, supra auditum. Dominica hic tantum die, horam circiter tertiam, infra missæ officium priusquam Euangelium legitur, ordinatur, per manus & libri super caput positionem ab alijs episcopis, connumerato Metropolitano, tribus. Episcopi in prima ecclesia ab alijs presbyteris parum aut nihil differebant, communi concilio ecclesie moderabantur, antequam dissensiones vulgò audirentur, quibus unusquisque se, non à Christo, sed à quo baptizatus esset, hic Pauli, alius se Apollinis, tertius Cephæ appellaret. Pro uniformitate igitur conseruanda, & schismatibus vitandis, necessariò decreuere sancti patres, ut communi appellatione omnes, qui baptizarentur, Christiani deinceps à Christo dicerentur, utque singulis prouincijs, prout magnæ vel parvæ essent, vnus aut plures presbyteri probatiores, episcopi nomine, prescicerentur: qui non, ut antea, suo nutu, sed ecclesie Romane, sacrorumque conciliorum statutis, ordinationibusque subditum sibi & clerum & populum gubernarent, instituerentque. Tunc primum priorum principum auxilio permissuque regiones per totum Christianum orbem in

Episcopi
consecratio.

Episcopi à
presbyteris
olim nihil
differebant

Christiani
à Christo.

Episcopi
quomodo
primò in-
troduciti.

diœceses, diœceses in conuentus seu capitula,
 capitula in parochias diuisa: & pulcherrima
 illa ordinatio, qualis adhuc cernitur, tam in
 clero, quàm populo facta, vt populus vicarius
 dato iure suo parochio obediat, parochus de-
 cano, decanus episcopo, episcopus archiepi-
 scopo, archiepiscopus primati, siue patriarchæ,
 primas siue patriarcha legato, legatus papa,
 papa concilio, concilium Deo soli. Corporis
 & sanguinis Christi salutarum sacramen-
 tum sacerdos quisque ritè secundum ecclesia-
 claus ordinatus, consecrareq; intendens, obser-
 uata verborum forma conficere, ex triticeo
 pane verum corpus, ex vino verum sangui-
 nem Iesu Christi potest. Ipsemet Christus do-
 minus noster nocte, quæ passionis sue diem
 proximè præcessit, cum discipulis celebravit,
 & in memoriam sui ipsius celebrandum, man-
 ducandumq; perpetuò instituit, & consecra-
 uit. Magna fide circa id necessarium, vt pri-
 mò transmutari panem in corpus, vinum in
 sanguinem Christi credatur. Secundo, id li-
 cet quotidie fiat, Christum tamen non au-
 gmentari. Tertio, manducatum in dies non
 minui. Quarto, sacramento in plures partes
 diuiso integrum Christum in singulis etiam
 minimis particulis permanere. Quinto, ab ho-
 mine malitioso manducatum non coinquina-
 ri. Sexto, sumentibus malis mortem, bonis vi-
 tam æternam conferre. Septimò, manducatum,

Corp⁹ & san-
 guis Christi
 quartū sa-
 cramentū.

Magna fide
 opus vt tre-
 decim se-
 quentia cre-
 dantur.

non in manducantem, ut alius cibus, sed manducantem in ipsum conuerti. Octauò, manducatum illesum in calum rapi. Nonò, tam in exigua & modica panis aut vini forma immensum incomprehensibilemque deum & hominem Christum comprehendi. Decimò, unumque idem Christi corpus vno momento multis in locis, multis ab hominibus, & diuersa sub specie percipi. Undecimò, mutata substantia panis in veram Christi carnem, vini in sanguinem verum, naturalia accidentia panis & vini permanere: non carnis aut sanguinis assumptione. Duodecimò, dignè manducantibus utilitates duodecim maximas, quæ in his versibus numerantur, subministrare: Inflamat, memorat, sustentat, roborat, auget Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit, Confirmat eadem, minuit fomitemque remittit. Vltimò, tam viuis quam defunctis, pro quibus à sacerdote speciatim in sacrificio offertur, miro modo saluificum & utile esse: Eucharistiam communionem propterea dici. Consecrabatur quidem ab consensu Christianæ religionis, & adhuc, vt iunt, apud schismaticos quosdam, tanta magnitudinis vnus panis, qui à sacerdote in scutellam comminutus, omnibus, qui sacrificio aderant, communicari satisque esse posset. Ex præcedo namque olim Christiani de eo quotidie communicabant: deinde dominicis tantum diebus. Sed cum nec his etiã dignè obseruaretur, præceptum

Eucharistia, communicatio.

Quo tempore sumendum.

ptum

ptum vt in anno ter, vel ad minus semel, sacri
videlicet Paschatis tempore, in omniq; vite pe-
riculo pro viatico, quo etiam nomine appella-
tur, Christianus homo quilibet sane rationis
diligentiori qua vnquam possit, & anime &
corporis sui ad hoc preparatione percipiat. Ma-
trimonium, quod est maris & fœmine legiti-
ma coniunctio, iure naturali, diuino, gentium
& ciuili inductum sacramentum quintum.
Sancti patres in Christiana pietate vnum non
plura simul, publicum non clandestinum, in
ecclesia vel eius foribus solenniter fieri præ-
cepere, ita scilicet, vt sacerdos accersatur, qui
virum primò, deinde fœminam inquirat, in
matrimonium contrahendum vtrique ne con-
sentiant: quibus consentientibus, quod maxi-
mè in eo necessarium est, ipse, comprehensis
amborum dextris, eos indiuidue sanctæq; Tri-
nitatis & vnitatis nomine Patris & Filij &
Spiritus sancti coniungens, iubet, hortaturq;
vt vnanimis huius & mutui coniugij perpe-
tuo memores, viuentes se mutuo nunquam
derelinquant, mutuo diligant, mutuo deser-
uiant, honorent: procreationi, non libidini,
studeant: natos ex se pueros honestè & dili-
genter educent: annulo postea eos subarrat:
& aqua benedicta aspersos, porrecta stola in
ecclesiam introducis, supplices ante altare, si
prius benedicti non sint, benedicit. Mulier
rubea vitta, & supra hanc candido velamine
obuel

Matrimo-
nium sacra-
mētū quin-
tum.

Matrimo-
nii iura.

obuelatur, sine quo deinceps in publicum pro-
dare, aut viris aſſidere haud licitum. Duode-
cim eſſe, quibus matrimonium contrahendum
impediri, contractum dirimi ruruſus voluere.

Duodecim
matrimo-
nio obſtā-
tia,

Perſone utpotè errorem, conditionem inter-
poſitam, cognationem, crimen apertum, ſectæ
diſparitatem, violentiam, ſacrum ordinem, li-
gamen, quo alij alter obſtringitur, publicam
honestatem, affinitatem, coeundi impoten-
tiam. Sextum eccleſiæ ſacramentum Pœnitentia
eſt, à Chriſto pro altera naufragij tabula da-
tum. Chriſtianus homo quilibet indubiè cre-
dere debet in quatuor conſiſtere, Peccatorum

Sextum ſa-
cramētum
pœnitentiæ.

videlicet pœnitudine, canonica confeſſione, ab-
ſolutione, ſatiſfactioneque. Primò, non leui, ſed
graviſſima pœnitudine in anima penetrabilibus
ſuper perdita, iterumque amiſſa illa per peccatum
puritate & innocentia, quam vel baptiſmo,
vel ſuperiori pœnitentiæ beneficio conſequutus
fuit, doleat, & dolore ſine pœnitudine ea ſe re-
conciliandum ruruſus Deo ſperet, omnia quibus
ſeſe innocentiam amiſſiſſe, indignationemque
Dei in ſe concitaſſe cognoſcit, ſacerdoti prudenti,

Pœnitentiæ.

ore proprio humiliter verè loco Dei conſitea-
tur, firmiterque credat, à Chriſto illi, ceu ſuo in-
terris vicario, poteſtatem conſeſſam eſſe, ut ſe à
peccatis conſeſſis omnibus abſoluere poſſit. Po-
ſtremum pro ſatiſfactione, & culparum re-
medio non grauata, verum abarriter obeat,
quicquid ſacere iuſſus fuerit: indubitata fide
credat

Confeſſio.

Satiſfactio.
Abſolutio.

Ultimum
sacramentū
vntio ex-
trema.

Quæ cor-
poris mē-
bra inun-
gantur.

Extremæ
vntiois ef-
fectus.

Qui dies
Christianis
facit.

Aduentus
domini.

Temporis
diuisio.

credat absolutum esse se, quàm mox à sacer-
dote absolutio debita verborum forma pro-
nuntiata fuerit. Ultimum sacramentum Ex-
trema vntio creditur, per oleum, quod a
hunc usum ab episcopo in singulis diœcesibus,
annuo ritu, quinta feria, quæ Pasche festum
proximè præcedit, quemadmodum chrisma con-
secratur à sacerdote ex Iacobi apostoli præce-
pto, & Felicis Papæ in sede beati Petri quarti
instituzione morituris tantummodo adultis,
atque eam poscentibus præstatur. Præscripta
verborum forma & crebra sanctorum inuo-
catione, ea corporis membra inunguntur, qui-
bus quinque sensus, visus, auditus, gustus, ol-
factus, tactus maximè vigere, & homo deli-
quisse existimatur, vtpotè os, oculi, aures, na-
res, manus, & pedes, qua concedi, si dignè
percipiatur, nedum leuium delictorum omni-
modam remissionem, verùm quoq; aut mox
pristinam sanitatem, aut obitum maturiorem
leniorémque sancti patres credi voluere. Festi
dies, quos per annum ab Ecclesia observari præ-
cepere, initium à christi domini nostri aduen-
tu, quem in Decembri apostolus Petrus per
hebdomadas integras tres, & dimidiam ieiunio
& oratione ante natiuitatem eiusdem, quæ
vltimis Decembri diebus continuis octo in-
genti gaudio & solennitate celebratur, omnes
auspicantur. Annum in hebdomadas quin-
quaginta duas; hebdomadas in menses dua-
decim,

decim, menses vt plurimum in dies triginta di-
 uisere. Prima Ianuarij die, vt secundum Mo-
 saicam legem Christus praputio circumcissus
 sit, Ecclesia recolit. Tertia postea, vt à Ma-
 gis tribus, tribus muneribus adoratus, atque
 à Ioanne in Iordanis flumine baptizatus, no-
 ua legis primordia iecit. Secunda Februarij
 die, vt immaculata mater eius patrio ritu obe-
 diens templo ipsum intulerit, & sese purgari
 permiserit: in cuius rei memoriam solennis ab
 Ecclesia eo die processio peragitur, candelæq;
 cereæ benedicuntur. Vicesimaquinta Mar-
 tij, vt nasciturus Christus virgini Marie
 per angelum annuntiatas, sancti Spiritus ob-
 umbratione in utero conceptus sit: quo tem-
 pore, quadraginta etiam dies, quos nobiscum
 in terris agens ieiunauit: & nos ieiunare, pas-
 sionemq; ipsius & mortem, quam, vt nos à
 diaboli iugo liberaret, sponte sua sustinuit,
 recolere voluere: vltima illius ieiunij die, que
 frequenter in Aprilem cadit, maximo omnium
 festo, vt superata morte ad inferna descen-
 dit, diabolo expugnato redijt suis iterum vi-
 uens, & gloriosus multum apparuit, cele-
 brare. In Maio vt spectantibus discipulis vni-
 uersis propria virtute in celos ascendit; Quo
 tempore beati Mamerti episcopi Viennensis
 institutione per vniuersum Christianum or-
 bem peregrinationes, seu litanie de ecclesia vna
 ad aliam minores sunt. In Iunio & Maio
 quand

Circūcisio
 Christi.
 Epiphania
 domini.

Purificatio
 Mariæ.

Annuntia-
 tio domini.

Ieiunium
 domini.

Passio do-
 mini.

Resurrectio
 domini.

Ascensio ad
 celos.

Litanie ad
 norci.

Pentecostes
 festum.

quandoque ut promissus Spiritus sanctus discipulis Christi singulis in ignitarum linguarum formis deorsum datus apparuit, ac omnium nationum linguas & loqui, & intelligere de-

Trinitatis festum. Octaua die sequenti festum sanctæ Trinitatis celebre. Deinde quinta ex Urbani sexti institutione, ut in vltima cæna Christus in perennem sui memoriam saluberrimum corporis & sanguinis sui Sacramentum sub panis & vini speciebus perpetuò visendum, vescendumq; suis post se relinquens instituit, frequenti celebritate recolitur. Decimaquinta Iulij, ut beati apostoli, velut iussi fuerant, duodecimo anno post domini sui in celos ascensionem, ad prædicandum gentibus in orbem vniuersum abierunt, nouo festo memoratur. Obitus genitricis Christi decimaquinta Augusti, Natiuitas, octaua Septembris. Ut templo presentata à trimatu ibi ad nubes vsque annos Deo iugiter seruiendo permanserit, vicesima prima Nouembris peragitur. Octaua Decembris immaculata illius ex diu sterilibus parentibus conceptio veneratur. Secunda Iulij die, ut montana transcendens Elizabeth cognatam inuisit. Constituti etiam duodecim Apostolis, quibusdam martyribus, nonnullis confessoribus, & virginibus, sacri dies. Vicesimaquarta siquidem Februarij Mathie, Marco Euangeliste vicesimaquinta Aprilis, quo die Litanias maiores Gregorius fieri ordinauit.

dinavit, Philippo & Iacobo maiori prima
 Maij, Petro & Paulo vicesimanona Iunij, &
 eiusdem mensis dies vicesimaquarta Natalis
 Ioannis Baptista sacra est, Vicesimaquinta Iu-
 lij Iacobo minori, Bartholomæo vicesimaquar-
 ta Augusti, Matthæo vicesimaprime Septem-
 bris, Vicesimaoctava Octobris Simoni & Iu-
 da, Vltima Nouembris Andreae, Vicesimaprime
 Decembris Thomæ, & eiusdem mensis
 vicesimaseptima Evangeliste Ioanni, proto-
 martyri Stephano præcedens dies dicata, In-
 nocentibus pueris subsequens, Laurentio de-
 cima Augusti, Georgio vicesimatertia Apri-
 lis, Martino & Nicolao solis ex omnibus
 confessoribus festa, huic sexta Decembris, illi
 vndecima Nouembris tributa, Catharinæ vir-
 gini vicesimaquinta Nouembris, Mariæ Ma-
 gdalene vicesimasecunda Iulij. Esse etiam sub
 vnius Michaëlis nomine omnibus beatis an-
 gelis diem vicesimumnonum Septembris sa-
 crum. Et in commune omnibus sanctis &
 electis dei primum Nouembris voluere. Septi-
 mam præterea quanque diem, quemadmodum
 Iudeis sabbatum, Dominica appellatione ab
 omni seruili operatione prorsus Christianis
 quietam esse: Solum diuinis laudibus, diuinis
 sacrificijs in ecclesia operari: Euangelium &
 fidei præcepta à sacerdotibus predicantibus
 addiscere, ac quibuscunque modis celestis in-
 nos numinis iram diebus sex intermedijs pro-

Dominica
 dies Chri-
 stianis, vt
 Iudæis sab-
 batum, sa-
 cra.

Quinta que
que dies o-
lim sacra ut
dominica
hodie.

Processio
dominico
die quare
sat.

Quinque
per annum
ecclesia re-
colit.
Christi pas-
sionem.

uocasse timemus, hac die totum deprecari, ex-
piarēque. Olim quæque quinta dies pari cele-
britate obseruabatur: sed ne idololatriæ genti-
bus, quæ Ioui hac die friabant, nonnihil con-
donaretur, abrogata. Rursus fiebat tam do-
minicis diebus quàm quintis ferijs ante misse
inceptionem per ecclesiarum circuitum à cle-
ro & populo solennis processio, atque aquæ
benedictæ per sacerdotem aspersio. Agapitus
instituit, hanc in memoriam Christi ascensio-
nis, in illa gloriose resurrectionis, quæ de do-
minica in dominicam, velut de octaua in octa-
uam perpetuo festo celebratur: Per noctes,
quæ præcipuos solennes dies præcedunt, totæ
olim ex præcepto clerus & populus omnis in
ecclesia diuinis laudibus inuigilabant: sed ob-
plura enormia scandala & crimina, quæ te-
nebris occultantibus à malitiosis interim per-
petrabantur, mos iste sublatus, pro eo ieiunia
die præcedenti instituta adhuc vigiliarum no-
men retinent. Quinque per annum Ecclesiam
recolere statuere: A dominica, quæ septua-
gesima à septuaginta diebus, quos includit,
ad octauam Pasche Christi domini ieiunium,
passionem, mortem, sepulturam, præterque hoc
primorum parentum miserabilem lapsum, ma-
ximosq; humani generis errores, illos, quibus
à veri numinis cognitione cultūque abducti, ad
idolorum & malorum demonum profanam
obseruationem declinauit. Duram item &

intol

intolerabilem illam seruitutem, quam sub Aegyptio Pharaone Israëliticus populus seruiebat: quare in canonicis horum Geneseos & Exodi, libri leguntur, & tristitiam tam in gestu, quam cultu omnem Ecclesia ostentat. Ab octauo Paschatis die ad octauam Pentecostes Christi resurrectionem, ascensionem, & sancti Spiritus transmissionem: cumque hoc humani generis Deo Patri per Filium reconciliationem, redemptionemque: ac, in qua praefigurata fuit, filiorum Israël in terram promissionis restitutionem: noui ob id instrumenti libri leguntur, & iucunda lataque omnia repetuntur. Ab octauo deinde Pentecostes ad Christi aduentum usque per hebdomadas plus viginti miracula & conuersationem illius cum mundo celebrare uoluerunt: praeterque hoc longam illam peregrinationem, quam à restituta salute ad extremum seculi diem de generatione in generationem longa serie humanum genus facit, unde ob diuersam fortunam, qua uelut in aestuoso pelago nauis fluctuatur, ecclesia neque satis exultat, neque tristatur, uerum ut caute ambulet, uictoriamque ex ingruentibus procellis reportet, uarij ueteris & noui instrumenti libri praeleguntur. A domini insuper aduentu ad ipsius natiuitatem temporis meminisse, quod à Mose ad Messiae exortum perdurauit, quo certificatum de sua salute humanum genus ex lege & prophetis illius aduentum, futurumque;

Christi resurrectione

Christi in mundo conuersatione.

Christi expeditione.

Christi le-
su natalem
diem.

Christiano-
rum orato-
ria, siue tē-
pla.

Dispositio
templorum
Christiano-
rum.

Posterius
aedificium.

rūmque regnum ardentissimis desiderijs expe-
ctant : prophetias igitur legi , & ieiunium
observari statuere : ut Ecclesia ex his & edo-
cta melius , & habitata , domini sui Christi
natalem , qui in quarta hebdomada semper ce-
lebratur , dignè exceptum , leta salutis sue pri-
mordia , veluti continuo festo ad septuagesi-
mam vsque dignè & meritò pertractaret. Ora-
toria , siue templa , quæ Ecclesias appellauere ,
non nisi Episcopi diæcesani permissu edificari
voluere , & comportata ad structuram mate-
ria , fundòque solidiori reperto , eundem ad hoc
accitum lapidem primarium angularem in
fundamenti benedicere , signo crucis signare ,
& orientem solem versus dirigere : tum pri-
mum fabri camentarijs superedificare fas esse ,
Aedem in humani corporis seu crucis for-
mam. Chorum , in quo summum altare , &
psallentium clericorum chorus , à quo appel-
latur , esset , caput præsentare orienti obiectum ,
rotundum , posteriori adificio breuiorem : sed
propter oculos , qui in capite sunt , magis lu-
minosum , cancellis è reliquo corpore , veluti
collo , distingui. Turrim huic vnā , aut duas
(forsitan aptius) aurium loco annecti. Cam-
panas in his suspendi , ad populum ad diurna
nocturnaque officia conuocandum. Posterius
adificium , ita quoque versum constitui , ut
apte brachia ad dexteram leuamque , reliquum
corpus cum pedibus porrectum in longum la-
tumq̃

rumq; significet. Conclauē concameratum, vt
 plurimum sub turrium vna esse, ianuam in
 chorum habens, in quo sacrorum vasa, conse-
 crata vestes, aliaq; ecclesie utensilia reponan-
 tur. Sacrarium illud dici. Columnas duplici
 ordine locari, in quarum epistylis testudinem
 aut tectum quiescere, basibus inferius altaria
 applicari, altaria pallis duabus rite instrata,
 Christi cruce, aut sanctorum reliquias conser-
 uante arcula. Candelabris duobus hinc atque
 hinc dispositis, & libro semper exornata esse.
 Parietes intus & extra incrustari, variaq; pi-
 ctura insigniri. In singulis parochijs singulos
 excavatos & bene munitos lapides haberi, in
 quibus consecrata baptismatis vnda pro bap-
 tizandis conseruaretur. Ad dexteram summi
 altaris parieti aut applicari aut incidi riscum,
 in quo dominici corporis sacramentum, ac
 oleum sacrum pro aegrotis, Chrisma pro bap-
 tizandis omni tempore sub clausura haberi vo-
 luere. Suggestum in ecclesie adhuc medio esse:
 ex quo festis diebus populus a sacerdote suc-
 qua sciri opus sit, edoceretur. Clero soli chorum
 in ecclesia locum esse, profanae multitudini
 posteriorem partem: diuisim tamen: viris dex-
 trum latus, mulieribus sinistrum: honesto
 utrosq; & gestu & cultu esse: quicquid contra
 bonos mores, contra Christianam religionem
 esset, magna diligentia deuitare. Comas in pri-
 ma ecclesia tam viros quam mulieres nutrire,

Sacrarium.
Columnz.

Altaria &
eorū ador-
natio.

Baptisteriū.

Sacrum ri-
scum.

Suggestum.

Christiano
rū honestas
in ecclesia.

& corpus nudum ostentare mos fuit. Nihilq;
 aut parum in corporis cultu differre. Mulie-
 res capita obnubere, viros comas decurtare,
 & utrosq; in habitu discretos esse beatus Pe-
 trus primum præcepit. Admetiri porro sacris
 adibus omnibus adiacentem agrum, in quo
 Christianorum hominum cadauera communi-
 ter sepelirentur, Cœmeterium appellari, ab Epi-
 scopo consecrari, atq; omnibus, quibus ecclesia,
 privilegijs vti. Defunctis non vbiq; æqualiter
 exequiæ parantur: aliqui enim continuis die-
 bus septem, aliqui novem, quidam triginta,
 aut quadraginta, aut quinquaginta, nonnulli
 centum, reliqui toto anno nigris indumentis
 obuoluti magis, quàm vestiti, lugent, & iusta
 quotidie faciunt. Cadauer lotum prius, suda-
 rioq; aut cilicio indatum à suæ conditionis vi-
 ris, clerici à clericis, laici à laicis cum cantu To-
 letanum concilium efferre decreuit, à sacerdote
 thure suffitum, & benedicta aqua conspersum,
 cum certis imprecationibus sepulcro imponi
 resupinum, pedibus ad orientem, capite ad occi-
 dentem solem versis, terra postea obrui. Sepul-
 crum in signum Christiani ibi sepulti li-
 gnea cruce, & circum eam hedera,
 cupressu, aut lauro insigniri.
 Christiane religionis
 instituta hæc
 sunt.

Cœmeteriū
 Defunctorū
 exequijs,
 & quandiu
 lugentur.

Christiano
 rum func-
 ratio.

DE EUROPEIS

MEMORABILIORI-
BUS GENTIBUS,
LIBER III.

*

CAPVT I.

OST *Asiam ad Europam*
tertiam orbis partem stylus ver-
tendus est, appellatam ab Eu-

Europæ li-
mites.

ropa Agenoris Phœnicum re-
gis filia, que à Ioue raptâ, in
Cretam abducta fuit. Ab Occidente mari

Atlantico clauditur, à Septentrione oceano
Britannico, ab Oriente Tanai, Meotide pala-

de, & Ponto, à Meridie Mediterraneo. Terra
multiformis, & ad virorum virtutem ingenue

Europæ
laudes.

disposita, ciuiumq; & domesticarum ad alios
rerum transfusua. Est enim tota habitabilis: in

exigua tantummodo parte propter frigoris vim
inhabitabilis: que finitima Tanaidis & Mec-

tidis incolis Borysthenensibusq; in curribus de-
gentibus: habitabilis autem regionis id, quod al-

gidum est, & montanum, laboriosè habitatur.
Curatores autem probos suscipientia loca etiam

prauè habitata & per latrocinia mitigantur.
Quemadmodum obtinentes Græci mōtes petrasq; Græc.

incoluerunt pulchrè ob providentiam circa ci-
 Romani. vilia, artesq; & reliquum ad vitã sensum. Ro-
 mani quoque multas gentes accipientes, quæ
 natura inhumane erant, ex ipsis locis asperis
 importuosisq; & frigidis, causaue alia malè
 habitatis insociabiles homines inter se, multis
 alijs admixtis connexuerunt. Et ciuiler quid-
 dem viuere agrestiores durioresq; docuerunt.
 Quantum autem Europe ipsius in plano est,
 naturalemq; temperiem habet, multum adiu-
 uat ad ista: quandoquidem id, quod est in fe-
 lici regione, pacificum omne est: & quod in
 tristi, pugnax & virile, accipiuntq; hæ gentes
 aliqua inter se beneficia: alie enim opem armis
 ferunt, alie fructibus & artibus, morumq; do-
 ctrina. Manifesta verò sunt etiam non auxi-
 liantium inuicem detrimenta. Habet superius
 quiddam vis arma tenentium, nisi ea ipsa mul-
 tudine superetur: adestq; terre ipsi etiam ul-
 tra hoc quoddam naturale bonum, quod ea
 sanè omnis planitie, montibusq; distinguitur.
 Ita vt vsquequaque descriptibile & civile pu-
 gnaxq; subiaceat: plusq; esse alterum, id scili-
 cet, quod est pacis familiare: ita vt hoc vin-
 cat, adiuantibus etiam ducibus, Græcorum
 prius, Macedonum verò, Romanorumq; po-
 sterius. Ex hoc autem & ad pacem, & ad
 bellum sufficientissima est sibi. Etenim multi-
 tudinem pugnacè abundè habet, & quæ agros
 colat, & quæ vrbes quoque contineat. Excellet
 hæc

Europa &
 ad pacem &
 ad bellū si-
 bi ipsi suffi-
 cientissima.

hæc & fructus afferens optimos, vitæq; neces-
sarios: & metalla quæcumq; vsui sunt: odores
ad sacrificia, necnon multi sumptus lapillos
ipsa extrinsecus petit. Quarum etiam rerum
inopibus nihilo deterior, quàm abundantibus
est vita. Similiterq; pecudum exhibens mitium
multarum copiam: At bestiarum, ferarumq;
habet raritatem. Et talis quidem natura est
Europæ in vniversum, particularis autem pars
prima est omnium ab ortu Græcia.

De Græcia, & legibus à Solone Athenien-
sibus Græcorum longe principibus san-
ctis.

CAP. II.

Græcia, Europæ regio est, à quodam Græ-
co, qui latè in ea rerum olim potitus est, Græciæ de-
scriptio.
appellata. Hæc ab Isthmi angustijs incipit, &
à septentrione in meridiem recta, quæ sol ori-
tur Aegæis, quæ occidit Ionijs fluctibus ob-
sacet. Thermopylæ mediam dirimunt, vt Ita-
liam Apenninus, iuga montium à Leucade Thermo-
pylæ-
Apenninæ.
& mari ad occidentem solem verso, ad alte-
rum mare, quod ad ortum spectat, tendentia.
Extremos montes ad occasum Oetham vo-
cant, quorum, quod altissimum est, Callidrom Callidromæ
num appellant, per cuius vallem in Mallia-
cum sinum iter est, non latius LX. passibus.
Hæc vna via militaris est, per quam, si nemo
prohibeat, traduci potest exercitus: cætera loca
adèò ardua & perplexa, vt ne expeditissimis
quidem sint peruia: ideo pylæ, quasi portæ,
m s dictæ:

Regiones
Græciæ.

Athenæ &
civium insti-
tuta.

Athenarum
appellatio.

Draconis
leges.

Ordines

Civitas in
ordines di-
tributa.

dictæ: & à calidis aquis inibi nascentibus Thermophyle. Iacent ad mare versa, Acarnania, Aetolia, Locris, Phocis, Bœotia, Euboia penè terre annexa: Attica & Peloponnesus, longius predictis in mare excurrunt, diversa montium specie: & qua ad Septentrionem obversa iacet, includitur Epirus, Perrebia, Magnesia, Thessalia, Pthiote, & sinus Malliacus. Athenæ civitas liberalium literarum & philosophorum mater, & qua nihil habuit tota Græcia clarius atq; nobilius, fuit inter Achaiam & Macedoniam in regione qua Attica appellatur ab Atthis filio Athenarum regis, qui Cecropi in regno successit, & Athenas condidit, vnde & Cecropia dicta est, & postea à Mopso Mopsopia: & à Ione Xuti filio, vel, ut Iosephus scribit, à Iano Iaphet filio Ionia: postremò à Minerva Athenæ: Græci enim Mineruam Αθήνας vocant. Atheniensibus Draco primum leges conscripsit, deinde Solon Salaminius multis prioribus ob pœnarum magnitudinem abrogatis: omnibus enim ferè legibus, quas Draco tulerat, pœna erat morte definita, ut otij & desidia convicti, capite plecterentur. Qui olera, fructusve in alieno prædio legisset, eodem quo & parricide supplicio puniretur. Civitatem census estimatione Solon in ordines distribuit. In primo ij fuere, quibus quingentorum Medimniam esset census. Secundo dein loco adscripti,

adscripti, qui trecentis censi forent, equosque alere possent. Tertius equorum onere adempto pari casu estimatus. Et ex his ferè ordinibus Magistratus creari: qui infra fuerunt Mercenarij nuncupati, concionis habende, iudicandiq; munia, ceteris exclusi magistratibus obibant. Quam civilem institutionem Rome Servius Tullius magna ex parte imitatus creditur. Concilium in Areopago ex annis magistratibus constituit, instituti huius Draconem autorem prodiderunt. Quidam secundum hæc, quæ dixi, ut omnem Solon civilis discordiæ occasionem in futurum tolleret, ne temeraria multitudo incertis (ut solet) fluctibus iudicia turbaret: ex quatuor tribubus, quæ Athenis erant, quadringentos legit viros, ex singulis centum: his permissum, ut quæ Areopagita decreuissent, si aqua visa forent, probarent: si minus essent placita, pari potestate rescinderent. Atque ita velut duabus anchoris nixus, aduersus omnes fluctus immobilis mansurus ciuitatis status videri potuit. Parricidij, affectataq; tyrannidis damnati, ne magistratum caperent lege vetuit. Nec hos solum ab honorum petitione exclusit, sed eum quoque, qui orta in ciuitate seditione neutram partium secutus esset: mali ciuis esse ratus, quum proprias rationes in tuto collocarit, nulla communi cura solitudine'ue teneri. Habuit nec minus admirationis illud, ut femine, quæ viros

Concilium
in Arcopago.

Quatuor
tribus.
Quadringenti viri Areopagitis additi.

Lex admiranda pro mulieribus.

Dotes pecu-
niarig subla-
te

Legandæ
pecuniarum fa-
cultas per-
missa.

Luctus in
alieno fune-
re inhibetur.

Adulterorū
pœna.

Victorum
pœnia.

viros parum ad rem veneream idoneos sortita
essent, unum, quem vellent, ex mariti propin-
quis impunè admitterent. Pecuniarias dotes è
medio sustulit, ut pauca vestimenta, & va-
sa quaedam paruo empta paterna domo ferret
mulier: testatus coniugij societatem, non pre-
tio, sed natorum charitate iungi oportere: ne
in defunctos vita maledicta iacerentur. Si quis
in sacro aut in iudicio, cui conuicium fecisset,
quinque drachmis multaretur. Legandæ pecu-
niæ, caterarumque rerum facultatem testari
volentibus permissam, quum prius patrio in-
stituto in familia esse debere censerentur, quæ
amicitia propinquitati prelata est, & gratia
necessitati, in ea cautum ne dementia, subdo-
la'ue persuasione fieret. Ploratus & lamen-
tationes in alieno funere sustulit. Nec subsidia
alimenta'ue vlla filius patri deberet, à quo non
arte esset aliqua ad vsum vitæ institutus. Qui
illegitimo essent toro procreati, neu paren-
tes alerent. Enimvero qui meretricio non ab-
stinet congressu, perbelle demonstrat, se non
liberorum procreationi, sed voluptati stude-
re, seque ipsum mercede priuat. Mæchum
in adulterio deprehensum impunè necari vo-
luit. Qui vim ingenue virgini intulisset, de-
cem drachmis multari. Ius vendendæ filie
sororis'ue sustulit, nisi adhuc in stupro depre-
hensæ. Qui Isthmia vicisset, centum drachmas,
qui Olympia, quingentas premium ferret.

Qui

Qui lupum victum attulisset, quinque drachmas ex publico acciperet. Qui lupam, drachmam unam: hoc pecoris, illud bouis premium. Vetus fuit Atheniensium hanc beluam insectari, quippe quæ æque sit pecuaria rei & agrorum cultui infesta. Eorum liberos, qui in vrelis occubissent, publicè nutriendos erudiendosque præcepit, quo sanè animati singuli virtiter ac strenuè in bellis dimicarent. Voluit etiam ut & is, qui oculos in bello amisisset, publicè aleretur. Præclarè & illud statuit, curatorem cum pupillorum matre non inhabitare. Cavuit ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia spectaret. Illud item, non licere annulario venditi anuli servare sigillum. Et qui alteri unum oculum eruerit, ei ambos erui debere. Et quæ non posuisti ne tollas: si quis secus facit, capitale est. Principem si ebrius deprehensus esset, morte multandum. Athenienses ut dies secundum lunæ cursum agerent, monuit. Ex omni genere frugum mel & ceram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum civitate honari nisi opificem, qui cum tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio naturali solo pulsus esset, censebat. Has leges Solongneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, centum annos sancendas curavit, haud ignarus fore, ut his civitas longa temporis intercedine assueta, in perpetuum deinceps sanciret.

Herod

Lupus ab Atheniensibus insectatus.

Occisorum in bello liberi ex publico alii.

Curator pupillorum.

Princeps ebrius morte multandus.

Legum tabulæ Axionæ dicitur.

Minerva
Athenicū
legū autor.

Athenien-
sium origo
& inuenta.

Tres leges
in Neptuni
placationē
in mulieres.

Casos in
bello quo-
modo Athe-
nienfes se-
peliunt.

Herodotus in decem annos Atticū legibus
cautum prodidit. Sed ut sanctiores essent,
magisque obseruarentur, aliorum legumlatorum
more, qui latas leges ad numen aliquod
referre solent, ipse, quemadmodum Draco an-
tea, Mineruam suarum autorem dixit, atque in
verba sua iurare in foro ad lapidem senatum
populumque induxit. Fuerunt Atheniense
non aduena, neque passim collecta populi col-
luuius originem vrbi dedit, sed in eodem natu-
solo, quod incolunt: & qua illis sedes, eadem
origo est. Primi lanificij, & olei, & vini
usum docuere, arare quoque & serere, fru-
menta glande uescientibus monstrauerunt: li-
tera certe, ac facundia, & hic civilis ordo di-
sciplinae ueluti templum Athenas habent. Tre-
leges, quae in Neptuni placationem à Cecropi
in mulieres, à quibus deus ipse suffragio fa-
stiditus fuerat, & Mineruae posthabitus, la-
tae erant, adhuc obseruabantur, uidelicet
ne ulla unquam mulier senatum ingrederetur
ut nulla earum proles maternum nomen ac-
cipiat, ne quis eas Athenaeas siue Athenien-
ses dicat, sed Atticas, Casos in bello, Thucy-
dide autore, in hunc modum sepeliunt: facti
ante triduum tabernaculo, mortuorum ossa
proponuntur, & suorum quisque reliquias, si
quid lubeat, imponit: quum efferuntur, singu-
larum tribuum singulas tribus suae quamque
tribus ossa continentes uehicula portant. Vnu
item

item torus inanis fertur, conftratus eorum, qui non extant, qui inter casos non fuere reperti. Efferunt autem promiscuè voluntarij quique vel ciues vel hospites, sexinis propinquitate coniunctis ad sepulcrum eiulantibus, conduntq; in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti, apud suburbana, ubi semper eos sepeliunt, qui in bello ceciderunt, præterquam, qui in Marathone, quorum singularem fuisse virtutem existimantes, eodem loco sepulcrum fecerunt: postea verò quàm eos humauerunt, aliquis ab ipsa ciuitate deletus vir haudquaquam pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationem habet, qualem decet de eorum laudibus: qua habita disceditur. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties ad accedit, legimè vtuntur.

Monimentum Callisti. Marathoniensis ciuitas non procul ab Athenis.

De Laconia, & Laconum, siue Lacedæmonum institutis.

CAP. III.

Laconia in Peloponneso prouincia, quæ & Oebalia & Lacedæmonia dicitur, à Lacedæmone Iouis & Taygetes filio: à quædam clara & potens ciuitas in eadem regione edificata est atque appellata. Hæc quædam Sparta dicta est, à Sparto Phoraneæ filio: Agamemnonis regia fuit. Lycurgus insignis philosophus Polydecti Regis frater quum viuo illo defuncto Imperium relictum filij tutoris nomine aliquandiu administrasset, ciuitatis statum

Oebalia Laconia.

Sparta.

Lycurgus philosophus legislator.

atq;

atque regionis optimis institutis, optimis legibus excoluit. Quum antea ex omnibus ferè Grecis soli Lacedaemonij pessimè morati essent, tam circa se, quàm circa hospites, nullae consuetudinis conuersationisque commercio. Lycurgus ergo audacter rem aggressus, omnia iu-

Reges simul apud Lacedaemones regnabant.

ra, instituta, & priscos viuendi ritus abrogauit, atq; ciuilia quaedam multoq; laudabiliora instituit. Primum omnium seniores de re publica electi, qui cum Regibus, qui duo numero creati sunt, consultarent: is ordo velut arbiter fuit, inter regiam potestatem, & vim multitudinis: ne, aut haec contumacia seuiret, aut imperio illi. Octo & viginti seniores (tot enim fuisse Aristoteles scripsit) duobus regibus assidebant, ne nimium Democratia inualesceret prouidentes, & rursus, ne qui Regnum tenerent, tyrannicum quippiam molirentur: quae hic ordo decreuisset, caetera multitudo ut sciret necesse erat. Addita deinceps post multos annos Ephorum potestas, huic paucorum administrationi, quae Graeco verbo Oligarchia dicitur, posteaquam nimis visa est feroescere, estq; quasi frenum concilio illi iniectum, accidit id tamen centesimo à Lycurgi interitu anno, quum Theopompus regnaret. Alterum ab Oligarchia institutum, agrorum diuisio: persuasit illi multitudini, ut solum omne Laconicum in medio positum aequis in singulos portionibus diuideretur: oportere ratus ciuem ciui ingenio

Octo & viginti seniores.

Democratia, id est, principatus populi.

Ephorum potestas. Oligarchia.

Agrorum diuisio.

ingenio & virtute, & non luxu, & diuitijs præstare. Abijt igitur vniuersa terra in sortium nouem & triginta millia: in nouem millia vrbani ager. Paganicus & Municipalis in triplo & amplius maiorem numerum: portio qualibet ea fuit, quæ viro frumenti medimnos LXX. sæminæ XII. annuos ferret. Habuit à principio animo & res mobiles diuidere, sed inuidiam veritus, quæ inde imminebat (plures enim videbantur id agrè laturi) omnem auri & argentiq; vsum è medio sustulit, ferreumq; nummum induxit, percussitq; decusssem, quem iussit minimè valere, ac tum demum omnis furandi occasio sublata est. Ignitum ferrum, ex quo nummum percussit, aceto extinxit, vt ad rem nullam amplius ob mollitiem vtile redderetur. Omnes ad hoc artes vt inutiles vrbe eiecit: quanquàm artifices ipsi sublato auri vsum sua sponte inde transmigrarunt, quum ferrei nummi apud alios in vsum non essent. Mox verò vt omnem ex ciuitate tolleret luxum, publica conuiuia instituit, vt diuites promiscuè & inopes vni adhiberentur conuiuio, vnusq; vesceretur epulis. Ac ne lautorum quisquam canatus in publicum veniret, qui minus cupidè & hilariter vesceretur, vt parum fugi à proximè accumbentibus obiurgabatur. quo planè instituto omnis vetus è medio luxuria sublata est. Exarserunt ex ea re potentiorum ire: impetnq; in eum factò, alter est illi oculus baculo excussus:

» quare

Auri & argenti vsum è medio sublatus.
Artes oēs apud Lacedæmones sublatae.
Lux^o omnis sublatus.

φιλικας,
id est, ami-
citas.

φειδωρια,
id est, soda-
litas.

Ad publicū
conuiuium
qd singuli
cōferebāt.

Vxores he-
raz appella-
tz.

Virginum
studia.

Exilibes lu-
dibrio ha-
biti.

quare cautum, ne Spartiata cum baculo am-
plius ad conuiuium intrarent. Hunc conui-
uandi ritum Philias dixerunt, haud dubiè
publice amicitie & humanitatis argumento:
vel quòd quasi Phiditia dicerent, quòd ita con-
uiuando φειδωϊ, id est, parsimonie assuesce-
rent. Qui sacrificij aut venationis causa conui-
uio non occurrissent, his domi cœnare permis-
sum, cetera multitudo aderat. Conferebant ad
hoc conuiuium quotannis singuli farinæ me-
dimnum, vini coros octo, casei quinque mi-
nas, ficuum quinque semis minas. Frequentā-
bant id pueri etiam velut temperantiae, omnisq;
civilis discipline gymnasium: assuescere ibi
vrbani sermonibus, iocariq; comiter disce-
bant, ac sine scurrilitate cauillari. In re vxo-
ria haud tam pudicitia, quàm procreationi ob-
assiduam militiam est consultum, eousq; vxo-
ribus indultum, vt eas viri heras appellarent.
Virgines cursu, palestra, disco, iaculo exer-
cebantur: vt otio & muliebribus delicijs sub-
latis robustiores ad tolerandos partus fierent:
nude, vt pueri, in aperto versari, saltare, &
cantare in sacris quibusdam, presentibus, spe-
ctantibusq; iuuenibus. Nudatio illa nihil turpe
habuit: aderat nanque verecundia, petulan-
tia omnis aberat. Hinc illa indoles, tempesti-
uaq; in Laconicis feminis ad omnia prompti-
tudo. Qui celebs vixisset, Gynnicis spectaculis
arcebat, nudusq; byeme forum circuibat,

ne vt

ne ut ceteri senes in honore apud iuvenes esset.

Nubebant virgines raptu maturo viro. Paranymp^ha in cubiculum abducta capillos ad cutem rescabat: sponsus inde ad eam ingressus cingulum soluebat, noctu tantum cum ea congredebatur, nec prius sponsam aspiciebat

Raptu nubunt virgines.

interdiu, quàm ex illa factus esset pater. Filiorum & sobolis cura dignis hominibus permissa. Licebat seniorum cuique honestum ex iuventute ac probum aliquem ad uxorem pro-

Sponsus spōsa. n. nō aspicit antequam pater sit factus.

creationis causa adducere: atq; ubi eam alieno semine impleisset, suum quod nasceretur efficere: neque probro dari si quis huic, qui fecundam, pudicamq; haberet uxorem, suadere esset ausus, ut cum ea sibi congredi liceret, cum bono fertilisque solo operaturus liberorum causa. Ridebant adhuc quarundam gentium stultitiam, quod canes & equas nunc pretio, nunc gratia optimis eius generis animalibus supponerent: uxores presidio custodirent: ex illis soli ipsi siue amentes essent, siue agri infirmi que generare vellent. Ius alendi partus nullum parentibus. Natus infans in publicum deferbatur ad locum, quem Ieschem dixerent, ubi

Ius alendi partus parentibus nullum.

magno effecto puero, viri pueri formam intuiti, si probassent, ex nouem millibus sortium, in quas urbanus ager diuisus erat, vnam illi curabant adscribi. Infirmum & deformem ad apothecas; locum haud longè à Taygeto præcipitem ac præruptum, exponendum

Infantes infirmos in præcipitio necati

dabant, utpote Reipublica inuilem. Mulieres vino non aqua pueros abluabant, quo liquore admoto constat resolui corpora, debilitariq; si qua sunt Comitiali morbo obnoxia. Nulla locis fomenta adhiberi, nulla teneris crepundia, solitudinibus tenebrisque assuescere. Ob idq; externarum gentium quidam Laconicas nutrices liberis alendis adhibuerunt. Pueri à septimo anno in equalium cœtu exerceri, literasque pro necessitate addiscebant: reliqua discipulina toleratu percipiebatur. Ad cutem pueri tondebantur, nudis calcibus ambulare, duodecimo anno tunicam unam patrio instituto sortiri, neque balneas, neque fomenta scire. Toris ex arundine constructis quietem capiebant: Hyeme eos, quos Lycophones dixerunt, toris immiscere. Iren, qui cœtui praeerat, is creabatur, qui uno anno aut altero caeteros anteibat, grandiores lignari imperabat, minores onera furto querere. Maiorum conuiuia ingredi, inde etiam aliquid furari. Qui deprehensi erant in furto, flagris admonebantur: non quia nefas esset furari, sed quod parum prudenter, & ingemosè esset id ab eis factum. Iren quosdam canere iubebat, alios argutas quaestiones proponere: breue esse oportebat, subitumq; responsum. Quod si quis negligentius fecisset, huius pollex ab Irene acrius mordebatur. Instituebantur adhuc graui uti oratione, sed quae iucunditate non careret, sententijsq;

breui

Puerorum
Lacedæmo-
num edu-
catio.
Exercitia.

Iren pue-
rorum pre-
ceptor.
Furari ho-
nestas habi-
ta Lacedæ-
moniis.

breui sermone complexis, ita vt res in prouer-
bium abierit: facilius philosophari homines
posse, quàm Laconicum sermonem imitari.

Operepretium est etiam cognoscere quale ab
initio studium fuerit omnium etatum, quanta
ad virtutem contentio, atque emulatio. In treis

distincta erat chorus omnis etas. Tum in so-
lennibus sacris seniorum cœtus canere exor-
sus, Fuimus olim robusti & iuuenes, canora
voce pronuntiabant. Tum aduſte etatis eum

excipiens, Nos quidem iuuenes sumus & for-
tes, respondebant: idq; si libet experiamini. Ad
eam puerilis chorus, Tam boni erimus, & me-
liores. Plutarchus autor est, ad sua vsque tem-
pora perdurasse Laconicos quosdam modulos,

quibus illi ad tibiam in hostem ituri vti con-
sueſſent. Thucydides Laconici huius instituti
relator, tiliarum modulos in prælijs vsos scri-
ptum reliquit: negat tamen id aliquo religio-
nis ritu, rei'ue diuine causa fieri solitum, neque

vt vibrarentur animi, excitarentur'ue ad pu-
gnam, (quod cornua & litui apud Romanos
factitarunt) sed vt equali modulato'que sensim
gressu conuenientes pugnam capesserent, nec
suos ordines distrahi sinerent. Extat Laconici

vatis carmen, quo apparet non tibia solùm
Spartiatas in procinctu vsos, sed cithare etiam
concentu: qui mos & ipse à Cretensibus sum-
ptus videri potest. Herodotus Halyatem Lydo-
rum regem scribit fistulatores & fiducinas,

vt quod

Prouerbiū.

In choros
tres etas om-
nis diuifa

Cantus tibi-
arum in
bello vsur-
patus.

Cithare cō-
cētu in pro-
cinctu La-
cedæmones
vfi.

Cornuum
& lituorum
concentu
clamorēq;
Romani bel-
lum capes-
cebant.

Galli cū tri-
pudio bel-
lū inierūt,
Barbari cū
vlulatu.

Rex bellum
inicitur⁹ Mu-
se sacriji-
cabat.

Suffragandi
ratio admi-
nanda.

Et quod penè indignum relatu sit, conuiuio-
rum etiam delicias in acie habuisse, eo bello,
quod Milesijs intulit. Romani, præter cornuum
& lituorum concentum, ardentissimo militum
clamore bellum capecebant: quod longè di-
uersum ab eo est, quod Homerus de Acheis
scripsit, quos tacitos fecit, spirantesq; robur in
pugnam procedere. Galli tripudio, vt Poly-
bius & Linius scribunt, scutiæque super capita
quatientes. Barbarorum quidam cum vlulatu
prelium ineunt. Ex qua rituum varietate po-
test intelligi; cæteras gentes non id, quod Spar-
tani, in bellico concentu secutas. Capillos præ-
tereà à pubertate ex instituto alebant memo-
rabili legumlatoris dicto, comantibus capiti-
bus multò pulchriora fieri humana corpora,
quæ si sint aliqui deformia, capillo haud du-
biè ferorescant. Prelium initurus rex Musis
capram immolabat. Domi Militiæq; certa vi-
uendi lege sunt vsi, bellicaq; exercitatione, pa-
triae, non sibi, natos arbitantes. Nullas qua-
suscus tractabant artes, bellica tantum exer-
citationis studio teneri. Solemnibus epulis re-
liquum dabatur tempus, eoq; per hæc ventum
est, vt quemadmodum præclare scribit Plutar-
chus, Spartani neque nollent, neque si vellent,
scirent amplius priuatim viuere, essentq; ex
omni parte patriæ dediti. Suffragandi ratio,
vt cætera, ab alijs gentibus diuersa: pauci ad
hoc ipsum delecti conclauo Comitio propin-
quum

quum subibant: unde ipsi neque quempiam viderent, neque ab ullo viderentur. Tum verò, ut primo, altero'ue loco competitorum nomina sortito educta essent, quantus vocum assensus ad singula nomina ortus esset, diligenter attendebant: ac quoto quisque clamor loco maior minor'ue esset ad ipsorum aures redditus, tabella pernotare, ex qua in publicum missa percipiebatur, cui competitorum plures essent voces suffragatae. Primus adhuc Lycurgus, omni superstitione sublata, permisit cadauera in vrbe sepeliri, tum etiam circa templa sortiri monumenta. Nec viri, nec sœminæ nomen licebat cuiquam sepulcro inscribere, nisi eorum, qui fortiter bello periissent. Lugendi tempus vndecim erat diebus finitum. Nec ciuibus peregrinari permissum, ne alienos mores vrbi importarent. Quin & peregrè eò delati, nisi qui Reipublica vtilis essent, vrbe excludebantur: ne quid (ut Thucydides habet) Laconica discipline peregrina gentes imberent, quod satis inhumanè haud immeritò aliquis dixerit. Vel, ut Plutarchus scribit, ne mutuo congressu noui sermones in vrbe orientur, & ex his noua iudicia, dissonæq; voluntates, quæ publicæ rei perniciosissima esse solent. Iuuenibus Lycurgus non amplius vna veste toto anno uti permisit, nec aliquem cultius quàm alterum: non splendidius, ut dictam est, epulari. Emi singula non pecunia, sed mercium

Cadauera
in vrbe se-
pelire per-
missum.

Luq^o fune-
bris vude-
cim diebus
Peregrinari
Lacedæmo-
nibus pro-
hibitum.

Iuuenum
vestitus.

Pueri in agrum non in forum ducebantur.

Virgines sine dote nubere.

Seniū apud Lacedæmones honoratissimū.

Apollo auctor legum apud Lacedæmones.

Iycurg^o vo lutario exulat.

compensatione iussit. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci iussit, ut primos annos non in luxuria, sed in omni labore & opere agerent. Nihil eos somni causa subdternere, & vitam sine pulmento degere, nec prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote nubere iussit, ut uxores non pecunie causa eligerentur: seueriusq; matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis frænis dotis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentum, sed senum esse voluit, nec vsquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Regibus potestatem bellorum, magistratibus iudicia, & annuas successiones, senatui custodiam legum: populoq; sublegendi Senatū, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem concessit. Hæ quoniam leges aut noua instituta solutis antea moribus dura esse videbantur, eorum autorem Apollinem Delphicum finxit: & inde se eas ex præcepto Numinis detulisse, ut consuescendi tadium metus religionis euincat. Deinde, ut aternitatem suis legibus daret, iureiurando civitatem obligauit, nihil eorum, quæ sanxisset, mutaturam, priusquam reuertetetur: se ad oraculum Delphicum profecturum, consulturum quid mutandum addendum'ue legibus suis illi videatur. Profiscitur autem Cretam, ibiq; perpetuum exilium egit. Præcepit etiam moriens o'ia sua in mare abijci, ne Lacedæmonem delatis Spartæ

Spartani se de non mutandis legibus à iuramento absolutos putarent. Libet hinc quoque agnoscere quas dignationes Regibus suis Spartiatarum olim tribuerunt: duo sacerdotia Iouis Lacedæmonij, & Iouis celestis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem infrendi, ut id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur, ut in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeunda postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. In egressibus utantur quotcunque pecoribus libuerit, quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt, quæ pacis tempore eis tribuuntur: quoties in aliqua Republica euisceratio fit, primi in cæna reges discumbant, & ijs primis distribui incipiat, utriq; eorum duplū omnium quàm cæteris conuiuis, libaminaq; immolatorum & coria eorum sint. Singulis quoque Calendis instantis mensis singula pecora utriusque è publico dentur Apollini immolanda, & farinæ medimnum, id est, sex modia, & vini Læconicus quartarius. Et in spectaculis singulorum certaminum certis locis presideant, liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & utriusque binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quiq; publicè cum Regibus pascuntur. Regibus ad cænam non euntibus binæ Chænicæ, id est, semimodia farinæ, & vini singule

Regū Spartiatarū dignationes. Belli tempore.

Pacis tempore.

Pythii qui vocati.

Chænicæ.

Cotyla. Cotyla, id est, sextarij : presentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione pupilla utri danda sit, ei ne cui mater, an cui pater desponderat: necnon de vijs publicis: etsi quis adoptiuum filium facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui, duo Senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Vientibus hæc regibus à Republica Spartiatarum tribuuntur, illi defunctis. Equites per vniuersam Laconicam obitum Regis enuntiant. Fæmine per urbem circumeuntes ollas pulsitant: quumq; hoc fit, necesse est, ex singulis domibus duos ingenuos, marem & fæminam luctu fædari, magnis pænis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmonijs est, quæ Barbaris Asianis. Nam plerique Barbarorum eodem ritu in mortibus Regum vtuntur. Siquidem posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum Rex, oportet eius exequijs adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosq; Spartiatarum, qui sunt numero vicensorum, quorum & item seruorum atq; ipsorum Spartiatarum, posteaquam multa millia in vnum coacta sunt promiscuè cum mulieribus, frötes suas intrepide plangunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenq; Regum dicentes semper fuisse optimum. Qui vero regum in bello perijt,

Honor defunctis regibus exhibitus.

Exequijs regum Lacedæmoniorum. Publicus in Lacedæmoniorum regum funere luctus.

eius simulacrum, quum expresserunt, in toro bene strato offerunt, cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusq; magistratum confessus, sed luctus continuus. In hoc quoque cum Persis isti conveniunt, quod defuncto Rege alter, qui succedit, liberat ere alieno, quicumq; Spartiata aliquid aut regi, aut Republica debebat. Apud Persas, qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum, quod debebant, remittit. Cum Aegyptiis etiam Lacedaemonij in hoc congruunt, quod eorum pracones, & tibicines, & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus e coquo, & tibicen ex tibicine, & praco ex pracone gignitur: neque ulli propter vocalitatem alij insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseverant: atq; haec quidem ita sunt.

De Creta insula, & Cretensum celebratis moribus.

C A P. IIII.

Creta, quae & Candiâ dicitur, insula in Cretæ descriptio. mediterraneis mari centum urbium fama clara: haec, ut Strabo scribit, à septentrione Aegeo alluitur pelago & Cretico, ab austro Libyco, ad occidentem Egilam & Cythera spectat, ad Orientem Carpathon. Habes in longitudine CCLXX. millia passuum, in latitudine quinquaginta millia. Circuitus eius quingenta octoginta octo millia passuum complectitur. Insignes in ea vrbes sunt Cortina, Cydonea, Gnosum, Minois regia, & Ida mons omnium, qui in

ca

ea sunt, celeberrimus, celsissimo is vertice assurgit. Apollodorus longitudinem eius duum millium trecentorumque stadiorum tradit, circuitum quinque millium & amplius. Artemidorus mille minus. Nullum in Creta animal noxium est. Serpens ibi nulla: nulla noctua: & si inueniatur, statim moritur. Capris copiosa. Cernis eget. Optimi vini feracissima. Herbam producit, que diptamos dicitur: & Alunosam, que morsa diurnam famem prohibet. Sfalangos etiam venenatos gignit, & lapidem, qui Idæus dactylus dicitur. Creta olim vocabatur ab habitantibus Curetibus, & per synopam Creta. Alij dicunt Cretam dictam à Crete quodam Iois filio Curetum Rege. Alij à Crete Nympha Hesperidis filia. Incultum hominum genus à principio habuit: Rhadamanthus ad mansuetiores vitæ ritus perduxit. sequutus inde Minos, qui equitate & iustitia adhuc magis excoluit. Plato autor est, Lacedemonios, & alias vetustissimas Græciæ civitates hinc sibi leges & instituta quesuisse. Optimum gentis statum evertit primò tyrannicus dominatus, mox & Cilicum latrocinia. Fuit gens ab initio libertatis studiosa, ea se possidere arbitrati, que non essent tyrannorum libidinibus exposita. Fuit & concordie perpetua cura, que seditioni divitiarum avaritiæ alumne inimica est: modicè proinde antiquitus, frugaliterq; vitam agitare. Frequentabant pueri conventus quos greges nominis

In Creta
nullū ani-
mal noxiū.

Mores Cre-
tensium.

nominabant. *Adultæ ætatis viri publica inter se conuiuia celebrare, arma Reipublicæ causa tractare, ab ineunte ætate corpora laboribus exercere. Maris æstus & frigora perpeti, accliuēs semitas saltusq; cursu superare, in gymnasijs pugnas ciere, arcubus & sagittis plurimum uti, in armis saltationem, quam pyrrhichen nominant, vulgo celebrare: flexu corporis hæc saltatio fiebat, quo plaga telaq; euitarentur. Sæculum & militarem calceum sibi inducere, arma pretiosissimum munus credere: tantum adhuc rei maritimæ studium, ut in proverbium abierit, si quis quæ nosset se nescire dissimularet, Cretes (diceretur) pelagus nescit. Interaquales connubia conciliari, ex omnique iuuenum cœtu virginibus sibi sponfos optare ius erat, nec prius paterna domo abduci moris erat, quàm ad domesticam administrationem essent idoneæ. Dotis magnitudo fuit, si frater aderat, patrimonij dimidium. Pueri ex legibus literas, & cantilenas, & musicæ artis modulamina quedam discebant. Ad virorum Syssitia perducti humi vilibus tecti amiculis sedebant, illisq; pugnam cientibus ministrare puerorum validissimus, maximeq; elatus ductabat gregem. Pro viribus singuli plurimos aggregabant æquales, ad venationes egredi, cursu exercebantur corpora, statis diebus puerorum cœtus ad tibie & lyre cantum inter se committi, ut in re bellica, consueuere. Huius gentis etiam fuisse*

Saltatio
Pyrrhicha.

Matrimo-
nia.

Dos.

Musicæ stu-
dium.

Dies lapil-
lo signare.

quid

quidam memorant letos dies candido notare calculo, tristes, atq; molestos, atro: etsi plures hunc morem ad Thraces referunt.

De Thracia, Thracumq; feris moribus.

C A P. V.

- Romania. **T**hracia, quae hodie Romania appellatur, Europae regio est, inter partes Scythiae computata, Macedoniam sequitur, à septentrione Istrum habet, ab oriente Pontum ac Propontidem, à meridie Aegeum mare. Olim Scythion, postea Thracia, à Thrace Martis filio, siue ab asperitate appellata. Graecis enim *ἄσπερος* asperum dicitur. Regio est, ut Pomponius scribit, nec calo, nec sòlo (quàm ubi mari vicinior est) satis fecunda temperataq;. Frigida est, & eorum, quae feruntur, malignè admodum patiens: rarò vsquam pomiferam arborem, vitem frequentius tolerat, sed nec eius quidem fructus maturat, ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondium cultores arcuere. In ea quondam vrbes celebriores fuere Apollophama, Enos, Nicopolis, Byzantium, quae postea à Constantino Constantinopolis dicta est, & in maius aucta gloriosissimi Imperij sedes & Orientis totius caput delecta, Perinthos, Lysimachia, Caliopolis. Amnes Hebrus, Nestos, Strymon. Montes Hemus, Rhodope, & Orbelos. Homines habet ferus, asperos, & numerosos adeo, ut si, aut minus imperio regerentur, aut idem sentirent, ut historiae patet opinatur

Herod.

Herodotus, inexpugnabiles forent, & omnium gentium multò validissimi: sed quia arduum hoc illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singula, moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti, præter Gethas & Trausos, & qui supra Crestonas incolunt: ex quibus Gethæ se non mori persuasum habuere, sed ad Zamolxim Deum suum post fatum migrare. Fuit hic Zamolxis homo Pythagoræ quondam discipulus, qui in patriam reuersus, quum animaduerteteret Thracas malè viuere, & inscitè, ipse edoctus Ionicum viuendi genus, & mores ipsis legesq; dedit, docuitq;, atque persuasit popularibus eas seruantibus post obitum ad se in eum locum ire, vbi superstites omnium bonorum composites essent: per hoc deitatis opinionem consequutus, è Thracum se conspectu subduxit, atq; euauit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittunt assiduè adhuc cum nauibus quinque remigum nauitium quempiam ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea, quibus semper indigent: eumq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium, vt tria iacula teneant: alijs, vt comprehensis eius, qui ad Zamolxim mittitur, manibus, pedibusq;, hominem agitan-tes in sublime iactent ad iacula: qui si in præsentiarum extinguitur, propitiu sibi Deum arbitrantur: si minus, ipsam nauitium insi-

Gethæ se non mori putabant. Zamolxis Getharum Deus.

Nuntius ad Zamolxiam mittitur.

mulant

In cælum
sagittat dū
tonitruat
Thraces.

Edito pue-
ro Traufi
lamciatur.

Hoīe mor-
tuo Traufi
letantur.

Vxorū cha-
rissima cū
marito de-
functo se-
peltitur.

Mulieres i-
genue notis
in fronte
signabatur.

mulant, asseuerantes malum illum esse virum. Hoc iusimulato alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Idem Thraces dum tonat fulguratq; , in cælum sagittas excutiunt, Deum imitantes quod nullum alium præter suum esse arbitrentur. Trausi verò in cætris quidem omnibus idem quod Thraces : verum circa natalitia suorum atque obitus hoc factitant. Editio puero propinqui circumfidentes, eum ploratione prosequuntur, recensentes quas- cunque necesse est illi, quod vitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum, per lusum, atque letitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus, in omni sit modo felicitate. At qui supra Crestonas incolunt, ista agunt : singuli plures vxores habent, quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores acri amicorum circa hanc rem iudicio, quenam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis indicata est, & hunc honorem adepta, ea à viris & mulieribus exornata, ad tumultum à suo propinquissimo mactatur, vnaq; cum viro humatur, cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus atque lugentibus : nam id eis summo dedecori datur. Cæteri Thraces filios veteri instituto palam venditare, nec virgines à parentibus & propinquis adseruari, sed quibus libuit cum viris concumbere sinunt. Vxoribus pudicitiam sollicitius custodiunt, easq; ma-

gno are à parentibus coëmunt, fronte notis quibusdam signatas, generosum id indicatur, ignobilitatis argumentum sine his esse. Nupturae, quae praeceteris specie valeant, prius subtaxari volunt, & licentia taxationis admissa, non minoribus nubunt premijs. Quas forma dedecus premit, dotibus emunt quibus coniunguntur. Vterque sexus epulantes ficos ambiunt: herbarum (quas habent) semine ignibus superiacto, cuius nidore percussi, pro letitia habent imitari ebrietatem sensibus hebetatis. Otiari, ex raptu viuere pro re honesta haberi: contra, agros colere pro despicatissima. Martem vulgò, Liberum, Dianam, & Mercurium religiosè colere: perque eum solum iurare, sui generis autorem arbitrari. Corporum magnitudine Thraces omnes homines antecedunt: caruleis oculis, ac truci visu, terrifico vocis sono, amosa etate. Aedificia modicè ab humo eleuata, annona eodem semper tenore: vires nesciunt, pomis abundant. In Regis electione non nobilitas praevalet, sed suffragium vniuersorum: populus enim eligit spectatum moribus, & inueterata clementia, etiam annis grauem. Sed hic in eo quaeritur, cui liberi nulli sint: nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatur, ad regendum non admittitur: & si fortè dum regnat, pignus sustulerit, potestate exiuit. Maxime hic custoditur ne regnum hereditarium fiat. Tum si rex etiam maximam praeseferret equitatem

Aedificia.

Rex eligitur, cui non liberi sunt.

tatem

Quadragin-
ta iudices
Thracēs ha-
buerunt.
In reges a-
nimadu-
er-
sio acceba.

Sepeliendi-
ritus.

Armatura
Thracum.

Thracēs ar-
cus inuen-
tores.

Valachia, &
eius appel-
latio.

tatem, nolunt ei totum licere: quadraginta er-
go rectores accipit, ne in causis capitum solus
iudicet. Quod si ipse etiam in peccato, aliquo
arguitur, morte multatur: non tamen ut cu-
iusquam manu attrectetur, sed consensu publico
rerum omnium ei potestate interdicta, ipse tan-
dem fame pereat. Optimates ita sepeliunt: pro-
lato triduum cadauere, maculisque omnifarijs
hostijs conuisantur, illudq; defectum prius, de-
inde combustum sepeliunt, aut aliter humo cen-
tegrunt, adgesto que desuper tumulo cum alia o-
mnis generis certamina proponunt, tum pra-
cipue certa cum ratione Monomachiam, hoc
est, singulare certamen. Armatura, qua (ut He-
rodotus scribit) in Dariana expeditione visi
sunt, talis erat: e pelle vulpina cassides gestabant
tunicis induti, & insuper circumdati varijs sa-
gulis, pedibus & tibijs indutis caliga e pellibus
hinnulorum, iacula, peltas, & pugmuculos.
Arcu valde pugnaces sunt, & exercitatissimi,
quem apud se repertum volunt. Vna cum Scy-
this lingua utebantur. Scribit Plinius, totam
Thraciam in quinquaginta stratageas diuidi so-
litam. Sed ea Thraciae pars, qua Gethica olim
dicebatur, vbi Darius Hydaspis filius penes pe-
ryt, hodie Valachia appellatur, a Flaccis Quiri-
tum gente. Romanis enim, Gethis superatis &
deleis, Flacci cuiusdam ductu ea Coloniam
miserunt. Vnde primum Flaccia, dein corrupta
voce Valachia dicta. Ad stipulatur huic opi-
nioni

nioni Romanus sermo, qui adhuc in ea gente durat: ceterum adeò ex omni parte corruptus, ut vix Romano homini intelligatur: Romanarum literarum vsus, elementorum forma aliquatenus inuersa. Sacrorum ritus, qui & Grecis. Daci postea eam terram occupauerunt, à quibus aliquandiu etiam Dacia dicta fuit, nunc Teutones, Siculi, & Valachi tenent. Teutones fortes viri ex Saxonia illuc à magno Carolo transmissi, à septem urbibus, quas habitant, Seibemburgenses patrio sermone vocantur. Siculi Hungarorum vetustissimi, ex his, qui ab initio ex Scythia digressi his locis confedere. Valachorum factiones due, Dragula & Dani, aliàs Dau. Nam Gethæ & Dau seruorum nomina inde olim profecta Græcorum quidam prodidere. Dragula Danis impares Turcas nostrorum patrum memoria in eam terram induxerunt, quorum armis Dani ad interuentionem deleti sunt. Ioannes Huniades, vir acer, Danis demum auxilio fuit, terramque ab hoste receptam sibi vendicauit. Agricultura, rei que pecuarie Valachi ut plurimum student, quod originem gentis arguit. Tributum regi pendunt, sed semel tantum: ac id cuique regum: & confectum ab eius declaratione tum singule familie dant bouem tributi nomine. Sexaginta millia numero & amplius esse traduntur. Iussi ad bellum exire, captuale est non paruisse. Est Valachia Transsylvania contermina

Valachia
Dacia vocata.

Seibembur
genses.

Dragula &
Dani.

Ioanes Hu
niades.

Valachoru
exercitia.

Valachia
quatuor la
tera.

Gètes Istrū
accolentes.

ob occasu, ad ortum in Euxinum excurrit: ad boream & septentrionem Rusiam attingit: aluitur ad meridiem Istru, circa quem quicquid vagarum gentium occupat perpetua illis hyems, triste calum premit. Malignè olim solum sterile sustentabat, imbrem culmo aut fronde defendebant. In celo super durata glacie stagno profultabant, in alimentum feras captabant: nulla illis domicilia, nullæ que sedes erant, nisi quas lassitudo in diem posuerat: vilis & his querendus erat victus, quod horrenda iniquitas celi, intecta capita.

De Rusia siue Ruthenia, & recentibus Russianorum moribus.

CAP. VI.

Rusix fines.

Rusia, que etiam Ruthenia dicitur & Podolia, tripartito nominatur. Alba, superior, & inferior, pars Sarmatiæ Poloniæ prætenta, Peuce fluuio ad septentrionem includitur, ad orientem solem Moscvs, occidua illi Linonia atque Prussia extrema Germaniæ partes. Patent hodie Ruthenorum siue Rho-xolanorum (nam & hoc nomine appellantur) fines octo dierum itinere, à Tanai ad septentrionalem oceanum, habetq; id spatium nonaginta & amplius dierum iter, rursus à Germanico oceano, quem Balteum vocant, ad mare Caspium. Regio adeò fertilis est, vt agro rude culto frumentò que inperso, tribus perpetuis annis fructum ferat: nec opus est agrum quotannis inuercere, sed inter metendum segete lenit

Terra oñum
fertilissima

leniter excussa alia in sequentem annum sua sponte crescit. Gramen adeo procerum producit, ut perticam transcendat: unde ibi apum Apū copia. tanta copia, ut mella nedum in aluearijs, aut arboribus, verum in rupium & terre caavernis reponant. Optimus modo, & hi grandes cerarum orbes, qui ad nos usque aduehuntur, ibi sunt. Non impiscantur piscinae & stagna Russorum, sed, ut aiunt, pisces ex cali influentia succrescunt. Sal quodam in lacu Kati-
Sal in lacu nascitur.
 zibeo vocato siccis temporibus colligitur, pro quo genti cum Tartaris crebra bella. Mirum est quod dicitur, in solo Chelmenfi desertos pini arboris ramos truncos uel, duos aut tres annos super terram iacentes in saxa indurari. Est ibi optima creta copia. Versus Calamus aromaticus in Rufia. Tanaim & Meotim calamo aromatico & reupontico abundat, pluribusque herbis & radicibus alijs, alibi non visis. Urbs regia Moscouia est, ad Moscum amnem sita, quatuordecim millium passuum circuitu. Nullus Signati argenti nullus usus. hic signati argenti usus. Lapis est in medio foro quadrata forma, quem si quis ascendit, nec inde vi deturbari possit, principatum urbis obtinet. Ingens de ascensu loci & deiectu dimicatio inter indigenas, sepiusque ob eam rem pugnatum inter ciues. Gens adeo valida est, Rufianorum potentia. quod superiori anno quodam bellico tumultu in regis castris centum viginti millia equitum recensa sint, quorum singuli ordinem duce-

Bellica Ru-
sianorū ar-
ma.

rent. Arcu in bello vtuntur, quod gentile
& vetus est illis: est & lancea in vsu duode-
nūm pedum: cataphracti equites supra ha-
matam lorica ferream thoracem induunt,
vmbilicis speculorum modo prominentibus,
galerum gestant, pro casside, in conum fasti-
giatum: equite libentius vtuntur in bello quā
pedite. Pedites alij scorpione vtuntur (balli-
stam Itali vocant) alij plumbeas pilas sul-
phureo puluere ex aneis excutiunt machinis

Regium no-
mē Ruthe-
nis inui-
sum.

Tentonico more. Inuisum genti Regium no-
men: idcirco ducis appellationem libentius
vsurpant, vt magis popularem. Qui ibi rerum
potitur, dux dicitur, qui in totam gentem
Imperium obtinet. Huic pileus paulo elatior
quā cateris proceribus, cetero nihil ab alijs
differens. Omnis color in vsu, prater nigrum.

Vestit^o Ru-
sanorum.

Viri feminaeq; lineo amiciuntur indusio, eoq;
tenuissimo, & ad crura demisso, auro circa
collum rubentiue serico excolunt id amicu-
lum, laxior vestis, ac nihil ferè à Grecis dif-
ferens, qualem Turcæ quoque & totus septen-
trio vsurpat, manice tantum laxiores Ruthe-
nis, auroque fimbriata à pectore & humeris.

Luctus fu-
nebris.

Lutrina pellis ambit exterius vestem. Sola
uxor luzet virum, obducto capite albo lin-
teo, & ad vlnas deiecto. Quibus fortuna am-
plior est, quadragesimo die à funere conuiuan-
tur in desinct. memoriam: quorum res anzu-
stior est, quinquies hoc temporis interuallo so-
lenni

lenni modo epulantur. Observantur dies obitus, quem anniversarijs quoque celebrant. epulis. Quando ex ea stirpe superest aliquis, custodiuntur nomina defunctorum monumentis literarum, ut sciri possit, quo cuiquam die parentandum sit. Placitu & lamentatione funus educunt. Patrij moris est, mulieres gemmas & uniones ex auribus suspendere: decorum & maribus, sed adhuc pueris. Quae iterum nupsit, satis castam ducunt: auersantur ut impudicam tertio nubentem: par in maribus offensa. Puella à tergo capillum promittunt: ceterum matrimonio locata sedulo abscondunt. Viri supra aures tondentur, datur probro huic sexui omnis capillorum cultus. Gens vniuersa in Venerem prona, ac bibacissima: hoc laudis loco ponunt, alterum licere arbitrantur, modò id fieri contingat citra omnem connubij offensam. Fœnerant vulgò, nec fraudi cuiquam, ne sacerdotibus quidem. Pars multò maxima Rusianorum seruitutem seruiunt, nec inuiti, multi quidem & in his nobiles etiam se coniugem & liberos venditant: aut quia sic maiore otio fruuntur, aut quòd maiore voluptate. Antistes sacrorum Graecanico ritu nigro amictuantur pallio: horum primores albo. Ferunt hi bullam ad pectus suspensam, & tabulam præceptis diuinae legis inscriptam. Minores sacerdotes & ipsi Graecè vestiuntur. Sacra virgines, quod vnũ genus in ea gente est, ex

Rutheni ve
plurimũ ser
uiunt.

Sacerdotũ
habitus.

Sermo.

Antonij abbatis instituto nigra stola am-
ciuntur. Est & suus sermo genti, Scythicus
verò, an alius, parum compertum habeo. Sunt
& literæ non multùm à Græcorum figura ab-
horrentes. Musicen & Grammaticen discunt

Musica &
Gràmatica
tantùm dif-
cuntur.

vtranz; Græcè, ceteras artes vulgò aspernan-
tur. De summa fidei cum Græcis sentiunt: par
in cultu ceremonia, & in calites veneratio. Iu-
dicia exercent duodecim numero viri: vnus
aliquis è collegio cognoscit causam, crimen'ue,
cognitum ad collegas defert, interdum & ad
Regem. Si res maioris est ponderis, quàm vt

Causa du-
bia mono-
machia pro-
batur.

pro collegio vindicari possit, si reus nequeat
conuinci, parum'ue liqueat factum, cum accu-
satore cogitur de vita dimicare: atq; ita victor
duplici pecunia donatur, qualis fuerit estima-
ta. Agrorum cultum oppido exercent, equis

Cervisia to-
tius septen-
trionis po-
tus.

arant, ager fracissimus præterquam vini. Cer-
uisiam potum ex milio, hordeo, atque humulo
decoctum potant, & idem ferè totus Septen-
trio. Ex canapi, papauere, & nucibus oleum
conficiunt. Olinam non fert Rusiana regio, neq;
ex ea arbore liquor aliunde inuehitur. Varia
alit animalium genera, & in his pleraq; pel-
lium estimatione nobilia, quarum alioqui à
veteribus celebrata: piscium ingens copia, &
in his Seldis nobilissimus, ex Pareslansco la-
cu, perquam similis ijs, qui in Benaco capiun-
tur. Lacus in Ruthenia illustres septem, flumi-
na insignia nouem: & in his quem Borysthe-
nem

nem

nem esse suspicari libet, ob ea, qua de ipsius magnitudine & natura predicant.

De Lithuania, & Lithuanorum vita.

CAP. VII.

Lithuania est Polonia ad ortum connexa noningentorum millium passuum circuitu, magna sui parte palustris, plurimumq; nemorosa: & ob eam rem difficilis aditu, ac quodammodo inaccessa, aquis palustribus cuncta obtinentibus. Hyeme commercia cum Lithuanis habiliora, paludibus & stagnis alta glacie concretis, niueq; superinfusa, sunt omnia mercatoribus peruia: vt velut alto mari, quando nulla sit certa via aut semita, sidera signent iter. Rara in Lithuania oppida, villarum incolatus infrequens. Accolarum diuitie pecora, pellesq; multigenum ferarum, vt Zobellinae sunt, atq; Harmelinae: quibus regio insigniter scatet, cera ac mellis abundans. Vsus pecuniae genti nullus. Inter se matronae palam concubinos habent virorum permissu, quos connubij vocant adiutores: contra, pellicatus viris probro datur. Soluuntur facile matrimonia mutuo consensu, & iterum atq; iterum nubunt. Adeo gens vna ceteris mortalibus diuerso viuunt ritu, non vt absurdum sit illud Aristippi, Honestum non natura, sed consuetudine constare. Vini rarissimus vsus: panis nigricans, non cribratus: armenta vinum praebent, multo lacte contentibus. Sermo genti, vt Polonis, Sclauonicus:

Lithuania
tota palu-
stris.

Regio hyeme tantum
accedenda.

Diuitiae Lithuanorum
rarum pelles.
Pecuniam nullus vsus.

hic enim sermo quàm latissimè patet, ac plurimis quidem gentibus communis est: ex quibus quedam Romana ritum Ecclesia sequuntur, ut Poloni sunt, Dalmate, Croati, Carnique: Aliæ Græco ritu sacra peragunt, ut Bulgari, Rutheni, & ex Lithuanis plerique. Nonnullæ ab his diuersæ, proprias hereses habent, ut Boëmi sunt, Moravi, & Bosnienses. Hussitarum quedam obseruant delirium: pars multo maxima Manicheum: quedam adhuc etiam gentili cecitate tenentur, idola colunt, quemadmodum multi ex Lithuanis. Hieronymus Pragensis, qui Eugenij quarti pontificatu in ea terra Euangelium predicauit, quique gentis illius ritus & mores ad id tempus minus notos nostris hominibus demonstrauit, dicebat Lithuanorum quosdam, ad quos primùm peruenisset, domesticatim serpentes habuisse: quibus per se quisque, ut dÿs penatibus sacrificabant: ceterùm tenuisse se, ut præter vnum, qui cremari non potuit, à suis cultoribus interficerentur. Alij ignem colunt, captantque ex eo auguria. Solem nonnulli mallei ferrei specie immani magnitudine, proprium ducem habent, quem Magnum vocant: per sepe tamen regi Polonorum subditi. Caput regionis Vilna est. Episcopalis ciuitas tanta magnitudinis est, quantæ Cracouia cum suburbij omnibus. Domus contiguae in ea non sunt, sed veluti in rure horti intermediant, & pomaria. Duo fortissima castra

Serpentes
domestica
tim vene-
rati.

Sol sub mal-
lei specie ve-
neratus.

stra habet, unum in monte situm, inferius in plano alterum. Distat haec ciuitas à Cracouia CXX. milliaribus. Tartari quidam circa Vibnam in assignatis pagis habitant, qui agros nostro more colentes laborant, & merces vehunt: Tartarica lingua loquuntur, Mahometum & sectam Sarracenorum profitentur.

De Liuonia, Prussia, & militibus Matianis.

CAPVT VIII.

Liuonia vera fidei cultrix, Ruthenia ad Septentrionem praetenta & ipsa Sarmaticis finibus: Tartari Scythicum hominum genus crebrius incurfant. Liuonianos ad Christi cultum milites nostri traxere, quum antea nullum nisi malorum demonum nouere. Saepius vario euentu de regni possessione in ea terra bellatum. Sarmaticum mare ab occasu, sinusque incomperae magnitudinis, cuius ostium ab Occidente est, non procul à Cymbrica Chersoneso, quam Daciam hodie vocant. Circa finem ad Septentrionem semisera gentes sunt, cum quibus nullum est linguae commercium, nutu & signis permutant merces. Prussia, vnde Pruteni, terra hodie Germaniae & Sarmatiae particeps à meridie illi occurrit. Eam terram, si Ptolemeus verus autor est, Vistula perluit à Torno oppido Gedanum vsque: quo in loco Balteo mari infunditur: ad Sarmaticum oceanum extensa citrà Vistulam, ultra Germaniae est. Ad orientem solem & meridiem Massonita

Milites Matiani.

Cymbrica Chersonesus hodie Dacia.

Prussia.

Vistula.

souita sunt, & Poloni accolunt: ad occiden-
 tem Saxones. Prussia solum ferax est, maximeq;
 frugiferum, irriguum, frequens cultus: Regni
 amœna, & pecoris abundans, piscatus, ven-
 tióque multa. Vlmerigi eam terram tenuere
 quum Gothi ex Scandinauia insula egressi
 sunt in continentem, vt Iornandes scripsit. Pto-
 lemaus Amaxobios, Alaunos, Venedes, &
 Githones penes Vistulam habitasse autor est.
 Malorum & hæc cultrix fuit demonum vsque
 ad secundi Federici tempora. Deiparini mili-
 tes, qui & Mariam dicuntur, post Ptolemai-
 dem in Syria amissam in Germaniam reuersi,
 viri videlicet nobiles & rei militaris periti,
 ne per otium marcerent, eundem accedentes,
 Prussiam Germania conterminam Christi cul-
 tum spernere dixerunt: sepe illius gentis ho-
 mines in Saxones, ceterosq; vicinos excurrere,
 ingentem vim pecorum abigere, esse in animo
 sibi compescere barbaram gentem, annuat tan-
 tum Imperator, prouinciamq; fratribus perpe-
 tuo iure possidendam tradat, si eam armis ac-
 quirant. Iam enim Massonia duces, qui eius
 se terra dominos affirmabant, ius suum fra-
 tribus concesserant. Grata oblatio Federico
 fuit, qui collaudato proposito, quas voluere
 fratres sub aurea bulla literas concessit. Illi
 sumptis armis breui tempore quicquid Prute-
 nici iuris citra & ultra Vistulam fuit subegere:
 subactam, ac bello quasitam, sua ditionis fecere.

Victa

Victa gens Christi fidem complexa est, & cum fide Teutonicam linguam. Fuit ad Vistulam amnem quercus, vbi victrix gens à principio castellum erexit. Mox, vt sunt res hominum, que tenui principio in maius augentur, oppidum frequenti cultu adoleuit, *Marieburgum* dixerunt. Caput gentis est, atque sedes eius, qui vniuersi ordinis magisterio fungitur. Sacre huius militiæ origo Teutonica est, nec quisquam nisi Teutonicus his sacris initiatur: atque idem claris ortus natalibus, & cui proponitur, vt aduersus sacratissimæ crucis hostes paratus sit omni tempore dimicare. Albo pallio amiciuntur, nigra cruce insuta. Omnes alunt barbam, præter eos, qui sacris operantur, & sacerdotes sunt. Dominicam orationem milites ipsi pro canonicis horis vsurpant: neque literas discunt. Diuitiis abundant: nec minor, quàm regibus, potentia. Sæpe cum Polonis de regni finibus acceptis atq; illatis cladibus contendere, nec totis viribus belli fortunã experiri recusauerunt.

Est Prussiæ atque Lithuanie contermina regiuncula, que *Samogithia* dicitur, syluis & fluminibus circumsepta, quinquaginta miliarium longitudine: cuius gentes procera & pulchra statura, agrestes tamen, moribusque inculti. Matrimonia plura celebrant: & absque sanguinis respectu, patre mortuo filius nouercam, fratre frater glorem in uxorem accipiunt. Aes nullum habent, humiliter ædificant, ex

lino

Marieburgum.

Ordo militum Teutonicorum.

Vestit^o militum Teutonicorum.

Potentia ordinis Teutonicorum.

De Samogithia & gentis moribus.

Diuinationi vacat Sarmogithæ. Ignis sacrosanctus.

Superstitio gētis admiranda.

Festiuitas.

lino culmōque tuguria in carinarum aut gearum formam, in quorum culminibus fœstram vnā faciunt tam patentem, vt tot edificio lucem supernè prabeat. Focus perpetuo igne in singulis vnus, circa quem familia vniuersa sedens, non solum vt cibos coquat, verumetiam vt vehemens frigus, quo pro maiori anni parte terra hæc congelata constricta iacet, propellat. Vaporaria, seu stubas habent nullas. Gens ad diuinationem & auguria inclinata. Præcipuum ei numen ignis, quem sacrosanctum perpetuumque esse persuasum habere, quod in edito colle ad fluium Newyasa assidua lignorum suggestione per sacerdotem aleretur. Vladislauus Poloniæ rex, qui eam ad Christi fidem compulit, illum vnâ cum turri, in qua conseruabatur, extinxit, disiecit, & syluas, quas non minori religione, quam ignem, sanctas, proq; decorum habitaculis Sarmata (iuxta pœticum illud, Habitarunt dî quoque syluas) colebant: & nedum syluas, verum quoque quicquid eas subisset, sanctum, minimèque violandum censebant, vt aues erant & fera. Malorum demonum præstigio violantes eas statim in manibus & pedibus contraherantur. Erant in his syluis singulis familiis vnus focus & sacra domus constituta, in quibus defunctorum suorum corpora cum equis, sellis & meliori eorum vestimento comburere mos fuit. Conuenire eos noctu credebant, ideoq; sedilia

sedilia ibi ex subere contexta disposita, in
 quibus optimus medo, escæque ex pasta in casei
 forma omni tempore largè ministrabatur,
 ut ipsis vescerentur. Prima Octobris die in his
 syluis maximum festum peragebant, ex omni
 regione vniuersus populus congregatus, quæque
 familia in sua casula cibo & potu, ut melius
 potuit, patrio instituto indulgebat, tum ad
 focos dijs in primis quem Perkumo, id est, to-
 nitrum dicebant, libabant. Cum Lithuanis
 & Polonis linguam vnã habent: nam & Sermo.
 Polonico sermone sacerdotes eis in ecclesijs
 predicant. Romana ecclesiæ morem observant,
 licet Rutheni alijs ad meridiem, & Moscouita
 ad septentrionem habitantes Græcorum ritum
 teneant, obedientiamque non Romano, verum
 Constantinopolitano pontifici promittant. Ad
 septentrionem his Moscouia protenditur terra Moscouia.
 quadringentorum milliariorum patens: ar-
 gento diues, tam valido vbique presidio conclu-
 sa, ut nedum aduena, verum indigena, etiam
 absque literis ducis exire atque intrare non pos-
 sint. Plana omnino regio est, non montosa, ne-
 morosa tamen, & ut plurimum paludosa, plu-
 rimis maximis fluminibus Occa, Velha, Dⁿⁱ Flumina Mo-
 uina, Borystheneq; & Dineper irrigua: pisci- scouiz.
 bus ob id varjs, & feris abundat, quemadmo-
 dum Lithuania, à qua non multum discre-
 pat, nisi quòd frigidior est, quia septentriona-
 lior. Vnde pecora parua habet, & commu-
 niter

Moscua ciuitas maxima.

niter mutila. Moscua metropolis regionis dupla maior quam Praga Boemia, lignea, ut aliae ciuitates, aedificia habet, multas plateas, sed dispersas, latissimi campi interiacent. Moscua annis ipsam interfecat. Arx in medio urbis in

Moscua amplissima.

plano sita, septendecim turribus, & tribus propugnaculis adeo pulchris & validis, ut similia vix reperiantur. Sedecim in ea arce ecclesiae, quarum tres sanctae Mariae, sancti Michaelis, & sancti Nicolai muratae, caetera omnes lignae. Tres quoque in ea amplissima curia, in quibus nobiles aulici morantur. Palatium, in quo dux est, Italico more constructum pulcherrimum, sed non amplum. Multos nobilissimos ducatus habet, ex quibus ingruente bello plusquam ducenta millia hominum duo-

Arx amplissima.

bus aut tribus diebus contrahuntur. Aqua genti potus, & medo, liquorque fermentatus, quem quasset vocant. Arant ligneo aratro: frondibus arborum aut spinis arpicant: segetes propter

Potus Moscovitarum.

longum frigus raro maturescunt: ideoque in stubis desiccant, tritulantque. Aromatibus & sublimatis calfactorijs contra frigus varijs vtuntur. De auena & melle aquam ardentem siue sublimatum faciunt, & lacte etiam, adeo forte ut saepius ab eo inebriantur. Vino &

Frigoris curatio.

oleo carent. Ne inebriantur inebriantem potum omnem terrae princeps capitis poena prohibuit: bis aut ter tamen in anno conceditur. Monetam habent argenteam maiorem &

Ebrietatis poena saultatur.

minorem:

minorem, non rotundam, sed quadrangularem oblongam. *Dziwingis* hanc dicunt. Sclauonica lingua loquuntur. Sectam & religionem cum Græcis unam obseruant. Episcopi eorum patriarchæ Constantinopolitano subsunt, & ab eo confirmationem postulant. Christum adorant, præter *Kosanenses*, qui cum Sarracenis Mahometum venerantur: & Scythas quosdam alios, ad septentrionem, qui linguis proprijs loquuntur, & idola colunt. In primis unum, quod *Zlota baba* dicunt, id est, auream vetulâ, tanta veneratione, ut nemo id pertrans-eat, quin saltem pilo ex veste tracto, si aliud nihil habeat, coram eo prostratus pro oblatione projiciat. His populis quamuis sermo sit unus, Sclauonicus videlicet, est tamen adeò impar, & externis linguis hîc & alibi confusus, ut mutuò se non planè intelligât. Idololatriæ tempore pontificem maximum unum habebant, quem *Crive* nominabant: in ciuitate *Romoue* (à Roma dicta) habitabat. Communis gentibus illis mos est, ut non solum seruos ut pecora, sed etiam filios, & semetipsos vendant, & abducere quam longissime patiantur, ob victus tantummodo sufficientiam, quamuis grossissimi-
Lingua.
Religio.
Scythæ ido-
lolatæ.
Zlota baba
idolum.
Sclauonica
lingua alijs
linguis vi-
tiata & cõ-
fusa.

De Polonia, Polonorumq; recentibus mo-
ribus.

CAP. IX.

Polonia Europæ regio, vasta & plana, unde & hoc nomen accepit. Significat enim
Sarmatia
Europæa.

p Sclauo

Termini Po
loniz.
Polonia du
plex, maior
& minor.

Cracouia
Polonorū
regia.

Gens Polo
nicaprudēs
& comis.

Potus cer
uifia.

Salis f li
na.

Sclauonica lingua, qua & ipse utitur, Pole
planum: Sarmatia alio nomine vocata. Hec
Slesia ad occidentem contermina est, Prutenis
& Massouitis à septentrione, ab orientē Ruthe
nis, à meridie Hungaris, Carpato monte, quem
Crapak accole vocant, interiacente. hac in par
tes duas diuiditur, quarum que Saxonibus
Prutenisq; vicina est, maior Polonia dicitur:
altera Hungariae ac Russiae obiecta minor vo
catur. Regnum vniuersum in quatuor velut re
giones diuisum, quas in orbem Rex quotan
nis inuisit. Singule ternis mensibus alunt Re
gem, regiūque comitatum: ceterum si casis
consilio ue is in vna regni parte diutius esse per
seuerauerit, nihil debetur ipsi amplius. In Cra
couia celebri & amplissima vrbe regia est, to
tiusq; regni gaza, cetera ciuitates parum niti
de sunt: ex maceria domus ferè omnes compo
sita, pleræque luto collinitæ, plaga regionis ne
morosa. Gens in vniuersum prudens, multaque
comitate in hospites. Bibacissimum genus ho
minum, vt totus Septentrio, sed rarus vini vsus:
ignotusq; genti omnis vinearum cultus. Facti
tia ex tritico, alijsq; generibus seminum po
tio in vsu est: solum frax, triticiq; abundans.
Est & pascuis idoneum, armenta latè pascun
tur. Venatio multiplex: equus syluester cervi
no cornu, bos frus, Vrum Romani vocant.
Plumbum duntaxat ex omnibus metallis fo
diunt Poloni, & salem saxorum duritie:
null

nullumq; toto regno vberius vectigal. Mellis co-
 pia tam ingens, vt non satis illis atque Ruthe-
 nis loci supersit, quibus illa recondant: arbo-
 res nanque omnes & syluæ aluearibus mellifi-
 cantium nigricant. Literarum figuratio ex Gen-
 tili & Græcanico mixta: promiscuus & fidei
 ritus inter Romanum & Græcum: virorum
 & mulierum vestitus Græcanico similis.

Mellis ve-
 ctigal.

Literæ.
 Fidei ritus.

Vestitus.

De Hungaria, Hungatorumq; viuendi in-
 stitutis.

C A P. X.

Hungaria nunc sanè ea regio est, quæ olim
 Pannonia fuit, licet hæc hodie illius fi-
 nes in totum non impleat, nec tam latè quon-
 dam patuit, quàm hodie Hungaria. Enimuerò
 à Laytha flumine inferiorem tantùm Panno-
 niam vsque ad Sauum amnem complexa, vltra
 Danubium Poloniam attingit, terramq; com-
 plectitur, quam Gepidæ & Daci tenuerunt:
 hæc tæque Imperium gentis multò latius quàm
 terre nomen. Erat hæc terra, vt prisca rerum
 scriptores habent, nouem circulis, quos hæc
 Germanica lingua dicimus, circumdata, quo-
 rum singuli ita stipitibus quernis, siue fagineis,
 vel abiegnis extructi erant, vt de margine ad
 marginem viginti pedum spatium tenderetur
 in latum, totidem erigeretur in altum: ciui-
 as autem vniuersa aut durissimis lapidibus aut
 enacissima creta repleretur: porrò superfi-
 cies vallorum eorundem integerrimis cæspiti-
 bus tegetur. Inter quorum confinia arbuscule

Hungariæ
 fines.

Gepidæ &
 Daci.

plantatae erant, quae abscisa proiectaeq; ut plurimum herbas & frondes proferebant. De primo autem circulo ad secundum viginti millia Teutonica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita usq; ad nonum, quamvis alius alio semper contractior erat. Intra hos aggeres, vici, villeq; ita constituta, ut ab una ad aliam vox hominis audiretur. Aedificia validissimis muris praemunita: portae non satis latae propter hanc causam, ut per eas latrocinandi gratia quaquaaversum exire ingredi que facile possent. Tubarum clangore unus circulus alteri cuiusque rei certa signa dabat. Pannonibus ab initio eam terram tenuerunt, Paenones olim dicti, inde Huni habuere, gens Scythica. Mox Gothi ex insulis Germanici oceani profecti, post Gothos, Longobardi ex Scandinavia etiam oceani insula: novissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quae non longè à Tanais ortu extat, & Iubra hodie dicitur: misera adhuc regio, utpotè sub frigidissimo caelo iacens, duci Moscoviae tributaria. Non tamen aurum argentum'ue, quibus omnino carent, sed pretiosas animalium pelles Sabellorum scismorumq; pendunt homines. Non arant, non seminant, neque panes habent: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant: sub tugurijs ex virgultis contextis inter densas sylvas humiliter habitant. Unde fit, ut homines sylvestribus feris commorantes, vesti-

Pannonibus.
Paenones.

Huni.

Gothi.

Longobardi.
Hungari.

Hungaria
Scythica.

mentis

mentis se non laneis, neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo, vrsuue detractis. Solem, lunam, astraq; alia aliq adorant, & quicquid eis primum occurrit. Propriam linguam habent. Corallia piscantur, & balanas, ex quarum cute rhedas bursasq; faciunt: axungiam pro impinguatione seruataam exteris nationibus vendunt. Mediocris tumoris montes ad eam partem, qua oceano incumbit, habet, quos pisces quidam Mors vocati dentibus se promouendo scandentes, dum superiora nacti ulterius nituntur, precipites decidunt, & moriuntur, eos illi colligunt eduntq; dentes, quos latos & albos valde habent, reseruant, & mercatoribus pro mercibus alijs permutant: Manubria cultellorum ex illis optima parantur. Habet Hungaria nostra ad occidentem Austriam & Boemiam, ad meridiem Illyrici partem, que Adriatico est pelago obuersa: ad orientem solem Seruiam, quam Triballi & Mysj tenuerunt, nunc a quibusdam Sagaria vocatam: ad Arctum & Boream Poloni, Moschi que finitimi. Vrbs regia est Buda, a Bada Athile fratre appellata. Ager regionis, quatenus colitur, tritico fertilis est, auro atque argento diues. Mirum est, quod indigene narrant, esse in Pannonia rinum, in quo si sepius ferrum mergatur, Cuprum fieri. Viri vestes supernè excavant, circa interscapilium, linea subtus tunica, circa

Fine: Hungariz.

Buda vrbs regia.

collum & humeros quodamtenus apparens, quam partem serico, & auro ferè omnes exornant, indifferens in caliga, cothurno superinducto. Capillos inungunt, concinnantq; : lineo galericulo contegunt, raroq; nec nisi in otio, resoluunt : qui mos & à plerisque Germanis observatur. Muliebris vestitus strictior, & ad collum subductus, vt omnia tegantur, tantùm linea tunica ora emineant pretiosissimè ornata : vestibus togam superinducunt, serico caput aut lineo componunt velamine, ac præter oculos & nasum cætera ferè abscondunt : gemmis & margaritis vulgò vtuntur. Cothurno calceantur viri, sæminaq; ad media crura inducto. Annum lugent defunctos, & quosdam biennio. Barbam rasitant, præterquam superiore labro. Orthodoxæ fidei cultus ex lege iudicant. Est & alia iudicij ratio, si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, liti ferro decernitur, reus & actor dimicant. Rex, aut qui regis vicem gerit, spectat, indicatque secundum eum, qui superior fuerit. Satis vicisse credunt, cuius aduersarius aut pugnam cunctantius inhibet, aut lineis area, quibus pugna locus circumscribitur, exciderit. Quis ex equo dimicant, lancea prius, dein gladio vtuntur. Pedites præter verenda, cætera nudi pugnant. Suis genti sermo, etsi Boëmico non multum absimilis. Habent & priuatas literas, sed Romanis libentius vtuntur. Ferox hominum genus, & in bella valid

Mulierum
Hungarorū
habitus.

Certami-
ne singula-
ri contro-
uerfiz diri-
muntur.

Hungarorū
pugnādira-
tio.

Sermo, Lite-
ra, Fero-
citas Hunga-
rorum.

validum, equeſtri prælio magis quàm pedèſtri idoneum. Regis imperio parent, aut regijs du-
cibus. Cataphraçto equite in bello vtuntur, &
leui armatura, ſed parciùs omnino: turmatim
conſigunt, non tamen toto agmine. Nulla
gens Chriſtiani nominis Turcarum arma ma-
gis exercuit. Nulla ab his rurfus magis exer-
cita eſt: adeò paribus animis varioq; euentu eſt
ſemper vtrinque bellatum. Alia Hungaria,
quæ huius mater eſt, linguaq; & moribus penè
adhuc illi ſimilis, ritu Barbarico viuut, ido-
lis ſeruit.

De Boëmia, & moribus Boëmorum.

CAP. XI.

Boëmia Regio, Germaniæ limitibus inclu-
ſa, Aquilonis flatibus obiacet: Hungaria
illi orientalis eſt, australianis Bauaria, Noricus
ager occidentis, Polonia borealis. Latitudo eius
longitudini ferè par: trium fortè dierum iter.
Sylua Hercynia tanquam natiuo muro vndiq;
cingitur. Albi fluuio media irrigatur, atque
quodam alio Multauiæ nomine, ad cuius ri-
pam Praga ſita eſt ampliffima vrbs, & totius
regni caput. Solum hordei & tritici ferax, pa-
bulo, pecore, atq; piſcibus abundat, olei ſterilis
eſt, quemadmodum Germania ipſa: vino non
omnino caret, ceruiſiam optimam facit, quæ
Viennam vſq; Aultriæ vehitur. Boëmi Ger-
manis licet vndiq; circumſepti ſint, Germanica
p 4 tamen

Boëmiæ li-
mites.Hercynia
ſylua.
Albis.
Multauiæ.
Praga vrbs
regia.Ceruiffa
Boëmica cõ-
mendatur.

Sermo.

tamen lingua non loquuntur, Dalmatarum adventu Teutonica illinc pulsa. Etenim in eorum annalibus reperitur, fratres duos ex Croacia populis egressos, alterum in Boëmia, alterum in Polonia consedisse, mutasseq; & gentibus prioribus linguam, & terris nomina, Vo-

Lingua Ger-
manica in
Boëmia.

laterrano autore. Mos vetus & Germanica lingua à plerisque in hanc vsque diem observantur. In templis enim plebes sermone Teutonico docentur, in cæmiterijs Boëmico. Solis mendicantibus olim libertas fuit, qua vellent lingua populos instruere. Nulle genti leges sunt, nulla sanctiora instituta, quod libet licet:

Vualdëses.

ut qui Vualdensium sectam amplexi tutentur, tum auorum nostrorum memoria Hussitarum veneno infecti, Orthodoxæ fidei cultum parum hodie integrè custodiunt. Romanum pontificem in ordinem redigunt, negantq; ceteris Antistitibus angustiorē esse ac venerabiliorem,

Sacerdotes
æquāt Boë-
mi.

inter sacerdotes nullum discrimen ducentes. Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiore. Animas corporibus excedentes aut in æternas euestigio pœnas demergi, aut perpetua consequi gaudia: purgatorium ignem non inueniri, quo aliquando expiuntur. Stultum arbitrantur defunctis parentare, auaritiæ sacerdotalis inuentum esse: Dei optimi maximi disordumq; simulacra è medio tollunt. Aquarum, palmarumque, ac cæterarum

Boëmi non
parentant.
Benedictio-
nes rerum
irrident.

rerum

rerum benedictiones irrident. Mendicantium religiones malos demones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola eleemosyna contentos: non opes, non pecuniam possidere. Liberam cuique verbi Dei prædicationem patere. Nullum capitale peccatum, quantumuis maioris mali vitandi gratia, tolerandum. Qui mortalis culpe reus sit, eum indicant neque debere seculari, neque ecclesiastica dignitate potiri, nec etiam parendum esse ei. Confirmationem, & extremam unctionem inter ecclesie sacramenta minimè teneri. Auricularem confessionem nugacem, & superuacuum esse: sufficere in cubili aut alio secreto loco sua quæque Deo peccata confiteri. Baptisma fluuiialis vnde, nulla interiecta sacri olei mixtura, recipiendum. Cæmeteriorum inanem usum, quæstus tantummodo causa repertum: quacunque teganter tellure humana corpora, nihil distare. Templum Dei latè patentis ipsum mundum esse: coarctare maiestatem eius, qui ecclesias, monasteria, oratoriaq; construunt. Sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallis, corporalia, calices, patinas, vasa huiusmodi nil habere momenti: sacerdotem quocunque loco, quocunque tempore sacrum Christi corpus conficere posse, petentibus ministrare: sufficere si verba sacramentalia tantum dicat. Suffragia sanctorum in celis cum Christo regnantium impetrari, in Canonicis horis cantandis dicendisq; frustra

p s tempus

Peccatum
mortale to
lerandum
non esse.

Sacramētū
eucharisticū.

Celebrita-
tes sanctorū

Infantes Bo-
ēmī cōmu-
nicant.

Nefandus
Boēmōrū
ritus.

Bacchana-
lia olim in
Italia cele-
brata.

tempus teri. Nullo die ab opere cessandum esse existimant, quāam quae Dominica nunc appellatur. Celebratio sanctorum reiiciendas. Ieiunijs quoq; ab ecclesia institutis nihil inesse meriti. Fama est etiam, Boëmorum sacerdotes infantibus ipsis & cunctis alijs indifferenter sub utraque specie corpus Christi ministrare, hostia quāam qua nos utimur aliquantum grandiori. Georgius Pogzebratius huius instituti autor fuisse dicitur. Picardus quidam ex Gallia, gentem alio delirio infecit: is non parvam virorum mulierūmq; plebem contractam nudam incedere iussit, Adamitas vocavit. autor omnis licentiae, Venus publica & mixta, reliqua horrenda auditu crimina hoc duce caeperant, & in quibusdam locis adhuc durare, sed occultè, à multis dicitur. Nam subterraneos Boëmorum quidam (qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur) sacra operaturi subeunt, inter quae cum à sacerdote pro more illud Genesis pronuntiatur, Crescite, & multiplicamini, ac replete terram: lumina, quae ibi habentur, continuo omnia extinguuntur, & tunc neque etatis vlla, neque sanguinis attentata reuerentia, promiscuè viri & in quam per tenebras quisq; incidit mulieres cognoscunt. Peraçto scelere quum in locum suum se quisque receperit, luminaria rursus incenduntur, & sacrum peragitur. Est execrandus hic damnatae gentis ritus non multum diuersus à Bacchanalibus illis, quae in Hetruria

truria primò, mox Romæ etiam noctu, multa vini & epularum crassa mulieres maribus mixtæ in abdito celebrare, nullo neque sexus, neque ætatis respectu habito ad promiscua puerorum ac matronarum stupra, atque aliorum flagitiorum, quæ ex ipsis tanquam ex officina quadam prodibant: quorum sacrorum capita Qu. Martio Philippo & Posthumio Albino Consulibus Romæ capitali sunt supplicio affecta, ut scribit Sabellicus Enneade quinta libro septimo. Hanc Boëmorum impietatem, nefandam hæresim quatuor reges Venceslaus, Sigismundus, Albertus & Vladislavus extirpare non potuerunt, quamvis sæpius totis viribus attentarunt.

Hæresis
Boëmorum
iniusta.

De Germania, & institutis eorum plurimis.

CAP. XII.

Germania Regio Europe amplissima, tota septentrionalis, à Gallis olim Rheno fluvio diuisa fuit, à Rhetis & Pannonibus Dacubio, à Sarmatis Dacisque mutuo metu & montibus separata, cætera oceano ambiente: hodie extra hos fines Rhetiam, Vindeliciam, Noricam, & superiorem Pannoniam, Alpes, partemq; Illyriæ, & vsque ad Tridentina claustra Germania obtinet: Belgarum quoq; ferè tota natio Gallici quondam iuris, omnisq; Rhenus in Germania nomen linguamq; concessit, ut iam se Gallos dici nesciant: si audiant, indignentur. Helvetij quoque in Germania

Germaniæ
veteres li-
mites.

Quid Ger-
maniæ ac-
cessit.

nomen

Prussiam
Germania
vendicauit.

Germania
duplex.

Alemania.

Prouincia
Germania
multa.
Superior
Germania
vulgariter
Hoch teut
schland: in-
ferior ni-
der teut-
schland.

nomen & linguam tempore labente transiere. Itaque magnam Galliae Transalpina partem ipsa Germania sibi vendicauit. Prutenos ferocissimam gentem & idolis deditam intra trecentimum annum ex infidelium manibus milites Teutonici vi & armis rapuerunt, vbi & lingua Teutonica introducta est, & Christi cultus genti imperatus. Unde habita ad primenos illius terminos consideratione, videbitur certe illa sibi ferè plus soli extra usurpasse, quàm intus prius continebat. In duas velut partes ab initio tota Germania diuisa fuit, vt que Alpibus propinquior est, superior sit Germania appellata: altera ad septentrionem atque oceanum versa, inferior. Durat hæc partitio sub Alemaniae appellatione (que à Lemano, vt quidam autumant, lacu est) in hunc usque diem. Prouincias tam hæc, quàm illa, multas habent: superior à Mogano flumine, quod Franconiam perlabitur, ascendendo, Bauariam habet, Austriam, Styriam, Athesiam, Rhetiam, Heluetiam, Sueniam, Alsatiam, prouinciam Rhenensem, Moguntiacum adusque. Inferior, Franconiam, cuius magna pars meridiem versus etiam in superiorem protenditur, habet, Hassiam, Lotharingiam, Brabantiam, Gelriam, Selandiam, Hollandiam, Phrisiam, Flandriam, Vuēstualiam, Saxoniam, Daciam, Peninsulam, Pomeraniam, Liouoniam, Prussiam, Slesiam, Morauiam;

Boëm

Boëmiam, Mysnam, Marchiam, Thuringiam. Fuit Germania terra ab initio, vt Cornelius Tacitus scribit, etsi aliquando specie differebat, in vniuersum aut syluis horrida, aut paludibus infœcunda, humilior quàm Gallias, ventosior quàm Noricum ac Pannoniam aspicit. Frugiferarum arborum & omnis cultura impatiens tellus, pecorum tamen fœcunda, sed plerunque improcerorum. Auro, atque argento immunis, & propterea vilis, despectaq; ab omnibus. Hodie regio aded amœna est, aded pulcherrimis nitidissimiq; vrribus, castris & pagis passim exornata, exculta, vt non Italia, non Gallia, non Hispania ipsa cedat. Cælum satis clemens habet, Campi fertilitatem optandam. Sunt colles aprici, nemora opaca, frumentorum abundantia, vitiferi montes, clarissimi amnes, Rhenus, Danubius, Moganus, Albis, Neccharus, Sala, Odera, & multi alij fluuij, & riuus limpidissimi totam terram rigantes. Sunt fontes dulcis aque, sunt thermæ calide, sunt minere salis plurimæ: metallorum item fertilitate nullis terris cedit. Vniuersa & Italia, Gallia, Hispania argentum ex Germanie negotiatoribus ferè omne habent, metallaq; non parum multa, nec auro est priuata. Quod si hodie priscorum quisquam ab inferis resurgeret, ac oculis intima regionis contempleretur, nunquid non multum is miraretur? Aut quid diceret tandem, si

videt

Terra Germaniz olim horrida & infœcûda.

Germaniz laudes.

Flumina Germaniz.

Diuitiz Germaniz. Metalla.

Germania
quantum
excolta.

Temperata
Germania.

Germania
vnde appel-
lata.

Autor gen-
tis.
Germani
indigenæ.

videret quanta nunc esset locorum salubritas, celi humana temperies, vbertas soli, vini, frumentiq; quanta copia, arborum consuetudines, quæ splendor urbium, templorum sacra, & erga Deum religio, urbanitas civium, vestitus hominum, rei militaris peritiam, apparatus bellicus, ceteraque ornamenta Germanorum, nobilitasq; quàm sincera: profecto, ut reor, non diceret terram informem, asperam celo, tristem cultu. Videret sanè quàm verum sit illud, quod dicitur, Sæpius bonam materiam cessare sine artifice. Nam etsi alijs regionibus mitior hyems sit, fructusq; nobiliores, minus tamen ætus temperatus est, vnde & frugum corruptio: adde animalia venenosa, & alia ad humani generis perniciem intentissima. Difficilis satis erit iudicatu, quæ cuiq; provincia comparanda sit, quæ anteferenda. Dicta autem est Germania recentiori appellatione, quòd eius populi ferè omnes inter se perinde ac fratres, pares existerent, tum corporum dispositione, tum moribus, atque viuendi ritibus. Prius Teutonia à Tuiscone Noë filio, & Alemannia à Manno eius filio, qui gentis autores conditoresque memorantur, vocitata fuit. Quamuis plerique gentem indigenam, id est, inde genitam, nec aliunde prouectam arbitrentur: & eius opinionis hic est, qui ita versificatus est:

Gens inuicta manet toto notissima mundo,
Terra vbi se deuexa globo demittit in arcton,
Solis

Solis, & algoris patiens, duriq; laboris,
 Ingrata ignavam vitæ tolerare quietem:
 Indigena haud alia ducens primordia gente,
 Sed calo producta suo Demogorgonis aluus
 Protulerat: patulas vbi cuncta creata sub auras,
 Germanos vocitant Itali, Graij sed Adelfhos,
 Quod fratrum soleant inter se viuere more:
 Nomē nobilibus quod adhuc venerabile nostris
 Pectoribus, similes ingentes corporis artus
 Prodigia cui natura dedit, per lactea colla
 Candida proceris tollentes corpora membris.
 Flaua coma est, flauentq; oculi, flauoq; colore:
 Temperie iustam retinent sua membra staturā,
 Vox habitū mētis cum gestu & pectora prodit,
 Vox quæ nil muliebri sonat, sed tota virilis
 Martia crassiloquo testatur corda palato.
 Commune his studiū venari, equitare, vagari,
 Atq; suum varias victum quesisse per artes:
 Vel Bacchum viduis crescentem iungere palis,
 Aruaq; quadrūjuzo proscindere pinguis aratro,
 Nec patrio tepuisse solo iuuenilibus annis,
 Sed mox doctiloque præcepta adijisse Minervæ,
 Vel vaza veliferas duxisse per equora naues,
 Atq; suis terris varias adducere merces,
 Nec censere nefas animum intendisse rapinis,
 Dum fera belligeri meditantur praelia Martis,
 Atq; illum regum celsas quesisse per aulas,
 Quattuor ad fines quas Teutonius ora coercet:
 Sive per Hercyniæ nemorosa cacumina syluæ
 Dentatos prosternere apros, syluisq; vagantes
 Aerip

*Aeripedes ceruos, vrsosq; agitare feroces.
 Vnguibus accipitres trucibusq; iubere rapinas
 Tollere, & emulsas dispergere in aethera plumas.
 Hinc animus dubijs audens se credere rebus,
 Nec segnis timidusq; mori, roseumq; cruorem
 Pro patria & charis certans effundere amicis:
 Atq; audus cadis, si qua iniuria laesit,
 Quiq; fidem sancto & constanti pectore seruet
 Religionis amans, superumq; & cultor honesti,
 Et veri iustiq; tenax mens consona labris,
 Ficta colorata fugiens mendacia linguae.*

Hercules in
 Germania
 fuit.

*Praelium inituri Germani sacrum hymnum
 Herculi canebant, quem volebant aliquando
 in eam terram venisse, graui & terribili soni-
 tu non dissono, caterum ad terrorem quaesito
 pugnam capessabant. Truces oculi pluribus
 ac caerulei, rutilae coma, procera corpora, ad
 primos impetus subita & praecipua natura. Ce-
 terum laborum operumque impatiens. Sitim
 & aestum, vt Galli, non ferunt: frigorum
 patientissimi. Auri & argenti his olim vsus
 nullus. Argentea vasa eorum legatis data,
 aut principibus muneri missa, non minori con-
 temtu, quam fictilia, tractabant. Comercio-
 rum vsu aurum & argentum ab his primo
 receptum. Credita & a quibusdam tellus ipsa
 talium metallorum expers, quin & ferri
 inops: qui accidit, vt olim rari vterentur gla-
 dijs in praelio, sed longiori hasta, quam ipsi
 frameam vocant: & in ea breui ferro, habili
 telo*

Auri & ar-
 genti Germa-
 nis vsus o-
 lim nullus.

velo, siue cominus, siue eminus dimicarent. Eques scuto & hasta instruebatur. Pedites missilia spargebant, plura singuli. Nudi in pugnam, aut breui sagulo utebantur, nulla cultus occultatione, scuta tantum coloribus, hisque lectissimis distinguebant, paucis lorica usus, vix vni alteri ve cassis, aut galea. Equi nec forma, nec velocitate conspicui: nec in gyrum, vt Italici, sed recto tantum conatu aguntur. Scutum in pugna amisisse, precipuum flagitium, vt sacris & publico concilio excluderentur eiusmodi clade adfecti. Multi tali infamiae superstites vitam laqueo finierunt. Reges nobilitate legebantur, nec his libera, infinitaque potestas fuit. Exercitus is ductabat, qui precipua virtute praestaret, qui que exemplo magis, quam Imperio polleret: vincere, verberare, animaduertere in quenquam, nullius ius esse praeterquam sacerdotum, vt non Imperio, sed diuinitus flagitia vindicari crederentur. Signa quedam Deorum lucis detracta in praesulum gestari precipuum in pugna incitamentum. Omnes suas necessitudines in proximo statuebant, vt in suorum conspectu, aut gloriose vincerent, aut cum laude caderent: liberi, coniuges, parentes sanctissimi pugnae testes adhibebantur. Ad matres & vxores accepta vulnera deferebant: nec ille & numerare & exigere plagas formidabant. Eadem cibos hortationesque pugnantibus suggeriebant. Proditum

Nudi pugnaerunt Germani.

Scuti in pugna amisio flagitium ingens.

Deorum simulacra in praesulum gestantur. Matres & liberi bello.

ditum memoriae est, inclinatum aciem aliquando illarum hortatu restitutam. Creduntur ad haec arbitrari aliquid sancti prouidique in foeminis esse, earumque consilia propterea non aspernari, responsare negligere. Mercurio certis diebus humanas hostias immolabant: Herculi & Marti ex ceteris animalibus. Sortes & auguria in usu. De minoribus rebus principis ciuitatis consultabant, de maioribus vniuersa ciuitas. In inchoandis rebus noua luna aut plena obseruabatur. Noctium, non dierum, numerus supputabatur in ea gente. In concitium armati ventitabant. Sententiam approbaturi frameas concutiebant, id honoratissimum assentiendi genus: contra, aspernati fremitu significabant. Transfuge & proditores ex arboribus pendentes, ignaui & imbelles atque infami corpore caeno obruti, aut a palude aliqua superiecta crate necabantur: tanquam scelera in aperto ponenda essent, vitia contegenda. nihil publicè, aut priuatim magistratus agere, nisi armis instructi. In comiteu & affectatione incredibilis amulatio: qui maiori iuuenum globo stipatus in publicum processisset, praecipua celebritate apud suos & finitimos esse. Turpe & in omni vita infame suo duci superstitem in praelio esse, nisi victor is e: scie decepsisset. Princeps pro victoria, comites pro principibus dimicabant. Bella vltro appetere, utpote quibus omnis a re bellica esset quies ingratia.

Magistratus
semper ar-
mati.

ta. Inertia & ignavia dabatur sudore aliquid
 querere, quod posset cruore parari. Bellorum
 cura destituti somno & cibo vel fortissimi
 quique indulgebant, domo, & agrorum cura
 sœminis & senibus delegata, ut mirum vi-
 deri possit, duo tam diuersa eidem genti ad-
 fuisse, & inertia amorem, & odium quietis.
 Vicatim plurimum discretisque domicilijs ha-
 bitabant. Tegumen fuit sagum, fibula, aut, si ^{Vestitus.}
 ea defuisset, spina confertum: locupletissimi
 veste distinguebantur, non fluxa, sed stricta,
 ac penè singula membra exprimente: idem sœ-
 minis habitus, qui & viris. Atque Germani ^{Matrimonia.}
 ipsi omnium ferè, qui ad Septentrionem & Or-
 tum habitant, soli vnica vxore contenti ab ini-
 tio fuere: quanquam & in his nonnulli plura
 celebrarent connubia. Non vxor viro, sed vir
 vxori dotem comparabat. Nec ad delicias
 quarebatur cultus, sed iugati boves daban-
 tur, frenatus equus, & scutum cum framea
 & gladio. Mira in sœminis pudicitia, nulla
 spectandi fuit illecebra, nulla conuiuiorum
 ratio, rara in tam numerosa gente adulteria: <sup>Adulteri
pœna.</sup>
 cuius conuicta mulier resectis capillis, nudatam
 coram propinquis maritus domo exactam, toto
 vico verberibus agebat. Profligata pudicitia
 nulla venia: non etas, non forma, non opes
 connubium corruptis conciliare poterat. Ne-
 mo tamen vitia ridere, id enim seculum cor-
 rumpere & corrumpi arbitrabantur. Sic vnum

mulieres maritum accipere, vt vnum corpus
 & vnam vitam, nec vlla cogitatio vltra, nec
 longior cupiditas, tanquam matrimonium ama-
 rent, non maritum. Plus apud illos boni mo-
 res valuerunt, quàm alibi bonæ leges. Serus
 in iuuenibus vsus Veneris, atque eo minus ex-
 hausta pubertas: nec connubia virginum pro-
 perabantur, vt validior esset procreatio. Ho-
 micidium certo pecorum numero luebatur,
 atque vniuersa domus satisfactionem capie-
 bat. Conuictibus & hospitali mense supra
 modum studebant. Nefas habebatur, quen-
 quam domo, aut epulis arcuisse. Gaudebant
 muneribus, nec data imputare, aut obligari
 acceptis. Diem, noctemque potando continua-
 re. Temulentia nulli probro data est. Crebra
 post crapulam rixa, raro conuicijs, cade sæpius
 transigebantur: de pace & bello in conuiuijs
 consultare, quasi nullo alio tempore simpliciùs
 paterent hominum curæ, aut ad res magnas
 magis incalescerent. Gens minimè astuta,
 simpliciter omnia arcana detegere: postridie
 acta retractabant, vt de summa rerum deli-
 berarent, dum fingere nescirent: decretum
 verò ferrent, dum errare non possent. Potus
 ex hordeo in similitudinem vini corruptus:
 proximi fluviorum accolæ aduectitia vina in
 vsu habebant. Cibus simplex, agrèstia poma,
 recens farina, & lac concretum, potus im-
 moderatior. Vno spectaculorum genere vsi, vt
 nudi

Homicidii
 multatio.

nudi iuuenes inter gladios & frameas sese ce-
 leriter expedirent. Exercitatio artem para-
 bat, ars decorem. Alex adeò studiosi, vt ce-
 teris amissis nouissimo iactu de libertate con-
 tenderent: victus voluntariam seruitutem adi-
 bat: & quanquam iuuenis & robustus, li-
 gari se & vendi patiebatur. Annum in hye-
 mem, ver, & æstatem diuisum habebant, au-
 tumnum vini & ceterarum frugum inopia
 nescientes. In funere lamenta & lacrymas cito
 abstergebant, in dolore & tristitia permane-
 bant diuitius: fœminis tantum lugere permis-
 sum, viris meminisse solum. Et hi olim fuerunt
 Germanorum mores, talis viuendi ritus. Sed
 quæ mutatio longo temporum interuallo, vt in
 ceteris gentibus, sit facta, ex præsentis rerum
 statu deprehendi potest. Omnis hodie Germa-
 norum conditio siue status quadruplex est. Pri-
 mus clericorum tam secularium quam religio-
 sorum, virique magnis & largis reuitibus, cen-
 sibusq; prouisi, ab alijs plurimum honoris per-
 ciunt, non solum, quod Deo optimo maxi-
 mo sacrificent, sanctorum laudes cantent, ac
 animarum curam habeant, sed etiam quod
 scripturas intelligant, & ipsas interpretentur,
 vitamq; calibem agant. Nam qui in his minus
 probantur, facile ab inerti vulgo aspernari so-
 lent. Vestitu religiosi quique suo, & satis de-
 centi videntur. Seculares tunicas portant fluxas,
 pullo vt plurimum colore, caput mitra lanæa

Funeribus
 Germano-
 rum luctus.

Reclia Ger-
 manorū in-
 stituta.

Clericorum
Germanorū
Ardia.

Secūdus sta-
tus nobiliū
est.

tegent non multum fastigiata, sed capite aurete-
nus satis adherenti. Ex collo, quum in publicum
procedunt, fasciam dependunt, quidam sericam,
quidam laneam, honestatis tantummodo cau-
sa. Superducunt & calceis crepidas, siue san-
dalia, quæ domum reuerſi deponunt. Otio ma-
ior pars vacat, literis pauci intendunt, pomeri-
dianas horas ludendo potandoq; deducentes.
Iniurias suas minores sacerdotes ad Episco-
pum deferunt, & aliquando ad Romanam cu-
riam: unde graui damno eos, qui nocuere ali-
quando afficiunt, & sibi securitatem parant.
Secundus status nobilium est, hic gradus mul-
tos habet: sunt enim principes, sunt Comites,
atque Barones, atque inferioris gradus mili-
tes. Principes non solum dignitate, & generis
claritudine, sed & potentia ceteris anteed-
dunt, terras habent & dominia latissima: Co-
mites & Barones, ceteriq; nobiles per regio-
nem dispersi florum ad instar interlucent. Sed
illud in nobilium ordine mirum videri potest,
quod principes ipsi, atque comites Casari,
quoties Imperij necessitas exigit, obsequia
tanquam subiecti præstent: milites exemptos se
dicant, & nisi ad stipendium nemini seruiant,
nec subditos suos seruire sinant: & tamen Ro-
manorum Imperatorem dominum suum ac
principem esse dicant, & recognoscant. Pro-
phanari, & non parum minui generis sui splen-
dorem existimant, si mercaturam, artem, ne ali-
quam

quam mechanicam exerceant, Si plebeiam, aut sibi inferiorem uxorem ducant, Si aliena vrbe ciuium more habitent. Ipsi vrbanoꝝ confortia, commercia omnia perosi, arces & robustiora, splendidioraq; edificia in montibus, syluis & rure collocata cum familia sua libere habitant. Quidam, principum aut regum curias frequentant, & bella sequuntur: alij de redditibus suis & patrimonio viuentes dominant: communiter tamen venantur, quod solis ipsis licere longo vsu & concessa libertate contendunt: priuatis, leporum præsertim, caprearum, hinnulorum, ceruorumque venatio in aliquibus locis oculorum effusione, in quibusdam truncatione capitis interdicta: noxias tamen feras captare cuique licet. Lautè insuper nobiles ipsi epulantur, vestiuntur splendide: auro & argento, diuersicoloreq; serico tam viri quàm mulieres domi & foris exornantur: multo familiarium cætu incedunt, & incessu adeò maturo & premeditato, vt à plebis mox vt videantur internosci possint. Equis, si longius eundum sit, & non pedibus, vadunt: decorosum enim hoc valdè ducunt, & merum egestatis indicium. Sed prædari, vbi necessaria desint, non verentur. Iniurias illatas raro iure, sæpius congregato ex socijs equitatu, ferro, flammis, & rapinis vliscuntur: coguntq; per hoc eos, qui intulerunt, ad satisfactionem. Gens superba, inquieta, auara, ecclesie præ-

Nobiliã
studia.

Venatio pri
uatis interd
dicta.

Incessus no
bilibium.

latis & eorum bonis insidias semper, subditos
 rusticos irremissa virtute exercet. Incredibile
 dictu quantum miseros & infelices homines
 vexet, quantum exugat. Esset Germania no-
 stra ter, quaterq; felix, si Centauri isti Diony-
 sy & Phalarides, aut eucerentur, aut saltem
 ipsorum tyrannide refranata, & potestate di-
 minuta, priuatim, quemadmodum in Heluetia,
 nobiles viuere cogentur. Sequens status op-
 pidanorum est, quorum quidam Casari tan-
 tum subiecti sunt, quidam principibus aut
 ecclesie prelati. Qui Casari parent, liberta-
 tes multas habent, mores etiam & instituta,
 quibus in communi ferè vtuntur. Singulis
 annis ex ciuibus magistratus suffragio crea-
 tur, apud quem summa potestas cum Imperio
 sit. In caput animaduertere cuiusque habet, hoc
 ordine: si de criminibus agitur, assident in
 concilio hi, quos sibi ciuitas delegit, rei ipsi
 ligati adducuntur, accusatoribus, & reorum
 defensoribus dicendi copia datur, quibus au-
 ditus, eunt in sententiam, non vt leges cen-
 sent, quas non nouerunt, sed prout ratio eis
 dicitur, atque iudiciorum consuetudo habet.
 quod & in ciuilibus causis obseruatur: exce-
 pto quòd Casar in his appellari potest, in illis
 verò non. In omni ferè Imperiali ciuitate du-
 plices ciues sunt, ingenui & plebei. Mercan-
 ty & officinis plebei intendunt, ingenui
 (qui & patrij dicuntur) patrimonijs tantum
 reductib

Germania
 absq; nobi-
 libus felix.

Terti^o Ger-
 manorū sta-
 tus oppida-
 norum est.

Iudiciorū
 forma.

Ciuū Ger-
 manorū cō-
 ditio du-
 plex.

reditibus' que suis contenti equestrem ordinem imitantur. Si plebeiorum quispiam ditior factus, se illis commercio aut consuetudine commiscere contenderit, repellitur: unde longo iam tempore uterque status in suo valore perdurat. Reipublica administratio tamen fere communis est, & utrisque permessa: nec eis plebs seruire aut subiecta esse videtur, sua cuique substantia tuta est, & libertas, saluis legibus ut viuere velint: in communi, iustitia per totam regionem ab illiteratis administratur. In singulis oppidis, & nonnullis pagis etiam, viri duodecim, vite integritate ac honestate precipui eliguntur in iudices, nullo habito respectu sciant ne literas vel non. Illi iudicandi munus necessario subeunt: licet remunerationem seu mercedem inde nullam expectent, prater honorem, pro communi tantummodo bono, suis negotijs posthabitis, iudicijs statuto tempore intendunt, iurantq; singuli se vnicuique iudicatuos secundum quod eis visum fuerit iustius atque melius. Nec à sententijs eorum maiores nostri appellabant, indignum fore putantes, tantorum virorum gratis iudicantium decretis contraire. Hodie verò passim ab eis appellari cœpit: quod ferendum esset, si iudices, ad quos appellatum fuerit, in iudicando consuetudinem priorum iudicum seruarent: sed hoc à paucis attenditur, imò plerunque priorum iudicum sententiæ, alioquin nullam ini-

Illiterati iudicant viri duodecim.

Ciuiū con-
cordia &
cōsuetudo.

Viſus.

Habit^o Ger-
manorū di-
uerſus.

quitatem continentes, ob id solum quia contra
leges scriptas prolata inueniantur, retractan-
tur, in quo sine eorum demeritis & iudice
prima instantiæ imperitiæ sugillantur, & vi-
ctrix pars grauatur. Hoc quam iustum sit, vi-
derint ipsi. Ciues insuper honestissimè inter se
& amicissimè viuunt: in locis publicis & pri-
uatis frequenter conuenientes mercantur, con-
uiuuntur, colludunt, colloquuntur, raro alter-
utrum decipiunt, raro contendunt. Quocun-
que tempore, quocunque etiam loco, tam viri
quam mulieres obuiantes inuicem honorant
& salutant. Viſus, vestitu^{que} priuatis diebus
fermè omnes Germani admodum frugali &
simplici vtuntur, festiuis parum splendidiori.
Operantes in die quater comedunt, otiosi bis.
Habitus, quo viri induuntur, communiter la-
neus est: quo mulieres, lineus: sed adeò vtro-
runq; diuersus & colore & forma, vt raro vnus
sicut alius vestitus appareat. Aduentitijs &
nouis vestimentorum formis iam plurimum
gaudent, Italicis, Gallicisq; praesertim, à qui-
bus ante paucos annos obtusa calceamenta viri,
cum fluxis & discissis manicis tunicas, &
texta pilea, quæ pyretia vocant, receperunt. Ge-
stabantur mea adhuc memoria rostrati calcei,
vestes curta atq; stricta, caudata capitia. Sed
istà antiqua virorum frugalitas hodie ad mu-
lieres venit, mulieribus commissa est. Hæ depo-
sita multiplicibus peplis, quibus grandia olim
capita

capita faciebant, unico tantum hodie velantur, modestius incedunt. Aurum, argentum, & uniones, exquisita item vestimentorum simbria ex varijs & pretiosis animalium pelliculis aut sericis ferè omnino abiecerunt. Quid dicam de vestium Syrmatis, quæ nisi apud nobilitatem vix magis conspiciuntur? Satis honestus hodie fœminarum vestitus est, satis decorus, nihil haberet quod meritò reprehendere quis posset, sè à quibusdam supernè nimidm̄ non excauaretur. In funeribus & parentationibus nigris amiciuntur: defunctos dies triginta lugent, ac ipsis interim ter iusta persoluunt, primo videlicet die, septimo, atq; tricesimo. Ad Dei cultum deditissimi sunt: nullus artificum est, qui mane, ante quàm laborare incipiat, ædes sacras non intret, & diuino officio intersit. Serui atq; ancille ad hoc à dominis quasi compelluntur, turpe putant, eique non modicum exprobrandum, qui ex pigritia, aliàve inani causa sacra negligunt. Eleemosynas multas tribuunt. Nulla ferè ciuitas est, in qua non fratrum mendicantium conuentus sunt; peregrinorum inopum publica hospitia: Aluntur etiam iuuenes ephebi, qui studiorum causa paterna domo digressi voluntariè hincinde exulant, tam multi interdum in vna ciuitate, vt mirari possis vnde nutriantur, illi à ciuibus ex pietate hospitantur, victum domesticatim cantâtes mendicant, eum tamen largè accipiunt: propter hoc quòd

adibus

Luâº fune-
bris. *ibid.*
Germaniad
cultum Dei
propensi.

Misericor-
desunt Ger-
mani.
Pueri studio-
rum causa
exulantes.

adibus sacris & sacerdotibus deputati diuina
officia cantent, ad clericatumq; instituantur.
Domus publica iuxta singulas parochias vna
est, in qua artium & disciplinarum studio
tam hi, quàm ciuium filij, quotidie conueniunt.
Qui ipsis præsunt, docent'que, viri non minus
virtute, quàm doctrina spectati sunt: delin-
quentes, & literarum neglectores ferulis per-
cutiunt, aut verbis duriusculis castigant. Pri-
uata ades penè omnes contigua sunt, atque pro-
ciuium facultate vicorumq; dispositione con-
structa. Diuites lapidibus cementoq; superbè
aedificant: pauperes luto & ligno tantum hu-
militer: tegulis tamen latericis aut scissili la-
pide aedificia sua vtriq; tegunt, ob decorem ne
aut aduersus incendium, affirmare non possum.

Vrbanoꝝ
aedificioꝝ
forma.

Domorum
tectâ in Sa-
xonia.

In Saxonia, & alijs plerisque locis dolatis as-
serculis operiunt: qua re oppida parum venu-
sta visuntur, & igni magis obnoxia sunt.
Platea vt plurimum silicibus stratae sunt. Por-
ta seu exitus vrbium celsis turribus insigniti,
in quibus diurni custodes aduentantes equi-
tes tuba significare solent, vt hi, qui portas in-
ferius obseruant, pramoneantur, & eas in
maiori tutela habeant. Vrbes communiter na-
tura & arte munita aut iuxta vorticoſa flu-
mina, vel in montes sita sunt: quae in plano re-
sident, muris, fossatis, vallis insuperabilibus
circumſecta turribus & propugnaculis innu-
meris, veluti ex terra, prominent. Est etiam
multar

multarum ciuitatum circumiacens ager fossis
 adeo profundis & amplis conclusus, vt ab ex-
 terna populatione & is tutus sit. Eorum postre-
 mum, qui in rure pagatum, villatimque habi-
 tant, qui que illud colunt, & propter hoc rusti-
 ci vel rurales appellantur, si credere velint, sa-
 tis misera & dura conditio est: seorsum ab alijs
 quisque cum familia & pecore suo humiliter
 viuunt. Casa luto, ligno que è terra paululum edu-
 ctæ, & stramine contactæ domus. Panis ciba-
 rius, puls auenacea, aut decoctum legumen, ci-
 uis. Aqua, serumve potus: toga linea, pe-
 ones duo, & pileus fucatus, vestitus. Gens
 omni tempore inquieta, laboriosa, immunda.
 in vicinas ciuitates ad vendendum portat quic-
 quid tam ex agro, quam ex pecore fructus per-
 cipit: sibi que ibi ediuerso comparat, quorum-
 unque eget. Artifices enim secum habitantes
 nullos aut paucos habet. In sacra ade, que in
 singulis vicis communiter vna est, festo die
 ante meridiem omnes conueniunt, & à sacer-
 dote suo Dei verbum & sacra audiunt: post
 meridiem verò sub tilia aut alio publico loco, de
 iis rebus tractant. Iuniores postea, modulan-
 te tibicine, choream ducunt, senes petunt cau-
 oniam, & vina bibunt. Absque armis in aper-
 tum virorum nullus vadit, gladijs ad omnem
 temporis fortunam præincti. Viros singuli pa-
 inter se eligunt duos aut quatuor, quos ru-
 sticorum magistròs appellant, contentionum illi
 contract

Quartus Ger-
 manorum sta-
 tus agrico-
 larum est,

Agricola-
 rum misera
 conditio.

Quid die-
 bus festis ru-
 stici agunt.

Rusticorum
 magistròs.

Sculteti pa-
gorum pre-
fecti.

contractuumq; sequestres sunt, & Republic
dispensatores: administrare tamen non habent
sed domini, aut qui ab his eis proficiuntur bar-
baro nomine Sculteti. Dominis crebro pe-
annum seruiunt, rus colunt, & semine con-
spargunt, fructus metunt, & horreis impor-
tant, ligna secant, domos adificant, fossas effo-
diunt. Nihil est, quod seruilis & misera gen-
ipsis debere non dicatur. Nihil etiam, quod ius-
sa facere absq; periculo recusare audeat: delin-
quens grauius multatur. Sed nihil est geni-
durius, quam quod pradiorum, qua possidet
maior pars non sua sit, sed illorum, à quibus
certa frugum parte quotannis redimere debet.
Et tales hodie in rniuersum Germanorum mo-
res sunt, hi viuendi ritus.

De Saxonia, Saxonumq; & prisca & re-
centibus moribus. CAP. XIII

Saxonie li-
mites.

Saxonia Germanie particularis regio, al-
Soccasu Visera fluuio, aut, vt alij volunt
Rheno terminata: ad Aquilonem Dacos ha-
bet, & mare Balteum: Francones ad Meri-
diem, quibus Boioarij & Boemi obtenduntur.
ad ortum Pruteni: intra quos terminos quan-
multae gentes diuersis nominibus hodie inclu-
dantur, ex supradicta Germanie descriptione
intelligi potest, quas omnes Saxonici iuris esse
volunt. Terra à Saxonibus populis nomen ac-
cepit, quos quidam reliquias Macedonici exer-
citus, qui secutus Magnum Alexandrum im-
matura

Saxones vn-
de in Ger-
maniã per-
uenere.

matura ipsius morte per totum orbem sit dispersus, esse dixerunt. Quidam eos à Britannia querendarum sedium causa nauigijs digressos Germania adnauigasse, & propulsatis Thuringis eorum terram occupasse. Erat enim Saxonica gens ab initio inquieta nimis, finitimorum sedibus infesta, domi tamen pacata, & ciuium utilitatibus placida benignitate consulens. Generis quoque ac nobilitatis suae providentissimam curam habens, nec facile ullis aliarum gentium, vel sibi inferiorum, connubijs infecta, proprium, syncerum, & tantum sui similem populum facere conata. Vnde habitus quoque, ac corporum magnitudo, comarum color tanquam in tanto numero hominum idem venè omnibus. Quatuor in genere differentias habuit, nobilium, liberorum, libertorum, atque seruatorum. Et id legibus cautum erat, ne vlla pars suae sortis oblita terminos in copulandis coniugijs transgrediatnr. Sed nobilis nobilem ducat uxorem, & liber liberam, libertus coniungatur liberta, & seruus ancilla. Quicumque verò contra faciat, cum vita suae id damno patitur. Legibus ad malefactorum vindictam optimis utebatur. Multa quoque utilia, & secundum naturae legem honesta, in morum probitate habere studuit, quae ei ad veram beatitudinem promerendam suffecissent, si aliquam creatoris sui Dei optimi maximi notitiam abuisset. Frondosis arboribus, fontibusque venerat

Differentia
tix Saxonū
quatuor.

Leges quaedam
Saxonum.

Idololatriæ
Saxones de-
diti.

venerationem exhibuit, & trunco ligneo non paruae magnitudinis sub diuo erecto, quem patria lingua Irminsaul, Latine vniuersalem columnam dixit, quasi omnia sustinentem.

Mercurius
à Saxonibus
obseruat⁹.

Coluit etiam Mercurium, cui certis diebus humanis hostijs litabat. Deos suos neque templis includere, neque humane speciei assimilare pro diuinitatis magnitudine & dignitate licitum arbitrata est. His lucos & nemora consecrauit, ab illorumque nominibus dixit: secreta non nisi cum maxima reuerentia

Auspicia &
fortes.

contemplabatur. Auspicia & sortes gens illa quam maximè obseruabat. Virgam frugiferae arbori decisam in surculos amputabat, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temerè, ac fortuito spargebat. Mox si publica consultatio fuit, sacerdos populi, si priuata, ipse paterfamilias precatus deos, calumque suspiciens, ter singulos tulit, sublatisque secundum impressam antea notam interpretatus est: & si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die consultatio erat. Si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auium voces, volatusque interrogare proprium gentis erat.

Equorum
praesagia &
monit⁹ ex-
periebantur
Saxones.

Equorum quoque praesagii ac monitus experiri, publicè alebantur ysdem in nemoribus ac lucis candidi, & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru sacerdos, vel Rex, princepsve ciuitatis comitabantur, atque hinnitus ac fremitus obseruabant: nec vlli auspicio maior

maior fides adhibebatur, non solum apud plebem, sed apud proceres etiam atque sacerdotes. Eos enim ministros deorum esse, & diuinorum consiliorum conscios credebant. Erat & alia auspiciorum observatio genti in usis, Alia auspiciorum captatio. qua grauium bellorum euentus explorabas: eius videlicet gentis, cum qua bellandum fuit, captiuum quenque interceptum compellendo cum electo popularium suorum decertare: victoria huius vel illius pro praeiudicio accipiebatur. Carolus Magnus distincto bello gentem omni impietate abiecta, Christianam fidem assumere coegit, quam & hodie cum ceteris Germanis religiosissime obseruat. Regio multis augustissimis & sumptuosissimis basilicis, templis, & canobijs clara: quod Alberstadio Templum in Alberstadio. Mirandus ritus. est beatae virgini sacrum, prophanis non patet, tantum initiati subeunt. Inducitur tamen vnus aliquis e populo cineritio die, hominum opinione nequissimus: hunc velato capite, palla veste sacris admouent. Quibus rite peractis, templo eicitur: eieclus toto ieiuniorum tempore nudis calcibus urbem pererrat, diuorum templa visitabundus. Sacerdotes illi victum suggerunt, mox in dominica caena iterum templo inductus, post olei consecrationem ab vniuerso clero expiatus dimittitur, elemosyna prius accepta, quam pie offert templo. Hunc Adam vulgo vocant, quia vt protoplastus ille omni vacet crimine, per eum; ciuitas creditur

exp

expiata. Est ager Saxonicus rerum omnium, præterquam vini, frax, argenti, atque æris fofiones multas habet. Ad Goslariam & ple-
risque alijs locis salem ex fontium quorundam
aquis albissimum coquunt, & vectigal ingens
percipiunt. Hordeum & triticum serunt, ex
quibus non solum candidissimum panem effi-
ciunt, sed etiam ob vini caritatem potum Cer-
uisiam, quæ adeo sitienter & immodestè ab
ipsis bibitur, ut ubi in symposijs, conuiujsq;
pocillatores nechalys nec cantharis sat infun-
dere possint, repletum mulctrale apponant,
& scutella iniecta hortentur quemq; pro libi-
to potare. Dictis incredibile est, quantum hu-
ius liquoris in se immodestissima gens capiat,
quantum mutuo ad bibendum cogant & hor-
tentur: non sus, non taurus tantum ingurgita-
ret. Non ad ebrietatem atque vomitum potasse
sufficit, sed rursus ad sobrietatem, dies nocti-
bus, noctes diebus continuantes. Qui cunctos
potando superat, is non solum laudem & glo-
riam deportat, verumetiam, pro quo conten-
derunt, ex bene olentibus herbis aut rosis ser-
tum, aut quid aliud in premium. Serpit ab illis,
ebrietas, perditus mos ferè in totam Germaniam,
ut eo modo etiam iam fortissima vina bibantur,
cum ineffabili malo. Hospiti, vel alteri, eum lo-
cum, in quo bibitur, subeanti, potum quot-
quot habent, assurgant, & porrecto poculo ad
combendam officiosissime hortantur. Inimicus
arbitr

Sal Luxoni-
cum.

Ceruisia Sa-
xonib⁹ pot⁹

Saxonū po-
tandi im-
modestia.

Hospites
recipiuntur
potu.

arbitratur, qui sepius inuitatus, non preterea
 causa, computare recusat: cæde nonnunquam,
 & multo sanguine hoc dedecus expiatur. Ci-
 batu Saxones duro & inconcinno vtuntur, lar-
 dum, aride hile, cepe crude, butyrum salsum
 & nondum adhuc liquatum peculiaris genti
 cibis. Saxonom
cibus. Dominicis diebus in plerisque locis co-
 quunt, quo per hebdomadam vescantur. Infan-
 tes non, vt apud nos, pulte, que farina & lacte
 concinnatur, nutriuntur, verum solidiori cibo
 qui bene masticatus à nutricibus, ad degluti-
 endum tenello ori immittitur: vnde Saxones tali
 cibo in tenera atate assueti, & tolerantiores
 redduntur, & validiores. Linguam peculiarem
 habent. Lingua Sa-
xonum. Vestitum & cætera cum alijs Germ-
 nici sanguinis indiscreta.

De Vuestualia, & iudicio Vuestualis à Ca-
 rolo commissõ.

C A P. XIII.

Vuestualia Saxonie limitibus inclusa, vuestualiz
fines. Rhenum ab Occidente habet: Visurgum,
 qui etiam Visera dicitur, ab Oriente: à Se-
 pentrione Phrisiam, & Holandiam: meri-
 diem Hassie montes excipiunt, quos Obnobios
 Ptolemaus appellare videtur: ex quibus Ama-
 sis fluius oritur, qui Padeburnam, & Mo-
 nasterium, non ignobiles ciuitates, mediam
 ferme prouinciam interfecat, & per Phrisiam
 defluens, fertur in mare. Sala quoque Drusi, Sala fluius
 qui Augusti prinzips fact, clude celebris.
 Hæc regio olim, vt Strabo scribit, à Bructeris

inhabitata est. Alij à Sycambri dicunt. Hos populos Carolus Francorum Rex, qui Magni cognomen tulit, bello victos, primùm ad Christianam fidem compulit. Ceterùm quum sapius rebellarent, repetitioq; idolorum cultu, Christi religionem spernerent, nec insurandum quouis modo aduerterent, vt metu pœne gentis temeritatem Carolus compesceret, **occuli iudices** à Carolo instituiti. quibus potestatem dedit, vt quàm primùm deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse, mox illum, vbi primùm comprehendi posset, pro arbitrio necarent, nulla citatione, aut expurgatione præuia: viros graues ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud ab re possent. Terruit ea res Vnestualos, ac demum in fide continuit, quum saepe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspensi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: querentibus tamen causam, constabat fidem fregisse, aut magnum aliquod scelus commisisse. Id iudicium ad nostram vsque etatem perdurat, vocaturque **Vetitum**. Qui ei presunt, **Scabini** appellantur, quibus tanta presumptio est, vt etiam per totam Germaniam iurisdictionem suam extendi velint. Secretos ritus habent, & arcana quadam instituta, quibus malefactores indicant: ea nondum quisquam repertus est, qui vel pretio, vel metu reuelauerit. Ipsorum quoq; Scabinorum maior

para

Occuli iudices à Carolo instituti.

Iudicium vetitum, siue occultum.

pars occulta est, qui per prouincias discurretes, criminosos notant, & inferentes iudicio accusant, probantq; vt eis mos est: damnati libro inscribuntur, & iunioribus Scabinis committitur executio. Rei, ignari sue damnationis, vbique reperuntur, supplicio afficiuntur. Degenerauit autem hodie iudicium: nam & viles interdum personæ admittuntur, & ciuilia negotia tractare audent, quibus erat solam de criminalibus permissa potestas. Regio est admodum frigida, vini & frumenti inops: panes vescuntur nigro, ceruisia potus est. Vinum, quod Rheno aduehitur, magno emitur pretio, eo tantum opulenti, & raro tamen vtuntur. Bellicosi indigenæ, atque ingeniosi: vnde inoleuit prouerbum: Vuestualiam vitiosos ac fallaces homines potius gignere quam stultos. Presuli Colonienfi parent.

Regionis
Vuestualie
conditio.

De Franconia, & Francorum multis ritibus.

CAP. XV.

FRANCONIA, siue Francia orientalis, Germanie pars, & ferè mediuallium, à Sy-cambriis, quibus Valentiniani Cesaris tempore ob Halanos deuictos Francorum nomen contigit, appellata. Sueniam & Baioariam à meridie habet, Rhenus illi occidentus est, ab ortu Boëmi accolunt, Hassi & Thuringi Saxoniae populi à septentrione. Regio latis, ac densissimis syluis, asperisque montibus clausa, difficulter adiri potest: intus plana est, innumeris turritis

Franconie
extremi-
tates.

oppidis, castris & pagis exculta. Sylua, qua
 Hercynia dicitur, editissimis iugis per circui-
 tum obfirmans eam veluti natiuo muro ambit.
 Moganus nauigabile flumen, Sala, & Thube-
 rius, Neccharus etiam perlabuntur. Valles, in
 quibus decurrunt, ample, & profunde sunt, ea-
 rumq; vtraq; latera vitibus confita: vinum pro-
 ducunt, quod ob sui praestantiam ad remotissi-
 mas gentes transportatur. Terra, praeterquam ea
 pars, quae Norica hodie vocatur, atq; vbi flumi-
 nibus vicinior est, arenosa nimium non est, vs
 Aeneas Syluius scriptum reliquit, nec nimium
 etiam silicosa. Fertius omnis est, Hordeum, triti-
 cum, & omne frumentum, legumenq; satum
 multo cum saenore reddit. Nulla Germaniae pro-
 uincia plures & maiores capas gignit, nulla gra-
 diora rapa, & caulis capita. Adde Glycerhy-
 lam radicem melleam, quae in Babemburgensi
 agro tanta copia effoditur, vt ingentes currus
 ea onerari videas. Est etiam vndecunq; terra
 cultissimis pomarijs & pratis amena, Homini-
 bus, omnigenisq; pecoribus abundans. Est pesca-
 tio, propter fluminum copiam, multa. Maior ta-
 men venatio: ferae in nemoribus à principibus
 fouentur: aperta stabula haec plurima habent, in
 quibus hyemis tempore, pabulum, & interdum
 sal accipiunt, seq; à caeli inclementia tutantur:
 eas captare, aut saltem persequi, priuatorum ne-
 mini concessum. Principes, quibus Franconia sub-
 iecta est, quinque sunt, Burggraues Nornber-
 gensis,

Hercynia
 Sylua Fran-
 conia clau-
 dit.

Vinu Fran-
 conicum.

Fertilitas
 Franconia.

Aquiricia
 Glycerhyla

Franconia
 principes.

gensis, Comes Palatinus Rheni, duo seculares:
 Babemburgensis, Herbipolensis, Maguntinēsis,
 tres ecclesiastici. Herbipolensis terræ ducatū ha-
 bet: quare dum sacris operatur, in altari denuda-
 tum gladium habet, atq; vexillū. Is die, quo Me-
 tropolim primū, cathedramq; episcopalem pos-
 sidere intendit, pro more civitatem ipsam ingēti
 ac exquisitissimo equitatu accedit: in quam ad-
 missus, intra portas de equo descendit, & palu-
 damento omni abiecto, griseā & rōlem tunicam
 induit, funeq; præcingit, atque in ea palmis &
 capite nudus humiliter in basilicam ad patres
 cōcanonicos ascendit, quibus fidelitate promissa
 in cathedrā sublimatur. Ducitur tamen prius ad
 Episcopi cuiusdam statuam, ibiq; seridē admo-
 netur, ut talē agere velit, qualis ille fuerit, qui ex
 humili & abiecto scholasticulo per discordiam
 contemptūque electus ecclesiæ statum optimè
 administravit. Huic cathedræ nullus ex Duci-
 bus, aut etiam Comitibus progenitus præficitur,
 sed qui ex inferiori nobilium ordine sunt. Non
 quod principem sustentare non possit, quum
 opulenta & potens satis existat, verū ut Epi-
 scopatus apud eos permaneat, ex quibus maior
 Canoniorum pars constet. Est etiam Herbi-
 polensis ecclesiæ prepositura insignis: quam quo-
 ties novus possessor intrat, debet ille in multis
 per regionem pagis, ob decimam, quam in his
 habet, referta vino ingentia dolia in publi-
 cum statuere, & scutellas aliquot imponere,

Episcopus
 Herbipolē-
 sis Franco-
 nix dux.

Episcopatu
 Herbipolen-
 sem quis
 administrat

Prepositu-
 ra Herbipo-
 lensis.

Francones
à ceteris
Germanis
nihil diffe-
runt.

Ceruisia cō-
temnitur à
Fráconibus

In Franco-
nia multi
aduēx.

Duobus vi-
tiis Franco-
nes obno-
xii.

Mos i quin-
tis feriis an-
te Christi
natalem.

ex quibus quicumque velit, bibere possit. Franconie gens à ceteris Germanis & habitu & corpore nihil differt: laboris patientissima est: in vinetis colendis, tam viri, quam mulieres exercentur: nemini otium datur. Vinum, quod inde percipit, ob domesticam egestatem vulgo vendit, ipsa aquam bibit. Ceruisiam contemnit, nec facile ad se deferri permittit. In Herbiopolis ieiuniorum tantummodo tempore, & extra civitatem in navalibus hec venditur, ut hi, qui tum se à vino abstinēt, eam aque loco habeant. Insolens gens est, superbaq; multum sibi arrogans, multum presumens, alias nationes contemnit: cauill'sq; aduē plerumq; prosequitur, ut qui cum ea morantur, nisi lingua prodat, patriam suam non dicant. Eos, qui hec patienter ferunt, facile secum commorari patitur, & veluti per hoc approbato coniugis admittit: vnde multi Sueui, multi Bauari, Hassiq; in Fráconia habitant. Ad Dei insuper cultum propensa est: duo tamen non mediocria vitia sunt, quibus plus satis hodie gens illa indulget, blasphemia videlicet, & latrocinium, illud decorum, hoc honestum reputans, & sibi ex longo vsu licitum. Multos mirandos ritus obseruat, quos ideo referre volo, ne que de externis scribuntur, inanes fabule aestimentur. In trium quintarum feriarum noctibus, que proximè Domini nostri natalem precedunt, vtriusque sexus pueri domesticatim eunt ianuas pulsitates, cantantesq;

tantesq; , futurum Saluatoris exortum annuntiant, & salubrem annum: vnde ab his, qui in adibus sunt, pyra, poma, nuces & nummi s etiam percipiunt. Quo Christi Iesu natalem gaudio in templis non clerus solum, sed omnis populus excipiat: ex hoc attendi potest, quod puerili statuncula in altare collocata, que nuper editum representet, iuuenes cum puellis per circuitum tripudiantes choreas agant, seniores cantent more haud multum ab eo quidem diuerso, quo Corybantes olim in Ida montis antro circa Iouem rariem exultasse fabulantur. Calendis Ianuarij, quo tempore & annus, & omnis computatio nostra inchoatur, cognatus cognatum, amicus amicum accedunt, & confertis manibus inuicem in nouum annum prosperitatem imprecantur, diemq; illum festiua congratulatione & computatione deducunt. Tunc etiam ex antea consuetudine vltro citroq; munera mittuntur, que à Saturnalibus, que eo tempore celebrantur à Romanis, Saturnalia, à Grecis Apophoreta dicta sunt. Hunc morem anno superiori ego ita versificanti, Christe patris verbum, &c.

Mos i Christi natali.

Corybantes circa Iouem.

Natalemq; tuum celebrantes octo diebus
 Concinimus laudem, perpetuumq; decus.
 Atq; tuo exemplo moniti munuscula notis
 Aut cappū pinguem mittimus, aut leporem,
 Aut his liba damus signis & imagine pressa.
 Mittimus aut calathis aurea mala decem,

r s Aurea

Aurea mala decem, buxo cristata virenti,

Et varijs caris rebus aromaticis.

In Epiphania Domini domestici catiam rex eligitur.

In Epiphania Domini singule familiae ex melle, farina, addito Zinzibere, & pipere, libum conficiunt, & regem sibi legunt, hoc modo: Libum materfamilias facit, cui absq; consideratione inter subigendum denarium vnum immittit, postea amoto igne supra calidum focum illud torret, tostum in tot partes frangit, quot homines familia habet: demum distribuit, cuique partem vnam tribuens. Assignantur etiam Christo, beateq; virgini, & tribus Magis suae partes, quae loco eleemosynae elargiuntur. In cuius autem portione denarius repertus fuerit, hic rex ab omnibus salutatus, in sedem locatur, & ter in altum cum iubilo elevatur: ipse in dextra cretam habet, qua toties signum Crucis supra in triclinij laquearijs deliniat: quae Cruces quod obstare plurimis malis credantur, in multa observatione habentur. Duodecim illis noctibus, quae Christi natalem Epiphaniamque intercurreunt, nulla frè per Franconiam domus est, quae saltem inhabitetur, quae thure aut aliqua alia redolenti materia aduersus demonum, incantaticumq; insidias non subsumigetur. Quo item modo tres precedentes quadragesimale ieiunium dies peragat, dicere, opus non erit, si cognoscatur, quae populari, quae spontanea insania cetera Germania, à qua & Franconia minimè descise

Quomodo rex eligitur

Medes subsumigatur.

deficit, tunc vivat. Comedit enim & bibit, seque ludo iocoque omnimodo adeo dedit, quasi sui nunquam veniant, quasi cras moritura, hodie prius omnium rerum satietatem capere velit. Noni aliquid spectaculi quisque excogitat, quo mentes & oculos omnium delectet, admirationeque detineat. Atque ne pudor obstet, qui se ludicro illi committunt, facies larvis obducunt, sexum & aetatem mentientes, viri mulierum vestimenta, mulieres virorum induunt. Quidam satyras, aut malos demones potius, representare volentes, minio se, aut atramento tingunt, habitusque nefando deturpant: alij nudi discurrentes Lupercos agunt, a quibus ego annum istum delirandi morem ad nos defluxisse existimo. Non enim multum diversus est à Lupercalibus sacris, quae Lyceo Panis in mense Februario olim à nobilissimis Romanorum iuuenibus celebrabantur: qui nudi, faciesque sanguine saedati, per urbem vagantes, obvios loris cadebant, quos nostri saccis cinere refertis percutiunt. In die ceterum mirum est, quod in plerisque locis agitur. Virgines quotquot per annum choream frequentaverunt, à iuuenibus congregantur, & aratro pro equis adnecte, cum tibicine, qui super illud modulans sedet, in fluvium aut lacum trahuntur. Id quare fiat, non planè video, nisi cogitem eas per hoc expiare velle, quò festis diebus contra ecclesiae praeceptum à lenitate sua non

Carnispræ-
vii dies.

Germani
annuatim
insaniunt.

Lupercalibus

Mos in ci-
nerum die,

Mos in me-
dio quadra-
gesimæ.

abstinuerint. In medio quadragesimæ, quo quidem tempore ad letitiam nos ecclesia adhortatur, Iuuentus in patria mea ex stramine imaginem contexit, quæ mortem ipsam (quemadmodum depingitur) imitetur: inde hæstia suspensam in vicinos pagos vociferans portat. Ab aliis quibus perhumanè suscipitur, & lacte, piscis, siccatisque pyris, (quibus tum vulgò vesca solemus) refecta, domum remittitur: à cæteris quia male rei (vt puta mortis) prænuntia sit, humanitatis nihil percipit: sed armis, & ignominia etiam adfecta, à finibus repellitur. Eodem tempore & talis mos obseruatur: Intexitur stramine vetus vna lignea rota, atq; à magno iuuenum cœtu in editiorem montem gestata, post varios lusos, quos in illius vertice illi toto die, nisi frigus impediatur, celebrant, circiter vesperam incenditur, & ita flammans in subiectam vallem ab alto rotatur: stupendum certè spectaculum præbet, vt pleriq; qui prius non viderint, Solem putant, aut lunam calo decidere. In Paschate vulgò placenta pinsuntur, quarum vna, interdum due, adolescentibus vna, puellis altera, à ditiori aliquo proponuntur: pro quibus in prato, vbi ante noctem ingens hominum concursus fit, qui que agiles pedestres currant. Ad parochiale templorum dedicationes, quæ christiano instituto quoriamni festiuo gaudio, & comestatione à totis pagis peraguntur, adolescentes ex alijs locis

In Pascha-
re ritus.

In ecclesia-
rum dedi-
cationibus
ritus.

eis non templa, sed choreas visitaturi, cum armis & tympano, veluti ad pugnam, quam & sepius aut inveniunt, aut suscitant, turmatim eunt, redeuntq; caputibus ob id multoties cruentantibus. Tribus illis diebus, quibus Aposto-
 lico instituto maiores Litanie passim per totum orbem peraguntur, in plurimis Franco-
 nie locis multe cruces (sic enim dicunt parochianos cœtus, quibus tum sancte crucis ve-
 xillum præferri solet) conveniunt. In sacrisq; adibus non simul & unam melodiam, sed singule singulam per choros separatim canunt: & puelle & adolescentes mundiori quiq; habitu amicti frondentibus sertis caput coronati omneis, & scipionibus salignis instructi. Stant sacrarum adium sacerdotes diligenter singularum cantus attendentes, & quamcunq; suavius cantare cognoscunt, illi ex veteri more aliquot vini conchos dari adiudicant. Pentecostes tempore ubique ferè hoc agitur: Conveniunt quicunq; equos habent, aut mutuare possunt, & cum Dominico corpore, quo sacerdotum unus, etiam equo insidens, collo in bursa suspensum defert, totius agri sui limites obequitant, cantantes, supplicantesq; ut segetes Deus ab omni celi iniuria & calamitate conservare velit. In die sancti Urbani vinitores in foro, aut alio publico loco, mensam locant, mapis, fonde, & plurimis redolentibus herbis insirunt, desuper statunculam beati pontificis
 stat

Ritus in
 maioribus
 supplicatio-
 nibus.

Pentecostes
 tempore ri-
 tus.

Ritus in die
 sancti Vr-
 bani.

statuentes : quam , si dies serena est , largo vino coronant , & omni honore prosequuntur : si verò pluuialis , id non solum non faciunt , sed luto proijciunt , & aqua immodica perfundunt . Persuasum enim habent , illius diei tempestate auspicioq; vinum tunc florescens & augmentari & diminui . In nocte sancti Ioannis Baptista in omnibus ferè per Germaniam vicis & oppidis publici ignes parantur , ad quem utriusque sexus iuvenes , & senes conuenientes , choreas cum cantu agunt : multas etiam superstitiones obseruant . Artemista & verbena coronati in manibus flores , qui à similitudine calcariis militaria calcaria dicuntur , gestantes , ignem , nisi per eos , non aspiciunt : oculos id per totum annum à languoribus conseruare credunt . Qui abire intendit , ille herbas , quibus , vt dixi , praecinctus fuit , igni inijcit , dicens , Abeat , & comburatur cum his omne infortunium meum . Ante arcem in monte , qui vrbi Herbipoli supereminet , ab episcopi aulicis , etiam ignis fit , cui orbiculi quidam lignei perforati imponuntur , qui cum inflammantur , flexilibus virgis praefixi , arte & vi in aërem supra Moganum amnem excutuntur : Draconem igneum volare putant , qui prius non viderunt . Fiunt eodem tempore figulino opere olle quadams , ita multis foraminibus discisse perforataq; , vt partes vix sibi cohareant : puellae illas emant , & purpurearum rosarum foijis

In vigilia
sancti Ioan-
nis ritus va-
rii.

Olle cum
luminibus
suspendun-
tur.

obductus imposito lumine ex domorum culmi-
 nibus pro lucerna suspendunt. Tunc tempo- Arbores fr
 détes pagis
 iuachutur.
 ris adolescentes pagis totae pinos infrunt: qua-
 rum inferioribus ramis abscectis, superiores spe-
 culis, vitris, feris, bracteolisq; splendidanti-
 bus exornant, arborem terre infixam per to-
 tam aetatem ita stare sinunt. Autumni tem-
 pore cum vine iam matura sunt, non antea
 vindemiare cuiquam concessum, quam domi- Vindemia
 di ritus.
 ni, quibus decima debetur, hoc permiserint:
 non enim ille hodie, cras alter legit, sed quot-
 quot in vno colle vina habent, vno, vel duobus
 diebus omnes omnia abscerpunt: indicitur ho-
 die in illo, cras in altero legendum: decima
 in vallibus sub vinetis excipiuntur. Qui tar-
 dius, quam iussum est, vindemiare volunt, non
 solum cum licentia facere debent, sed etiam
 suis expensis decimam in domini torcular in-
 erre. Herbipoli cuiq; vindemianti ob exhibi-
 tam credo in decimando infidelitatem iuuenis
 addicitur, qui diligenter notet, & iubeat etiam,
 ut quodq; decimum vas lectum absque frau-
 de domino suo tribuatur. Finita vindemia hi
 ueri omnes in campo conuenientes singuli se
 e stramine, quod ad hoc aduectum est, vna,
 ut duobus sacibus armant, quibus sub noctem
 accensis cantantes ciuitatem ingrediuntur. Hoc
 tempore autumnum se expurgare, atque exurere In festis san-
 &orū Marti
 ni & Nico-
 lai ritus.
 cunt. Martini & Nicolai sanctorum pra-
 eulm vtrorunq; dies miro gaudio, mira festi-
 uitate

In festo san-
cti Martini.

In die san-
cti Nicolai.

Pueri ieiunant.

uitate Franconia gens colit, diuersimodè ta-
men, in sacris adibus & altari hac, illa in men-
sa & popinis. Nemo per totam regionem tanta
paupertate premitur, nemo tanta tenacitate te-
netur, qui in festo sancti Martini non altili ali-
quo, vel saltem suillo vitulino uel uiscere affato
rescatur, qui uino non remissius indulgeat.
Quilibet enim tunc noua uina sua, à quibus se
adhuc usque abstinuit, degustat, & dat degu-
stare, omnia. Erogantur in Herbipoli & ple-
risque locis hac etiam die pauperibus ex pietate
uina. Spectacula publica eduntur, duo aut plu-
res fridentes apri circo includuntur: ut mutuo
se exercis dentibus visceratim dissecent: quo-
rum carnes ubi vulnerati conciderint, partim
plebi, partim potestatibus diuiduntur. In die
uero sancti Nicolai adolescentes, qui discipli-
narum gratia scholas frequentant, inter se tres
eligunt: unum, qui episcopum: duos, qui diaco-
nos agant: is ipsa die in sacram adem solenni-
ter à scholastico cœtu introductus, diuinis offi-
cijs infalatus presidet: quibus finitis, cum ele-
ctis domesticatim cantando nummos colligit,
eleemosinam esse negant, sed episcopi substi-
dium. Vigiliam diei pueri à parentibus ieiunare
eo modo inuitantur, quòd persuasum ha-
beant, ea munuscula, quæ noctu ipsis in calceos
sub mensam ad hoc locatos impenitur, se à lar-
gissimo presule Nicolao percipere: unde tanta
desiderio pleriq; ieiunant, ut quia eorum fini-

tati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

De Suevia, Sueuorumq; moribus & principis & recentibus.

CAP. XVI.

Suevia Germanie provincia etate nostra Suevix finibus describitur, ab oriente Baioarum, ab occasu Alsatensibus & Rheno ungitur, Alpium iuga à meridie habet, à septentrione Franconiam, à Suevis populis dicta, qui ex ea Scythia parte, que hodie Livonia et Prussia est, digressi, ibi confederunt, autore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videtur inquitens:

Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos.

Alemannia prius nominata fuit à lacu Lemanno, qui & Lausanensis vocatur. Suprema portio totius Germanie Suevia est, duobus clarissimis fluminibus, Rheno, & Danubio irrigatur: quorum alter modico fluxu in Occidentem oceano miscetur. Hic eduerso in Orientem per innumeras gentes volutatus pontum insluit. Terra partim plana, partim montosa. Ager fertilis, cuius nulla pars inculta iacet, præterquam aut lacus, aut montes, vel sylue occupant. Nemora in ea multa, & ob id genti venatio frequens, aucupium peculiare, frumentorum abundantia, pecorum magna res. Conualles plurimæ perenniibus riuis clarissima, vniuersi amnes procurrunt, qui se vniuersi in Rhenum

Suevix finibus.

Suevi vnde in Germaniam venerunt.

Suevia olim Alemannia.

Suevix conditio.

Laudes Suevix.

num

num & Danubium exonerant. Tota insuper
 prouincia salubritate gaudens, celebratissimis
 urbibus, vicis, & castellis referta. Arces ex-
 celsae, natura, & arte munitae, & quod ad Chri-
 stianam religionem pertinet, pulcherrimis atque
 ditissimis templis, collegijs, monasterijs vario-
 rum ordinum sexus virisque, basilicis, paro-
 chialibusque ecclesijs est exornata. Circa mon-
 tes ferrum, argentum, et metalla procreat. Gens
 populosa, frivola, audax, & bellicosa, procera cor-
 pore, flauo crine, venusta facie, & decora, in-
 genio singulari praedita, praestantissima Germa-
 norum a Plutarcho dicta. Cuius gloria eoque
 creuisse mematur, ut virtute & armis impe-
 rium orbis meruerit, illudque: vltra vnus seculi
 spatium magnificentissimè tenuit. Sed viduata
 postea suis principibus, nescio qua fortuna mi-
 quitate, dicam, aut ignavia, mox substitit:
 quasi non extet, quo famam suam extendere,
 aut, quod minus est, tueri possit. Caius Iulius Ce-
 sar in quarto commentariorum de hac ita scri-
 bit: Suenorum gens longè maxima ac bellicosis-
 sima, Germanorum omnium centum pagos ha-
 bere dicuntur, ex quibus quotannis singula mil-
 lia armatorum bellandi causa è finibus educun-
 tur: reliqui, qui domi remanserint, se, atque
 illos alunt. Hi rursus inuicem anno post in ar-
 mis sunt, illi domi remanent: sic nec agricul-
 tura, neque ratio, atque vsus belli intermittitur,
 sed priuati ac separati agri apud eos nihil est.

Neque

Præstantis-
 simi Germa-
 norum Sue-
 ni.

Centum Sue-
 uum pagi.
 Annus Sue-
 uorum mo-
 res.

Neque longius anno remanere vno in loco incolendi causa licet. Non frumento solum, sed vulgus lacte & pecore viuunt, multumque sunt in venatione, qua res & cibi genere, & quotidiana exercitatione, et libertate vite (quod à pueris nullo officio aut disciplina consuefacti nihil omnino contra voluntatem faciant) & vires alit, & immmani corpore homines efficit: atque in eam se consuetudinem adduxerunt, ut sub caelo frigidissimo habitantes neque vestem ullam præter pelles habeant, quarum propter exiguitatem, maior corporis pars nuda & aperta est. Lauantur in fluminibus. Mercatoribus est ad eos aditus magis eo, quod qua bello ceperunt vendant, quam ut aliquam rem ad se deferri desiderent: quin etiam iumentis, quibus Galli maxime delectantur, quæque impenso parant pretio, Germani non utuntur: sed quæ apud eos sunt & natura praua, & deformia, hæc quotidiana exercitatione summi ut sint laboris efficiunt. Equestribus præliis sæpe de equis defiliunt, ac pedites præliantur: & eos eodem vestigio remanere edoctos, ubi usus est, celeriter repetunt. Neque moribus suis quicquam inhonestius aut inertius putant, quam ephippys uti. Itaque ad quemuis ephippiatorum equitum numerum (quamuis paucissimi) adire audent. Vinum ad se importari omnino non sinunt, quod ea re ad laborem ferendum remollefcere homines, atque efficiant.

Vitus Sueuorum ex pecore.

Vestis Sueuorum pelles erant.

Ephippis non sunt vsi Germani. Vinum ad se importari non patiebatur Sueui.

nari arbitrentur. Publica esse laudis putant
quàm latissimè à suis finibus vacare agros, hac
re significari magnam civitatum numerum
suam vim sustinere non posse, propter quod
una parte à Suevis circiter mille sexcentorum
passuum agri vacare dicuntur. Cornelius Ta-
citus, ubi de Germania suu, & gentis mori-
bus scribit, de Suevis ita refert: Maiorem, in-

Germani quiens, Germani partem proprijs adhuc natio-
cōmuni no- nibus nominibusq; discreti sunt, quanquam in
mine. Suc- communi Suevi vocentur. Insigne (inquit)
ui appella- ti. gentis est, obliquare crinem, nodoq; substringe-
Crimē no- re : sic Suevi à ceteris Germanis, sic Sueuo-
do substri- rum ingenui à seruis separantur : apud eos vs-
gebāt Sue- que ad canitiem horrentem capillum retro se-
ni. quuntur, ac saepe in ipso vertice religant, prin-
cipis ornatiorem habent. Statuto tempore in
sylvam augurijs patrum & prisca formidine

Sacrifican-
di Sucuorū
ritus.

sacram omnes eiusdem sanguinis populi lega-
tionibus coeunt, cesoq; publicè homine cele-
brant, barbari certè ritus, horrendaque primor-
dia. Est & alia ludo reverentia. Nemo nisi
vinculo ligatus ingreditur, ut minor, & nu-
minis potestatem pra se ferens : si fortè prola-
psus, attolli, & insurgere haud licitum : per
humum euoluuntur, eo que omnis superstuitio res-
picit, tanquam inde initia gentis, ubi regna-
tor omnium Deus, cetera subiecta atq; paren-
tia. Pars quoque Sueuorum, ut idem Cornelius
habet, Isida sacrificat. Peculiaria cetera Ger-
manis

Superstitio
gētis admi-
randa.

Isidi sacrifi-
cabant Sue-
ti.

manis & ipsis sunt communia. Verum enim-
 uero non solum apud Sueuos, sed & apud
 omnes ferè gentes mutati sunt mores: & quod
 dolendum plurimum est, ferè in peius. Nam
 hodie potentiores Sueuorum ferè omnes mer-
 cature vacant, societatem, siue confœderatio-
 nem vnã multi ineunt, ac certam pecuniæ
 summam quisque ponit, qua non solum aro-
 mata, serica, atque alias pretiosas merces, que
 ad nos à transmarinis & remotissimis regio-
 nibus transuehuntur, emunt, sed vilia etiam, vt
 cochlearia sunt, acus, specilla, pupa, & huius-
 modi: præemunt etiam vina & frumenta. Quod
 ego tamen non laudo: quum id non minus opi-
 ficibus, & agricolis graue, damnosum que sit,
 (qui sua ante tempus gryphonibus istis ne po-
 tius dicam, vel mercatoribus, vendunt, que post-
 modum necessitate cogente duplo ere redimere
 ab ipsis debent) quàm toti prouinciæ, quæ,
 quibuscumq; indiget, non apud vicinas gentes,
 à quibus minori pretio habere possit, accipere
 debet, (sic enim à corruptis munere principibus
 impetratum) sed ab illis in Stutgardia, aut
 alias vbi emporia habent. Ipsi tamen per se
 non negotiantur, sed communibus seruitijs,
 qui contractam rursus pecuniam vnã cum lu-
 cro congregantes certo tempore rationem po-
 nunt, singulisq; dominorum iucris partem fide-
 liter prebent. Priuati Sueuorum nulla alia re,
 nullo artificio magis occupantur, quàm lini

Recentiores
 Sueuorum
 mores.

Mercatores
 Sueuorum
 Germanicæ
 Reip. dani-
 nolæ.

Omnis Sue-
 uia in line
 operatur.

operatione, cui aded incumbunt, aded dediti sunt, ut in quibusdam Sueviae locis nedum mulieres & puella, sed adolescentes, & viri, hyemis tempore colō admouentur. Panni generis faciunt, cuius tela linea est, intextum bombycinum, Pargath illud vocantes: faciunt & totum lineum, quod Golsch appellant. Competum habeo, apud Vlmenses solam quotannis utriusque generis pannos parari centum millia: ex quo quisque coniecturare potest quam incomprehensibilis, incredibilisque summa in tota regione elaboretur. Ad remotissimas nationes isti panni transuehuntur, & maximè hi in anno ad Emporium Franconasfordense: ubi quam ingens vectigal Sueuica nationi accedit. Præterea quoniam bonis mala commixta semper sunt, & nulla ex omni parte perfecta, sunt Sueni in Venerem supra modum proni: femineus sexus virili ad malum facile consentiens: immaturè uterque preuaticatur, serò resipiscit. Ego huic vitio maximè suffragari existimo, quod, quemadmodum in alijs Germaniæ provincijs, ecclesiastica censura publici illi fornicarij, adulteri, raptores minus insectentur. Proverbiū ortum, Vnam Sueuiam late Germaniæ satis meretricum transfundere: quemadmodum Franconiam copiam dare raptorum & mendicantiam, Boëmiam Hereticorum, Buioriam furum, Heluetiam carnificum & lenonum, Saxoniam potatorum, Frisiam atque

Sueti in Venerem
serè proni.

Proverbiū
quo Germani
norū mores
notatur

Vuest

Vaestualiam periurorum, Rhenum gulonum.

De Bauaria & Charinthia, & earum priscis
Legibus, moribusq;, quibus hodie viuunt.

CAPVT XVII.

BAuaria Germanie prouincia ab Aus-
tribus Hunorum reliquijs: qui, Noricis Noricum.
expulsis, in eo terra confedere, adiecta B litera
appellatur. Baioaria etiam à Boijs Cisalpinae
Galliae populis hoc loci aliquando moratis di-
citur: Noricum olim fuit. Hungaria ab Oriente Bauariae Li-
mitco.
habet, ab Occidente Sueuiam, à meridie
Italiam, & Septentrione Franconiã atq; Boë-
miam. Danubio insigni flumio ex Sueuia pro-
fluente irrigatur, Austriam, Stiriam, & Cha-
rinthiam in se comprehendit: quòd ydem ferè
homines, ysdem moribus & lingua vtantur.
Norici prætereà finibus quondam contenti
erant. Beatus Lucius Britannia rex primùm,
deinde sanctus Rupertus, vltimò Bonifacius
Moguntinus Archiepiscopus Christianam
pietatem edocuit. In quatuor Episcopatus Ba-
uaria diuiditur, Saltzburgensem, Patauensem,
Phrisingensem, Ratisponensem. Nulla Germa- Bauariae lau-
as vrbibus
niam prouincia pluribus cultioribus vrbibus
illustratur. Saltzburga, quae Iuuania fuisse cre-
ditur, Metropolis est, Monachium ducalis se-
des hodie, olim Schiren fuit. Hec terra prius-
quam in prouinciam redigeretur, à proprio re-
ge ad Arnolphi Imperatoris vsq; tempora ad-
ministrata est: eum, vt Parthia suam Arsacem,

Cacannus
Bauarorū
rex.

Æcclesiæ li-
berias.

De incēdia
riis ecclesia-
rum.

Æ Aegyptus Ptolemaum, ipsa Cacannum nominauit, deinde duces habere cœpit, hodieq; tenet. Qui ex vna illustri Agilolfingorum familia diu eligebantur omnes. Gentis mores, viuendiq; instituta ex legibus, quas orthodoxa fide recens suscepta habuere, cognosci possunt: tales fuere, vt libera conditionis homo Chirographo & sex testibus, quorum nomina, & manus suas imponat, confirmet, si villas, terram, mancipia, pecuniam, aut quid aliud ecclesiæ donauerit, schedam presente sacerdote alteri superponat. Nec ipsi, nec posteris illius, potestas eius rei sit vltterius, nisi ecclesia permittat. Apud Episcopum defendatur quicquid ecclesiæ Dei datum fuerit. Dei iudicium, & sanctæ ecclesiæ offensam incurrat, restituereq; cogatur aut à rege, aut principe, quicumque ecclesiæ, aut eius rebus iniurius fuerit, uncias auri tres pro multa persoluat. Negans ante altare, populo, sacerdoteq; presentibus, secundum pecuniæ summam iuret. Qui seruum, ancillam'ue ad fugiendum persuaserit, reuocet: & alium interea pignoris loco sistat, solidis quindecim componat. Seruo occultè ecclesiæ res concremanti manus amputetur, ac oculi eruantur, ne tale quid de cætero perpetrare videat: dominus verò eius restituat quicquid incendio consumptum fuerit. Liber homo ex integro omnia restauret, & ob temeritatem solidis L. X. componat: negans XXIIII. sacramentalib

mentalibus nominatis ante altare coram ecclesie defensore, digitis super Evangelij librum positus, iuret. Reo ad ecclesiam confugienti securitas esto: nec domino fas, seruum inde abstrahere, aut quouis modo ledere: qui contra fecerit, iudice cogente componat ecclesie X L. solidis. Qui in minoribus ordinibus constituto noxius fuerit, dupliciter componat, quo parentes componantur: In maioribus constituto tripliciter. Presbyterum si quis autem occiderit, CCC. auro appressatis solidis: Diaconum C C. ecclesie, in qua ministrare, exoluat: & si pecuniam habuerint nullam, seipsum, uxorem, liberos seruitio eousque mancipabit, donec statuta pecunia redimat. In Episcopum seuiat nemo, etiam si cui molestus fuerit: sed coram rege, duce, aut plebe conueniatur super homicidio, fornicatione, consensuq; hostili. Si inimicos prouincie introduxerit, si perdere, quos saluare debnerat, voluerit, deponatur, aut in exilium relegatur. Qui sanctimoniam ex monasterio abductam contra ecclesiasticam legem sibi matrimonio comunxerit, restituat. Episcopus ducis auxilio eam, velit nolit, monasterio rursum intrudat. Ipsum vero aut se emendare compellant, aut prouincia eijciant. Presbyteris & diaconibus extraneam apud se in domo mulierem habere non liceat, ne consuetudine deceptus polluat, indignè Deo offerens, & populus ob id plagam sustineat. Sacerdotum, ac

§ § aliorum

Ad ecclesiam
qui confu-
gerit.

De clerico-
rum percus-
sionibus.

Episcopi
causæ.

aliorum clericorum cause ab Episcopis solum secundum canones iudicentur. Coloni, & serui ecclesie secundum quod quisque habet, tributa, decimusq; persoluant: de modis decem unum, de partibus decem unam, de decem fascibus unum, de decem apum vasis unum, pullos quatuor, oues quindecim tribuant. Ligna, lapides, calcem ad sacrarum edium structuram adueh. int: ultra vires tamen degraetur nemo.

Decimuz
quomodo
dandz.

De duce, &
cuius causis.

Qui regionis duci insidias struet, aut hostes provincie inuitauerit, aut ciuitatem aliquam prodiderit, tribus testibus conuictus, in ducis potestate sit, bona eius confiscentur. Verum per inuidiam ne quisquam pereat, cum uno de se testante duello confliens, si vicerit, absolutus abscedat. Si ducem aliquis suum interfecerit, interficiatur & ipse, ac res eius confiscentur in publico in sempiternum. Seditio-

Seditioforū
pœna.

Leges ca-
strales.

nem aduersus ducem mouens, duci sexcentis, ceteri factiosi c. c. solidis componunt. In hosticum cum educitur exercitus, propter scorta aut casas non rixetur, nec etiam propter pabula vel ligna, tollat quisque quantis indigeat, tollentem nemo prohibeat: secus faciens vel discipline hostili subiaceat, vel coram Comite suo verbera quinquaginta sumat. Comiti in Comitatu suo, ne hostibus absq; ducis iussione damna inferantur cura sit: ipse persoluat, si sua negligentia peccatum fuerit. Liber si datum intulerit, quadraginta solidis multetur, equaliaq;

æqualiaq; omnia restituat. Servus capite ple-
 ctetur, dominus illius ne talia perpetraret, quia
 non prohibuit, pro ipso restituat. Aliquid
 ex exercitu surripuens criminis convictus ser-
 vus manibus mutiletur, nihilofecius dominus
 eius restituere compellatur. Liber ad rei resti-
 tutionem solidis XL componat. Si quisquam
 aut à rege, aut duce iussus aliquem interfecerit,
 defendat eum, & liberos eius rex, siue dux, cui
 obedivit. Et si is morietur, alius, qui succe-
 det, tutelam ipsius assumat. Si dux contumax
 & rebellis decreta regis contempserit, ducatu
 priuetur, se'que eterne salutis spe omni frustra-
 tum sciat. Si ducis stultus & arrogans filius
 patrem adhuc iudicio præsidere, exercitum du-
 ctare, equum ascendere, arma gestare po-
 tentem, qui necdum surdus, neque cæcus est,
 qui regis mandatum strenuè exequi valet, ma-
 lignorum consilio principatu deturbare niti-
 tur, exheredetur, aut, si libet, in exilium
 perpetuum ablegetur, quia contrà legem in
 patrem peccaverit. Qui temeritate, aut ebris-
 tate in ducis aula scandalum suscitaverit, quic-
 quid mali sequetur, lege componat, solidis
 XL plectetur, servus manum perdat. In ducis
 aula qui temerè aliquid iacere conspexerit, sur-
 rипiens, ubi nocte una celarit, furti alligetur,
 in publico solidis quindecim componat, quòd
 domus ducis domus publica censeatur. Im-
 perium ducis detrectans, quindecim solidis
 mult

Ducis cau-
sa.

Filius patri
insidiatus.

Ducalis au-
la libertas.

Quotēpore
placitandū.

Iudex qua-
lis esse de-
beat.

Liberi quo
modocōpo
nantur.

multetur: & quicquid facere iussus fuerat ad-
huc perficiat, ut placita omni quintodecimo die
in Comitibus regionis omnibus peragantur.
Liberi omnes conueniant: qui neglexerit, so-
lidis quindecim multetur. Iudex, ut iustē
iudicet, librum penes se legis habeat, ex eo
causa omnis componatur. Neq; personam, ne-
que munera respiciet iudex, sed de compositio-
ne, dum rectē iudicari, partem nonam accipiat.
Sin perperam, duplo, quicquid lata sententia
abstulerit, exoluat: insuper solidis quadraginta
multetur. Ducis cades parentibus aut regi
solidis DCCCCLX. componatur. Parentes
ducis sexcentis, obseruato, ut ducis compositio
parentum suorum compositionem triplo exce-
dat. Agilolfingi, de quorum progenie dux
perpetuē eligitur, compositionem quadruplam
habeant. Huosi, Trozzi, Sagani, Hahilingi,
Aennoni, primi post Agilolfingos duplam.
Liberum quisquis interfecerit, parentibus, aut
duci, bis octoginta solidos exoluat. Si ocu-
lum, manum, vel pedem amputauerit, quadra-
ginta: si claudum fecerit, duodecim: si man-
cum, viginti. Simplex vulnus tribus solidis,
dentem molarē duodecim, alios omnes sex com-
ponat. Peregrinos homines inquietare, aut le-
dere, summe prohibemus: contrafaciens dupli-
citer componat, & fisco CLX. solidos exoluat.
Si occiderit, solidis auro appretiatīs centum
multetur. Seruus liberum aut molestans, aut
venund

venundans, presentatus iudici aut manum, aut
 oculum amittat, absq; insigni nota nequaquam
 dimittatur. Liberti dimidio componantur mi
 tius, quàm liberi. Nuptias intestatas prohibe-
 mus, vnde socrum, nurum, priuignam, nouer-
 cam, fratris aut sororis filiam, fratris uxorem,
 uxoris sororem viro ducere liceat nulli, fra-
 trum aut sororum filij matrimonio nequaquam
 sese coniungant, facultates eorum à iudice con-
 fiscentur, qui contra fecerint. Qui dominicam
 diem seruili opere profanauerit, nec semel
 iterum monitus cessat, L. verberibus dorsum
 illius frangatur: si nec adhuc cessauerit, tertia
 ipsi bonorum pars auferatur: tertio si attempta-
 uerit, libertatem perdat, seruus sit, qui die san-
 cto noluit esse liber. Seruus vapulet, & si non
 emendauerit, dexteram perdat: Peregrinus mo-
 nitus nisi cessauerit, X I I. solidis multetur.
 Qui liberum præter voluntatem seruitute de-
 uinxerit, aut illius hereditatem bonâve inuase-
 rit, X L. solidis componat restituâ: que que oc-
 cupauerit omnia. Si quis cum alterius coniuge
 libera concubuerit, marito C X L. solidis com-
 ponat: & si deprehensus interficeretur, absque
 vindicta suo in scelere iaceat. Cum libera con-
 sentiente fornicatus, si in coniugem ducere no-
 luerit, duodecim componat solidis. Dominus
 seruum, qui libera vim fecit, parantibus illius
 ad pœnam dedat: interficere ius est, si li-
 bet. Si quis virginem liberam præter eius ac
 parent

Liberti.

De nuptiis.

De feriis & pœna non custodien-
tium.Mulierum
causæ.

perantum voluntatem rapuerit, solidis **XI**. libertam **VIII**. ancillam **III**. componat. Liber liberam uxorem absq; culpa dimittens, parentibus solidis **X**. componat. Mulieri dotem, & quicquid asportauerit secundum familiae, ex qua nata est, stemma legitimè persoluat. Si liberam liber post desponsationem repudauerit, aliàmque superduxerit, **XXIII**. solidis puella parentibus componat. Sacramentalibus **XI**. iuret, cam, neq; ob crimen aliquod, neque ob parentum inuidiam dimittere, verùm ob solum amorem, quo alteri teneatur. Qui alterius sponsam sibi rapuerit, restituat eam, & bis **LXX**. solidis marito componat. Mulier, quae alteri potionem, vt aborsum faciat, commiscet, si ancilla est, **CC**. verbera accipiat, Ingenua libertate viduata seruitio deputetur. Si praegnans mulier icta aborsum fecerit, ipsa si morietur, qui icerit tanquam homicida teneatur, si foetus tantum, nondum viuens, **XX**. solidis, viuens **L**. vreregeldum persoluat, solidosque tres & tremissem. Si in ducis curia, in aedibus sacris, in fabrica, aut molendino, quae domus publica sunt, liber homo quid furatus fuerit, nonuplum componat, secundum rei valorem iures, siue campionibus depugnet. Fur nocturno in furto deprehensus, si occidatur, non vindicetur. Qui alterius seruum ad furtum vel aliud nefas in domini discrimen persuaserit, fraude detecta, tanquam fur damnetur, nonuplum exoluat.

Domus publicæ.

Furta quomodo componantur.

Scruius

Seruus quod tulit restituat, & insuper flagellorum ictus C C. extensus publicè accipiat, dominus incommodi nihil patiat. Fur quascunque res subtraxerit, iudici presentatus secundum legem vindicte subiaceat. Verùm mortis non prius damnetur, quàm nonnulla illi, qui damnum pertulit, compositio de furis facultatibus fiat. Qui aliquid in prouincia emerit, diligenter prius interroget, furtiuum sit, necne.

Furtiuum si emerit, restituere cogatur, atque in furtiuum pro fredo solidos XII. persoluat: quæ lege in eum etiam animaduertitur, qui furtiuum commendatum susceperit. Compositionem si fure, nisi coram iudice, suscipiat nemo. Larciniij culpis subiaceat, qui iudicem suum em celat. Quoties de agrorum finibus contentitur, constituta olim signa ab inspectoribus querantur, nec aduersus ea longæ possessionis tempus patrocinetur, venditor ostendat, si nulla apparuerint: & si contentio tanta sit vt seculari non possit, campionibus depugnetur. Nemo nouum terminum aut signum sine alterius partis consensu, sine inspectore constituat. Larciner si contra id fecerit, lege solidis V I. multetur: seruus C C. flagellorum ictus extensus publicè sustineat. Si liber liberi parietem aut selem dissipauerit, vel irruerit, tribus solidis componat, & damnum restituat. Columnas, trabes, spangas tribus solidis ad restitutionem componat. Asseres, lateres, & alia quicquid ædificio

Furtiuus emptio legis coercita.

Agrarijs leges.

Pignorare
dux permit
bat.

edificio continetur singulis solidis: Pignorare absque duci permissu liceat nemini: contrarium faciens, pignus euestigio illatum reddat, duci X L. solidos pro fredo exoluat, lesum ad arbitrium iudicis componat. Qui messem iam maturam alterius demessuerit, solidis sex componat. Negans, sacramentalibus secundum legem suam sex iuret. Qui segetes alterius incantando vitiarit, conuictus X I I. solidis componat, familiam illius anno toto alimentis provideat, equale reddat, si quid perdidit. Negans, sacramentalibus X I I. iuret, aut campione se defendet. Si quis alieno seruo, vel ancilla ad fugam, aut auxilio, aut consilio adfuerit, X I I. ipsum, eam sex solidis componat, reducatque: si negare velit, X I I. sacramentalibus iuret, aut campionem se pugna expurget. Nemo alienum animal, etiam in damno deprehensum, quouis modo ledat, occidatve: sed penes se eoque retineat, donec domino, aut vicinis damnum acceptum indicabit, qui locum lesum cum equali illeso signent, in messis collectione quod lesus non lesio minus protulerit, is, cuius animal damnum intulit, rependat. Qui vero contra legem hanc animal occiderit, cadauer sibi habeat, domino aliud equale reddat. Si oculum excusserit, quanti animal aestimabitur, tertia pretij parte componat. Si caudam, vel aurem, uno solido. Si cornu, tremisse: duplentur, si hoc in domini contemptum odiumve perpetrarit.

Damnorum
Illatorum
compositio.

Qui pacta mercede equum, aut bouem custodiendum suscepit, sua culpa periclitatum ab integro persoluat; & mercedem nullam requirat: verum iuramento si se absoluerit, corium reddat. Qui aurum, argentum, vestes, aut alias quascunq; res vendendas, siue custodiendas in aedes suas receperit, si fortuito incendio vnà cum rebus suis consumptæ fuerint, quòd sibi non profuerint iuramento dato, nihil persolvere cogatur. Qui auxiliatoris specie ex incendio aliquid rapuerit, proditus quadruplum exoluat, secundum legisq; statuta componat. Rem in contentione locatam nec vlli donare, nec vendere liceat. Mulier in viduitate post mariti obitum permanens æqualem, vt filiorum vnus, vsq; fluctuariam portionem possideat. Si verò ad alias nuptias transferit, eo die cum dote & rebus suis domo egrediatur: filij inter se portionem, quam consequuta fuerat, vt reliquam diuidant. Patris bona filij de diuersis etiam coniugijs suscepti æqualiter hereditabunt: Matris vnusquisq; tantum suæ. Ancilla filius cum libere filio heres non esto. Si quis sine liberis morietur, nisi testamèto caueatur, vxor, quoad viduitatem obseruauerit, bonorum medietatem omnium retineat, propinqui reliquam accipiant. Si verò & ipsa morietur, aut alteri nupsit, cum bonis suis, & quæ lege debentur, abeat, propinquis & hæc pars cedat. Viro, aut muliere defunctis, si vsq; ad septimum gradum

De cõmendatis & cõmodatis.

Ex incendio quid surripicns.

Res in contentione posita.

De hereditate leges.

propin

De emptio-
ne & vendi-
tione.

Arræ tradi-
tionis vis.

Mancipio-
rū redēptio

Testes, &
corū causæ

Iurandi
modus.

propinqui nulli reperiantur, nisi testamento, vel donatione caueatur, res eorum omnes fiscus indispiscatur. Qui rem aliquam vendiderit, pretio accepto, emptionem aut charta, aut testibus ratam faciat, duo, tres, vel plures testes adhibeantur. Venditio, nisi voluntaria, & libera, firma non sit. Qui rem alienam domino ignorante vendiderit, ipsam lege restituat, & aliam equalem addat. Si reperiri nusquam poterit, duas similes pro ea reddat. Qui arram in quacunque re dedit, nisi placitum mutatum fuerit, stare contractui debet, aut hanc ipsam perdat, & pretium, quod debuit, exoluat. Si quis rem vitiatam vendiderit, infra dies tres recipiat, vel sacramentali vno vitium ignorasse iuret, & stet emptio. Seruus suo, non domini, peculio redēptus, fraude cognita domino restituatur: quia non pretium, sed res serui ignorans acceperit. Commutatio tantum roboris habeat, quantum emptio. Qui agrum, aut pratum alterius suum dicens inuasit, sex solidis propter temeritatem componat, & exeat. Testem aure tractum nisi super mortuum testari velit, repelli nec debet, nec potest. In mortui causa hic duello probetur: si vicerit, ulterius non impugnetur, sed credatur ei. Ex pluribus testibus vnus tantum sorte eductus iuret, ita dicens: Testis sortitus sum, testem me ex'ibco, sic me Deus inuet, & illum, cuius manum tenso, testis aure tractus sum, veritatem presens in causa dicere. Datis deinde ad sacrand

sacrandum armis, solus altera manu verbum ipsum cum vno sacramentali iuret. Mendaciter iurasse conuictus causam restituat, X I I. solidis componat, aut innocentiam suam campione defendat. Si campionum vnus ab altero inter decertandum interficiatur, si ingenuus, ab eo, qui iniuste eum inuitavit, X I I. solidis, nec amplius, componatur. Qui liberum mortuum monumento repositum spoliauerit, parentibus illius solidis X L. componat, & ipsum etiam furtiuum quod tulit. Si quis occulte liberum occiderit, cadauer in profluentem, aut aliò, abiectum condigna sepultura, & exequijs priuet, X L. primum solidis, deinde Vueregeldo componat. Qui verò liberi hominis cadauer ad litus deuolutum aquis iterum immiserit, solidis X X. componat. Seruus eo modo occisus, atq; absconsus, nonuplo, id est, C L X X X. solidis componatur. Qui vestitu à se interfectum spoliauerit, dupliciter componat. Cadauer hominis mutilans, singula membra singulis X I I. solidis componat. Si repertum ne à feris dilaceretur pietate motus humauerit, à parentibus, aut domino illius, solidum accipiat. Qui alterius nauem loco submouerit, illasam, aut equalem reddat. Extra aquam verò protractam si celauerit, interrogatus negauerit, vt furtiuum componat. Qui canem venaticum abstulerit, ipsum, aut similem reddat, & sex solidis componat: pastoralem tribus. Iste legibus Bauari ante aliquot secula paruere: nonnullisq;

Periurii an
maduersio

Campionu
caus.

De mortui
& eorum
caus.

De nauigijs

De canibus.

nullisq; adhuc. Siquidem qui Christiana pietatis obseruantissimi sunt, ad externa augustiora templa sturnatim peregrinantur, Aquigranum precipue. Duo etiam prouincie loca miraculis sanctorum, & peregrinorum frequentia clara, Virgo Maria Ouinge, & beatus Vuolfyngus. Regio vitibus, praterquam vbi australior est, non feritur. Nemorosa multum est, & montuosa. Sues glandibus, syluestribus uenomis, credo, tanta copia nutrit, vt veluti Hungaria boues, ita hac sues cateris Europa nationibus largè suppeditet. Est gens adeo suillu & ipsa moribus fimosa, vt cateris Germanis comparata Barbari (Barbari dico) nomen ipsi optime conuenire nemo non videat. Duobus vitis plus alijs insignes, inhospitalitate videlicet, & furto. Vestiu vt plurimum blauo colore amicitur, ocreis libentius, quàm caligis, calciaur. Baioarie, siue Bauaria ad Austriam contigua est partim Charinithia partim Styria. Est Charinithia montana regio Carnis ad ortum, Styria ad occasum ac meridiem iuncta, Alpes Italas & forum Iulij contingit: multa in ea valles collesq; feraces tritici, multilacus, multi amnes, quorum precipuus Drauus, qui per Styriam ac Pannoniam in Danubium firitur haud inferior Saou. Imperium Austrie principes obtinent, & Archiducem appellant, cui ea regio paret. Quoties nouus princeps Reipublica gubernationem inuit, solemnitatem

Duobus vitis obnoxii Baualii.

Charinithie limites.

Drauus amnis.

Saous amnis.

nusq

nusquam alibi auditam observant. Non longè ab oppido S. Viti in valle spatiosa diruta civitatis vestigia visuntur: nomen loci vetustas perdidit: nec procul hinc in patentibus pratis erectus lapis marmoreus est, quem, cum dux creandus est, rusticus quidam, cui per stirpis sue successionem hereditario id officium debetur, ascendit, ad dexteram bouem habens factam, nigri coloris: ad levam equa illi sistitur strigosa, macièque insigni, frequens circa populus, agrestiumq; turba ingens: dux inde futurus exadverso movet purpuratorum multitudine septus: præcedunt principatus signa, omnesq; in toto comitatu egregiè culti, præter futurum ducem. Is agresti habitu, pileo tectus, calceos & pastoralem baculum gerens, pastorem agit magis, quàm principem. Hunc venientem intuitus qui lapidem obtinet, Illyrica voce (sunt enim Charinthij Illyrij, hoc est, Sclavoni) quis est hic, exclamat, qui tam superbè incedis? Respondet circumfusa multitudo, principem regionis aduentare. Tum ille, iustus ne index? salutem patriæ querens? liberæ conditionis? dignus? ne honore est? Christianæ pietatis cultor? ac defensor? clamatur: est quidem, & erit. Rursus idem, quæro quo me iure hac à sede dimovebit? Respondet ducalis aule magister, Sexaginta denarijs hic abs te locus emitur: iumenta hæc tua erunt, ad bouem & equam manum intendens. Vestimenta, que dux

Festivitas
in noui ducis
acceptio
ne miranda.

Princeps in
agresti ha-
bitu.

Charinthio-
rû lingua.

exuet, habebis, erisq; tu cum domo tua tota liber à tributo. Quibus dictis, Rusticus malam principis percussit, alapa leniter incussa, iubetq; equum iudicem esse: præmiòque abducto, loco cedit. Tum lapidem dux occupat, nudum gladium vibrans ad omnem se partem vertit: populum affatur, polliceturq; se equum iudicem futurum. Ferunt & equam agrèsti pileo oblatam potare, in futura sobrietatis argumentum.

Solemne-
si ecclesia.

Deinde ad Solemnensem ecclesiam, quæ in proximo tumulo sanctæ Mariæ vocabulum & nomen habet, perductus, sacrificijs interest. Quibus peractis, humili veste, qua adhuc indutus est, deposita, paludamentum induit, splendideq; cum proceribus suis conuiatur. Postremò in pratum reuertitur pro tribunali sedens, ius dicit, & funda confert. Hic honos principis inuestiendi rusticis datus est, quòd illi primum in ea terra Christi fidem accepere, nobilibus & principibus in errore adusq; Caroli magni tempora permanentibus, quando & ipsi baptismati ad-

Honor prin-
cipè inue-
stiendi ru-
sticis datus.

Charinthig
dux impe-
rii venator.

moti sunt. Fuit Charinthia dux venator Imperij, vnde ad eum lites & contentiones venatorum omnium deferbantur: vocatus in iudicio coram Imperatore querulantibus non nisi Sclauonica lingua respondebat. Est & alia huius provincie consuetudo in oppido Klagen furibus durissima: Si quis in furti suspicionem venerit, euestigio suspenditur: postridie de suspicionem iudicant, si fontem inueniunt, pendere sinunt

Consuetu-
do furibus
graui.

finunt donec per partes ad terram defluat ca-
 dauer. Insons repertus sepelitur, exequiæq; ex
 publico persoluantur. Penulis natiui velleris
 haud fucati Charinib; teguntur, vulgoq; ca-
 pita pileo obmuniunt, sermone loquuntur Scla-
 uonico. Styrij verò agrestes vulgo populi sunt
 & strumosi, adèd quidem ingenti struma, vt
 ipsis loquelam impediât: & mulier lactans
 illam post tergum perinde atque saccum reij-
 ciat, (si struma vera est) ne infanti impedimento
 sit. Strumæ causam aquæ aëriq; quibus ve-
 scuntur, incolæ tribuunt. Styriani ipsi cultu &
 sermone Germani sunt, præter Draui accolæ,
 qui Illyrica vtuntur lingua. Sal ibi coquitur,
 quod ad finitimas gentes defertur. Regio ferri
 & argenti ferax, sed principum incuria par-
 cius foditur. Valeria olim dicta fuit, montana
 plurimum præterquam ad ortum, quæ Panno-
 niæ finitima est, ea parte vastam effundit pla-
 niem.

Styrii vul-
 gò strumosi

Strumæ
 causa.

Sal Styria-
 num.

Styria olim
 Valeria di-
 cta.

De Italia, Italarumq; moribus. Item de
 Romulo, & eius ciuilibus institutis.

C A P.

X V I I I.

ITalia Europæ regio, prius Hesperia ab He-
 spero Atlantis fratre, qui à fratre pulsus,
 & Hispaniæ, & Italiæ dedit nomen: siue, vt
 Macrobius inquit, ab Hespero stella, quod
 illius occasui subiecta sit. Oenotria etiam dici-
 tur, vel à bonitate vini, quod in Italia nascitur:

Hesperia.

Oenotria.

Italix ap-
pellatio.

nam Græci Oenon vinum dicunt: vel ab Oenotrio Sabinorum rege. Postea Italia ab Italo Siculo rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit: nam ad eam partem venit, in qua postea Turnus regnavit, & à suo nomine appellavit, ut Virgilius probat:

Est locus, Hesperiam Græj cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atq; vberè gleba:
Oenotrij coluere viri, nunc fama minores
Italiam dixisse ducis de nomine gentem.

Latium.

Aufonia.
Italix for-
ma.

Timæus autem & Varro à bobus vocatam putant, quoniam Tauri Græca veteri lingua ita appellati sunt, à quorum multitudine pulchritudineq; Italiam dixerunt. Latium pars illi, ubi ostia Tyberina sunt, dicitur, quemadmodum Aufonia, ut Aristoteles inquit, pars ad Tyrrhenū versa. Crucis forma inter Adriaticum & Thuscum mare iacens, ab Alpium iugis & Apennini porrecta, se paulatim tamen ad Rhegnum vsq; attollens verticem, & litora Brutiorum. In ultimo sui in duo cornua scinditur, quorum alterum Ionium spectat mare, alterum Siculum: in extremitate Rhe-

Longitudo
Italix.

Latitudo
Italix.

gyum oppidum habens. Eius longitudo ab Augusta Prætoria per Romam Capuanq; porrecta vsq; ad oppidum Rhegnum, Solino teste, decies centena & viginti millia passuum colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior: ubi brevior, centum triginta sex: habetq; umbilicum in agro Rheatino, qui dudum
ex

ex latere maris superi Rubiconem fluvium pro-
 finibus habuit. Diuiditur Italia in multas re-
 giones, à Varo flumine ad Macram Liguria
 terminatur, vbi Genua illustris ciuitas. Inde ad
 Tyberinum amnem Hebruria, vbi Pise. A Ty-
 beri ad Lyrim Latium, vbi Roma, intus An-
 tium in ora: à Lyri ad Sarnum Campania, vbi
 Neapolis. Inde ad Silarim Picentiorum regio,
 vbi Surrentum et Salernum: à Silari ad Laium
 Lucania, vbi Pestum & Buxentum: à Laio
 ad Leucopetram Brutium, in quibus Rhegyum
 Iulium: à Leucopetra ad Iapigium promonto-
 rium, quod & Salentinum magne Græcie ora
 est, vbi Croton & Tarentum: ab Iapigio ad
 Brundisium Calabria, vbi Hydruntum: à Brun-
 disio ad Garganum Apulia, vbi Barium &
 Salapia: à Gargano ad Sari fluij ostia Fren-
 tinorum regio, vbi Isonium: à Saro ad Aper-
 num amnem Marrucinorum ora, vbi Orton:
 ab Averno ad Aesium fluvium antiquissi-
 mum Italie terminum Piceni, quorum An-
 con: ab Aesio, siue Asio, vt quidam scribunt,
 ad Rubiconem recentius Italie confinium Se-
 nones, quorum Pharium fortune, Pisaurum &
 Ariminum: à Rubicon: ad Padi ostia Boij,
 quorum Rauenna: à Pado ad Tiliaemptum
 Veneti, vbi nunc Venetie: à Tiliaempto ad
 Natisonem Carni siue Foro iulienfes, vbi A-
 quileia: à Natison: ad Arsam Iapiges & Istri,
 quorum Tergestum & Formio amnis, &

Apenninus
mons Italiã
discernens.

ipse aliquando Italiae finis. Apenninus mons totam terram velut in duas diuidit plagas, hanc ad occasum & meridiem, illam ad septentrionem & orientem obuersam ab Alpibus primò in Liguriam excurrens, mox inde Cisalpinam Galliam & Picenum ab Hetruria & Sabinia dirimit, Anconemq; progreditur, vnde aduersus in Apuliam & Garganum montem extenditur, Marrucinorum, Pelignorum, Frentinorum terram à Latio Campania separans: Vltimus eius conatus ex Gargano est ad Leucopetram, hinc Apuliam habens, Calabria, & magne Graeciae oram Picentes, inde

Laus Italię.

Lucanos & Brutios. Est Italia metallis grauida, vbiq; vitalis & perennis salubritas, eximia caeli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxq; saltus, opaca nemora, munifica sylvarum genera, mira frugum, vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecori velleri, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina, fontesq; saluberrimi, portus plurimi, ipsa auidè ad mortales iuuandos in maria procurrens, & velut gremium omnium gentium commercio pandens, vt verè dicta sit à quibusdam terrarum omnium alumna, atq; eadem parens, caelestium prouidentia electa, quae sparsa congregaret imperia, molliret que efferatarum gentium ritus: discordes ad colloquia linguas munere literarum, Latinoq; sermone congregaret. Caterùm vt gentes fileam (nam longum esset numerare)

Italia terra
rum omniũ
alumna &
parens.

quas

nas Itali Romani lingua & armis vicere, tan-
 tum una Quiritam civitas virutum omnium
 aluit exemplis, quantum omnis Græcorum
 loquentia præceptu, qui quasi ita futurum
 iuinaſſent, ut hac una terra omnibus eſſet gen-
 bus imperatura, quotam ipſius partem ma-
 nam Græciam dixere: & ut breviter dicam,
 non ſine providentia accidit, ut quum Deus
 optimus terras inuifit, tum ibi cunctarum gen-
 tium arx eſſet & Imperium, ubi mox Chri-
 ſtiani nominis futurum erat caput. Color Ita-
 liæ & ſtatura penè diuerſa eſt. In Ciſalpina
 Gallia, Venetòque reſſu color vulgò candi-
 dus, cultus & ſermo accuratior: contra in He-
 rurie tractu Latio, Campania, Lucania, &
 Brutijs aquilus, capillus niger, breuior ſtatu-
 ra, & macilenta, ſermo & cultus ſimplex.
 Omnia ſimilia in Piceno, & hijs, qui ſuperi ma-
 nis oram accolunt, in magnam Græciã uſq; niſi
 quòd in Apulis, Calabria, & ijs, qui extremam
 tenent Italiã, victus & ſermo cum Græcis
 promiſcuus durat. Tota Italia, ut omnis frè
 Europa, uno matrimonio ſemper contenta fuit.
 Repudium ex vrbe Roma tranſlatitium. Hic
 Spurius Carbillius ſterilitatem coniugis cauſa-
 tus, primus uxorem repudiauit. Triplex olim in
 regionis ciuitatibus conditio fuit, Seruilis, Liber-
 tina, & Ingenua. Ingenuorum triplex ordo, Ple-
 beius, Equeſter, & Patritius. Sacrorum ratio
 ſenes pontifices & flamines, & alia quadam
 coll

Quiritum
 ciuitas.
 Romæ laus.

Hominum
 color, cul-
 tus, & ſta-
 tura.

Ciuiũ tri-
 plex condi-
 tio.

Ingenuorũ
 triplex or-
 do.

collegia esse, alia alijs demonibus sacra facere.

Dictatoris dignitas. Summus honos & potestas in Dictatore, à quo nulla fuit prouocatio. Ea dignitas semestris fuit, & ad eam per gradus fiebat à quaestura accessus, per aedilitatem, praeturam, Consulatum, & Censuram: non quòd semper per hos gradus iretur, explendùsque esset numerus, sed in dignitate, potestatéque hic ordo erat, vt in re bellica certi militiae gradus: miles centurioni parebat, Centurio Tribuno, Tribunus Legato, Legatus Consuli, seu alteri, cuius essent auspicia, Magister equitum Dictatori. Legitima militia decennium habuit, si non prius debellari cum hoste contigisset, aut missio aliqua intercidisset, quae nomine & re non vna fuit. Prater legitimam illam, cuius nunc mentio facta est, fuit & causaria: haec vt priore illa minus pulchra, ita reliqua honestior, quae ab re ignominiosa dicta est. Militaris aetas ex Seruij Tullij praescripto à septendecimo anno in octauum & quadragesimum decurrebat. Pacati in toga agebant, bellantes in toga, & paludamento: belli faciali iure inferebantur, illatáque soluebantur non nisi legitime. Ciuitates aut sociae, aut coloniae, aut municipia dicebantur. Municipibus alijs ciuitas cum suffragio data, alijs sine suffragio. Coloni vt membrum ciuitatis erant, & Romanis vivebant legibus, municipes suis. In his Decuriones erant, quod Romae Senatores. Purpura patris

Dignitatu
ordo.
Militiae
gradus.

Legitima
militia de-
cennalis.

Causaria
militia igno-
miniosa.

Municipes.
Coloni.

Decuriones

Patrium.
 Equeſtres,
 Plebeii.

matritium diſtinguebat ordinem ab equeſtri,
 urum equeſtres à plebeio. Maieſtatis indi-
 ia totius populi erant: rerum capitalium, iu-
 licum, qui ad id ſorte lecti eſſent, ex ea decu-
 ia, quæ eo anno iudicaret: civilium rerum,
 ratoris centumviralis hæſta, aliâque aliorum.
 Et hi olim Italicarum civitatum & gentium
 n vniuerſum mores erant, inſtitutionem hanc
 Romulo trahentes. Romulus enim poſtquam
 iuitatis Romanæ muros, foſſas, munitiones, &
 eceſſarias extruſiones perfeciſſet omnes, ad
 inium ſtatum ſe conuertens ita ordinavit:

Diuiſa in primis triſariam omnis populi mul-
 titudine, ſingulis partibus ſingulos præfecit du-
 ces clariffimos: deinde trium rurfus earum par-
 tium vnâquamque diuidens in denas partes
 quales, harum quoque duces designavit viros
 briſſimos, vocavit partes maiores tribus, mi-
 ores curias: homines tribunum ducatus haben-
 tes tribunos: qui verò curijs præſiderent, curio-
 nes dici poterant. Erant autem & in decurias
 diuiſe curiæ, ducesq; earum decuriones appel-
 lati. Omnibus itaq; in tribus & curiis diuiſis,
 Agrum in triginta partes diuidens, ſuam cui-
 que curiæ partem tribuit, tantum ipſe agri ac-
 cipiens, quantum quidem ad ſacrificium, tem-
 plâque ſatis eſſet: partem quoq; agri publicam
 relinquens. Sicq; vna diuiſio regionis & homi-
 num communem continens æquabilitatem fuit.
 Altera item hominum ipſorumque fuit com-

Romæ ci-
 uitatis or-
 dinatio.

Hominum
 multitudô
 diuiſa.

Agri in ſin-
 gulos diui-
 ſio.

Altera mul-
 titudinis ho-
 minum fe-
 gregatio.

moda,

moda; & honores pro dignitate cuiusque par-
 tiens. Illustres enim genere, & spectate virtu-
 tis viros tum diuites, & quibus erant filij, at
 ignobilibus discreuit, humilibus & egenis
 vocauitq; tenuioris fortuna homines plebeios
 & qui melioris erant conditionis, patres: his de
 causis progenitos eorum deinceps patritios vo-
 cabant. Romulus ubi maiores à minoribus dis-
 creuerat, leges dehinc posuit, statuítque qui
 utrosq; agere opus esset. Sacra quidem patritio.
 perficere, magistratus gerere, ius dicere, ac se-
 cum quoq; publica administrare, vrbani ipso.
 maxime negotijs intentos esse. Plebeios autem
 his muneribus solutos, cum inexperii essent.
 & ob inopiam negotiosi, agricolari simul, &
 pascere pecora, quæstuariásque exercere artes.
 Ne vero dissiderent, aut iniurijs locupletum in-
 humiles, aut leuium, egenorúmque hominum
 in excellentiores inuidia, commendauit ipse pa-
 tritijs plebeios, vnumquenque eorum permisit,
 quem vellet sibi patronum eligere, patrona-
 tum vocans, susceptum pauperum, humiliumq;
 patrocinium & officia instituens vtrisque com-
 moda, beniuolas ciuilesque eorum coniunctio-
 nes fecit: vt illi tuerentur clientes, tanquam
 patres filios: clientes ecomuerso patronis obse-
 quiosi essent: communiter autem vtrisque ne-
 que pium, neque fas erat accusare se inuicem,
 nec aduersus se testimonium dicere, nec cum
 inimicis numerari: sicq; firmiter erat Romano-

Patritiorú
 officia.

Plebeiorú
 officia.

Patronus.

Patronatú.

Cientes.

rum concordia. Consiliarios post hæc instituit, Centum viros
centum viros ex patritijs eligens, fecitq; dele- consiliarium
ctum eorum hoc modo: Ipse vnum ex omni- delecti.
bus optimum designauit, cui committenda es-
sent urbana negotia: cum ipse exercitum extra
cines duceret, tribuum vniciq; edixit, vt tres
viros ex se deligeret, qui ætate & generis splen-
dore, sensuq; excelleret: post hos autem nouem
viros, etiam curijs singulis imperauit tres ma-
ximè idoneos ex patritijs eligere, postea quàm
nouem istos primis à tribubus electis addens
nonaginta, quos curia suffragijs prætulerant, eo-
rumq; quem ipse elegerat, duce addito, cen-
tum consiliarierum numerum expleuit, & à
Romanis Senatus dici cæptus est, qui ob au-
toritatem Patres, ob ætatem Senatores dicti
sunt. Deinde trecentos viros ex generosissi-
mæ familijs eligens robustissimis corporibus,
quos Curia renuntiarunt, eodem modo, quo
ante à Senatores, singule denos iuvenes, eos
semper circum se Romulus habuit. Nomen
omniune omnes habebant, Celeres vocati, ab
exequendi ministerij celeritate, custodes re-
is erant. Regis autem hæc officia, primùm
videm templorum, sacrificiorumq; principa-
um tenere, agereq; eum omnia in honorem,
ultumq; Deorum pia. Deinde legum, morisq;
atry custodem ipsam fieri, iurisq; simul omnis
ena:um cogere, populum conuocare, potesta-
m; sibi in bello Imperatoriam esse. Senatorio
ordini

Senatus.
Patres.
Senatores.
Treceti ro-
bustissimi
electi.

Cel. res.

Regis offi-
cia.

Dignitas Se-
natus con-
cessa.

Plebi tria
cōcessit Ro-
mulus.

Suffragādi
ritus.

Celerum
officia.

Mille pu-
gnatores de-
lecti Milites

Lictores cū
fascibus.

ordini honorem & potestatem talem attribuit, omni de re, de qua referret regno, cognoscere, atque suffragium ferre, & quod visum maiori parti esset, id vincere. Plebi deinde tria haec dedit, magistratus creare, leges sciscere, & de bello decernere, cum rex veller: neq; tamen potestatem horum absolutam, nisi & senatus approbasset. Ferēbat populus suffragium non viritum, sed per curias conuocatus, & quocumque pluribus visum esset curijs, ad senatum referre- batur. Nunc autem mos iste suffragiorum in plerisq; locis conuersus est: neq; enim de plebi- scitis senatus indicat, sed eorum, quae senatus cognouit, populus est dominus. Ex hac autem diuisione Romuli non ciuilia modò negotia, sea bellica quoq; Celeres isti exequabantur. Quan- documque enim ei visum esset exercitum edu- cere, nec tribunos tunc per tribus, nec per cu- rias centuriones, neque praefectos equitum crea- ri oportebat, sed rex tribunis mandare, illeq; curionibus, è quibus deinde decuriones edocti statutos sibi quisque milites educebat. Vnà enim decenter instructi aderant. Mille etiam pugnatores elegit, vt quidam scribunt, quos ob numerum milites nominauit. Tum ipse se Im- perij insignibus, & cetero habitu & duode- cim lictoribus cum fascibus precedentibus au- gustiorem populo reddidit: in quo fascium numero duodecim vultures, qui ei augurium fecerunt, videri potest Romulus secutus, nisi ab

ab Hetruscis morem ipsum aliquis potius sumptum dixerit, quibus cum duodecim populi essent, magistratuumque unum communi nomine crearent, singuli suum illi apparitorem dare consueverunt. Sella curulis Trabea, & aliorum Romanorum regum insignia omnia inde haud dubie fuerunt. Romulus etiam civitatis vires augere volens, causam honestam commentus, & rem in honorem Dei referens, templum loco in umbrato erigit, confugientibusque ad illud sponsor factus est per speciem religionis erga deos, nihil eos mali ab inimicis accepturos: ac si permanere apud se vellent, civitatis etiam participes faciebat, tradebatque agri portionem, quam bello quaesierat. Fuit item & aliud institutum, ut ne captas bello vrbes funditus everterent, aut in servitutem redigerent: verum missis in eas coloniis pro portione aliqua regionis coloniis Romanorum facerent vrbes victas & Reipublice participes. Caterum post Titi Tacij cadem, cum quo & Sabinum & Romanum populum in unum confluxum quinque annis gubernarat, Romulus ad sacra conuersus, publica, & priuata multa instituit. Legem de matrimonijs tulit, ut mulier viro socia esset pecuniarum, & ceterarum rerum, sacrorum etiam, & ut videret ad mariti sui morem, domusque, ut ille dominus, ita & haec domina. Morienti viro sine liberis succederet: si cum prole, aqua sit illi

Apparitores.

Lex in bello obseruanda.

Leges à Romulo latae. Mulier viro aequata.

¶ pars

vinum mu-
neribus Ro-
manis pro-
hibicum.

Ins paren-
tibus in li-
beros con-
suetum.

pars sua. Adulterij conuictum vir & cognati
vt vellent necarent. Si vinum bibisset domi,
vt adulteram punirent. Quo instituto videri
potest apud Romanos morem inualuisse, vt
quoties viri domum se reciperent, filias & vxorem
exciperent osculo: an, vt Porcius Cato
prodidit, olerent temetum. Vt enim corruptio-
nem insania principium arbitrati sunt, ita cor-
ruptionis ebrietatem. Parentum in liberos vt
omne ius sit statuit, siue vellet coercere, siue
verberare, siue vinctum rustico operi delinere,
vendere quoque permisit & occidere. Si quis
à patre venditus se in libertatem vindicavit,
vt iterum ac tertio patri ius vendendi sit. Fuit
id legis caput CCC. deinceps anno in duo-
decim tabulis relatum. Mitigauit tamen non-
nihil austerum carmen Numa Pompilius, qui
tulit nullum patri amplius ius in filium oportere
esse, vbi illius iussu duxerit vxorem. Sequen-
ta & alia instituta. Ne quis liberae fortunae se-
dentariam exerceret artem. Militaris discipli-
na & agricultura ciuibus permessa: vnde lau-
dationis mos ille manauit ad posteros, Bonus
miles, bonusque colonus. Imperfectum putabat
rex, vtranque vitam alteram ab altera separari,
neceffe esse & humum exerceri, & belli obiri
munera, vt lex Lacedaemoniorum habet. Ope-
ri omnes pacis tempore vacare rustico praecepit,
permisit tamen mercari etiam, quando res
aliqua desiderabatur. Nec religionis immemor,

mor, templa, aras, deorumque simulacra constituit. Adiecit & dies fastos, sacrificia, ferias, nundinas, & alia pleraque ad deorum cultum pertinentia: peregrina sacra, & ea in primis, quae Graecanico fierent ritu, vrbe exclusit, prae-
 peregrina sacra vrbe exclusa.
 Herculea sacra.
 ter Hercules iam inde ab Euandri temporibus instituta. Halicarnassus Dionysius Varonem secutus LX. ait sacerdotes, qui publica sacra facerent tributim, curiatimque ab eo institutos, additos & his Aruspices diuinationum interpretes: Curiarum singulis genium suum cum sacrorum ministris datus, communisque omnibus vestitus, & annus in decem menses digestus: quibus nemo non potest intelligere fuisse Romulum diuinarum, humanarumque rerum non imperitum, nec ante Numa regnum populum Romanum sine moribus & religione, ut plerique autumant, mansisse. Has ciuiles disciplinas Romulus dedit. Numa Pompilius, qui post eum regnum accepit, plures alias adiecit: annum ad cursum Lune in duodecim digestit menses, quum Romulus ex decem antea constituisset: mutatoque mensium ordine, Martium, qui primus tum fuit, ac ineuntem inchoabat annum, duobus Ianuario & Februario praelatis, tertius in ordine est factus. Fastos quoque dies fecit & nefastos, quibus nihil cum populo agi poterat. Flaminem unum Ioui creauit, qui Dialis est dictus, eum insigni veste, curuli quoque sella excoluit. Adiecit & alios duos, Marti unum,

Vesta dea tributim venerata.

Annus in menses duodecim.

Fasti & nefasti dies.

Virgines
Vedales.

Quirino alterum, ab insigni, quod capite gestabant, quasi Filamines dictos. *Vesta* virgines legit. Hæ decem primos annos sacrorum ritum perdiscebant: totidem deinde operabantur sacris, tertio decennio rudes, & nuper captas instituēbant: postea verò, si quæ nubere vellet, fas erat alterum mallet sequi. Salarium his ex publico constituit: perpetua virginitate interim, aliisque ceremonijs venerabiles fecit. Si qua incesti conuicta esset, ante ora civium mæsto silentio efferebatur, viuaque circa Collinam portam in subterraneum specum demissa, telluræque superingesta necari. Gradivo

Duodecim
Salii.

Marti duodecim sacrauit Salios: hi mense, qui ab eo nomen traxit, plures dies celebribus locis urbis solenne ducebant tripudium: tunica versicolori tegmine puniceo distincto amicti, aneo balteo, & gladio succincti: dextera lanceam, virgâque gestabant, laeva thraceam ex ære peltam, altioribus pileis, & in conum exeuntibus capita insigniebant. Nihil ab his diuersos fuisse, Dionysius opinatus est, quos Græci Curetas dixere, Romani à solenni sal-

Pontifex
creatur.

tatione Salios. Pontifex est deinceps ab eo creatus, cuius potestati omnia sacrorum iura subiecit, quibus hostijs, quibus diebus, ad quæ templa sacra fieri oporteret, formula edocuit. Interiecti etiam sunt tot sacris ordinibus Feciales: his ea cura tradita, vt Romani nullum iniuste bellum inferrent cuiquam. Si si qua per iniuriam

tiam Romanis adempta essent, res ablatas ab hoste repetebant: quæ si non reddita essent, bellum composito ad id carmine indicebant. Pari potestate fontes, res iustè repetentibus ad supplicium dabant: legatorum iniurias vindicabant: hi quæ pia in sæderibus essent tueri, sancire pacem: eandem si minus legitimè pacta esset, irritam habere: si quid Imperator, aut exercitus contra publicam iusurandum deliquisset, scelus expiare. Puerum trimo minorem lugeri vetuit, neque natu grandiore

plures menses lugendum censuit, quàm vixisset annos. Tempus longissimi luctus in decem menses extendit. Populum in diversa distribuit collegia, Tibicinum, artificum, architectorum, inspectorum, sutorum, coriariorum, fabrorum, figulorum, & ex variarum artium opificibus contractis vnum omnium nouissimum, sua singulis sacra venerationesq; dijs reddendas distribuit. Seruius Tullius in classes & centurias omnem ciuium multitudinem diuisit. Quorum ordinum ratio hæc fuit, vt hi, quorum res centum millibus censerentur, in prima classe essent, quæ centurias habuit octozinta. Pari numero iuniorum seniorumque, vt hi ad vrbis custodiam præsto essent. Iuuenes fors bella gererent: arma virisq; imperata, galea, clypeus, lorica, ocrea, & hæc, quæ corpus tegerent, in hostes hasta & gladius. Addita huic classi duæ fabrorum centuria, qui in bellum machinas

Lugendi ratio.

Populi in collegia distributio.

Populi in classes distributio.

Prima classis.

Secunda
classis.

ferrent, & ob id inermes. Altera classis ex viginti facta est centurijs, quarum census ab quinque & septuaginta millibus ad centum millia extendebantur: arma illis scutum, galea, ocrea, lorica duntaxat adempta: tela in

Tertia clas-
sis.

hostes eadem: idem aetatis discrimen. Tertia classis census in quinquaginta millia descendit, totidem centuria, nec in armis quicquam praeter ocreas variatum, par centuriarum nume-

Quarta clas-
sis.

rus. Quarta classis census adhuc minor, quippe qui à quinquaginta millibus in summam dimidio minorem contraheretur, nihil his da-

Quinta clas-
sis.

tum praeter verutum. Quintam classem triginta centuriae explevere, fundam his & lapides missiles ferre in pugnam commissum.

Ciuitatis
census.

Cornicines, tibicines, cum ipsis censi, in treis centurias distributi, quadraginta millibus aestimata est haec classis. Minor deinceps census reliquam habuit multitudinem, cui ob inopiam militiae munus, tributumq; Tullius remisit. Cives iuramento adegit, ut singuli bona sua aestimare, quibus parentibus orti essent, quos filios haberent, cuius ipsi aetatis, cuius uxores, liberiq; que illorum nomina, quo urbis loco, aut quo regionis pago domicilium haberent: proposita his, qui fallerent, poena, ut ademptis bonis, ipsi verberibus censi, venderentur. Peditum numero distributo, ex primoribus ciuitatis nouos scripsit equitum ordines, ut cum

Equitū or-
do.

q; que fuerant sub Romulo inaugurata, quaeq; illis

illis postea à Tarquinio addita, duodeviginti
 essent centuriæ: dena millia æris singulis ad
 emendos equos data ex publico, & ad eos
 alendos duo millia in annum constituta. Vi-
 due equitibus attribuitæ, quæ annuam pecu-
 niam penderent. Fuerunt equitum peditumq;
 centuriæ centum nonaginta tres, quibus in
 ferendis suffragiis, sua omnibus ordinibus ser-
 uabatur dignitas, ut qui plurimi censi essent,
 maiora bellorum onera sustinerent, (nam ita
 comparatum à Servio erat, ut non viritum, ut
 antea, sed pro census estimatione singuli tri-
 buta penderent) hi primo loco suffragia ini-
 rent. Ceterum habuit prima classis octoginta
 peditum centurias, inibant quæ cum his equi-
 tes suffragia, quod Dionysius demonstrat, ut octo
 & nonaginta centuriæ primo loco in suffra-
 gium vocarentur. Excedebat hic numerus
 dimidium suffragiorum, quo factum, ut quod
 his suffragantibus convenisset, pro decreto ha-
 beretur, quicquid id esset, quapropter missus
 esset populus in suffragia. Si hic, quod raro
 accidere solebat, variatum esset, secundæ clas-
 sis centuriæ vocabantur: atque aliæ deinceps
 aliarum ordine, ita, ut ferè nunquam sit ad ex-
 tremam classem peruentum. Tullij regis pru-
 dentia comparatum, ut ordines in eo paria
 facerent, ut is, qui maiora sustinerent onera,
 ad commodi suffragij reponeretur: quibus li-
 cet nemo exclusus videretur, vis tamen omnis

Tribui pē-
 sio.

Suffragandi
 ratio.

Equitū di-
gnatio.

Consules
inducti

Senatores
trecenti.
Rex sacrifici-
culus.

Aerariū cō-
stitutum.
Questores
creati.

Dictator in
urbē.

penes equites & prima classis centurias esse constituta : in quorum potestate fuit creare quos vellet magistratus, sancire leges, bella indicere : quorum trium potestas ab initio fuit à Romulo populo data. Deinde Tarquinio ex urbe eiecto iterum mutata regiminis forma est, pro regibus Consules habere cœptum, quibus omnia insignia permessa, quæ fuerant & regum, præter coronæ togeq; palmatæ usum, cum Brutus cum Collatino libertatis vindex hanc dignitatem centuriatis comitijs consequutus Cives sacramento adegit, ne mortalium quenkam amplius Romæ regnare paterentur. Senatorum numerum in trecentorum summam explevit. Regem sacrificulum creavit, qui ea sacra perpetravit, quæ reges facere consueverant. Leges Valerius tertius consul tulit, quibus provocatio à consulibus ad populum est permessa, ut capitale esset, huic, qui iniussu populi magistratum caperet. Civium vectigalia tollerentur, quo contigit, ut vulgò promptiores ad quæstus & opificia sint homines facti. Adidit & alio capite, ut qui tyrannidem affeclaret, impunè occideretur. Aerarium, in quod publica pecunia reponeretur, Saturni templum constituit: populo, ut duos quoque questores crearet, permisit. Creatus tamen non longè post magistratus, ab cuius Imperio nulla esset provocatio, Dictatoris ei nomen inditum, à dicendi quæ vellet potestate, siue à dicendo potius,

tius, quia non populi suffragio creari contigisset, sed ab uno esset dictus, qui tum summum in urbe imperium haberet. Hunc creandi Dictatoris morem videri possunt Romani à Grecis accepisse: quibus, ut Theophrastus tradidit in libris, quos de regno scripsit, in certum tempus tyrannos, quos Esymnetas dixerunt, legere moris fuit. Semestris illius dignitas apud Romanos fuit: nec alto pacto creari solebat, quam cum vis aliqua maior repente exorta ingentem urbi cladem minitari videretur: huic ceteros magistratus eligere licebat, ut magistrum equitum, qui secundam post eum dignitatem gerebat, praesertim in equites et accensos: iungebatur Dictatori, sicuti regibus tribunus. Spurio Cassio et Posthumio Cominio consulibus plebi datum est ut et suum haberet magistratum, qui sacrosanctus esset, qui inuiolabilis, cui auxilij latio aduersus consules esset: disertè expressum, ne patrum cuiquam eum magistratum capere liceret, hic Tribuni plebis nomine dicebatur. Tribuni plebis. Tanta fuit ipsorum postea insolentia, ut, nisi eis placerent, decreta consulum et senatorum cassarent: comitijs creabantur, siue auspicijs, siue religione primum duo numero, deinde tres additi, ad vltimum adhuc quinque. Tria Comitiorum genera Romae olim usurpata sunt: Curianta, cum ex generibus hominum suffragium ferretur, nomenque ideo rei datum, quod curiatim per lictore calarentur. Centuriata, quae ex censu

Magister
equitum.

Magistratus
sacrosanctus.

Tribuni
plebis.

Tria comi-
tiorum ge-
nera.

Et atate fieret, quorum ratio abundè relata est: ceterùm, ut illa per licitorem, ita hac per cornicinem calari solita. Tributa reliquum genus appellatum, ex regionibus & locis conflatà.

Decem viri
creati.

Ex patribus centuriatis Comitibus Decemviri sine prouocatione creati. Et in eos publicæ administrationis ratio omnis à Consulibus translata est, ut olim à regibus ad consules, hi condere leges iussi, decimo die eius singuli in orbem dicebant, quo in decem tabulas complexo,

Leges decem
tabularum
promulgatz.

quod faustum felixque esset, leges decem tabularum populo promulgauere: duodecim fasces precedebant eum, cuius erat iurisdictio, ceteris singuli accensi. Sed diu non durauit magistratus ille, quippe qui ut Tribunitia potestas ab eo ex vrbe in perpetuum tolleretur, à patribus excogitatus fuerat, re cognita, ab ipsis tribunis ipse sublatus est. Tum lege cæsum ut quod plebs vellet, totus populus teneret. Et alia: ut qui Tribunus plebis Aedilibus iudicibus noceret, eius caput Ioui esset sacrum, familia ad adem Cereris liberi liberæque venderentur. Item, ut alter ex plebe consul deinceps crearetur: atque ut inter patritios & plebeios

Censores duo
creati.

connubia promiscua essent. Censores præterea creati duo, quibus scribarum ministerium, tabularum cura, censendi formula commissis. Res parua ab initio, sed qua procedente tempore multò maiora, quàm ab initio credibile fuerit, habuit incrementa. Tanta illis dignatio,

tio, tanta autoritas, vt omnis morum, ciu-
 lisq; discipline ratio ipsorum esset. Regimen
 adhuc senatus, equitum Centuriarum, omne
 decoris ignominiaq; discrimen, horum priua-
 ta & publica lica recognoscere: vectigalia po-
 pulo Romano locare, censum agere, lustrum
 condere, Senatores è senatu remouere, notare
 infamia, quinto quoque anno creabantur.
 Magistratus & alius superadditus, qui ius
 diceret. Praetorem hunc vocare placuit, huic
 omnis publici priuatiq; iuris potestate permis-
 sa, nouum ius condere, & vetera abrogare
 facultas. Erat vnus ab initio, qui vrbanius di-
 cebatur: quo non sufficiente (quòd multi pe-
 regrini in ciuitatem venirent) alius creatus
 est, peregrinusque vocatus, quòd plerunq;
 inter peregrinos ius diceret. Honorarium ius
 illud appellabatur à magistratus honore, re-
 gia illis insignia, & apparatus consulibus penè
 equalis. Permansit hic ciuitatis status ad Iu-
 lij Caesaris vsque tempora, qui monarchiam,
 que longa postea Imperatorum serie retenta
 est, iterum induxit. Ludus Rome celebraba-
 tur, qui magnus Circensis etiam, & plebeius
 dicebatur, eius pompa ex Capitolio per fo-
 rum in Circum maximum mittebatur tali
 apparatu: Equitum filij, quibus atas apta
 esset pompe, equis sedentes, quique pedibus
 stipendia facturi erant, suis alis centu-
 riyque discreti precedebant, vt exteris gen-
 tibus

Praetores
 duo vrbani
 & peregrini-
 us.

Ius honora-
 rium.

Ludus cir-
 censis, siue
 plebeius.

- tibus ostenderetur qualis quantaq; iuuentutis indoles, in spem civitatis interim subolesceret. Hos aurigæ sequebantur, quadrigæ, bigæq; & equi desultorij. Mox athleta leuiorum grauiumq; certaminum, pudenda tantum velati, ceterum corpus nudi, cursu, palaestra, castibus certaturi. Saltatorum deinceps chori, virorum primus, alter pubescere incipientium, postremus puerorum. Ordine deinde tibicines subsequi, vtres & tibiolas instantes, citharædiq; lyras septichordes eburneas, & quæ barbata nūcupata sunt, habentes. Saltatorum cultus tunica punicea cingulis æreis strictæ, enses lateribus pendentes, tela breuiora viris, galeæ ærea cristis insignes, pennisq; exculte. Praibant choris viri singuli, saltationis, & tripudij modum premonstrantes, bellicos motus, atq; vehementer proceleumaticis & rhythmis imitantes. Enoplia saltatio in his vsurpata, quæ & Pyrrhicha nūcupata est, à Pallada, vt creditur, reperta, alij Cretes eius saltationis auctores arbitrati sunt.
- Athletæ.**
- Saltatores.**
- Tibicines.**
- Enoplia siue Pyrrhicha.**
- Saltatio.**
- Satyrici.**
- Enoplios choros Satyriscorum cætus euestigio sequebatur. Erant hi in Syllenos & Satyros figurati, canillabundo motu ridicula in magnis imitantes. Atque hunc demum ordinem tibicines alij, & citharædi vario sequebantur concentu. Ibant inde qui passim thura & aromata thuribulis adolebant, multaque odorum fragrantia deorum simulacra auro argentoq; calata virorum humeris ferebantur.

Tum demum Thensam summi vrbs magistratus, magna omnium ordinum caterua religiose sequebantur. Circi area, in qua hic & alij ludi agebantur, tria & dimidium in longitudine stadia habuit, latitudo quaternum fuit iugerum: id soli spatium inter Palatinum & Auentinum iacens, tribus lateribus porticus paululum repanda claudebant, c. l. millium spectatorum capaces. Sedilia circa aream cemento extructa erant, in quo sedentes spectarent. Scenicis ludis in eo etiam agebantur, tali primùm ratione: Ludiones ex Hetruria accersebantur, hi ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more Tusco reddebant motus. Imitari hos primò Romana inuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes, nec motus interim absoni à voce, mox diligentì vsurpatione eò processit vsus, vt vernaculi eius rei artifices, quia nihil iam à Tuscis ludionibus distarent, Histriones appellati sint, quia Hetrusca voce Hister ludio vocaretur. Hi deinceps non inconditum & rude carmen, alternisq; vt à principio, iactatum vsurparunt, quod Fescennio fuit simile, sed modulatas satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroq; motu peragebant. L. Andronicus ab Satyris digressus fabulam argumento fecit, factamq; cum sepius egisset, obtusa demum frequenti vsu voce, puerum, qui caneret, ante tibicinem statuit, inde vt ad tibicinis latus histriones canerent receptum. Vbi igitur

Circi magnitudo

Ludi scenici.

Histriones.

igitur res à risu & soluto ioco auocari cœpta est, ludôque in artem paulatim vertente, iuuentus fabularum actu histrionibus relictis veteri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabant: vnde exordia fabulis, potissimum Attellanicis coinsera extiterunt. Id Ludionum genus ab Oscis acceptum, iuuentus tenuit, nec Histrionibus attingere permissum. Hic qua ratione Senatus populusque Romanus suos vita defunctos Imperatores consecrare, celôque inferre solebat, referendum duco. ipsi nanque, vt Herodianus scribit, locabant in regia vestibulo super eburneum lectum auro stratum imaginem, defuncto principi perquam similem: recumbebátque pallida effigies in modum egrotantis: circa lectum, magnam diei partem assidebat senatus omnis, ad laeuam pullis vestibus amictus, ad dexteram lectus ex omni nobilitate matronæ, in albis vestibus: is enim color lugubris fuit in muliere olim: omni alioqui ornatu detracto, id septem diebus defuncto datur: Medicis veius adhuc spirantem intermisentibus, denuntiantibusque in dies morbum ingrauescere. Ad postremum, quasi tum demum vita defunctum, equestris, senatoriique ordinis iuuenes per viam sacram in forum deferunt, lecto in Rostris deposito, pueri puella'que patritij generis compositi ab vtraque parte cœu hymnos in defunctum

Consecrandi ratio.

Albus color lugubris in foeminis, niger lugubris in viris.

lum canunt, flebilis carmine modulatos. Dein
 eburneo lecto cum effigie ex foro in campam
 Martium translato, ingens ibi suggestus qua-
 drata forma, lignea tantum materia conte-
 nitur, multis gradibus in phari speciem fasti-
 gio assurgentibus. Singuli auro & purpura
 indrati, signis ex ebore factis, variisque pictu-
 ris insigniter excoluntur: ac quò altiores illi,
 minúsque patentes, eò minores his imagines
 prominebant: interius erat moles aridis refer-
 ra fomitibus. Effigie secundo gradu colloca-
 ta, omnibusque odoramentorum generibus
 omnifariam admotis, quæ certatim à tota ci-
 uitate eò congeriebantur: nobilissimi inuenes
 quæstris ordinis trabeati tabernaculo obequi-
 abant motu quodam Pyrrhichio, solemnique
 recursa. Circumagebantur & currus, qui-
 bus insidebant rectores personas illustrium
 principum gerentes: ac tum demum ab Im-
 perij successore face admota circumfusa mul-
 tudo ab imis partibus molem incendit: ac
 simul ignis cæpis inualescere, ex adificij fasti-
 gio aquila emittitur, quæ principis animam in
 celum ferre putabatur. Qui per hæc Romano-
 rum princeps consecratus esset, vana super-
 stitione inter deos colebatur. *¶* hæc de urbis
 Romane statu. Hodie Italia omnis Christiana-
 tam pietatem religiosissimè obseruat, sacro-
 rum ceremonias ex Romana ecclesia instituto:
 nisi fortè in vltima eius terra parte pauci
 Græcum

Recetes Ita-
 liz morca.

Grecum seruent ritum, & ipsi quidem Graeci
 generis. Vnum connubium vt Itali olim, sed ci-
 tra repudium: neque id permittitur nisi magna
 de causa, Romaniq; pontificis permissu. Regum
 nobiliūmq; principum primogeniti veteri in-
 stituto regnum obtinent: in priuata fortuna
 virilis stirpis liberi ex aequo sunt heredes, sed
 legitimo toro nati. Triplici iure vtitur Italia,
 Pontificio, Casareo, & Municipali: constat
 hoc ex legibus, quas aliae ciuitates alia sibi de
 causa condunt: ad bonum aequūque spectant.
 Iudicia rerum, ciuiliūque negotiorum hic
 iudicum ordines exercent, illic magistratus:
 nam non vna vbique est regiminis forma. Prima
 nobilitas militia, si felix sit, Sequens rei litera-
 rie. Sacerdotium magis venerabile facit, quā
 nobile. In claritudine literarum Theologi pri-
 mas sibi partes vendicant, secundas ab his Iuris
 scientiae periti: sunt & Medici in admiratio-
 ne, sed maiore quæstu. Mathematici, Dialecti-
 ci, Astronomi, & Poëtae magis inter se clari,
 quā vulgò conspicui. Grammatici extremi
 omnium: vt qui inter pueros consensescant. Est
 & sacris oratoribus grande nomen, sed maior
 veneratio: ob pietatis studium frequentiore
 agunt theatro, quā forenses. His maior qua-
 stus, quā nomen. Est & Mercatura in ma-
 gna celebritate: nam pretium hodie, vt semper
 in pretio est. Pictores, Staturarij, Fusores in ma-
 iori admiratione, quā agricolæ: etsi, vt audiū
 est, prima

Roma Roma

est, prima laus apud maiores his debebatur. Romanani propinquam soli Italorum pecunaria exercent, sed mercenaria externorum hominum opera. Vestitus alius alij, sed Venetis laxitate insigni, ac prolixitate: & in his urbibus municipali sumptuosior. Secundum Venetos, civibus, & nitidus Florentiae, & caetera Helvetiae. Mediolanensibus, ac toti Aemiliae, Liguriaeq; horidior, sed paulo contractior. Romae Aulicus prolixitate, varietateq; colorum omnes alios antecellit. Romanus multo frugalior, sed cui suus non desit nitor, praesertim in foeminis. Neapolis magis nitido utitur, quam sumptuoso, & externus gratior Italico. Caetera Italia simplicius vestitur, nec unus habitus omnibus: quippe quem nostra memoria saepius variari contigit. Ecce in Aemilia, & tota Gallia Cisalpina, videntur principes foeminae in Hispanico habitu videri, viri in Gallico malunt. Iam & Romae muliebris sexus Tussum nuper affectabat. Vegetiarum matronae his paucis annis, volvas, petus, & humeros nudabant: nunc omnia conegunt, ac laxioribus utuntur manicis, & in Hispanicum degenerant. Veteres Romanorum staturae, & numismata, arguunt, nullum apud maiores fuisse tegendi capitis usum, nec caligavit, nisi militaris: est hodie utrunque vulgatissimum, sed tegere capus translaticium in Italia, ut credere est: quod nomen etiam declarat. Nec lanei, aut linei thoracis adeo frequens

Vestitus Italorum diversus.

Romanorum vestitus.

Principum foeminarum vestitus.

Tegendi capitis apud Italos olim nullus usus.

usus olim : quod ex veteri statuarum figurati-
one potest intelligi : nunc omnis iuuenum cul-
tus his sese propemodum effert. Italicus sermo
neque ille est, qui olim fuit, nec omnino ab eo
diuersus : sed barbaris vocibus plus minus' ve
adulteratus, vt haec, aut illa regio, fuit externis
gentibus magis obnoxia. Litoralis Histria ora

Veneta lin-
gua.

Veneta plurimum vtitur lingua, quae compta
est, & grauis, pluriūque linguarum flore
constata : quod facile contigit in frequentissimo
Italicarum gentium commercio : olim mul-
tò simplicior fuit, ac minus auribus grata.

Carnicus
sermo.

Carnicus sermo plures sonat linguas, ac nescio
quid ab Italico diuersum, dulcior auditu, quo
Tarusium, Patauium, Verona, Vincen-
tia, Mantua, Ferraria vtuntur : sed in his vr-
bicus grator agrestis. Cisalpina Gallia exter-

Cisalpina
Galliae ser-
mo.

num quendam, & à nostro alienum, sonat.

Laus cisal-
pinæ Gallie

Nulla alioquin gens cultior, aut urbium appa-
ratus, aut victus frugalitate. Rauenna, Ari-
mino, Pisauro, Fauentia, Bononie, & vni-
uerse Aemiliae, Flaminiae venustus sermo,

Tuscus ser-
mo Laconi-
cus breuis.
Romanus
sermo.

Tuscis breuis, & velut Laconicus, in alieno,
quam suo ore, grator. Quod Romæ nuper of-
fendebat, commercio gentium in dies magis ex-
colitur. Picinis, & Sabinis, & Marsis cras-
sior, castizatorq; Vmbriis, Apulis, Lucanis,
Brutijs, Samnitibus, & cetera Italiae rudior
lingua, ac minus peregrinis imbuta, præter Nea-
polim, & bi pleriq; Hispanicum affectant. Quod
si quis

si quis altius spectet, atque in vniuersum indicet, nulla est ciuitas, nullus populus, qui non aliquid à finitimis differat. Auctor Antonius Sabellicus Enneade I. lib. 1.

De Liguria, Ligurumq; prisco viuendi more.

CAP. XIX.

Liguria Italiae regio pro maiori parte montuosa, inter amnes Varum & Macram, ab altero latere Apenninum habens, ab altero Padum, Tusciam attingens: cuius caput nunc est Genua. A Lizyſto Phaëthontis filio dicta, conuersione y in u, vt Pictor Fabius prodidit. Horum gens Siculi fuere, vt Thucydides arbitratur. Magna pars Italia est ab his olim possessa. Siculi ab Oenotrijs Italia eiectione Siciliam tenuerunt. Ligures labore plurimo continuo vitam duram agunt: nam multis arboribus oppleta regione materia est ad naualem fabricam praecipua: arbores tanta crassitudine, vt diametri octonos pateant pedes. Vnde quidam cadende materiei, quidam subigendo agro à lapidum asperitate cultu difficili vacant. Ita enim terra lapidosa est, vt gleba absque saxo nequeat effodi, ob quod vite arumnosa natura assueti: licet multo in labore versentur, parum tamen percipiunt emolumentum. Continuum verò exercitium, & vicijs paritas corpora eorum macilentia efficit, ac robusta. Mulieres quoque virorum labores perferunt, assueta vnà cum viris opus facere.

Liguriz & nct.

Siculi ex Italia in Siciliam conpulsi.

Ligurum studia.

Mulieres in labore viros adiuvant.

Venationibus continuò vacant, captisque feris fructuum inopiam sustentant. Nivibus insuper, montanisque asperitatibus assueti agiles corpore, ac validi redduntur. Nonnulli messis raritate carnes parvim domesticas edunt, parvim ferinas, aqua in potum sumpta. Oleribus utuntur, prout fert regio eorum, ad quos neque Ceres venit, neque Dionysius, praeter ceteris dijs hominibus utiles. In terra cubant ut plurimum, rari sub tecto aut in tugurijs iacent. Plures ad conava saxa, speluncasque ab natura factas, ubi tegantur corpora, diuertunt. Hoc pacto pristino more absque apparatu aliquo viuunt. Denique mulieres virorum, viri ferarum robur et vires habent. Asserunt, in bello saepius vegetum G.illum ab gracili macilentoque Ligure ex promotione singulari certamine vinci. Arma habent leuiora, quam Romani. Operiuntur corpora scuto longo ad formam galaticorum facto, tunicaque succincta. Armantur etiam ferarum pellibus, ac ense mediocri. Quidam Romanorum consuetudine, quos in ea re imitati sunt, arma immutarunt: feroces sunt, et acuto ingenio, non in bello solum, sed in communi vita. Mercaturam exercent, nauigantes per Sardonum Libycumque pelagus, sponte se grauibus maris periculis obiectantes: scaphis enim haud satis caterarum nauium more preparatis nauigant. Quo fit ut imminente tempestate grauia subeant vite discrimina. Gens haec

Vitus Ligurum.

Habitacula

Robur corporum.

Arma.

Ferocitas.

Nauigantes mercaturam exercent.

Recentes mores.

hec, ut Antonius Sabellicus primo libro septimæ Enneadis habet, adhuc ferox est, & ad rebellandum nata, ut quæ diu Romana exercuit arma: plurimum pecore victitat, lacte, hordeaceâque potione.

De Tuscia, & gentis eius antiquis moribus.

C A P. XX.

Tuscia Italiae regio celebris, à sacrificiis, ut quidam arbitrantur, dicta: nam Greci θύων sacrificare dicunt, vel à thure, quo maxime in sacrificiis utimur, vel à Tusculo Herculis filio, quod veteres probant. Olim Tyrrhenia dicta fuit, Dubium à Tyrrheno Atys, an Herculis & Omphales, an (ut alij scribunt) Telephi filio, qui in eam terram duxerit colonos. Dionysius à Tyrsibus edificiorum genere: quibus Tusci uterentur, id nomen factum suspicatur. Romani eius terra populos nunc Tuscos, nunc Hetruscos dixere, Greci verò Tyrrhenos. Veterem illorum opulentiam, tum pelagi nomen demonstrat magna ex parte Italia prætenti, tum fines terra, ab infero ad superum mare, & ad Alpes propemodum promoti. Satis constat quod quicquid terræ intra Alpes iacet & Apenninum, Vmbrorum olim fuisse, qui inde à Tyrrhenis sint eiectiones, Tyrrheni à Gallis, Galli à Romanis, Romani à Longobardis, qui postremò nomen ipsi terræ indiderunt: & quod ad celebritatem nominis attinet, Latini, Umbri, & Ausones à Grecis Tyrrheni

Tyrrhenia
vnde Tu-
scia appel-
lata.

Tusci etiã
Hetrusci ap-
pellantur.

Vmbrorũ
terra.

Longobar-
dia.

sunt olim vno nomine appellati. Quidam etiam Romam ipsam Tyrrhenam urbem opinati sunt. Fuit Tyrrhena gens fortitudine egregia, magno potita Imperio, ciuitates condidit plures, atque opulentas. Classe quoque potens, cum diutius mari imperitasset, Italum pelagus ab se Tyrrhenum denominauit. Pedestri quoque exercitu preualida, tubam primò adinuenit, & bello admodum vtilem, & ab illis Tyrrhenum appellatam. Duces exercitus plures insignibus decorauit. Lictores, curulem sellam, prætextam vestem, fasces, sceptrum eburneum, alia multa dedit: domibus porticus addidit, in quas seruorum concurrentium turba diuerteret: que imitati postmodum Romani, inq̄ melius aucta ad suam Rempublicam translulere. Literis quoque, & rerum naturalium inuestigationi, ac theologia plurimo tempore impenso. Præ ceteris in fulgurum interpretatione, & arte augurandi versata est, adeo vt nostra etiam etate vniuersus ferme orbis, tum adiretur viros, tum aruspices vtatur. In scientia faciendorum sacrorum ita etiam floruit, vt Romani, qui non seruanda tantum, sed & amplificanda religionis cupiditate incendebantur, decem principum filios senatusconsulta singulis Tuscia populis percipiende sacrorum disciplina gratia traderent: hinc ludibrium illud malorum demonum ad Romanos defluxit. Hinc Bacchanalia, que vt scda & perniciofa,

Tuba à Tyrrhenis inuenta.

Inuēta Tyrrhenorum plurima.

In augurandi arte versabatur Herculei.

Religiosi valde Herculei erāt. Bacchanalia ex Tuscia ad Romanos.

ciosa, magno sunt bonorum consensu, autorum suorum supplicio vindicata, ex totaq; Italia sublata. Patriam Tyrrheni vberem incolunt, quam studio, curaq; efficiunt fertiliorem, Mensa bis in die sumptuose preparata, omnia, quæ ad epularum delicias pertinent, abundè subministrant. Stragulas insuper vestes floribus distinctas, poculaq; aurea varij generis, ac ministrorum, seruatorumque numerum permagnum in usu habent: multiplices vbi non solum serui famulantur, sed etiam liberi plures. Gens in vniuersum magis adhuc superstitiosa est, quàm pugnax.

De Galatia Europea, & Galatarum priscis moribus.

CAP. XXI.

Galatia magna Europa regio fuit, vltra Celticam ad Notum Oceanumque versus pertinentésque oras, & Hercynium montem (scribit Diodorus Siculus) & à terminis Istri ad Scythiam vsque protensa. Sic appellata à Galate Herculis & Celtice cuiusdam mulieris filio. Hæc à pluribus nationibus incolebatur, regioq; vt plurimum ad Arcton sita, frigidaq; adeo, vt quæ hyemis tempore pro aqua niuibus oppleta existat: glacies quoque immensa adeo patriam occupet, vt flumina congelata sint peruia transeuntibus, non solum paucis, sed exercitibus quoque cum curribus atque impedimentis. Complures magni flumij vario fluxu per Galatiam fluunt, quorum hi

Galatiz fl.
nes.

Galatia hy
emis tēpo-
re glacie oc-
cupata.

ex profundis stagnis, hi ex montibus, partim in Oceanum vt Rhenus, partim in Pontum vt Danubius, alij in Hadriaticum mare decurrunt vt Eridanus, qui & Padus. Sed hi omnes ferè hyem's tempore congelati securum transitum iniectis desuper (ne labantur) paleis euntibus præbent. Vinum & oleum propter eam frigiditatem regio non producit, quare coacti homines potum sibi ex hordeo comparât, quem Zitum apellant: aqua etiam, in qua lauantur. Vino præter modum adeò delectantur, vt à mercatoribus importatum purum bibant, minimoq; potu ebrii, aut somnum inducant, aut insaniam: quo fit vt mercatores Italici plures quæstus ducti vinum, tum nauibus, tum per terram curribus deferentes pincernam puerum mercantur pro vini amphora. Vniuersa Galatia argento caret, auro abundat, illud natura ipsa præbente. Nam cum fluminum decursus, difficiles flexus habeat, superans ripas à montibus fluens aqua, arenam auream passim per campos eijcit: qua conflata, auroq; puro educto, ad ornatum corporis mulieres viriq; vtuntur: etenim & manusum articulos, & brachia armillis aureis exornant. Circa collum grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis annulos. Thoraces etiam auro exornant. Præterea quid ac mirabile in deorum templis potentiores obseruant, plurimum auri ipsis dijs oblatis per pavementum spargentes, neq; id quisq;

Zitum ex hordeo potus.

Vini appetentissimi.

Argento caret, Auro abundat Galatia.

Corpus auro exornant Galatz.

Aurum in templis spargunt.

quisquam incolarum, quamuis gens auris sit au-
da, propter religionem contingere audent. Sunt
Galatæ molles atque albi, corpore oblongo. Co-
mas quamuis habeant natura rufas, studio ta-
mien argente naturæ colorem. Calamistro capil-
los inſectant, fronte illos ad cervicem reijcien-
tes, ut Satyris aspectu puerisq; appareant per-
similes: capillos arte efficiunt craſtiores, ut ni-
hil differant ab equorum iubis. Barbam qui-
dam radunt, nonnulli nutriunt. Parcè nobiles
quidam genæ radunt: barbam adèd fouent, ut
corpora operiat. Quo accidit, ut cùm edant, re-
pleatur cibo: cum bibant, veluti per canale
potus videatur inferri. Cœnant ſedendo omnes,
non tamen in ſedibus, ſed in ſolo ſuper lupor-
um aut canum inſtratis pellibus. Miniſtrant
eis pueri iuniores ætate tenera: iuxta eos ignes
ſunt, in quibus olle ſunt & verua plena car-
nibus. Viros bonos melioribus carnibus hono-
rant, quemadmodum Poëta Aiaci ſcribit,
Impenſum ab optimatibus honorem, quando
ſingulari Hectorem certamine viciffet. Hoſpi-
tes ad epulas, qui ſunt, qua cauſa venerint ro-
gantes. Conſueuerunt quoque ſumpto cibo ad
verborum, prout caſus tulit, concertationem
ſurgentes ex prouocatione certare inuicem, nul-
la habita vitæ cura. Increbruit enim apud eos
Pythazora ſententia, qua dixit, animis ho-
minum eſſe immortales, ruruſus que eis deſun-
ctis corporibus poſt certum tēpus in alia cor-
x 5 pora

Corporum
Galatarum
diſpoſitio.

Barbam no-
biliores nu-
triuunt.

Sedentes in
ſolo cœnant
Galatæ.

Ex prouo-
catione cer-
tare ſolent
Galatæ.
Att. morem

pora reuersuras: ob hanc causam in defunctorum pyram epistolas scriptas quidam conijciunt, tanquam eas mortui sint lecturi. In itinere ac pugna bigis utuntur, quas rhedarii ac assessor ducunt. In bellis obuium hostem iaculo ex curru primum appetunt, tum relicto curru pedites ensibus certant. Quidam ademptam mortem contemnunt, ut pugnent nudi. Custodes corporis ex liberis hominibus pauperes eligunt, qui et pro aurigis in pugna seruiant, et ferant scutum. Instructam aciem praerati consueuerunt, et ad singulare certamen fortissimos hostium prouocare, arma ut hostem terreamus quatientes. Quum quis strenue in acie pugnauit, tum maiorum, tum suas laudes ac virtutes decantant: res hostium deprimunt, tanquam vituperatione dignas: denique omnes in bello audaces extollunt verbis. Capita hostium in acie cadentium abscisa equorum alligant collis. Hostium spolia sanguine persusa famulis tradunt in foribus domorum cum cantu atque hymnis affigenda, quemadmodum feras solent venatu captas. Hostium nobiliorum capita aromatibus uncta in thecis condunt summa diligentia, ea hospitibus ostendentes, nulloque pro pretio ea vel parentibus vel liberis vendunt. Vestes ad terrorem intonsas, ac varij coloris ferunt, quas illi vocant braccas. Sagula ferunt virgata, hyeme quidem crassiora, aestate subtilia. Fictilia in vsu habent densa

Corporis
custodes ex
hominibus
liberis.

Strenuorum
militum di
gnationes.

Hostium spo
lia domorum
foribus affi
guntur.

vestitus Ga
litarum.

densa, ac floribus distincta. Arma ferunt, scu- Arma bel-
 um ad staturam hominis longum, proque li- lica.
 cito cuiusque ornatum. Quidam in scuti ani-
 malium formas aereas paulum eminentes ge-
 rant, & ad ornatum, & ad corporis tute-
 lam fabricatas. Aerea galea caput muniunt
 paulum eminentiore, in qua aut cornua im-
 pressa sunt, aut avium vel quadrupedum effi-
 gies sculpta. Tubas habent suo more barbaras,
 ut quae asperum sonum & turbulentum red-
 dant. Thorace ferreo utuntur quidam, alij ar-
 mis à natura datis nudi pugnant, pro ensibus
 ferreas spathas gerunt oblongas, aerea catena à
 dextero latere pendentes. Nonnulli tunicis au-
 reis, aut argenteis Zonis cinguntur, iaculis in-
 super bellantur, quae illi lanceas vocant, ferro
 cubiti aut amplius longitudinis paulominus Enses ma-
 duobus palmis lato. Enses haud minores sunt, ximi.
 quam apud ceteros venabula, habentq; tum
 rectos, tum curvos non solum ad corpora ceden-
 dum, sed etiam ad perforandum aptos. Aspe-
 ctu sunt terribiles, voce graui atq; aspera. Ser-
 mone utuntur breui ac subobsuro, multaque
 ex animo dubia loquuntur: plurima ad iactan-
 tiam in eorum laudem dicunt, & ad ceterorum
 contemptum. Minaces sunt, ac detractores, opi-
 nionèque inflati, acuti ingenio, & à doctrina
 minimè alieni. Sunt & apud eos melodiarum
 poëtae, quos ipsi Bardos dicunt: hi cum organis Bardi me-
 veluti cum lyra cantant, hos laudantes, alios lodiarum
 ritup poëtae.

vituperantes. Philosophi quoque, ac Theologi quos vocant Saronidas, precipuè ab illis coluntur. Utuntur insuper diuinatoribus, qui apud eos cum augurijs & sacrificijs futura prædicent: maximi existimantur, omni eis obtemperante plebe: de rebus magnis consulturi mirabilem, ac incredibilem obseruant ritum: ens hominem iugulant, quo labente, tum ex castum ex membrorum laceratione, tum etiam ex sanguinis effluxu futura iudicant. Est apud eos moris nullum absq; Philosopho sacrificium facere, existimantes per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquam deis propinquiores. Horum intercessione bona à dijs censent petenda, quorum consilio, & pace, &

bellο fruuntur. Poëta verò apud eos tanti habentur, vt cum exstructa acie exercitus eductis ensibus, iactisq; iaculis propinquant, non solum amici, sed hostes eorum quoque interuentu à pugna abstineant, ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiæ, & Mars reuertitur Musis. Galatarum femine non tantum corporis magnitudine sunt viris similes, sed robore etiam. Pueri vt plurimum cani sunt, atate prouecti colorem paternum assumunt. Eorum, qui subtus Arcton habitant Galata, quiq; Scythiæ sunt propinqui, vtpotè ceteris agrestiores, nonnullos aiunt humanis carnibus vesci, quemadmodum & hi, qui eam Britannicæ partem, quæ Iris dicitur, habitant: horum for-

ritus.

sius.

sius.

adine, feritatemque diuulgata, tradunt eos, qui
 priscis temporibus omnem ferme Asiam discurren-
 tes Cimerij dicebantur, ipsos esse, qui paulo
 post corrupto nomine pro Cimerijs Cimbrj sunt
 appellati: iam prisco more dant latrocinij ope-
 ram, rapiunt aliena, suis omnibus contemptis.
 Primum sunt, qui Roma capta, cum Delphici Apol-
 lonis templum spoliassent, magnam Europae
 partem, non paruum Asiae tributariam fece-
 runt, agris eorum, quos subegerant, possessis. Nam
 cum in Graeciam peruenerunt Galatae, de se par-
 tem occupatam Gallograeciam dixerunt, et
 Galatiam minoris Asiae regionem, quae ab
 oriente Cappadociam et Halym flunium ha-
 bet, ab Occidente Bithyniam et Asiam, à Me-
 die Pamphylia, à septentrione Pontum Eu-
 ninum. Caterum Cimbrj, de quibus iam nobis
 sermo est, Gens dira supra modum feritatis, im-
 pietatisque in deorum sacrificijs inaudita. Seque-
 rantur exercitum mulieres Sacerdotes diuina-
 tionis perite, quarum canus capillus erat, alba
 vestis, lutea e carbaso subter tunica fibulis an-
 nexa ahenis, incinctae Zonis, pedes nude, ca-
 tuius per castra strictis occurrebant ensibus,
 viuos sternentes humi ad aream protrahabant
 craterem viginti capacem amphorarum. Habe-
 ant et pulpitum, quo agiler ascenso, tol-
 lentes in sublime captiuum super lebetem iugula-
 bant: tum profuso in craterem sanguine, inde
 cum stillaret, vaticinium edebant: alij vero scisso
 ventre

Sacerdotes
 foeminae.

Crudelis
 vaticinandi
 ritus.

Noxios sa-
crificabant
Cimbri.

Cimbri ad-
mares cu-
pidiores.

Impuden-
tia Cimbri-
rum admi-
randa.

Gallix qua-
tuor termi-
ni.

ventre intestina speculabantur, suis victoriam
clamitantes. Noxios quoq; quinquennio serua-
tos affixos sudibus sacrificabant: & animantia
ex hostibus capta vna cum hominibus inter-
fecta, aut supra ingentem pyram posita combu-
rebant, aut alijs afficiebant pœnis. Et quam-
uis Cimbri mulieres habeant speciosas, ad ma-
res tamen præter modum sunt cupidiores. In fe-
rarum pellibus humi dormientes, ex vtroq; la-
tere excubitores habent. In ipsis certaminibus
extentas ad carrorum velamina pelles tantis
pulsant ictibus, vt ingenti cum horrore fragor
efficiatur. Sed illa admiranda eorum impuden-
tia, quod speciem corporis facile alijs offerunt in-
propatulo, neq; hoc turpe ducunt, quin potius
ignauum abnuere gratiam oblatam. Fertur à
Valerio Maximo, Cimbros & Celtiberos in acie
gaudio exultare consueuisse, tanquam gloriosè
& feliciter vita essent excessuri. Lamentari
verò in morbo, quasi turpiter perituri.

De Gallia, Gallorumq; veteribus & recen-
tibus moribus. C A P. XXII.

GAllia lata Europa regio, inter Galli-
cum internum mare, Oceanumq; Britan-
nicum, Rhenum, Alpes, & montes Pyreneos
iacens: Pyreneis iugis ad occasum includitur:
ad septentrionem & Boream Gallico, Britan-
nicoq; Oceano: ad orientem solem Rhenu illi
paribus penè spatijs ex Alpibus in Oceanum,
quibus Pyreneum iugum ex interno mari ad
ext

eternum procurrit : quâ meridiem spectat,
 carbonensè illi pretenditur pelagus. Gallia Galliavnde
appellata.
 appellata à candore populi, Γάλα enim lac di-
 cur. Triplex est, Tonsa siue togata, quæ &
 salpina dicitur, sed Italiae finibus includitur. Diuisio Gal
lix.
 nomata cognominatur omnis Transalpina Gal-
 lia. Eam in tres prouincias à tribus populorum
 neribus historici diuiserunt, Belgicam vide-
 et, Celticam, & Aquitanicam, terminos il-
 rum ita statuentes, vt à Scalde ad Sequanâ
 Belgica sit dicta: mox Celtica ab eo ad Garum-
 am, quæ eadem est & Lugdunensis : inde ad
 pyrenæi excursus Aquitanica, olim Are-
 torica vocata. Augustus quadrifariâ diuisit,
 addita Lugdunensi prouincia. Ammianus in
 ultijugas prouincias diuidit, utpotè, qui pri-
 am & secundâ Lugdunensem, & primâ &
 secundâ Aquitanicâ faciat. Braccata, quæ & Braccata,
siue Narbo
nenfis.
 carbonensis dicitur, à Braccis vestium genere
 vocitata. Belgica, quæ Rheno adiacet, pro
 aiori parte lingua Teutonica utitur, prouin-
 as habet, Heluetiâ, Alsaciam, Lotharingiam,
 Moselburgam, Burgundiâ, Brabantiâ, Gelriam,
 Flandiam, Selandiam: quæ omnes, nisi Rhenus
 antiquus terrarum limes abscinderet, Germa-
 niæ nostræ potius annumerande essent, ex quo
 die & consequenter etiâ non montes, nõ flu-
 uia pro regionum terminis habentur, sed sin-
 gle lingue & imperia, & eousq; vnâquamq;
 prouinciam extendi dicant, quousq; gentis illius
 sermo

Galliæ re-
giones.

Galli à Græcis olim omnes Celtae vocati. Galli hodie Franci appellantur.

Factiones amabant Galli.

Druidum officia & dignitates.

sermo versatur. Gallia populos Græci communis appellatione olim ab eorum Regis nomine Celtas dixere, & ab illius matris nomine Galatas, Franci hodie vocantur, & Gallia Francia, à Francis Germania populus, à quibus olim fere tota subacta est, ut Baptista Mantuanus in Dionysio suo: & M. Antonius Sabellicus lib. III. decima Enneadis habent. Cesar Dictator Gallicas gentes lingua, legibus, & institutis inter se differre dixit, multa tamen multis communia esse, ut factiones exercere, quæ non solum in ciuitatibus & pagis, sed in singulis penè familijs vulgò reperiantur, ut qui ingenio & opibus polleant, inter se de principatu contendant, ut cuncta suo potius, quàm alterius, arbitrio fiant. Quod ut gentile, ita vetus esse, nec temerè insitutum videri, ut tuta plebs esset à potentiorum iniuria, nusquam gentium plebs alioqui contemptior: quippe quæ olim seruitij penè loco haberetur, omnis publici consilij expers, pleriq; tributorum, aut alieni eris magnitudine grauati, vulgò soliti se nobilioribus addicere, ut à cæterorum iniuria tutiores essent, omnia in eos iura, ut in seruos, habituris. Duo hominum genera in præcipuo honore esse, Equites & Druides. Alij Bardos & Vacies Druidibus adiungunt, quorum hi naturalium rerum causis dediti essent inuestigandis, illi laudationibus & Poëticis rebus. Cesar vno nomine omnes Druidas vocat. Hi sacrificia

curare

curare publica & priuata, religiones interpretari, adolescentes disciplinis instituere, quorum cœtibus præcipuè venerari: ydem de cœdibus, de finibus, cæterisque controuersijs cognoscere, pœnas constituere: si quis siue publicam, siue priuatam personam gerens decreto non stetisset, sacrificijs interdicere, quæ præcipua fuit in gente animaduersio. Druides omnem hominum congressum & sermonem declinare, ne contagione polluerentur: his peccantibus neque ius dici cuiquam potuit, neque honos ullus publicus communicari: vnus omnibus præesse, cui in vniuersum ordinem summa erat potestas. In huius defuncti velut antistitis locum alius suffragio surrogabatur. Coegebatur horum concilium certo anni tempore in Carnuuium finibus. Est is locus Galliarum ferè medius, controuersiasque ex vniuersa gente eò delatas suo componebant decreto. Vulgò postea receptum id institutum, sed ex Britannia translatum, Parlamentumque vocatum, de quo postea. Druides à bellicis rebus aberant, neque ad tributum cogebantur. Multa millia versuum ediscere necesse erat, qui tali se discipline tradidisset: vt plerique viginti annos in ea comparanda morarentur. Neque fas erat quippiam ad eam cognitionem pertinens literis commendare, quod ad memoriæ cultum, & scientiæ autoritatem putaretur pertinere. Cæteris Gallis tempestate ea Græca litera in

Concilium
annuum in
Carnutâ si-
uibus.

Opiniones
Druidū va-
ri.

Alterū Gal-
lorū genus
equites.

Mercuri⁹ in
veneratione
Galli erat.

Galli ex Di-
te se natos
dicere.

vsu fuere. Credidere Druides animas non inter-
ire, sed in alia transire corpora: atq; metu mortis
ita sublato, audaciores in periculo fieri. Multa
de syderibus disputabant, de mundi & terra-
rum magnitudine, de rerum natura, & Deo-
rum potestate. Mundum ipsum aeternum,
ignem & aquam vicissim praeualere. Alterum
genus equites, hi ceterorum ordinum religio-
sissimi, verum graui morbo affecti, aut in peri-
culis constituti, pro salute humanam hostiam
mactabant, Druidum ministerio adiuti. Alij si-
mulacra habebant immani magnitudine, vi-
minibus contexta, eaq; vinis corporibus plena
circumieccto igni absumebantur. Supplicia eo-
rum, qui latrocinij, alteriusve noxae conuicti es-
sent, dijs gratissima arbitrati. Mercurium in
praecipua veneratione habebant, quem omnium
artium inuentorem predicabant. Viarum et iti-
nerum ducem, & ad questum faciendum plu-
rimum prodesse. Marti in pugnam ituri quic-
quid cepissent pro victoria vonebant, visaban-
turque ob eam in plerisque urbibus ingentes
tumuli, belluis spolijs constructi. Si quis ex pra-
edis aliquid fraudasset, graui supplicio id scelus
vinducabant. Se ex Dite procreatos persuasum
habuere, ob idque initium festorum dierum ab
ea nocte capere, qua festam licem praecessis-
set, rati noctem illi sacram esse. Liberos ad con-
spectum suum non prius venire patiebantur,
quam per aetatem adoleuissent, ut militaria

iam obire munia possent, turpissimum arbitantes filium adhuc puerum patri assistere. Viri quantas ab uxore pecunias dotis nomine accepissent, tantundem domesticarum fortunatum equa aestimatione cum dote conferre: quicquid inde fructuum perciperetur, id diligenter asseruari, eiusque esse, qui superstes alteri fuisset. Viri in uxores, sicut in liberos, vite & neci potestatem habuere. Si qua veneficij conuicta esset, à propinquis mariti igne, sauisque cruciatibus necari. In funere omnia, qua viuis clarissima fuissent, cremare cum defunctis, animalia etiam ipsa. Nec multum antequàm C. Caesar eam terram debellasset, clientes & seruitia funebri rogo inferebantur. In ciuitatibus, quæ optimè instituta erant, primores multi gubernabant: Ducem vnum, primis temporibus ad annum eligentes, sicut & in bello vnus à multitudine designabatur Imperator. Si quis de Republica aliquid à finitimis fama comperium haberet, id ad Magistratus deferebat, quadam suo arbitrio occultare, cetera pro concione palàm facere. De Republica nisi in publicis loqui nemini licebat. Qui in concilium vltimus veniebat, necabatur. Qui tumultuabatur, ad eum minister stricto occurrebat ense, & minitabundus silentium imperabat: qui si non desistebat, secundo ac tertio ididem ferebat, denique tantum illi abscondebat è sagulo, ut quod residuum esset,

Viris ius in uxores & liberos.

Ciuitatum administratio. Aristocratiæ.

In concilio tumultuans.

redderetur inutile. Magistratibus aurea sunt gestamina, collo torques, manibus & lacertis armille. Vulgus siccis vestitur, scissoque protunica amictu, qui vix nates integeret dimidiis, lana quidem aspera, ceterum oblongis villis, unde & sagula hirsuta texunt, quae lena vocantur. Comas studio nutriebant, corpora genti proceriora, & vulgò candida, & secundum ea armatura aequalis, gladius longus à dextero latere dependens, clypeus etiam longus, haste ad proportionem, & Meris pelta genus est. Arcubus plerique utuntur, cum telo certiozem infligunt ictum, quo in aucupijs potissimum utuntur: paucissimi bellum fundis & fuste ineunt. Humi cubant, cœstantes in stramentis assident. Plurima cum lacte illis esca: carnibusque multifariam, praesertim suillis, & recentibus & salitis. Sues in agris nutriuntur, & proceritate, robore, & celeritate praestantes adeò, ut insueto cupiam accedenti non minus quàm à lupis periculum immineat. Tam copiosi illis & ouium & pecorum greges sunt, ut hinc saginariam & salsamentorum abundantia, non solum Romæ, sed & pluribus Italia partibus suppeditetur. Domicilia ex pluteis & cratibus in testudinis speciem faciebant: & quidem permagna multis impositis lacunaribus. Ferox omnibus ingenium, ingenita simplicitas. Plus virium, quàm consilij in bella afferunt. Maius bellorum, quàm agrorum stud

Vestit' Gal-
lorum.

Armabelli-
ca Gallorū.

Alimenta.

Ouium &
porcorū di-
uites Galli.

Domicilia
Gallorum.

studium. Mira feminarum fecunditas, ut ter
centum & amplius armatorum nulla gens
una Belgica ad bellum olim mitteret: victo-
ria supra quam dici possit, vincentibus laeta,
victis stupor. E' praelio decedentes cervicibus
equorum hostium capita suspendunt, eaq; do-
mum delata, ut sint spectaculo postibus affi-
giunt. Illustrium virorum capita cedrinis con-
dientes odoribus peregrinis ostentant, nec tan-
tidem auri redimi dignabantur. Gentile &
vetus, aureos torques ex collo suspendere, ma-
nibus & lacertis armillas inducere, vestes au-
ro pictas gestare. Hominem diuinationi desti-
natum in tergo ferientes, ex ipso impatientia
afflictiq; modo vaticinium capiebant. Tra-
duntur & alia humanorum sacrificiorum ge-
nera: quosdam sagittis configebant, & intra
sacras edes patibulo suffigebant, magnamq; e'
sænochorio statuam apparantes, eique lignum
iniectantes, pecoraq; & varias immittentes be-
lvas, atque homines, holocaustum faciebant.
Erant Galli ex assiduo labore & exercitio fe-
rè omnes olim macilenti corpore, ventresq; mi-
simè propendebant: nam saginam adeò deni-
cabant, ut adolescentes, qui Zona mensuram
ventre excederent, publicè multarentur. Cete-
rùm, Romanorum commercio multa mutari
contigit, tempus inde omnia in melius vertit.
Observantissimi itaque hodie vera pietatis
sunt, regis imperium latè omnia tenet. *Matri-*

Feminarū
Gallorū mi-
ra fecundi-
tas.

Hostiū capi-
ta postibus
affiguntur.

Galli olim
omnes ma-
cilentī.

Recètes Gal-
lorū mores.

Artibus li-
scralib⁹ Frā
ci student.

Bellica Gal-
lorū virtus

Francorum
religio.

Musicae stu-
diū Gallis
peculiare.
Vestit⁹ Frā-
corum.

monia Italico ritu celebrant. Liberales artes multis cura existant, & in primis divinarum artium studia. Gymnasium, quod Parisiis est, id demonstrat, omnium, quae hodie sunt in terris, celeberrimum. Sunt & Romanarum literarum appetentissimi, ac Latinarum emuli, in eo studiorum genere, nec Graeca aspernantur. Penes magistratus iudicia sunt, regum est hos legere. In bellis cataphracto equite utuntur, pediteq; leuiter armato: utuntur & sagittarijs, qui longiores intendunt arcus: nec cornecos, ut Scythae & totus ferè Oriens, sed ex Taxo, alia'ne durioris materia. Comitantur bellica tormenta exercitum, curribus vehuntur: magis ordine, quàm agminibus dimicant, maiore ferocia, quàm arte, quanquàm hanc quoq; in administrando bello haud negligant. Atallos vocant caduceatores, hi belli pacisq; nuntij, colunt regem incredibili affectu. Multa religio in templis, in religione sanctitas, sacrorum antistitum maiestas, in clero dignitas & veneratio multa, frequens in ceremonia cantus, & ob eam rem Musicae studium his propemodum peculiare: in vestitu & calceatu, vel nostra memoria variatum. Me puero (inquit Sabellicus) Gallia gentis aulici omnes, citra clerum, amiciebantur manicato sagulo, vix dimidias nates tegente, in multas scutulas ab imo ad summum complicato, puluinatoq; circa humeros. Calcei anteriore parte in tenue cornu
pro

protenti semipedalis longitudinis, qualis nunc species visitur in gentilibus auleis: tegmen capitis, id Biretum dicunt, oblongum, ac veluti in conum exiens. At nunc omnia mutata, Calcei à fronte vehementer expansi in modum vrsini pedis, retro castigatior forma, ac vix calcanei capax. Laxior vestitus, ac multò demissior quàm antea, ad media ferè crura descendens, laxi manici ab vna parte defectus, tenijs versicoloribus tectis & ex obliquo can. ellatim sago assitis. Laxus pileus, ac plurimùm puniceus coloris, sed Biretum multo laxius, malè capiti coherens, vt nihil sit alioqui ipsi gente cultius. Cepit his paucis annis nostrorum hominum animos incredibile studium eius cultus imitandi, atq; adèd mos inualuit, vt tota ferè Italia Gallico spectaretur habitu, manifesto presagio eorum, qua postea secuta sunt. Mulieris habitus nihil ferè mutatus. Et Galliam Baptistista Mantuanus in Dionysio suo libro secundo metricè sic describit:

Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longè lateq; patens, Hispanica tangit
Oppida ob occasu, sese coniungit ac ortu
Italiae nostro hinc pelago quàm respicit austrum,
Clauditur Oceano, geminas quàm respicit Vrsas,
Vnde venit Boreas, Hybernaq; frigora surgunt,
Et vada Teutonici tangit vastissima Rheni.
Terra hominù, frugumq; ferax, armeta, gregesq;
Vberibus pascens glebis, non languida celo

Italia
Gallico ha-
bitu dele-
ctata.

Tabifico, non mortiferis infesta venenis,
 Vt Libya: non perpetuis adoperta pruinis,
 Sicut Hyperborei montes: non torrida ab æstu,
 Qui faciat sterilem, vt decolor India, campos.
 Non etiam noctis pallens semestribus umbris,
 Quale sub Arcturo positiū mare, et vltima Thyle:
 Sed nec vt Aegypti, qua fusa palustribus vndis,
 Sed calo et tenera secundā vlrigine terra.

Et paulo post:

Igneā mens Gallis, et lactea corpora: nomen
 A candore datum populis: muliebria pingit
 Ora color Tyrius: Paphium meditata decorens
 Ex geminis fecit natura coloribus vnum:
 Lati alacres, lusu, choreis, et carmine gaudent:
 In Venerem proni, proni in conuiuia, proni
 Ante dapēs ad sacra Deūm: seruire, iugumq;
 Ferre negant: fugiunt figmēta et hypocrisim, ore
 Liberi, vt ingenuis mos est, tetrūosq; perosi:
 Venatu, aucupio, campos, montana, lacusq;
 Sollicitant: bellandi vsu letantur, equorum
 Terga fatigantes: lorica, hastilia, et arcus,
 Deliciae genti: sub dio ad sidera somnum
 Carpere, fuscari sole et ferrugine, pulchrum est:
 Puluere conspergi, grauibus sudare sub armis,
 Pro patria, pro cognatis, pro regibus ire
 In pugna et gladios, et morti occubere dulce est.
 Aegoceros genti dominans: si credimus astris,
 Si damus hoc calo arbitrium: citō mobile pectus
 Cordaq; largitus, rerum sitibunda nouarum.
 Non inconueniens alienum' que ab instituto
 videtur

Aegoceros,
 id est, Capri
 cornus Frā-
 cis domina-
 tur.

videtur huc precipuum regie Francorum ornamentum Parlamentum ponere : quis illud à principio instituerit, aut vnde originem habeat, à scriptoribus aliud non traditur, quàm vt supra significauit, à Druidibus receptum, aut longo tempore ad nostram vsque etatem obseruatum credere est. Nam & illud, quemadmodum Druidum concilium, Carnuto quotannis tempore & loco, quem rex designasset, habebatur, hoc modo: Conueniebant ex cunctis prouincie ciuitatibus viri consuetudinum & iudiciorum periti, ad idq; antea munus delecti, qui ius cuiq; per prouocationem disceptanti dicerent. Sed quia vaga esset, incertaq; institutio, decreta Parisius curia & sedes est: suntq; ad eam iudices designati, qui ibi consistentes perpetui prouocationum definitiores essent. Illorum octoginta numero sunt, annua stipendia ex fisco regio percipiunt. In curias quatuor diuisi sunt, seorsumque singuli sedent, & suos presidentes habent. In prima, quam ipsi Cameram vocant, presidentes quatuor sedent, Consiliarij triginta: hi contentiones & causas audiunt, dilaciones, & quæ ad iuris cognitionem attinent, constituunt, leuiores quædam & temporanea definiunt. In secunda verò & tertia cameris equati sedent tam in hac, quàm in illa XVIII. Hi Enquestarum, id est, inquisitionum consiliarij dicuntur, quòd inquisitionibus presint, ex clero & laicis constituti

Parlamentum
initium.Druidum
conciliū.Curia Par
lamēti Pa
risius decre
ta.Curie Par
lamenti.

stituti: *Præsidentes* utriq; quatuor habent, *sententias* dicunt, *quas* constitutis diebus *præsidentium* unus *primæ curiæ* pronuntiat: id *que Arrestam*, id est, *ratum & fixum* vocant: quod ab eo *provocari* nemini liceat: qui ibi *reus* iudicatus fuerit, *l. x. librarum Turonensium* pretium *persolvere* curijs debet, & *quandoq; magis*: nam si *causam* suam non satis *intellectam* aut *discussam* existimaret, & ob hoc *sibi iniuriam* factam, *revoluende* in iudicium *causæ* sue ipse *potestatem* habet: verum non *prius* auditur, quàm *duplicatam* dictæ *pecuniæ summam* deposuerit. *Quarta curia* eorum est, quos *Requestarum*, id est, *supplicationum & palatij magistrorum* appellant: ab illis eorum *causa tantum* agitur, qui *regijs obsequijs* deputati sunt, aut *privilegio* donati, ne ab alijs curijs *insistentur*: huius *curiæ* iudices *sex tantum* sunt: & ab eis *provocare* ad *Parlamentum* licet. In *decidendis* causis cum *nodus* aliquis, hoc est, *magna difficultas* offertur, hæc *omnium curiarum consiliarijs* congregatis *discutitur*: quod etiam fit in his, *quæ* Rex de *Repubblica* statuit: huius enim *senatus decreto* omnia *eduntur*. Habet & *Parlamentum* *coniudices*, dum *adsunt* *Franciæ pares*, & alij *supplicationum magistris familiares* regis *comites*, qui post *primæ curiæ præfides* primi *sedent*. Illis enim cum *Franciæ paribus* *regalium & parium* *causæ* *diffiniende* *committuntur*. Sunt autem

Franciæ

Franciæ Pares ex omni nobilitate duodecim
 selecti, Remensis, Laudunensis, Lingonensis,
 Episcopi Duces: Bellouacensis, Nouionensis,
 Catalaunensis, Episcopi Comites vocati: Ex
 secularibus etiam sex, Burgundus, Norman-
 dus, Aquitanicus, principes Duces, Flan-
 drens, Tirolisanus, & Campanus, principes
 Comites. Illos duodecim, vt refert Robertus,
 Carolus magnus primùm instituit, & secum in
 militiam ductos Pares appellauit, quia equali
 inter se dignitate regi adstarent, nec cuiusquam
 quàm senatus Parlamenti iudicio obtempera-
 rent, coronandoq; regi adessent. Et hi fuerunt,
 & sunt hodie Gallorum siue Francorum mo-
 res, talesq; eorum decantati ritus.

Franciæ pa-
 res xij. nu-
 mero.

Partiū Fran-
 ciz digni-
 tas.

De Hispania, & moribus Hispanorum.

CAPVT XXIII.

Hispania maxima Europa regio, inter
 Africam & Galliam iacens, Oceani
 freto & Pyreneis montibus clauditur, terris
 optimis comparanda: nullis posthabenda fru-
 gum copia, siue soli vbertatem, siue vinearum
 prouentus respicere, siue arborarios velis: omni
 materia affluit, quæcumq; aut pretio cara esse
 possit, aut vsu necessaria, adeo, vt non ipsis in-
 colis tantum, verumetiam Italie, vrbique Roma
 cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Ar-
 gentum, gemmas, & aurum, si requiras, habet:
 ferrarijs nunquam deficit, nec cedit vitibus, vincit
 oleis;

Hispania
 laudea.

Dignitas His-
 paniz.

Celi salubri
tat.

Annii cur
sus.

Ab equorū
pernicitate
Hispania cō
mendatur.
Hispaniæ
dimētio.

Diuisio Hi
spaniæ.
Tarracōnē
fis & eius fi
nes.

Bethica

oleis : nihil otiosum in ea, nihil sterile : non
coquunt ibi sales, sed effodiunt. Non violento
sole torretur, vt Africa, neque assiduis
ventis, vt Gallia, fatigatur : salubritas cali
per omnem regionem equalis, nulla paludum
gravi nebula inficitur, sed marina aura per
flat : lini, spartique in ea vis ingens : minij
certe nulla feracior terra. Cursus annium non
torrentes, rapidique, vt noceant, sed lenes, &
vinctis, campisq; irrigui, æstuarijsq; oceani affa
tim piscosi. In nulla tamen re magis olim com
mendata est, quàm equorum pernicitate, quos
ibi à vento concipi memoriæ proditum est. A
montibus Pyrenæis incipit, & per columnas
Herculis circueiens vsque in Borealem Ocea
num protenditur, ita vt omnia in eo circuito
ad Hispaniam spectent. Decem millibus studijs,
vt Appianus scribit, eius latitudo commensu
ratur : longitudo prorsus eadem esse videtur : ab
vna tantum parte, scilicet Pyrenæi montis dor
so, Gallie adhaeret, à reliquis omnibus mari cin
gitur. Tribus distincta nominibus est : nam
pars Tarracōnensis dicitur, pars Bethica, &
pars Lusitania. Tarracōnensis, in qua ciuita
tes clarissima Pallantia, Numantia, quæ ho
die Soria dicitur, fuere : altero capite Gallias,
altero Bethicam, Lusitaniãq; contingens, ma
ri latera obijcit : mediterraneo, quæ meridiem
quæ septentrionem spectat, oceano. Alias verò
duas fluminis Anus separat, ita quòd Bethica,
in qua

in qua vrbes clara Ispalis & Corduba fuerunt, maria utraque prospiciat: ad Occidentem Atlanticum, ad meridiem Mediterraneum. Lusitania Oceano tantummodo obiecta est, latere ad septentriones, fronte ad occasum versa. In ea ciuitas Emerita quondam clarissima fuit. Hæc regio primò Iberiæ ab Ibero fluuio, postea ab Hespero Atlantis fratre Hesperia dicta est, ultimo ab Hispali, quæ hodie Sibilis, vocatur Hispania. Corpus hominum ad inediam laboremq; animi ad mortem parati, dura omnibus & stricta parsimonia, bellum quàm otium malunt: si extraneus deest, domi hostem querunt. Sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui, adeo illis fortior taciturnitatis cura, quàm vite. Velocitas genti pernix: inquietus animus plurimis: militares equi, & arma sanguine ipsorum chariora: nullus nisi festis diebus epularum apparatus. Aqua calida lauari post secundum Punicum bellum à Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatum, qui annos decem Romanos varia victoria fatigauit. Fæmine res domesticas, agrorumq; culturas administrant: ipsi armis & rapinis inserviunt. Breui vtuntur veste, ac nigra, lanam habente similem caprarum pilis. Pelte in bello paruas ex neruis confectas, quibus tegatur corpus, habent: his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas eicient. Iaculis ferreis, hæmatisque vtuntur,

Lusitania.

Iberia.
Hesperia.
Hispania vn
de appella-
ta.Gentis con-
ditio.Fæminæ a-
gros & rē do-
mesticā cu-
rant.Vestis? His-
panorum.
Armatura
Hispanorū.

utuntur, galeas ferunt areas cristatis palmis,
 gladios ex ferro puro ad palmi mensuram, qui-
 bus in conferta utuntur pugna. Ferrum suo
 more ad conficienda arma preparant. Nam fer-
 reas laminas in terram abscondentes, ibi tam-
 diu esse sinunt, quoad debiliori parte ferrugine
 absorpta validior supersit: ex eo tum enses
 fortissimos, tum cetera ad belli usum arma ne-
 cessaria componunt. Hoc pacto fabricata, ad e-
 cadunt omnia, ut neque scutum, neque ga-
 lea, neque aliud quid eis obsistat: duobus gla-
 dijs fulis, cum equestri certamine superiores
 evaserint, ex equis desiliunt, & pedestrem ad-
 iuvant pugnam. Iaculis longè iaciunt, & sum-
 ma arte: in acie diutius perseverant: mobili cor-
 pore levisque, ut facile fugiant hostem & inse-
 quantur. Bella ad numerum aggrediuntur,
 hosti obviant cantando. In pace choreas levis
 saltu exercent, cum quadam crurum agilitate.
 Erga nefarios homines atque hostes crudeles
 sunt, cum adveniunt humani atque hospitales. Ad-
 venientes enim externos hospitio benignè reci-
 piunt, ad eò ut emulatione quadam inuicem pro-
 illorum honore certent. Quos advena sequun-
 tur, hos laudant, amicosque Deorum putant. Mu-
 lieres ferrea monilia collo gestant supra verti-
 cem cornos incurvos habentia, & ante frontem
 longius incumbentes, ad quos, cum velint ve-
 lum attrahunt, ut extensum facies vel brachium
 præbeat, idque ipse pro maximo ducunt orna-
 mento,

Ferrum gla-
 diis confi-
 ciendis uti-
 lissimum.

Hispanorū
 bellica vir-
 tus.

Cantantes
 pugna in-
 grediuntur
 Hispani.

Hospitales
 sunt Hispani.

mento. Quadam item in parte tympanulum circunducitur, ad posterioresque in occipite nervos capiti usque ad auriculas adstrictum in alium latumque paulatim supinatur. Alia syncubus expilatum enudant, adeo ut amplius, quam frons ipsa, pateat. Alia impositum ad pedis mensuram in sublime stygium erigunt, cui caesariem circumtexunt, deindeque pileo migranti exornant. Carnibus varijs affluenter vescuntur. Potum ex melle conficiunt, eius copiam praebente affatim patria. Vinum emptum bibunt, mercatorum opera aduectum. Mirabilis apud eos haec observatur consuetudo, quod licet in victus munditia elegantes existant, una in re tamen ista immundi videntur, & spurcicie pleni: nam uniuersum corpus lauant vrina, dentesque fricant, hanc optimam corporis curam existimantes. Fuit olim tota Hispania terra (ut nihil obmittatur, quod ad regionis cognitionem attinere cognoscitur) diuisa in vltiorem & citeriorem Hispanias. Citerior eadem, quae Tarraconensis ad Pyrenea usque iuga protenditur. Vltior in duas per longitudinem provincias diuiditur, in Bethicam & Lusitaniam. Superioribus annis Hispania in regna quinque diuisa est, in Castelle Regnum, Aragonum, Portugallense, Navarra, & Granate.

Nota more admirandum.

Victus.

Lotio Hispani corpus curant.

Hispania bis facta diuisa.

Regna Hispaniae quinque.

De Lusitania, & vetustis Lusitanorum moribus.

CAP. XXIII.

Lusitan

Lusitania
Portugallia

Bellica Lu-
sitano vir-
tus.

Spartano ri-
tu Lusitani
viuunt.

Vaticinan-
di varii ri-
tus.

Lusitania vlterioris Hispanie pars, que hodie Portugallia appellatur, Bethicam à meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu & septentrione Oceanum habens: dicta, vt Plinius scribit, à Luso Liberi patris ac Lysa cum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispanorum fortissimi, scrutatores insidiosi, veloces, agiles, atque versatiles. Scutis diuim pedum latitudine vtuntur curuis ad anteriora prospicientibus, quibus neque fibula, neq; ansa nulla est: his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas euentent. Gladiolus aut pugio lateri adheret. Plurimi lineos thoraces habent, per pauci lorice vtuntur, aut cristatis cassidibus, nonnulli neruatis galeis. Iaculum longè iaciunt, & summa arte: in acie diuinus perseuerant, mobili corpore leuique, vt facile & fugiant hostem, & insequantur. Peditibus ocrea adsunt. Vnusquisq; plura fert iacula. Quidam vtuntur et hastilibus, cuspides sunt erea. Aliquos Durio anni vicinos Spartano ritu degere tradunt. Duobus vtuntur vnguentis, ad calefaciendumq; ignitis vtuntur lapidibus, & frigida lauantur. Vnicus illis est cibus, mundus quidem, & simplex. Sacrificijs dediti exta prospiciunt, nihilque concidunt, inspectant & lateris fibras, & contrectantes ventura coniectant. Ex intestinis quoque hominum maximè captiuorum diuinationes captant, sagis velantes. Inde vbi plaga insigitur ab intestinis sub aruspice primò ad hom

ad hominis casum vaticinantur, abscissas captiuorum dexteris dīs offerunt. Omnes montium habitatores victu simplici vtuntur, aquarum potiores, humi cubitiores. Longas, vt fœmine, inferiūs diffundunt comas: nutritis frontibus pugnas inēunt. Hirco maximè vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuos & equos. Faciunt etiam Hecatombas, id est, centenario numero sacrificia quolibet ex genere, ritu Græcanico: &, vt inquit Pindarus, omnia centena immolant. Gymnica etiam conficiunt certamina. Armis exercent ludos, & equis, & cæstibus, & cursibus, & tumultuaria pugna, & instructo per cohortes pralio. Montani homines duabus anni partibus quærensuntur glande, quam, cum siccauerint, frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordeaceo vtuntur vino, nam vitis inopia summa laborant: idq; ita confectum euestigio absument. Coniunia inter consanguineos celebrantes, pro oleo butyrum usurpant, sedentes cœnitant, adificatos in pariete hemicyclos habentes. Primus sedendi locus cœnantibus in orbem etati præstatur & honori. Inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro saltant, inflexis exultantes pollicibus. In Basteranis mulieres inuicem manibus promiscuè innectuntur. Omnes ferè pullis amicti vestibus, & sagis, in quibus inuoluti per stramenta cubant. Terrea illis, vt Gallis,

X in vsu

Vaticinãdī
uarii ritus.

Omnia cen
tena immo
lât Lusitani

Glande ve-
scūtur mon
tani Lusita
nia.

Inter potan
dū choreas
ducūt Lusitani.

in usu sunt vasa. Mulieres in roseis degunt ornamentis. Nummorum loco graui admodum sarcinarum permutatione vtuntur: vel extensi argenti lamina fructum abscissum exhibent. Destinatos neci lapidibus obruunt. Parricidas extra montium confinia, vel vltra flumina eiectos, saxis opprimunt. Coniugia de more Grecorum contrahunt. Aegrotos vetusto ritu Aegyptiorum in plateis deponunt, vt qui eo morbi genere tentati sunt, commonescere eos valeant. Hic est montanis viuendi ritus, quem commemoravi, eis, inquam, qui Boreale Hispania latus terminant. Memoriae proditum est, Cantabros, qui extrema Lusitania seruant, quum in hostium potestatem perueniunt, & deinde cruci affixi, letitiae paena canere. Viros vxoribus dotes tradere, & filias haberes designari, à quibus fratres earum vxoribus exhibentur, tantaq; feritate esse, vt matres filios, ne in hostium manus perueniant, trucidare, & illud etiam filios parentibus facere. Cuidam deo sacra faciunt, cuius nomen non extat. Rotunda luna tempore nocturno ante fores per omnes domos pernoctant choreas agitan-tes. Virorum & mulierum communis est vtilitas. Rem ipsa rusticam exercent, Puerperaeq; viris ministerium exhibent. Hispanum & illud est, vt de more toxicum apponatur, ex olcre apio consimili conficiant, nullum afferens dolorem, vt si quid offeratur inuiti, in promptu illud habeant.

Parricidarū
paenā.

Curandi e-
grotos mos
Aegyptiacus

Cantabro-
cū mores.

Cantabro-
rū ferocitas

Religio.

Toxicum
semper in
promptu.

habeant. Eorundem & illud est, ut sese pro
ijs, quibus concilientur, immolent, & pro eis
morti se deuouent.

De Anglia, Scotia, Hybernia, aliisq; mul-
tis insulis, & insularum moribus.

C A P. X X V.

Anglia, que & Britannia ab eruditis di-
citur, insignis in Oceano insula triangu-
lari forma Siciliae similis. Hec undique à cir-
cumsiso mari complexa est, nusquam iuncta
continenti, sed ab omni orbe nostro diuisa, que
& quondam ab albis rupibus, qui ad eam na-
uigantibus primò apparent, Albion dicebatur. Albion.
Troes eam quandoque incoluerunt, qui Troia
à Grecis vastata Palladis oraculo digressi
classe in hanc insulam uenerunt, atq; Gigantes
tunc eam incolentes multis praelijs victos expu-
lerunt. Hos verum & ipsos post multos annos
Saxones illustris Germanie populus Angle re-
gina auspicio expulerunt, & agros, opèsque In-
sularum inter se partientes, ut lingue pa-
riter & gentis memoria in deuicta insula sem-
piterna foret, ab Anglia ductrice sua terram Saxones in
Anglia.
illam Angliam dixerunt: quamuis plerique
sic appellatam putent, quasi nostri orbis an-
gulum. Gallia & Hispania septentrionem ver-
sus opponitur. Anglia ve-
de appella-
ta.
Ambitus quadragesies octies Ambitus
Angliae.
& septuaginta quinque millibus passuum con-
stat: dies longissimus XVII. horarum depre-
nditur, & estate lucidae sunt noctes. Sunt Noctes æsta-
tis lucidae
in Anglia.

℞ 2

Angli

Venuſti
ſunt Angli
corpore.

Angli caeruleis oculis, facie adeò venuſta, & ſtatura procera, vt beatiffimus Gregorius cum fortè Anglorum pueros Roma videret, Bene, inquit, bene Angli dicuntur, quia vultu nitent, vt angeli, oportet illis miniſtrari iter ſalutis aeterna. In bello ſunt intrepidi, optimique ſagittarij. Fœmina candore & forma inſigni. Vulgus ignobile, ferum & inhospitale: mitior nobilitas, ac magis obuia ad omne humanitatis officium: aperro capite, alteroque genu flexo hoſpites ſalutant: oſculantur etiam ſi mulier ſit, atque in cauponam ducunt, potantq; vna: quod facere minime probro eſt, modo omnis laſciua abſit. In bello non agri violantur, non vrbes, ſed ad internecionem alterius partis dimicatur. Omnia victorem ſequuntur. Prouinciarum omnium prima Chriſtianam pietatem complexa eſt: pecoris & lanificij abundans.

Lupos non
gignit An-
glia.
Diuitiq; An-
glia.

Lupos non gignit, nec illatos nutrit. Idcirco vagum pecus, & ſine cuſtode ſecurum. Eſt Anglia etiam metallis diues: Aurum habet, argentum, plumbum, & cuprum. Inſunt & Margarita: & Gagates lapis, qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Vinum non gignit

Vina exoti-
ca, id eſt,
aliunde ad-
ucta.

Lundonia
vrbs regia.
Antiqui Au-
glorū mo-
res.

tellus, ſed pro eo Ceruiſia in uſu eſt. Sunt & exotica vina. Vici & ville in Anglia plurimi ſunt, & vrbes numero multa. Lundonia gentis caput, regiaq; ſedes, que nunc corrupta voce Londres, copia negotiatorum celebris. Et tales infra paucos annos Anglorum mores erant, Caſaris

Cæsaris verò tempore alios tuebantur. *Nefas*
 tunc erat leporem, gallinam, aut anserem gusta-
 re, alere tamen voluptatis gratia. *Mediterra-*
nei plerique lacte & carnibus sine frumenti
 usu, victitabant, amiciebanturq; pellibus. *Gla-*
sto ora insiciebant, qui color est ceruleus, ut in
 pugna horridiores essent; capillo promisso, præ-
 ter caput ceterum corpus rasitare. *Mulieres*
 vno tempore denis & amplius viris matrimo-
 nio locari, haberéque eas fratres cum fratribus
 communes, parentes cum liberis: ac si qui ex
 his nati essent, liberi habebantur. *Strabo* autor
 est, *Anglos* proceros homines supra *Gallorum*
 staturam esse, capillo breuiore, in quo tamen
 cum *Cæsare* dissentit. *Nemora* vndique obsepta,
 vrbes illis fuisse, & in his tuguria, sub quibus
 & domini, & armenta stabulabantur: plu-
 uium ibi cælum esse magis quàm niuale: cum
 differenaret, latè nebulam obtinere terram, ut
 quatuor circiter horas, meridianum solem non
 aspiciant. *Scotia* suprema *Angliae* pars est, ad
 septentrionem tenui freto siue fluuio ab insula
 dirempta: nec procul inde *Hybernia*, *Hyr-*
landiam vulgus vocat. *Indiscreti* insulanorum
 habitus, indiscreta ferè omnia, eadem lingua,
 vdem mores, subita ingenia, & in vltionem
 prona, ferociâque in bello insignis, sobriq; &
 inedia patientissimi, eleganti forma, sed cultu
 negligentiore. *Scoti* à pictura corporis nuncu-
 pati, ut quidam arbitrantur. *Vetus* & vulgare

Glastum.

Connubia
vno tēpore
multa.

Mansiones.

Cælum in
Anglia.

Scotia.

Hybernia.
Hyrlandia.Scoti vnde
nuncupati.

Quare cor-
pora tinc-
runt Bri-
tanni.

Dies Bru-
males triū
horarum in
Scotia.

Insulæ quæ
dam mira-
bilia.

De Hyber-
nia, & gētis
moribus.
Insulæ v-
bertas.

Nullū no-
xium ani-
mal in Hy-
bernia.

fuit pectus, brachia, manus, encausto figurare, quod in paucis hodie seruetur, atque iisdem syl-
uestribus, veteres scriptores, Britannorum
fuisse aiunt, quum in pugnam ituri essent, cor-
pora sibi tingere, ad terrorem, ut credere par
est. Inuidi natura, ac ceterorum mortalium
contemptores. Ostentant plus nimio nobilita-
tem suam, ut in summa etiam egestate suum
genus referant ad regiam stirpem. Gaudens
mendacio, nec pacem colunt, ut ceteri Angli.
Scribit Pius pontifex dies ibi brumales, trium
fermè horarum esse. Ceterum & illud mirabile
in ea gente obseruasse, Mendicantes circa di-
uorum templa lapides in eleemosynam, à præ-
tereuntibus congerere, quibus ad usum ignis
uterentur. Caret lignis ea regio: lapis, qui da-
tur, sulphurea est materia, aut certè pinguis. Re-
fert quoque Aeneas inuestigatam à se ibi ar-
borem esse, sed non repertam, cuius caduca fo-
lia in subiectum annem prolapsa in volucres
verti dicerentur. Adicit audiuisse postea à lo-
corum peritis id miraculi in Orcadum vna spe-
ctari. Hybernia Insula inter septentrionem &
occidentem solem dimidio minor quàm Bri-
tannia, cui propinqua est, ab hyberno tem-
pore, ut quidam putant, appellata, adeò pa-
bulosa est, ut ibi pecuaria (nisi æstate à pasto-
ribus arceantur) in periculum agat satietas.
Nullum noxium animal gignit, non araneum,
non ranam, nec alit aliunde inuestam: omnia
noxia

noxia animalia alio asportata solo pulueris
 iniecta necat. Apes in ea non reperiuntur,
 mira celi temperies, fertilitas insignis. Gens ta-
 men inhospita, inculta, crudelis. Sanguine in-
 teremptorum hausto prius victores vultus de-
 turpant. Fas atque nefas eodem animo ducunt.
 Puerpera si quando marem edidit, primos cibos
 gladio imponit mariti, inq; os paruuli summo
 mucrone auspicio alimentorum leniter infert,
 & gentilibus votis optat, non aliter, quam si
 in bello & inter arma mortem obeat. Qui cul-
 tui student, dentibus marinarum beluarum
 insignium ensium capulos exornant, candi-
 cant enim ad eburneam claritatem. Viris præ-
 cipua gloria in armis est. Montium incole
 carne, lacte, & pomis victitant, magis vena-
 tioni & ludis, quam agrestibus operibus de-
 diti. Mare, quod inter Hyberniam & An-
 gliam interluit, undosum, & inquietum toto
 anno: non nisi æstiuis pauculis diebus est na-
 uigabile. Nauigant autem vimineis alveis, quos
 circumdant ambitione tergorum bubalorum.
 Quantocunque tempore cursus tenebit, nauig-
 antes escis abstinent: freti latitudinem in cen-
 tum viginti millia passuum diffondi, qui si-
 dem ad verum ratiocinati sunt, æstimarunt.
 Qui Sylluram insulam tenent homines, etiam
 nunc vetustum morem custodiunt. Nummas
 ac nummum refutant, dant res, & accipiunt:
 mutationibus necessaria potius, quam pretijs
 ¶ 4 parant.

Hybernorū
 barbari me-
 rita.

Hyberniæ
 præcipua in
 armis glo-
 ria.

Syllara in-
 sula.

Ebudes in-
sulæ.

Omnia vni-
uersorū a-
pud Ebu-
des.

Thyle insu-
larūultima.

Nox nulla.
Dies null⁹.

Cōmunia
matrimo-
nia.

Gymnesiæ
insulæ.

Baleares
insulæ.

Iberia Hi-
spania.

parant. Deos percolunt, scientiam futurorum
pariter viri & fœminæ ostentant. Ebudum
insularum, quarum quinque sunt, incolæ fruges
nesciunt, piscibus tantum & lacte viuunt. Rex
vniuersus est: nam quotquot sunt, omnes
angusta interluuie diuiduntur. Rex nihil suum
habet, omnia vniuersorum: ad æquitatem cer-
tis legibus stringitur. Ac, ne auaritia à vero di-
uertatur, discit paupertate iustitiam, utpote
cui nihil sit rei familiaris: è publico alitur.
Nulla ei datur fœmina propria, sed per vicif-
situdines in quamcunque commotus sit vsua-
riam sumit: vnde ei nec votū, nec spes concedi-
tur liberorum. Thyle insularum vltima, quæ cir-
cum Britanniam iacens est, in qua æstiuo solsti-
tio, sole in Cancrisydu faciente transitum, nox
ferè nulla, Brumali solstitio perinde nullus dies.
Pomorum copia est. Qui illic habitant, princi-
pio Veris inter pecudes pabulis viuunt, deinde
lacte, in hyeme conspergunt arborum fructus.
Vtuntur fœminis vulgò, certum matrimo-
nium nullis. Aliæ quoque existunt insule in
Mediterraneo occidentem versus, quæ à Gre-
cis Gymnesiæ ab incolarum nuditate, qui æsta-
tis tempore absque vestibus incedunt: ab acco-
lis verò ac Romanis Baleares, à funde iactu,
quòd rectius, quàm reliqui, lapides iaciant, ap-
pellati. Harum media reliquis maior est, dem-
ptis septem, Sicilia, Sardinia, Creta, Euboëa,
Cypro, Cyrno, Lesbo. Abest ab Iberia, quæ
Hispan

Hispania est, diei vnus navigatione. Minor ad Orientem spectat; nutriens plurima omnis generis armenta, sed mulos præcipuè, qui & magni sunt, & sonora voce. Vtraq; insula fertilis, ac fructifera est, referta est habitatoribus, vt qui triginta hominum millia excedant. Ad vini potum, quod raro apud eos est, sunt promptiores. Oleo omnino carent: idè ex Lentisco & Procidipe mixtis unguunt corpora. Mulieres adèò præ ceteris appetunt, vt mulierem à predonibus captam tribus aut quatuor redimant viris. Habitant in saxis conuallis, iuxtaq; præcipientes petras. Effossis cuniculis ad corporum tegumenta vtuntur, & vitæ securitatem. Aureo nummo aut argenteo non vtuntur, quæ afferri ad insulam prohibent: existimant enim eo pacto, cum auro atque argento careant, sese facillè omnes vitæ insidias euasuros. Hanc ob rem cum olim cum Carthaginensibus militassent, ex stipendio impenso mulieres ac vinum emptum secum tulere. Mirandum verò quod in nuptiis de more seruant: in epulis enim, quæ cum domesticis, amicisq; in nuptiis fiunt, primus, secundusq; & deinceps secundum ætatem reliqui nuptiam cognoscunt: vltimus sponso locus ad uxorem datur. Priuatim quid etiam, & à ceterorum moribus alienum, in defunctorum sepulcris obseruant. Lignis enim membra corporis incisa in vas coniungunt, supraque saxa accumulant. Arma eis

Durus habi-
tandi ritus.

Pecuniæ nul-
lus vsus.

Nuptiæ con-
iug per or-
dine cognos-
cunt.

Sepulcra.

Arma insu-
lanorum.

¶ 5 sunt

Fundarum
vſus.

factus peri-
tia.

De infula à
Iambolo
reperita.

Iamboli
fortuna.

sunt fundae tres, vna caput cingunt, altera ventrem, tertia in manibus gestatur. In praelio lapides multò maiores, quam reliqui, ita robustè iactant, vt ab aliquo tormento lapis missus videatur. In vrbiũ expugnatione lapidum iactu eos quidem, qui supra ex propugnaculis mœnia tuentur, vulnerant. In pugna verò scuta, galeas, omneq; armorum genus confingunt. Ita autem rectè lapides propellunt, vt rarò effugiat ictum appetitus locus: quod eis continuus à pueritia vsus præbet, à matribus ad id certamen coactis. Imponunt enim supra erectum lignum panem, signum quod iactu petant, neque antè cibum capiant, quàm panem lapide eiectionem pro cibo sumunt permissu matris. Nunc de infula in Oceano versus Meridiem reperita, & quæ in ea præter fidem narrantur, deq; inuentionis causa paucis sunt explicanda. Iambolus à pueritia eruditus post patris, qui mercator fuit, obitum, & ipse mercature operam dedit, per Arabiam transiens ad aromata emenda, cum socijs itineris à latronibus captus primò cum vno ex conseruis pastor deputatus est, deinde vnà cum eo à quibusdam Aethiopibus comprehensus, vltraq; maritimã Aethiopiam ductus. Hi cum essent externi, in expiationem eius regionis capti sunt. Mos erat huius, qui in ea loca incolebant, Aethiopibus à priscis temporibus ex deorum responso traditus, perq; progenies viginti, annos verò sexcentos

(progen

progenies enim triginta perficitur annis) ob-
 seruatus duobus hominibus expiationem fa-
 cere. Habebant preparatum nauigiolum ad
 erendas maris tempestates aptum, & quod
 duo viri faciliè regere possent. In id sex men-
 sium victu, quod satis esset ambobus, imposito,
 viros inducentes mandabant, vt secundum
 oraculi responsa nauiculam versus Meridiem
 dirigerent, venturos eos ad insulam esse feli-
 cem, & humanos homines, qui beatè vive-
 rent. Eodem modo & eorum patriam, si ipsi
 ad insulam salui peruenissent, sexcentis an-
 nis in pace felicitatèque futuram. Sin verò lon-
 gitudine maris territi cursum retro verterent,
 tanquam impios ac scelestos omni eorum gen-
 tium magnarum calamitatum causam prabitu-
 ros. Aethiopes verò aiunt dies agere iuxta
 mare festos, sacræque facere, optantes, quo
 solita fiat expiatio, prosperum nauizantium
 cursum. Hi post quatuor mensium nauiga-
 tionem multis acti tempestatibus ad insu-
 lam deferuntur figura rotundam stadiorum
 ambitu quinque millium. Insule appropin-
 quantibus, accole quidam obuï scapham de-
 ducunt, alij accurrentes mirantur alienigena-
 rum aduentum, eos humaniter, benignèque
 discipiunt, quæ apud se erant illis communican-
 tes. Sunt eius insule homines corpore ac mori-
 bus haud nostris similes, eadem tamen corporis
 firma, sed quæ magnitudine quatuor cubitos
 exced

Aethiopia
 maritimo-
 rum expia-
 tio.

Insule de
 scriptio.

Hominum
 mirabiliū
 descriptio.

excedat, horum ossa veluti nerui, quò velis fluctantur, reflectunturq;. Corpore sunt plusquam nos, agili ac robusto. Nam si quid manibus ceperint, nemo eripere ex digitis potest: pilae corporis adeò perpolita, vt ne parua quidem lanugo appareat. Pulchri sunt, decori, & corpore composito. Aurium foramina multò nostris patentiora, quemadmodum & lingua nobis differunt. Habet enim eorum lingua priuatim quid, tum à natura, tum ab ingenio datum: diuisam enim linguam natura dedidit, quia scinditur in inferiori parte, vt ab radice duplex esse videatur. Ita varia vtuntur loquela, vt non solum voce hominum loquantur, sed auium diuersarum imitantur cantus. Et quò mirabilius videtur, vnà cum duobus hominibus perfectè simul respondendo, tum disputando loquuntur: vna enim linguae parte vnus loquitur, reliqua alteri. Purum ibi esse integrum anno aërem constat, quemadmodum poeta scribit, Pyrum supra pyrum, malum supra malum, ruam supra vitem senescere: esse insuper tradunt continuò diem parem nocti. Circa Meridiem nullam fieri rei alicuius umbram, cùm supra verticem sol existat. Viuunt autem secundum cognationes ac cœtus, qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis ferente absque cultura sponte sua vberes fructus terra. Nam insula virtus, aërisque temperies terram sua sponte frugiferam, vltra quàm

Lingua duplex à natura hominibus.

Insula virtus.

Terra absque cultura frugiferi.

satis

tatis est, reddit. Nascuntur apud eos arundi-
 nes plurimae ferentes vberem fructum albo eruo-
 per similem: hos collectos spargunt aqua cali-
 da, quoad auctus ovium columbae magnitudi-
 nem aequat, ex his postmodum contritis pa-
 nent conficiunt dulcedine praestantem. Sunt
 etiam in ea aquarum fontes permagni, ex
 quibus partim aquae calidae ad usum balneo-
 rum, ad curandosque morbos manant. Par-
 tim summa dulcedine frigidae, quae ad valetu-
 dinem conferunt. Est quoque omnium doctri-
 narum, maximaeque astrologiae, apud eos cura.
 Utuntur literis, quas habent viginti & octo
 secundum virtutem significandi, characteres
 vero septem, quarum qualibet quatuor inter-
 pretatur modis. Longissima sunt aetatis, ut
 qui annis centum quinquaginta vitam agant,
 & absque aliquo (ut plurimum) morbo. Si
 quis febricitat, aut corpore aeger fuerit, mori
 statuta lege compellunt. Non scribunt per la-
 tus, ut nos, sed à superiori parte recta linea
 ad inferiorem. Mos est eis ad certam usque
 aetatem vivere, qua perfecta, variam sibi
 mortem sponte constituunt. Gemina est apud
 eos herba, supra quam si quis iacet, in suavem
 deductus somnum moritur. Mulieres mini-
 me nubunt, sed omnibus sunt communes. Si-
 mili modo & filij educantur, communique
 amore sunt omnibus. Abducunt saepius à
 nutrientibus infantes, ne matres filium reco-
 gnosc

Fontes fa-
lubres.

Doctrina-
rum cura

Literar.

Aeger mori
lege com-
pellitur.

viuendi cer-
ta meta.

Herbar mor-
tem indu-
centes.

Matrimo-
nia com-
munia.

Animalia
admirabi-
lia.

Sanguis me-
dicinæ uti-
lissimus.

Senior cu-
tuslibet cœ-
tus rex.

Aliz insulæ
septem.

gnoscant. Quo fit, ut cum nulla sit apud eos
ambitio, aut precipua affectio, concordet
absque seditione vivant. Esse insuper ea in in-
sula animalia magnitudine quidem parva,
sed natura & sanguinis virtute admirabilia,
corpore sunt rotundo, ac testudinibus simili,
duabus lineis inuicem per medium transuer-
sis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris &
oculus, ut quatuor oculis videant, totidemque
audiunt auribus. Vnicui ventre atque intestinis,
in que comesta confluunt. Pedes circum ha-
bent plures, quibus in utranque partemambu-
lant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur
virtute. Omne enim corpus concisum dum spi-
rat, hoc tinctum sanguine coheret. Quisque
cætus nutrit magnas diuersæ naturæ aues, qui-
bus experiuntur quales filij sunt futuri. Im-
positis enim supra aues infantibus, si volan-
tes per aëra immoti non expauescant, educant.
Si verò timore, ignaviaque deficiunt, proijciuntur,
ut neque diutius victuri, & animi exer-
cizio inutiles. Cuiuslibet cætus senior alijs tan-
quam rex, cui parent omnes, imperat. Annis
centum quinquaginta actis seipsum vita ex-
lege priuat: post eum senior accipit principa-
tum. Mare, quo insula circumdatur, fluctuo-
sum, & quod motus ingentes facit, dulcis est
aque gustus. Arctus, & pleraque stellæ, quæ
nobis apparent, minimè ab illis conspiciuntur.
Sunt & aliæ septem insule pari magnitudine,
partib

aribusq; ferè interuallis distantes, quæ eiusdè
 entis, legisq; existunt. Omnes eas incolentes,
 quamuis terra sua sponte abundè victum ferat,
 is tamen modèstè vtuntur. Simples enim ci-
 os appetunt, nutrimentum quod satis est quæ-
 entes. Carnibus tum asis tum clixis vescun-
 ur. Coquorum artem, varijsq; saporibus condi-
 a, vt inutilia reijciunt. Deos, & eñ, qui omnia
 ontinet, solemq; , & reliqua caelestia colunt.
 isces, auosq; varij generis capiunt. Nascuntur
 bi sua sponte arbores fructifera, olea, & vites,
 x quibus olei & vini copiam educunt. Ser-
 entes magnos, sed innocuos insula producit,
 uorum carnes miræ dulcedinis edunt. Vestes
 arant ex lanugine molli ac splendida ex me-
 dio arundinum sumpta, qua maritimis tineta
 streis vestimenta purpurea conficiuntur. Va-
 ia existunt animantia, vt quia propter opi-
 onem haud facîle credita. Certum viuendi or-
 linem seruât, vnico cibo dietim contenti. Nam
 erto die pisces, alio aues, quandoq; terrestria
 animalia edunt, oleo aliquando, simpliciq;
 nensa vtuntur. Diuersis sunt exercitijs dediti,
 quidam inuicem ministrant, alij piscantur,
 alij exercent artes, nonnulli circa alias res vsui
 commodis occupantur. Quidam acceptis seni-
 us partitis inuicem operis seruitio vacant. In
 acris ac diebus festis hymnos in deorum, &
 maxime Solis, laudes canunt, cui se & insulas
 dicarunt. Mortuos in litore sepeliunt, cadaver

Viuus insu-
 lanorum.

Religio.

Serpentes
 innocui &
 esui apti.

Exercitia &
 studia.

Sepulcra.

cum

Aquæ mi-
rabilis na-
tura.

cùm mare fluit arena obruentes, vt aquæ fluxu,
inundationeq; exaggeretur locus. Calamos, ex
quibus fructum decerpunt, augeri aiunt, mi-
nuiq; ad Lune modum. Fontium aqua dulcis
ac sana caliditatem seruat, nisi frigida aqua
aut vinum immisceatur. Iambolus, & qui cum
eo accesserat, cùm septem annis in insula man-
sisset, tandem inuiti eiecti sunt, tanquam mali,
malisq; moribus assueti. Igitur preparata rur-
sus scapha, cibus que impositis abscedere coacti
mensibus quatuor ad regem Indiæ peruenere, à
quo postea saluo conductu per Persidem in
Greciam dimissi sunt.

De Taprobana insula, & gentis eius moribus.

CAPVT XXVI.

Alexandri
magni vir-
tus.

Insula ab
Onesicrito
seperta.

TAprobanam insulam antequam teme-
ritas humana exquisito penitus mari fi-
dem panderet, diu orbem alterum putauerunt,
& quidem eum, quem habitare Antipodes
crederentur. Verùm Alexandri Magni vir-
tus ignorantiam publici erroris non tulit vlti-
rius permanere, sed in hæc vsq; secreta propa-
gavit nominis sui gloriam. Missus igitur One-
sicritus prefectus classis Macedonia, terram
istam quanta esset, quid gigneret, quo modo ha-
beretur, exploratam notitia nostræ dedit. Patet
in longitudine stadiorum septem millia, in lati-
tudine quinq; millia, scinditur amne interfluo.
Nam pars eius bestis & Elephantis repleta
est, maioribus multo, quàm quos India: partem
hominis

omines tenent. Margaritis scatet, & gemmis
 umibus: sita est inter Ortum & Occasum, ab
 o mari incipit, quod fretum India est. A Pra-
 ta Indorum gente dierum viginti quinque pri-
 no in eam fuit cursus: sed cum papyraceis &
 Nili navibus illo pergeretur, mox cursu navium
 nostrarum septem dierum iter factum est. Ma-
 e vadosum interiacet altitudinis non amplius
 enum passuum. Certis autem canalibus adeo
 altum, adeoque depressum, ut nullae unquam
 anchora ad profundi illius ima potuerint per-
 venire. Nulla in navigando syderum obser-
 vatio, utpotè ubi septentriones nequaquam aspi-
 ciuntur, vergiliae nunquam apparent: Lunam
 ab octava in sextamdecimam tantum supra
 terram vident. Lucet ibi Canopus sydus cla-
 rum & amplissimum: Solem orientem à de-
 tra habent, occidentem à sinistra habent.
 Sub Claudij adhuc principatu aes signatum
 ignorabant. Pecuniae maximè stupuisse tradun-
 tur, quod signata disparibus foret vultibus,
 aerae tamen haberet modum ponderis. Exce-
 dunt homines corporum magnitudine alios o-
 mnes. Crines fuscis imbuunt. Ceruleis oculis,
 atroci visu, terrifico sono vocis, quibus imma-
 tura mors est. In annos centum aevum trahunt,
 Alijs omnibus annosa aetas, & penè ultra
 humanam extenta fragilitatem. Nulli aut per
 diem, aut ante diem somnus. Noctis partem
 quieti destinant, lucis ortum vigilia antever-
 unt.

Taprobanae
ambitus.Mare vado-
sum.Canopus sy-
dus.Taprobanae
homines.

tunt. Aedificia modicè ab humo tollunt. An-
 nona semper eodem tenere est, vites nesciunt,
 pomis abundant. Colunt Herculem. In regis
 electione non nobilitas praeualet, sed suffra-
 gium vniuersorum: populus enim eligit spe-
 ctatum moribus, & inueterata clementia, &
 iam annis grauem. Sed hoc in eo quaritur, cui
 liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiam si
 vita spectatus est, non admittitur ad regendum:
 & si fortè dum regnat pignus sustulit, exui-
 tur potestate. Idq; eò maximè custoditur, ne re-
 gnum hereditarium fiat: deinde etiam si rex
 maximam praestrat equitatem, nolunt ei totum
 licere. Quadraginta rectores accipit, ne in
 causis capitum solus iudicet, & sic quoque si
 displicuerit Iudicatum, ad populum prouoca-
 tur. A quo datis Iudicibus septuaginta, fer-
 tur sententia, cui necessariò adquiescitur. Cul-
 tu rex dissimili à ceteris vestitur. Quòd si
 etiam ipse in aliquo peccato argutus sit, ac con-
 uictus, morte multatur. Non tamen ut cuiusque
 attrectetur manu, sed consensu publico rerum
 omnium interdicta ei facultate, etiam colloqui
 potestas, punito denegatur. Cultura student
 vniuersi, venatibus indulgent, nec plebeias
 agunt pradas, cum Tygrides & Elephanti
 tantum requirantur. Maria quoque piscationi-
 bus inquietant, marinasque testudines capere
 gaudent, quarum tanta est magnitudo, ut su-
 persicies earum domum faciat, & numerosam
 famil

rex suffra-
 gio creatur.

rex liberis
 urere de-
 re.

adictorum
 ulchra in-
 stituo.

rex peccatis
 morte mul-
 tatur.

gentis stu-
 dia.

Testudinū
 marinarum
 magnitudo

familiam non arctè receptet. Maior pars Insula huius calore ambusta est, & in vastas deficit solitudines. Latus eius mare alluit peruiridi colore, fructicosum aded, vt iuba arborum plerunque gubernaculis atterantur. Mirantur aurum, & ad gratiam poculorum omnium gemmarum adhibent apparatus. Secant marmora testudinea varietate. Margaritas legunt plurimas, maximasq;. Et hæ sunt gentes, hæ nationes, quarum mores, ritus, & instituta ab historiographis ipsis passim celebrata sunt, & potissimum quæ potuerunt aliqua sui excellentia & dignitate ad cognitionem nostram pervenire. Permultas adhuc esse fateor, quæ à me aut prætergressæ sunt, aut parcius attrectatæ, cum de illis scribere non plura potui quàm inueni, vt qui apud eas non fui, nec cognoui, neque qui omnium conscius esset (præter immortalem deum) dicere satis posse existimaui. Ipse enim solus est, qui nouit omnia, & solus qui potest. Ipse est, qui prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum & semitam mortalibus patefecit, quiq; vite huius commoditates omnes, diuitias, dignitates, honores præstitit: qui vè sydera discernens vniciquæ, quam voluit, sortem tradidit: quibusdam enim vt terram colerent, atque inde sibi diuitias et opes compararent, alijs autem vt pelago acti, aut piscarentur sibi victum, aut mercimonia commutarent. Alijs vt scientia &

Conclusio
libri.

Excusatio
auctoris.

Deus solus
omnia no-
uit & po-
test.

A Deo cui-
que fors sua
concessa.

philosophiæ studijs se dederent, atque inde honores aucuparentur & laudes. Multis etiam ut cæteris honores iuberent & imperarent. Ideò non mirandum, si homines variam inter se, non solum fortunam, sed etiam naturam, mores, & viuendi ritus sint consecuti: quum videmus regiones & loca eam quoque varietatem adeptæ, postquam vna quidem lacteos homines pariat, alia subalbidos, alia fuscis, alia proflus adustus, aut similes multis floribus, quales Assyria generat. Sic enim statuit Deus, vt homines varij quoque ingenij, & multiformis animi ac industrie, quemadmodum & cætera, nascerentur, atque vt vnusquisque sua contentaretur sorte.

AND

ANDREAS PA-
LEOSPHYRA GVN-
DELPHINGIVS LE-
CTORI S.

*

MARONE licet Ithacus Vlyf-
ses scelerum inuentor, ab Ho-
mero Polytropos, ab alijs tech-
narum architectus, & versutiae
omnis conciliabulum appelle-

tur: attamen sapientissimus, peritissimus, atque
patientissimus heroum omnium & praedica-
tur, & habetur, quod peregre profectus, ex-
ternorum hominum mores multorum cogno-
uit, & vrbes, ab aduersante nimium sibi for-
tuna per Scyllam atque Charybdim actus, Syrtium,
Cyclopi, Sirenum, & Circes molestias
tulit. Quis ergo non videat, quis non intelligat
quam decorum, quamq; utile sit ad tanti prin-
cipis vestigia quam remotissimè peregrinari,
alienas terras inuisere, vnde peculiaria gentium
aliarum studia, mores, exercitia, lingua, leges,
dogmata sacra & profana omnia, esus, vesti-
tus, aedificandi ratio, locorum situs, cultusq; &
deniq; rerum natura omnium ediscantur. Quo-
niam verò propter impedimenta pleraque etate
maximè nostra omnibus hoc non conceditur, vt
non minus illa haec in patrio sinu quiescendo
cognoscerentur, elaborauit Boëmus hic mus,

Literarum humanarum scientissimus, ex innumeris classicis scriptoribus conscriptum presens opus. In quo tres terre partes, partium regiones, & loca, locorum homines, hominum mores, & ritus memorabiliores explicantur omnes, tanta diligentia, tanta arte, quanta à nemine ante eum unquam prius pertractati dinoscuntur: ex racematione diligenti vindemiam, ex spicilegio messem fecit, succosum non minus, quam iucundum, nec iucundum minus, quam utilem atq; pernecessarium librum, adeò, ut nisi que in ipso de homine prædicantur, ille, qui humanitati studet, cognoverit, magis instituto aberret suo, quam materiarius, quem materia, in qua laborat, natura siue conditio fugerit. Quare humanarum rerum, humane Lector, eas hominum res intuere, lege: atq; ubi quanta in eis utilitas, quanta humane vite institutio sit, experieris, gratias Boëmo nostro age immortales.

CAPTVM HVIVS

OPERIS INDEX.

LIBRO I.

- I. CAP. De Origine hominis opinio Theologorum vera
- II De Origine hominis opinio Ethnicorum falsa 20
- III De terra situ & partitione 23
- IIII De Aethiopia & gentis eius priscis moribus 26
- V De Aegypto & ritu gentis vetusto 32
- VI De Paenis et ceteris Africa populis 52

LIBRO II.

- I De Asia & celebrioribus eius gentibus 67
- II De Panchaia & moribus Panchaiorum 72
- III De Assyria, Assyriorumq; viuendi moribus 75
- IIII De Iudea & Iudeorum viuendi ritibus, legibus, ac institutis 80
- V De Media, Medorumq; moribus 92
- VI De Parthia & Parthorum viuendi moribus ibidem
- VII De Persia & Persarum moribus, ritibus & institutis 95
- VIII De India & Inderum prodigiosis ritibus, moribusq; viuendi 99

IX	De Scythia, Scytharumq; feris moribus	113
X	De Tartaria, gentis que Tartarorum moribus & potentia	113
XI	De Turcia, Turcarumq; moribus, legibus & institutis omnibus	141
XII	De Christianis, eorumq; origine & ritibus	156

LIBRO III.

I	De Europeis memorabilioribus gentibus	183
	De Europa	ibidem
II	De Gracia, & legibus à Solone Atheniensibus Gracorum longè principibus sancitis	185
III	De Laconia, & Laconum siue Lacedaemonum institutis	191
IIII	De Cresa insula, & Cretensium celebratis moribus	203
V	De Thracia Thracum que feris moribus	206
VI	De Rusia siue Ruthenia, & recentibus Russianorum moribus	212
VII	De Lithuania, Lithuanorum que vita	217
VIII	De Liuonia, Prussia, et militibus Marianis	219
IX	De Polonia, Polonorumq; recentibus moribus	225
	De	

	De Hungaria, Hungarorumq; viuendi institutis	227
I	De Boemia & moribus Boemorum	231
II	De Germania, & institutis eorum plurimis	235
III	De Saxonia, Saxonumq; & priscis & recentibus moribus	254
IIII	De Vuestualia & iudicio Vuestualia à magno Carolo commisso	259
V	De Franconia, & Francorum multitudine	261
VI	De Sueuia, Sueuorumq; moribus & priscis & recentibus	273
VII	De Bauaria & Carinthia, & earum priscis legibus & moribus quibus hodie viuunt	279
VIII	De Italia, Italorum moribus. Item de Romulo & eius ciuilibus institutis	295
XIX	De Liguria Ligurumq; prisco viuendi more	323
XX	De Tuscia & gentis eius antiquis moribus	325
XI	De Galatia Europea, & Galatarum priscis moribus	327
XII	De Gallia, Gallorumq; veteribus & recentibus moribus	234
XIII	De Hispania, & moribus Hispanorum	

rum

XXIII De Lusitania & vetustis Lusitanorum moribus

XXV De Anglia, Scotia, Hybernia, alijs multis insulis & insulanorum moribus

XXVI De Taprobana insula, & gentis eius moribus

INDE

INDEX ALPHABETICVS RERVM IN
 HOC OPERE CONTENTARVM.

*

absque sceptro in publicum nemo prodire
 76

absolutio peccatorum 173

abstemij ex lege sunt Turca omnes 150

aceridophagi 80

acerba lex 82

adam singulis annis expiatur 257

adoratio mutua in rjs 35

adrimachide 52

ad virtutem quid efficacius impellat 51

adulterij pœna 44.68.84.153.188.143

adulteri deprehensi occiduntur 134

ægypti sæcunditas 21

ægyptus Delta 33

ægyptij ab Æthiopibus ibidem

ægotantes interinuntur & comeduntur
 106

ærarium publicum constitutum 312

æs nullum in vsu 211

ætas in choros tres diuisa 197

ætatis mira reuerentia 353

Æthiopes omnium mortalium primi 27

Æthiopia duplex 36

Æthiop

<i>Aethiopia quaedam hodie India appellatur ibi</i>	1
<i>Agathirsi excelsissimi scytharum</i>	2
<i>Agilolfingi Bauarorum duces</i>	2
<i>Ager circa templum Dÿs sacre</i>	11
<i>Agraria lex</i>	
<i>Agricultorum misera conditio</i>	2
<i>Agrariae leges</i>	2
<i>Agrorum in singulos diuisio</i>	192.3
<i>Albion</i>	3
<i>Albus color lugubris foeminae, niger lugubris</i>	
<i>viris</i>	3
<i>Alemania</i>	236.2
<i>Alex studiosi Germani</i>	2
<i>Alternatim cantatur in templis</i>	1
<i>Amazones bellicosa mulieres</i>	
<i>Amasis fluuius</i>	2
<i>Amictus ex papyro</i>	10
<i>Anglia</i>	3
<i>Animantium naturalis creatio</i>	
<i>Animalium variorum portentosus cultus</i>	4
<i>Animas in alia corpora migrare, de anim</i>	
<i>opinionibus Essaeorum</i>	8
<i>Annulorum vsus</i>	7
<i>Annus in menses duodecim</i>	30
<i>Animalia multa vt sacrosancta nutriuntur i</i>	
<i>templis</i>	4
<i>Anthropophagi</i>	121.33
<i>Antiochia prima ecclesiae sedes</i>	15
<i>Animalia mirabilia</i>	36
<i>Aqu</i>	

I N D E X.

qua religiosissime colitur	95
qua de melle & auena sublimatur	214
Britannia olim Aremorica	335
appellationis abusus	249
visus bos	48
hec core Troglodyta filios denominant	56
Beninensis mons	298
Chryseus situs, gentes, & qualitas	24
Comum & mellis mira copia	213
Crabaria triplex	68
Crabarium mores	ibidem
Crabaria quatuor Mercurij	79
Crabariae naturae calui	123
Crabariae propagatae	187
Crabariae aristocratae administratio optimatum	339
Crabariae traditionis virtus	290
Crabariae ex necessitate	68
Crabariae ut inutiles sublatae	193
Crabariae Parthorum reges	93
Crabariae suspices	307
Crabariae denominatio	67
Crabariae quatuor confinia & magnitudo	ibidem
Crabariae ab Europa diuisiur	24
Crabariae Syriae	74
Crabariae sylvum	305
Crabariae lantes anonymi	54
Crabariae Gallorum caduceatores	342
Crabariae athletae	316
Crabariae athenae, & illius civilia instituta	186
	Auarit

I N D E X.

<i>Auaritia regnorum disturbium</i>	6
<i>Aurum ære vilius</i>	2
<i>Auri & argenti nullus vsus</i>	11
<i>Auri & argenti vsus lege sublatus</i>	15
<i>Aurum in Deorum templis sparsum</i>	32
<i>Auspicia & sortes</i>	15
<i>Autores legum numina habita</i>	19
<i>Axione legum tabula</i>	18
<i>Azymorum feria</i>	8
B	
<i>Bacchanalia</i>	23
<i>Baleares insule</i>	14
<i>Basse militie duces</i>	ibidem
<i>Barba nobilitatis indicium</i>	32
<i>Barcea sœmine</i>	54
<i>Barbari ululantes bellum petebant</i>	19
<i>Bardi poëta Galatarum</i>	33
<i>Baptismi sacramentum</i>	16
<i>Bauaria, sine Baioaria</i>	27
<i>Belgica</i>	33
<i>Bellicosi Tartari</i>	13
<i>Belligerandi ritus</i>	36
<i>Benedictio rerum irridetur à Boëmis</i>	23
<i>Bethica Hispania</i>	348
<i>Blasphemia pœna</i>	8
<i>Bocchorides legislator</i>	44
<i>Boëmia & confinia</i>	23
<i>Boves sœmine non immolabantur</i>	34
<i>Dom & equorū stercore ignes nutriuntur</i>	124
<i>Braccata Gallia</i>	335
	<i>Braga</i>

I N D E X.

aga Boëmorum regia	231
agmani	107
atannia	355
dini	113
da Hungarorum regia	229
C	
canni Bauarorum reges	279
cei rostrati, obtusi	342
dauera intra vrbes sepeliri permissum	199
forum in bello sepultura	190
inguisa primus Tartarorum rex	125
lampus aromaticus	213
lami immaturum exilium	19
linus primogenitus	18
mones missa	164
nospos sydus	360
ntus tiliarum in bello	197
ntantes belligerant Hispani	350
ntabri	354
manea terra lacte & melle fluens	80
mita hostiarum damnata abijciuntur	34
pillorum cultus probro	215
rnispriuü dies	267
strensis ignominiosa lex	44
täclysmus	18
thaini & mores	112
leres & officia eorum	253
lta Galli	335
nsus ciuitatis	311
	Censores

I N D E X.

<i>Censores Romani duo</i>	314
<i>Certamina sœminæ dirimunt</i>	327
<i>Cerusia totius septentrionis potus</i>	217
<i>Cerusiam contemnunt soli Francones</i>	264
<i>Chaam rex Dei filius</i>	128
<i>Chaldei</i>	78
<i>Charin'hia</i>	292
<i>Christiani idololatæ</i>	149
<i>Christiani à Christo</i>	159
<i>Cimbri</i>	334
<i>Circuncidere virilia</i>	34
<i>Circi magnitudo</i>	317
<i>Civitas quirorum</i>	199
<i>Civitates Aegypti</i>	33
<i>Civitates Thraciæ</i>	26
<i>Civitates Hispaniæ</i>	349
<i>Citharæ in procinctu vsus</i>	197
<i>Clêricorum in ecclesia dignitates</i>	159
<i>Clerici ob quid honorandi</i>	246
<i>Clientes</i>	302
<i>Classes Romanorum</i>	309
<i>Cæmeterium</i>	182
<i>Coitus indorum in propatulo</i>	107
<i>Concharum cruda caro cibus</i>	63
<i>Concilium Areopagitarum</i>	187
<i>Cœlibes ludibrio habentur</i>	194
<i>Comata Gallia</i>	335
<i>Communis Libycarum gentium vita</i>	55
<i>Compotando certant Saxones</i>	258
	Comit

I N D E X.

Comitiariorum tria genera	313
Confirmationis sacramentum	167
Confessio peccatorum	173
Consuetudo furibus acerba	294
Consules Romani duo	312
Consecrandi Imperatores Romanorum ratio	318
Cornuum in procinctu usus	119
Corybantes	265
Cracovia Polonorum regia	216
Creta quæ etiam Candia	203
Cruelitas Tartarorum insignis	119
Cupiditas ferocissima pestis	108
Curatores funerum	49
Curatores pupillorum	189
Culices leonibus infestis	58
Curia & curiones Rom.	300
Cynamomi	61
Cymbrica Chersonesus hodie Dacia	219
Cyneci	59
Cynocephali in India	111
Cyrene fœmine	54
D	
Daci	217
Deba diuites auri	70
Decalogus in monte Sina datus	81
Decem Dei præcepta	165
Decemviri	314
Decime quomodo, & de quibus danda	282
b b	Defin

I N D E X.

<i>Defunctorum Christianorum exequiæ</i>	182
<i>Democratia</i>	192
<i>Deorum cultus ab Aethiopibus institutus</i>	27
<i>Deorum simulacra in prælium gestata</i>	241
<i>Dies Veneris Turcis, vt sabbatum Iudeis, sacra</i>	150
<i>Dies lapillo signare</i>	206
<i>Dies trium tantum horarum in Scotia</i>	358
<i>Dies nulli & noctes nullæ</i>	360
<i>Dies qui Christianis sacri</i>	174
<i>Dignitatum ordo</i>	300
<i>Dignitas Senatus</i>	303
<i>Dignationes strenuorum militum</i>	330
<i>Dij Scytharum</i>	116
<i>Diluuium quandiu durauit, & quare immis- sum</i>	18
<i>Dictator, & eius dignitas</i>	312
<i>Dicendi constans ratio</i>	78
<i>Ditissimi mortalium Arabes</i>	68
<i>Diuitiæ Indiæ admirandæ</i>	100
<i>Diuitiæ Germaniæ</i>	217
<i>Diuitiæ Angliæ</i>	356
<i>Diuitiæ Hispaniæ</i>	347
<i>Dominica dies Christianis, vt sabbatum Iu- deis, sacra</i>	177
<i>Domicilia Gallorum</i>	340
<i>Domuum publicarum priuilegia</i>	286
<i>Donationes ecclesiarum</i>	157
<i>Dragule & Dani</i>	211

I N D E X.

<i>Drausus amnis</i>	292
<i>Druides sacerdotes Gallorum</i>	318
<i>Ducalis aule immunitas</i>	285
<i>Ducum cause</i>	<i>ibidem</i>
<i>Duodecim fidei articuli</i>	164
<i>Duodecim matrimonium dirimentia</i>	173
<i>Duodecim Franciæ pares</i>	347
<i>Durus habitandi mos</i>	361

E

<i>Ebrietas capitis pœna multatur</i>	224
<i>Ebrietas non vitiosa</i>	244
<i>Ebudes insule</i>	360
<i>Ecclesia Christianorum</i>	179
<i>Enoplia siue pyrrhicha saltatio</i>	316
<i>Ephororum potestas</i>	192
<i>Episcopi consecratio & eius dignitas</i>	169
<i>Episcoporum cause</i>	158
<i>Episcopi quomodo primùm introducti</i>	169
<i>Equi omnia obeunt Parthi</i>	94
<i>Equi nulli in Arabia</i>	69
<i>Equi Hispanorum præstantissimi</i>	348
<i>Equorum presagia explorata</i>	256
<i>Errores à fide Armeniorum</i>	139
<i>Errores Boëmorum</i>	232
<i>Æthiopicorum vita</i>	90
<i>Eucharistiæ sacramentum</i>	171
<i>Eventus belli monomachia tentatus</i>	257
<i>Europa & eius limites laudesq;</i>	183
<i>Europa ab Africa dividitur</i>	24

b b 2

Exerc

I N D E X.

<i>Exercitia puerorum</i>	97
<i>Expiationes Iudeorum</i>	84
<i>Ex prouocatione certare</i>	329
F	
<i>Faba immundum legumen</i>	34
<i>Fabulas non amant Bracmani</i>	109
<i>Falsariorum pœna</i>	44
<i>Fannuli regum Scytharum omnes ingenui</i>	117
<i>Factiosi semper Galli</i>	336
<i>Fasti & nefasti dies</i>	307
<i>Ferarum asluta venatio</i>	60
<i>Ferarum pelles gentis diuitia</i>	217
<i>Ferias non obseruantes quomodo puniendi</i>	285
<i>Ferri & argenti vsus nullus</i>	119
<i>Feritilas terræ quare cohibita</i>	18
<i>Fidei danda ritus</i>	69
<i>Filius parentibus iniurius suspenditur</i>	82
<i>Filiarum publica prostitutio</i>	99
<i>Fimbria Veneris pretium</i>	53
<i>Fœderum ineundi forma</i>	92.116
<i>Franconia</i>	261
<i>Francia, qua etiam Gallia</i>	336
<i>Friclio corporis probatur</i>	107
<i>Frigoris mira curatio</i>	224
<i>Frigalissimi mortalium Tartari</i>	130
<i>Funde studium</i>	362
<i>Funerandi multe rationes</i>	48
<i>Funebris Christianorum luctus</i>	182
<i>Furti</i>	

I N D E X.

<i>Furti admiranda lex</i>	45
<i>Furto nihil sceleratius creditum</i>	114
<i>Furti pœna</i>	153
<i>Ferari pro honesto habitum</i>	196
<i>Furtorum compositio</i>	286
<i>Furtiva emptio</i>	287
<i>Futura ex astris vaticinati Chaldaei</i>	79
G	
<i>Ganges, Indus, Hispanis</i>	100
<i>Galatia Europea</i>	327
<i>Galatia Asiana</i>	333
<i>Gallia</i>	354
<i>Galli tripudiantes belligerant</i>	198
<i>Garamantes</i>	53
<i>Garrei opulenti</i>	71
<i>Geloni</i>	122
<i>Gentium diuersitas</i>	22
<i>Gentes que Turciam inhabitant</i>	141
<i>Georgiani</i>	139
<i>Germani annuatim insaniunt</i>	267
<i>Germani olim vno nomine Sueui, sicut hodie</i>	
<i>Franci</i>	276
<i>Gepide</i>	227
<i>Gethe</i>	207
<i>Glande vescebantur Lusitani</i>	353
<i>Glasto tingebantur belligerantes Angli</i>	
357.	
<i>Glycerhysa liquiritia</i>	262
<i>Gnidanes</i>	53
bb 3	Gothi

I N D E X.

<i>Gothi ex Scandinavia</i>	110
<i>Græci ob fabulas derisi</i>	51
<i>Græcorum administratio</i>	158
<i>Græcia</i>	183
<i>Gregatim initiabantur sacris Aegyptij</i>	33
<i>Grubenhæmæri hæretici</i>	234
<i>Gymnosophistæ Indorum philosophi</i>	107
<i>Gymnasium Parisianum</i>	343
<i>Gymnesia insule</i>	360
H	
<i>Hæreditatis variæ leges</i>	289
<i>Hebræi, siue Israëlita</i>	80
<i>Hebræorum ciuitas</i>	158
<i>Hera vxores dictæ</i>	194
<i>Herba mortem ferentes</i>	365
<i>Hæresis Boëmorum inuicta</i>	235
<i>Hercules in Germania</i>	240
<i>Herculeæ sacra</i>	307
<i>Hispania</i>	347
<i>Histriones</i>	317
<i>Homicidij pœna</i>	43
<i>Homines à brutis parum diuersi</i>	19
<i>Homines ab omni passione animi semoti</i>	64
<i>Homines sermone carentes</i>	ibidem
<i>Homines odore solo viuentes</i>	111
<i>Homines auritusissimi</i>	ibidem
<i>Homines ceruicibus carentes, oculos habentes in humeris</i>	112
<i>Homines natura imberbes</i>	ibidem
	Homines

I N D E X.

<i>Homines opinione sacri</i>	123
<i>Hominum mirabilium descriptio</i>	363
<i>Hominum ingenia secundum terram in qua habitant</i>	184
<i>Holocaustum</i>	85
<i>Homicidio Scythæ gaudent</i>	115
<i>Honestissimi vestitus Turcæ</i>	148
<i>Honor defunctis regibus exhibitus</i>	292
<i>Horæ Christianis septem canonicæ</i>	162
<i>Hospites potu excipiuntur</i>	258
<i>Hostium spolia domorum foribus affiguntur</i>	
330	
<i>Hostium capita postibus affiguntur</i>	121.
341	
<i>Humana coria pro amictis</i>	115
<i>Hungaria</i>	227
<i>Hybernia & Hyrlandia</i>	357
<i>Hyperæretheus mensis</i>	586
I	
<i>Iactandi magna peritia</i>	362
<i>Iamboli insula</i>	ibidem
<i>Iberia Hispania</i>	360
<i>Ibidem, vel Elurum interficiens, interficitur</i>	
48	
<i>Ichthyophagi</i>	62
<i>Ida mons excelsissimus</i>	203
<i>Ieiunia Turcarum</i>	151
<i>Ieiunia Armeniorum</i>	159
<i>Ieiunia Christianorum</i>	176
bb 4	<i>Ignem</i>

I N D E X.

<i>Ignem religiosissimè colunt Tartari</i>	114
<i>Ignis sacrosanctus & perpetuus</i>	122
<i>Ilophagi</i>	59
<i>Illiterati iudices</i>	149
<i>Immunitas ecclesiarum</i>	181
<i>Inaures mulieres gestant</i>	117
<i>In Aegypto nunquam pluerit</i>	33
<i>Indorum ordines septem</i>	105
<i>India & gentis mores</i>	99
<i>Infantes non nutriunt Saxones pulte</i>	159
<i>Infantes inualidi precipitio necantur</i>	199
<i>Infantes communicant Boëmi</i>	234
<i>Infantes communicant Armeni</i>	146
<i>Infernus à Turcis creditus</i>	156
<i>Ingenuorum Romanorum ordo</i>	299
<i>In hominis arbitrio quæ posita</i>	89
<i>In propatulo coëunt</i>	52
<i>Inter pocula consulant Persæ</i>	98
<i>Inuenta Tyrrenorum</i>	326
<i>Iobeleus</i>	84
<i>Iren puerorum preceptor</i>	196
<i>Issedones parentes defunctos comedunt</i>	123
<i>Isis apud Suenos culta</i>	276
<i>Iudicio defunctorum vita discutitur</i>	50
<i>Iudicia Aegyptiorum</i>	41
<i>Iudicum electio</i>	ibidem
<i>Iudiciorum Germanorum ratio</i>	148
<i>Iudicium occultum Vnestualia</i>	160
<i>Index qualis esse debeat.</i>	284
	<i>Iudeor</i>

I N D E X .

<i>Iudeorum ritus ceterorum contrarij</i>	88
<i>Iurare per regis solium</i>	118
<i>Iurandi forma Bavarorum</i>	296
<i>Ius in uxores & liberos</i>	339
<i>Ius municipale</i>	320
<i>Iustitia Sarracenorum</i>	193
<i>Ius honorarium</i>	315
L	
<i>Lanearum vestium contemptus</i>	35
<i>Latinum & Ausonia</i>	296
<i>Laus Aegyptiorum</i>	36
<i>Lacedaemonia, siue Laconia</i>	191
<i>Lac iumentinum</i>	130
<i>Laus Europæ</i>	183
<i>Laudes Sueniæ</i>	273
<i>Laus Italiae</i>	298
<i>Laus Gallie</i>	343
<i>Laus Hispaniæ</i>	349
<i>Lauandi mirabilis ritus</i>	118
<i>Legande pecuniæ potestas</i>	188
<i>Leges nulle Aethiopibus</i>	31
<i>Leges multa Aegyptiorum</i>	42
<i>Leges quæ optima censende</i>	52
<i>Leges à Mose Iudeis date</i>	80
<i>Leges à Mahomethe Sarracenis late</i>	143
<i>Leges à Dracone sancite</i>	186
<i>Leges à Solone date</i>	187
<i>Leges à Lycurgo perlate</i>	192
<i>Leges quedam Saxonum</i>	255
b b s	<i>Leges</i>

I N D E X.

<i>Leges in Neptuni placationem mulieribus gra-</i>	
<i>ues</i>	190
<i>Leges multa Bauarorum</i>	280 & seq.
<i>Leges à Romulo latae</i>	305
<i>Legitima militia decennalis</i>	300
<i>Leprosi & gonorrhœi ex urbibus pellendi</i>	
83	
<i>Letania Christianorum duplices</i>	175
<i>Lex in mœchos crudelis</i>	44
<i>Lex Sisateca</i>	45
<i>Lex circa infirmos vtilissima</i>	77
<i>Liberi diuerso matrimonio suscepti</i>	154
<i>Libycarum gentium mores</i>	24
<i>Lictores cum fascibus</i>	304
<i>Liguria</i>	323
<i>Lingua hominibus natura duplex</i>	364
<i>Lineis vestimentis vsi sacerdotes</i>	34
<i>Literarum apud Indos nullus vsus</i>	101
<i>Lithuania palustris regio</i>	217
<i>Linonia</i>	219
<i>Lituorum vsus in procinctu</i>	198
<i>Longissima Indis vita</i>	100
<i>Longobardia</i>	335
<i>Lotio corpus curare</i>	351
<i>Lucltus in regis morte publicus</i>	38.102
<i>Lucltus funebris vndecim dierum apud Lace-</i>	
<i>demonies</i>	199
<i>Lucltus funebris apud Assyrios</i>	77
<i>Lucltus funebris Christianorum</i>	182
<i>Lucltus</i>	

I N D E X.

<i>Luctus funebris apud Rufianos</i>	214
<i>Luctus funebris Tartarorum</i>	136
<i>Luctus funebris Germanorum</i>	251
<i>Ludus Circensis siue plebeius</i>	315
<i>Ludi scenici</i>	317
<i>Lugendi defunctos mirandus ritus</i>	34-309
<i>Lugdunensis Gallia</i>	335
<i>Lundonia Anglorum regia</i>	356
<i>Luperci & Lupercalia</i>	267
<i>Lupi nulli in Anglia</i>	356
<i>Lusitania</i>	352
<i>Luxus omnis è medio sublatus</i>	193
<i>Lycurgus legislator</i>	19
<i>Lyrce</i>	122
M	
<i>Macilenti omnes Galli</i>	341
<i>Mace</i>	53
<i>Magnitudo Asia</i>	672
<i>Magi & eorum officia</i>	78
<i>Mahometes in Libya</i>	32
<i>Mahometis parentes & dogma 141. Eius do- mus in Mecha</i>	151
<i>Magistratus Iudeorum</i>	81
<i>Maria Christi mater</i>	157
<i>Magna in humanis rebus mutatio facta</i>	
31	
<i>Marienburgum</i>	221
<i>Marathon</i>	191
<i>Magister equitum</i>	316
<i>Mag</i>	

<i>Magistratus semper armatus</i>	242
<i>Magistratus sacrosanctus</i>	160
<i>Masculis brachia franguntur</i>	66
<i>Matrimonij sacramentum</i>	172
<i>Matrimoniorum repudium</i>	199
<i>Matres & liberi bello adhibiti</i>	241
<i>Massagethe</i>	119
<i>Massonie duces</i>	220
<i>Mauri in Aegypto</i>	32
<i>Maxies</i>	55
<i>Medo potus dulcissimus</i>	213
<i>Media, & fines eius</i>	92
<i>Medici ex prescripto curant, non arbitrio</i>	
47	
<i>Mel & vinum ex palmis</i>	75
<i>Melanchleni</i>	121
<i>Mellis rectigal ingens</i>	227
<i>Mense de corio</i>	149
<i>Meroë Aethiopum regia</i>	28
<i>Militie Tartarorum ordinatio</i>	135
<i>Militia Turcarum ex quibus constat</i>	145
<i>Milites Teutonici Mariani</i>	219
<i>Militia Romane gradus</i>	300
<i>Militaris Turcarum peritia</i>	147
<i>Mira Aethiopum obedientia</i>	27
<i>Mira patientie homines</i>	64
<i>Mirabilis mos</i>	51
<i>Mirabilis nubendi mos</i>	76
<i>Missæ apparatus</i>	163
	<i>Molestæ</i>

I N D E X.

<i>Molestissimi mortalium Tartari</i>	129
<i>Monachi</i>	161
<i>Monumentum Calisti</i>	191
<i>Monomachia controuersie componuntur</i>	216
<i>Monomachia cause dubie discutiuntur</i>	ibid.
<i>Monomachia euentus belli explorantur</i>	257
<i>Monopedes</i>	111
<i>Monoculi homines</i>	eodens
<i>Moneta papyracea</i>	113
<i>Mors miseranda</i>	61
<i>Moris commonesuelio in conuiujs</i>	35
<i>Morbos vomitu curant aut ieiunio</i>	47
<i>Mortuorum publica laudatio</i>	50
<i>Moriendi ritus</i>	107
<i>Morbis non infestantur Bracmani</i>	109
<i>Moscouia, & Moscouita</i>	213
<i>Mulieres cum hospitibus coeuntes</i>	77
<i>Mulieres multos viros habentes</i>	92
<i>Mulieres semel tantum parientes</i>	111
<i>Mulieres quinquennes parturientes</i>	eodem
<i>Mulieres ad bellum edocte</i>	139
<i>Mulieres ingenuae notis quibusdam insigniuntur</i>	209
<i>Mulierum causa</i>	285
<i>Mulieres viros strenue iuuant</i>	323
<i>Mulieres agros & rem domesticam curantes</i>	349
<i>Mundus aeternus creditus</i>	78
<i>Musica damnata ab Aegyptijs</i>	46
	<i>Musis</i>

I N D E X.

<i>Musica in conuiujs</i>	69
<i>Musici</i>	100

N

<i>Nabatheorum omnium continentissimi</i>	72
<i>Narbonensis Gallia</i>	335
<i>Nasamones</i>	52
<i>Nauigia ex corio</i>	75
<i>Nauigia ex arundinum internodijs</i>	106
<i>Neuri</i>	121
<i>Nihil priuati Panchais</i>	73
<i>Nobilium Germanorum studia</i>	247
<i>Noctes æstatis in Anglia lucide</i>	356
<i>Noë propagatio</i>	18
<i>Noë filios ac nepotes habitatum transmittit ibidem</i>	
<i>Nomades</i>	70
<i>Noricum</i>	279
<i>Novem sacerdotum sacra vestes</i>	161
<i>Noxios sacrificabant Cymbræ</i>	334
<i>Nubendi mirabilis mos</i>	110
<i>Nudi qui pugnabant</i>	230
<i>Nullum noxium animal in Hybernia</i>	358
<i>Nuptura deuirginandæ regi exhibentur</i>	52
<i>Nuptam coniuua per ordinem cognoscunt</i>	
361.	

O

<i>Obnobij montes</i>	259
<i>Ociari, & ex raptu viuere, honestum</i>	
209	

I N D E X.

Occulti iudices Vuestualie	260
Odor & mira rerum fragrantia in Sabæis	
70	
Debalia	191
Denotria	295
Officium regis Aegyptij	36
Oleum è seminibus & nucibus	316
Oligarchia	192
Omnia centenaria immolantur	353
Omnia vniuersorum	360
Opiniones de hominis origine.	16. 20
Opinio de Dijs	20
Opiniones Druidum variæ	338
Opiphagi	70
Oppida India quinque millia	100
Optima medicina lotium	351
Oratio dominica	164
Ordines gentis Aethiopiae	30
Ordines Atheniensium	186
Ordines Christianorum	161
Ordinis sacramentum.	167
P	
Pada pecuarij Indi	106
Panchaia	72
Palaestina, & fines	80
Pannonæ	228
Panis ex costis amygdalis	92
Paradisus	17
Parfimonia Aegyptiorum	18
Parl	

Parlamentum iudicum Francorum	345
Parricidarum poena	43. 354
Papa Romanus pontifex	159
Parasimonia morborum omnium curatrix	165
Parentationes Rusianorum	214
Pascha Iudeorum	86
Pascha Turcarum	151
Pascha Christianorum	171
Pasio & vita Christi recolitur	ibid.
Pastoricij Aphri nihil vaccinum gustant	54
Parthia & eius latera	92
Patroni	302
Patritij	301
Pecunia nullus usus	217. 361
Pentecoste Iudeorum	87
Pentecoste Christianorum	171
Peones	218
Periurus digitis decurtatur	101
Persia	93
Periurium capitale apud Aegyptios	42
Periurij grauis animaduersio	291
Peregrinari Lacedaemonibus prohibitum	199
Perpetuum frigus	222
Peregrina sacra vrbe exclusa	307
Petrus ecclesie Christiana princeps	157
Pharisaorum mores	89
Philia, siue Phidicia	194
Philosophorum de mundo opiniones	20
Philosophi quantum vite humana proficiunt	104
	Phthi

I N D E X.

<i>Phthiriasi moriuntur acridophagi</i>	61
<i>Piacula Iudeorum</i>	86
<i>Piscium ingeniosa captio</i>	62
<i>Pitacia in frontibus</i>	89
<i>Planetarum observatio</i>	78
<i>Plebei</i>	301
<i>Pocula ex capitis testa</i>	115
<i>Politia Aegyptiorum</i>	39
<i>Politia Panchaiorum</i>	72
<i>Politia Indorum</i>	105
<i>Politia Romanorum</i>	158
<i>Politia Atheniensium</i>	186
<i>Politia Thracum</i>	209
<i>Politia Germanorum</i>	245
<i>Pompa in regio funere.</i>	116
<i>Polonia duplex</i>	226
<i>Potentia sacra militia Teutonice</i>	221
<i>Pontifex</i>	308
<i>Populus in classes diuisus</i>	309
<i>Portugallia</i>	352
<i>Pœnitentia sacramentum</i>	173
<i>Presbyteri</i>	169
<i>Precipua in armis gloria Hybernis</i>	363
<i>Prætores Romani semper duo</i>	315
<i>Primorum parentum creatio</i>	17
<i>Promiscuè cum mulieribus habitantes</i>	54
<i>Protoplastorum vita</i>	18
<i>Provincia Germania</i>	236
<i>Prussia, siue Pruthenia</i>	219
<i>ec</i>	<i>Publ</i>

I N D E X.

<i>Publica conuiuia lege instituta</i>	194
<i>Pueros leges addiscere debere</i>	21
<i>Pueri expositi ex publico nutriuntur</i>	76
<i>Puerorum Lacedaemouum educatio & exercitium</i>	196
<i>Pueri in agrum non in forum ducebantur</i>	200
<i>Pueri studiorum gratia exulantes</i>	251
<i>Puerorum educatio & impensa leuis</i>	46
<i>Pugnandi Parthorum ratio</i>	93
<i>Pugnandi Hungarorum ratio</i>	230
<i>Pugnam cantantes incunt Hispani</i>	350
<i>Purgandi per ignem ratio</i>	134
<i>Pueri in hypodromo exerciti</i>	98
<i>Pythij</i>	201

Q

<i>Quare veri Dei cultus apud tam paucos permansit</i>	20
<i>Quatuor Aphrica latera</i>	25
<i>Quatuor astra Mercurij dicta</i>	79
<i>Quae animalia in Aphrica nascantur</i>	26
<i>Qui primum Deos commenti aras, & simulacra</i>	33
<i>Qui philosophi ad Aegyptios studiorum gratia iuere</i>	35
<i>Quid coegerit Aegypti reges bene viuere</i>	39
<i>Quid mortuorum corpora a putredine diu conseruat</i>	49
<i>Quid festis diebus rustici agant.</i>	253
<i>Quindecim sacra episcoporum vestes</i>	161

Quinq

I N D E X.

<i>Quinques in die orant Turca</i>	155
<i>Quinta olim feria vt dies dominica festiua</i>	178
<i>Quinque per annum Christi ecclesia reco- lit</i>	ibidem
<i>Quaestores Romani duo</i>	312
R	
<i>Raptu nubunt virgines</i>	195
<i>Regis officium diurnum, pariterque Noctur- num</i>	42
<i>Regibus non omnia agere licitum</i>	38. 41
<i>Regis Indorum vita mulieribus cura.</i>	102
<i>Reges ex vna tantum familia</i>	96
<i>Regij Scytha</i>	117
<i>Regia potestas</i>	137
<i>Reges semper duo apud Lacedaemones</i>	192
<i>Regum Spartiatarum dignationes</i>	201
<i>Regiones Gracia</i>	186
<i>Regio hyeme tantum adeunda</i>	217
<i>Regiones Italiae</i>	297
<i>Regiones Germania</i>	235
<i>Regiminis pulchra forma</i>	315
<i>Regiones Galliae</i>	315
<i>Regiones Hispaniae</i>	348
<i>Regna Hispaniae quinq;</i>	251
<i>Religio Iudeorum</i>	88
<i>Religio Persarum</i>	95
<i>Religio Tatarorum</i>	127
<i>Religio Turcarum</i>	150
<i>Religio Cantabrorum</i>	354
cc 2	Relig

I N D E X.

Religiosi valdè Hetrusci	326
Religio Scytharum	116
Repudium apud Turcas	154
Rex phanaticus apud Aethiopes	27
Rex domesticatim singulis annis eligitur	266
Rex sacrificulus	312
Rex eligitur cui nulli liberi	209
Requetarum iudices Gallorum	346
Roma Quiritum ciuitas	299
Romana ciuitatis politia	158.301
Rusia siue Ruthenia	212

S

Sabei	79
Sabbatum Iudeis sacrum	86
Sacerdotes in summo honore apud Aethiopes	30
Idem apud Pancheos	73
Sacerdotum vtilitas & autoritas	93
Sacrificandi ritus	55
Sacerdotes delicijs vacant	73
Sacerdotibus sacrum locum exire non licet	74
Sacerdotum Christianorum vita, mores, & habitus	160
Sacerdotes Turcarum à plebeis parum differunt	152
Sacramenta ecclesie septem	165
Sacerdotum Ruffianorum habitus	215
Sacerdotum dignitas apud Germanos	241
Sacerdotes femine	333

Sanctiss

I N D E X.

<i>Sanctissimi mortalium Seres</i>	120
<i>Sacerdotes Armeniorum uxores ducebant</i>	140
<i>Saducei</i>	89
<i>Salus Regis omnibus cura</i>	38
<i>Saltatio Pyrrhicha</i>	205
<i>Sal ex lacu foditur</i>	213
<i>Sal Styrianum</i>	295
<i>Saltatores</i>	306
<i>Salis fodina</i>	227
<i>Sali sacerdotes Martis</i>	308
<i>Sali Xburga olim Iuuania</i>	279
<i>Samogithia</i>	228
<i>Sanguine Iudei abstinent</i>	83
<i>Sarmatia Europea</i>	215
<i>Sarraceni & Turca de Christo quid</i>	142
<i>Saronidae philosophi Galatarum</i>	332
<i>Satisfactio pro admissis</i>	174
<i>Sagacissimi mortalium Calhaini</i>	112
<i>Satyrisci</i>	316
<i>Sauus amnis</i>	292
<i>Scotia</i>	357
<i>Scythia, & gens eius</i>	113
<i>Scuti in bello amissa dedecorosa</i>	241
<i>Sculcti pagorum praefecti</i>	254
<i>Semi & Iaphetis prognati</i>	20
<i>Sepeliendi ritus apud Thraces</i>	210
<i>Senectus in honore</i>	35
<i>Senior cuiuslibet caeterus rex</i>	366
<i>Sedentaria ars ingenuis prohibita</i>	306

I N D E X.

<i>Senio aut morbo adfecti mori compelluntur</i>	120.
365	
<i>Senibus nisi prudentes sint nullus honor datur</i>	102
102	
<i>Senect^o apud Lacedaemones honoratissima</i>	200
<i>Sepeliendi ritus apud Aphros</i>	55
<i>Sepeliendi ritus apud Tartaros</i>	136
<i>Sepulcra in melle</i>	77.
<i>Sepulcra regum Scytharum</i>	117
<i>Sepeliendi Christianorum ritus</i>	182
<i>Sepulcra nihil curant Troglodytae</i>	56
<i>Senes Massagethae immolant suos & carnes edunt</i>	119
<i>Septem ecclesiae sacramenta</i>	165
<i>Septies orant in die Christiani</i>	162
<i>Septem circa baptizandos</i>	166
<i>Septem clericorum ordines</i>	167
<i>Seres sanctissimi omnium & quietissimi mortalium</i>	120
<i>Sermo in missa qualis</i>	164
<i>Servilis conditionis apud Indos nemo</i>	105
<i>Serpentes innocui & esui apti</i>	218
<i>Serpentes pro dijs venerati</i>	ibid.
<i>Serpentes domesticatim exculti</i>	ibid.
<i>Senatus</i>	303
<i>Simplex mortalium vita</i>	65
<i>Siculi ex Italia in insulam expulsi</i>	323
<i>Sigillum imperatoris Chami</i>	138
<i>Sigillis Turcae litoras nihil obfirmant</i>	149
Sclauo	

I N D E X.

<i>Sclauonica lingua omnium maxima</i>	218
<i>Sclauonica lingua alijs vitata</i>	225
<i>Sodomita, Tartari, & Sarraceni</i>	133
<i>Sol & Luna diuinos honores consecuti</i>	20
<i>Solemnis suspectarum fœminarum expurgatio</i>	
84	
<i>Soli Turca legitimè militans</i>	147
<i>Spartha</i>	193
<i>Spectaculum</i>	244
<i>Spermatophagi</i>	59
<i>Stratagema Tartarorum</i>	32
<i>Styria olim Valeria</i>	295
<i>Styrj vulgò strumosi</i>	ibid.
<i>Strumæ causa</i>	ibid.
<i>Studia quibus Persarum pueri vacant</i>	97
<i>Studiorum publicus in vrbibus locus</i>	252
<i>Sues non alunt Srythe</i>	116
<i>Sueuia regio</i>	273
<i>Suffragandi ritus admirandi</i>	198
<i>Suffragandi alius ritus</i>	253
<i>Supputatio temporis more Christianorum</i>	
174	
<i>Superstitio gentis famosa</i>	222
<i>Superstitiosa obseruationes Tartarorum</i>	134
<i>Susceptio principis miranda</i>	244
<i>Symbolum apostolorum</i>	163
<i>Sylua sacrosancta</i>	212
<i>Sylua Hercynia</i>	262
<i>Syllura insula</i>	352
ec 4	Tapro

I N D E X.

T

<i>Taprobane insula descriptio</i>	168
<i>Tarraconensis Hispania</i>	148
<i>Tartaria & gentes eius</i>	123 & seq.
<i>Taurus mons</i>	67
<i>Taurosythe</i>	120
<i>Temulentia nulli probro data</i>	244
<i>Temulentia morte vindicatur</i>	224
<i>Templum ultra fidem ingens</i>	74
<i>Templa Christianorum</i>	180
<i>Temporum supputatio per Chaldaeos</i>	79
<i>Tempus omne equatur à Tartaris</i>	128
<i>Tempus ut supputatur à Christianis</i>	174
<i>Terra diuisio</i>	23 & seq.
<i>Terre Africa qualitas</i>	24
<i>Terrarum omnium parens Italia</i>	298
<i>Terrarum omnium fertilissima Russia</i>	312
<i>Terra absq; cultura frugifera</i>	364
<i>Testes & eorum cause</i>	290
<i>Testudinum marinarum magnitudo</i>	370
<i>Tegendi capitis olim nullus vsus</i>	321
<i>Thermopyle montes Gracia</i>	185
<i>Thracia & eius gentes</i>	206
<i>Thome apostoli summa veneratio</i>	30
<i>Thuris copia in Panchaia</i>	72
<i>Thyle insularum extrema</i>	360
<i>Tibiarum vsus in prociuctu</i>	198
<i>Totius orientis dominus Imperator Cham</i>	125
<i>Toxicum semper in promptu</i>	345
<i>Tribus</i>	

Tributi pensio	371
Tributa Persarum	96
Tribus Romanorum	301
Tribus Atheniensium quatuor	187
Trieterica sacra	122
Tres testimonium ferans	81
Trausi	208
Trionia palus	66
Troglodyta	56
Transfugarum pœna	242
Tumulantur serui quinquaginta cum mortuo rege	117
Turca & Sarraceni in vnam gentem coaliti	145
Turcia & eius gens	141
Tuscia	325
Tyrrhenia	eodem
Tympanis & tibijs in procinctu etiam Turca utuntur	148
V	
Valachia que olim Dacia	210
Varij Francorum annui ritus	264
Varia animalia portentose coluntur	47
Vaticinandi varij ritus	352
Venandi Tartarorum ritus	117
Vendendi & emendi nullus vsus	98
Vendere homines solitum	215
Venatio priuatis prohibita	247
Veritas insigne principis indicium	43

I N D E X.

<i>Vesta</i> dea tributim venerata	107
<i>Vestales</i> virgines quatuor	308
<i>Vestitus</i> Tartarorum admirandi	139
<i>Vetustissimi</i> gentium Hebraei	80
<i>Viaticum</i> Christianorum corpus Christi	172
<i>Victoria</i> superbissimè utuntur Tartari	132
<i>Victus</i> Cynecorum pauperrimus	60
<i>Vitia</i> non ridenda	243
<i>Vinum</i> & mel ex palmis	73
<i>Vinum</i> à Suevis diu spretum	275
<i>Vinum</i> mulieribus Romanis interdictum	306
<i>Vini</i> appetentissimi Galatae	328
<i>Virginum</i> annua decertatio in Mineruae festo	
54	
<i>Virgines</i> nobiles venum exponuntur	76
<i>Virginum</i> Laconum studia	194
<i>Virgines</i> sine dote nubere	200
<i>Viri</i> Amazonum mulierum officia curant	65
<i>Viri</i> & mulieres equaliter induuntur	131
<i>Vmbrosam</i> terra	325
<i>Vnde</i> morum & linguae tanta diuersitas	19
<i>Vnctionis</i> extremae sacramentum	174
<i>Vrbium</i> Germania situs	252
<i>Vsuarij</i> Tartari	129
<i>Vwaldenses</i>	232
<i>Vuestualia</i> & eius iudicium	261 & seq.
<i>Vxor</i> vniuersa cognationi vna	68
<i>Vxores</i> & liberi omnes omnibus communes	56
<i>Vxores</i> viris singulis multa	94
<i>Vxor</i>	

I N D E X.

uxor charissima cum defuncto crematur	116
uxor nisi pepererit nulla habetur	133
uxor charissima cum defuncto sepelitur	208
uxores heræ appellatæ	194
X	
Anticus mensis Aprilis	86
Z	
Amolxis Getharum deus & legislator	207
Abicum mulieres aurigantur	55
Agantes simijs vescentes	55
Alota baba idolum	215
Autum ex hordeo potus	328

F I N I S.

FIDES, RELIGIO,

MORESQUE AETHIOPVM

*sub Imperio Preciosi Ioannis (quem vul-
gò Presbyterum Ioannem vocant)*

degentium, vnà cum enarratio-

ne confederationis ac ami-

citiae inter ipsos Aethio-

pum Imperato-

res, & Reges

Lusitaniae

imite,

DAMIANO à Goes Equite Lusi-

tano autore ac interprete.

*Aliquot item epistole ipsi operi insertae,
ac lectu dignissima, Helene auiae Dauidis
Preciosi Ioannis, ac ipsius etiam Dauidis,
ad Pontificem Romanum, & Emanuelelem,
ac Ioannem Lusitaniae Reges, eodem Da-
miano à Goes, ac Paulo Iouio interpretibus.*

Deploratis Lappianae gentis, ipso etiam

Damiano à Goes autore.

2
DAMIANVS A' GOES

EQVES LVSITANVS,

Paulo Pontifici Romano Ter-
tio S. P. D.

*

VLLA est res, in qua vberius
niti debeamus, quam vt totius
terra orbis (si id aliter fieri non
poterit) labore, sumptu, marty-
rio, ac omnium nostram crucia-
tibus, ad Christi fidem alliciat, allectusque vi-
sub vnum ordinem, et viuendi ritum redigatur
Cuius rei cura, tibi Paule Pontifex Maxime, qui
vt primus Episcopus, & Christi vicarius, eius
vniuersali Ecclesie presides, ceteris nobis omni-
bus, magis debetur. Quamobrem tuum est offi-
cium (quod etiam iam cum magna spe omnium
inceptisti) calamitatibus, quibus quotidie op-
primur, mederi, & opera, & studio tuo ef-
ficere, vt vni soli Christo totus mundus pa-
reat, ac credat: cum vero crediderit, vt tibi,
monitisque tuis veluti Petri successori, in om-
nibus, quae ad salutem animarum spectant,
obediat. Quod cum euenerit, dicemus te auto-
re, prophetiam vnus pastoris, & ouilis adim-
pletam esse. Cuius rei palmam si obtinueris, quis
profecto Pontificum, te vel honore, vel felici-
tate, vel merito anteibit? vel cui triplicem tia-
ram

ram maiori iure concedemus quam tibi : quam
 ut consequaris , tempora , licet alioquin infeli-
 cia , magnas tibi occasiones nunc praestant , infeli-
 cia , inquam , ob eas calamitates , quas in Euro-
 pa medendas habes . A nemine anim acrius im-
 petimur , quam à vicino hoste . Nunc verò ut has
 molestissimas curas , quae tibi (ut scio) perpetuo
 ordi sunt , omittamus , ad alias mitiores ve-
 diamus , quae cum magna spe coniunctae sunt , ut
 alter & novus quodammodo orbis , cum Chri-
 sti fide , tuae sanctitatis maiestatem & imperium
 agnoscat . Quapropter si haec negotia ita tracta-
 veris , ut te quasi gubernatore ecclesia , tum Eu-
 ropaea , tum Aethiopica , vitatis periculis et nau-
 fragijs , in portum salutis veniat , de te canemus
 illud propheticum Sapientiae canticum , Pene-
 trabo omnes inferiores partes terrae , & inspi-
 ram omnes dormientes , & illuminabo omnes
 operantes in domino : videte quoniam non soli
 mihi laboravi , sed omnibus exquirentibus ve-
 ritatem . Adest nunc demum tempus , in qua
 haec prophetiam , per te adimpletum iri confi-
 dimus . Ad sunt hic Aethiopes , gens magna &
 Christi avidissima , cuius sanctissimus Impera-
 tor amicitiam Europeorum Christianorum cu-
 rans , ad te et ad inuictissimos Reges Lusitaniae ,
 legatos misit , per quos , ut ex eius epistolis appa-
 ret , non tantum sibi Christianam amicitiam , &
 charitatem cupit à principibus Europaeis im-
 petiri , verum etiam eosdem (quos assidue in
 acerbiſſ

acerbissimis discordijs nouit versari) ad Christianam concordiam pientissimè adhortatur. Res sanè ob quam omnes pud.re affici debemus. Surrexit iam Regina Saba, & vocat nos in iudicium, errata nostra reprehendens. Adimplentur Christi prophetia, & quos ipse, elegit, paulatim ab eius consortio dilabuntur, eiusq; precepta, & promissa deuoluuntur ad eos, qui Ethnici & à Christo alieni reputabantur. Is enim Aethiopum Imperator cum omnibus suis regnis, vt ex nostra enarratione apparebit, sub tua disciplina viuere cupit, nec quicquam magis optat. Nec etiam ignorat ex Apostolorum doctrina, quam in octo libris digestam habet, Episcopo Romano, omnium Episcoporum totius orbis principatum deberi, cui planè sanctèque parere vult, ab eò que in Christi Ecclesie instituto bene & sanctè instrui: ad quod viros doctos sibi dari oratur, atque exorare auidè affectat: nec eo contentus, vt suarum etiam postulationum in posterum extet memoria, petit, vt huius rei fides maneat in Pontificum annalibus, vt sic ab historia Ecclesiastica eius epistole ac pssima optata illuminentur, & posteritas intelligat, quo tempore, sub quoque pontifice hæc gesta fuere. Viros autem doctos, sacrarumq; literarum disciplina, & aliarum artium bene instructos, non dubito, quia tua sanctitas iam ad eum trãnsierit, aut omnino sit missura. Quorum doctrina et industria, simul cum sermone & labore nonnullorum, quos
iam

am serenissimi Reges Lusitaniae Emanuel & Ioannes eius filius miserunt, facies ut omnes Christiani in Aethiopia & India degentes, sensim leuibus Romanorum Episcoporum (quos Christi rancios non reformidat fateri) pareant. Quibus tandem tua opera nobiscum per veram religionem coniunctis, ac in vno ouili simul, & sub vno pastore Christo congregatis, intelligemus super nos omnes domini misericordiam confirmatam, & eius regnum omnium seculorum, & dominationem eius omnium generationum esse: & tunc omnis caro benedicet nomini sancto eius in secula. Et ne prolixior sit exhortatio mea quam oportet, praescribam ad eum, cuius vite ac doctrine omnes emuli sumus, & esse debemus, ad exordium enarrationis me conferam, quam aliquatulo altius repetam, ut sic clarius ostendam, quibus principibus haec sanctissima Preciosi Ioannis, & Regum Lusitaniae amicitia, & foedera inita sint, sperans me dum quae vera & legitima sunt, enarro, animos legentium incendere posse, & ad huiusmodi munera allicere, quod Christi fides vberius, in omnibus terrae angulis propagetur, praediceturque, colaturque.

ANNO ab ortu Seruatoris humani generis Christi M. CCCC. XXXI II. vita sancto Ioanne Lusitaniae Rege eius nominis primo, cognomento bonae memoriae, qui Lusitaniam à Castellianorum incursionibus, oppugnationibusque, quibus eam ferme totam populauerant, liberanda d d uit:

uit : inter alios , quos reliquit filios , Henricus
 ceteris omnibus , in disciplinis præcipuè Mathe-
 maticis , doctior fuit , qui propter sola astrorum
 studia celebs vixit , ac vt cursus stellarum accu-
 ratius meditaretur , vitam in sacro Promonto-
 rio , quod Caput sancti Vincentij dicitur , egit :
 quem locum propterea quod in eo cælum raro
 turbidum efficitur , elegit , ne nubibus interpositis
 instrumētis , quibus ad rationē eius muneris ute-
 batur , consideratio celestium cursuum impedi-
 retur . Is autē Henricus , vt fructus studiorum su-
 orum capefferet , id quod iam ex multis vigilijs
 compertum habebat , nempe Atlanticum Oce-
 anum in Indicum , rursus Indicum in Atlanticū
 profluere , nauibus proprijs suis , ac sumptibus
 constituit inuestigare : quibus iterum atque ite-
 rum missis , bonam partem litoris Atlantici pe-
 netrauit , in quo oppida , & ciuitates , insuleq̃
 per multæ repertæ sunt . Quibus in locis omnibus
 Christi fides eius opera innotuit , inibiq̃; templa
 quoque erecta sunt , præsertim in insulis olim de-
 seruis : quarum prima insula Lignorum , que vul-
 gò Madeira vocatur , nunc celeberrima , & fru-
 gifera est . Tandem , vt sunt res mortalium insta-
 biles , anno salutis nostræ M. CCCC. LX. die
 XXI. Octob. morte interceptus , has navi-
 gationes , quoniam expers matrimonij erat , ad co-
 ronam regni , tanquam fundum hereditarium
 transmisit : quæ per manus tradita , ad tempus
 Ioannis secundi eius nominis , sine aliquo exter-

norum

norum regum ac principum emulatione aut in-
 uvidia deriuata sunt. Quo Rege viuente, Colum-
 bus Genuensis vir nautica artis peritus, ab ipso
 Rege, cui occidentalium Indiarum navigationes
 ostendere pollicebatur, repulsus ac inauditus,
 dimissusq; auxilio auspicioq; Ferdinandi, & Eli-
 zabet Regum Castella, illud iter feliciter tenta-
 uit, ac prouincias illas amplissimas, & magni
 emolumenti primus repperit, & qua nauibus
 adiri poterant, commonstrauit. Is autem Ioannes
 cum diu animo uoluisset res Orientalium India-
 rum, de quarum uertate scriptis antiquorum
 multa, & varia prodita erāt, inter alios immē-
 sos labores, & sumptus, quibus non pepercit, vi-
 ros aliquot lingua Arabica edoctos, ad illas pro-
 uincias, praesertim ad Preciosum Ioannem mit-
 tere decreuit. Quorum duo fuerunt, Alonsus
 à Pansa, natus ex Albo Castro. Alter uero Ioā-
 nes Petrus à Couilham, uterque Lusitanus. Ii
 Schalabitano, vij. die Maij, anno à Seruatoris
 Christi ortu millesimo quadringentesimo octo-
 gesimo sexto, iter suum facere auspicati sunt, &
 mercatores se semper simulantes, primum Bar-
 chinona, inde Neapoli, postea Rhodo, demum
 Alexandria iter facientes, Cayrum peruenerūt,
 ibi mercatorum sodalitiū nacti, uersus Thor
 iter ceperūt. In quo loco navi cōscensa, ad quan-
 dam urbem, nomine Cuaquen, in litore Ae-
 thiopico sitam appulerunt. Postea Adenem na-
 uigant, inde Alphonfus iterum in Aethiopiam

ad Preciosum Ioannem, Ioannes verò Petrus in
 Indiam proficisci inter se constituunt. Ioannes
 autem Callectio, Goa, ac toto Malabarorum
 litore peruestigato, Zofilam nauigauit. Inde
 rursus Adenem, hinc reëta Cayrû profectus est,
 vt sodali suo inuento, in Lusitaniam ad Regem
 redirent (Statuerant enim cum Adene discessis-
 sent, certo quodam tempore ad eundem Cayri
 locum conuenire) quò cum reuertentur, à duo-
 bus Iudæis Lusitanis, quorum alter Rabbi A-
 braham vocabatur, Beiensis, alter Ioseph Lame-
 censis, literas Regis Ioannis accepit, ab eisque
 intellexit, collegam suum Alfonso inibi vitam
 morte commutasse. Iisdem literis praeceptum
 erat, ne in patriam redirent, nisi Oromuzia per-
 lustrata, ac Precioso Ioanne salutato, de cuius
 statu Rex auidissimè cupiebat certior fieri. Qua
 de causa Ioannes Petrus ignorans quæ Alfonso
 eius collega, dum viueret, gesserat, iterum Ade-
 nem Rabbi Abraham socio repetit. Iosephum
 verò cum literis, quibus itinera sua actaq; signi-
 ficabat, ad Regem remittit: vnde quadam naui
 conscensa, in Oromuziam nauigauit. In quo loco
 Abraham Iudeo relicto, cui literas quoque ad
 Regem tradidit, Mechem versus nauigare con-
 stituit, quam cum iam in oculis haberet, cupido
 eum incesit montis Sinai videndi: inde disces-
 sum est Thor. Rursus nauigatione vsus, faucibus
 maris Erythraei transmissus Zeilam peruenit: re-
 liqua deinde itinera vsque ad anlam Preciosi
 Ioan

Ioannis pedibus emensus est, qui tunc temporis Alexander vocabatur: cui humanissimè acceptus, literas quas habebat à Ioanne Rege, tradidit, eiq; topographiam, quam vulgò Mappam vocant, quò nostras nauigationes perspiceret, in manus dedit. Is autem Alexander cùm statuisset eum remittere, ne id faceret morte praeuentus est. Quo mortuo frater in eius locum successit, cognomento Nau, sed ab eo nunquam idem Ioannes Petrus potuit facultatem in patriam redeundi impetrare: eoq; extincto, idem illi à filio Davide regni herede, denegatum fuit. Donatus igitur amplissimis muneribus, quæ illi ad patriæ desyderium leniendū concessa fuere (quando exire prouinciam non licebat) uxorem nobilem duxit, ex qua quamplurimos filios suscepit. Hunc nostri oratores in ipsa aula Preciosi Ioannis inuenerunt, & allocuti sunt. A qua discedentes, anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto salutis nostræ, eum libenter in patriam reduxissent, atque ipse quoque eò redeundi percupidus erat: sed id à Davide obtinere nunquam valuerunt, respondente ad ipsorum preces, se illum virum, vnà cum regnis suis, à patre Nau accepisse, eumq; pari cura, & amore cum ipsis regnis seruare velle: nec debere illum tædere Aethiopicæ vitæ, apud quos tum à patre, tum ex sua liberalitate amplas diuitias & ditiones accepisset. Is, vt nostri asserunt, omnium hominum fermè linguas callet, qua de causa, & precipuè

d d 3 ob eius

ob eius prudentiam, quæ eximia erat, tam auidè ab Æthiopia Imperatoribus retentus fuit: unde res Lusitanicas eorumq; navigationes exactissimè cognouerunt: quibus sæpiùs recensendus, vt doctus & eloquens erat, Æthiopum nationem nobis conciliauit. Postmodùm Ioanne secundo Rege mortuo, in eiusq; locum Emanuele felicissimo succedente, classe, cui præerat Vascus à Gama, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, Vlyssipone soluente, capiteq; Bonæ spei primo superato, ad Indiam Orientalem nostræ tandem peruenere. In qua varia bella gerentes, multas prouincias ac ciuitates sub nostrum imperium redegerunt. Quæ cum in Æthiopia tum per finitimos, tum per aliquot Lusitanos, qui ad aulam Preciosi Ioannis tunc temporis ex India venerant, renuntiata essent, Helena Davidis auia, quæ ob tenellam ipsius Davidis ætatem, administrationem regnorum habebat, quendam Matthæum Armenium virum multarum rerum, atq; linguarum peritum, in Lusitaniam ad Emanuelem Regem misit: & quò maior autoritas & fides legationi esset, quendam nobilem iuuenem Abesynum misit, quos ego sæpiùs in aula nostra conueni, & familiariter allocutus sum. Is enim Matthæus varijs itineribus, Goam ad Alfonsium Aibuquercum Proregem peruenit, à quo humanissimè acceptus, ac liberaliter dimissus, nostris nauibus, anno millesimo quingentesimo decimotertio,

Vlyssip

Vlyssipponem appulit. Is coram Emanuele legatione sua exposita, crucem concinnatam ex eo ligno, in quo Christus pepēdit, Regi dedit, quam crucem frequentissime vidi, & veneratus sum, dum frater meus Fructus à Goes, Regi cubicularius, eam in sua custodia haberet. Litera autē sui principis, quas secum ad Emanuelem Regem tulerat, sic loquebantur.

EPISTOLA HELENÆ AVIÆ
Dauidis Preciosi Ioānis Æthiopū Imperatoris, ad Emanuelem Lusitanorum, &c. Regem, scripta anno M. D. IX.

IN nomine Dei patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnus solius in tribus personis dei, salus, gratia, & benedictio, domini nostri, & redemptoris Iesu christi, filij Mariae virginis, nati in domo Bethlehemitica, sit super dilectum fratrem nostrum Christianissimum Regem Emanuelem, dominatorem maris, victorem ferorum incredulorumque Maurorum. Dominus deus te bene fortunet, tibi victoriam de inimicis tuis donet, tuāq; regna & ditiones, per deuotas preces nuntiorum redemptoris Christi, nempe quatuor Euangelistarum, sancti Ioannis, Luce, Marci, & Matthæi, longè latèq; dilatet, & extendat, quorum sanctitates & orationes te seruent. Certiorem te facimus perquam dilecte frater, ad nos vsque adpulisse ex magna illa
dd 4 vest

vestra & eximia aula duos nuntios, quorum quidem alteri nomen erat Ioannes, qui se presbyterum aiebat, alteri verò Ioānes Gomez, petijssēque à nobis com meatum & milites. Quare nos mittimus nostrum Oratorem Matthæum, fratrem nostri seruitij, cum venia patriarchæ Marci, qui nobis dat benedictionem, mittens presbyteros Hierosolymam, qui est pater noster, ac omnium nostrarum ditionum, columna fidei Christi, & sanctæ trinitatis. Is de nostro mandato misit ad magnum vestrum ducem eorum, qui pro fide nostri Seruatoris Iesu Christi militant in India, ad illi significandum, nos esse promptos ad mittendum tum com meatum, tum milites, si necesse fue

Fuit olim rit. Proinde fama accepimus principem Cayri
 princeps Cayri cogere magnā classē aduersus vestras copias,
 Sultanus, nimirum vt sese vindicet de iniurijs damnisq;
 quam ciuitatē nūc occupat magnus Turca. per militiæ tuæ (quam in India habes) duces, sibi
 (vt verè nobis cōstat) sepe illatis, quod Deus sua
 sancta bonitate indies magis magisq; fortunare
 dignetur, vt cuncti tandem increduli penitus sub
 iugum mittantur.

Iuda & Nos itaque aduersus illorum insultus missu-
 Thor sunt ri sumus militum copias, quæ maneat ad fre-
 ciuitates ma tum Meche, scilicet BABEL MENDEL,
 ritimæ ad tum aut certè, si id tibi commodius videbitur, ad por-
 finū Arabi- tum Iudæ, aut Thor, vt tandē auferas perdasq;
 cū, quo Lu tum huiusmodi Mauros, & incredulos à facie terra,
 fitani quot- ita vt dona, & oblationes quæ afferuntur ad san-
 .innis i Bar- ctum sepulcrū, deinceps non vorcentur à canibus.
 baros excu- Adest
 tum faciūt.

Adest iam tempus illud promissum, quod, vt aiunt, Christus & mater eius Maria praedixere, quod scilicet in postremis temporibus oriturus esset è regionibus Francicis Rex quispiam, qui aboliturus esset vniuersum Barbarorũ & Maurorum genus, & hoc ipsum quidem nunc tempus est, quod Christus benedictæ suæ matri futurum promisit.

Porrò quicquid Orator noster Matthæus vobis dicturus est, id velut à nostra ipsorum persona profectum accipite, eiq; fidem adhibete. Est siquidem vnus inter nostræ aulæ præcipuos, atque ob id illum ad vos mittere volumus. Cõmissemus autem hæc vestris nuntijs, quos huc legastis, sed cepit nos metus, ne nostra negotia, non ex nostra sententia vobis nota forent.

Mittimus ad vos per hunc nostrum Oratorẽ Matthæum crucem vnã, factam haud dubie ex frusto ligni, in quo Seruator noster Iesus Christus crucifixus fuit Hierosolymis. Id autem sacrosancti ligni frustum ex Hierosolymis ad nos allatum est. Porrò ex eodem duas fecimus cruces: earum altera quidem apud nos manet, alteram verò dedimus isti nostro Oratori ad vos perferendam. Lignum nigri coloris est, pendetq; ab exiguo argenteo annulo.

Ceterum si vobis visum fuerit, aut vestras filias matrimonio iungere nostris filijs, aut nostros filios dare vestris filiabus, id & nobis in primis pergratũ erit, & vtrisque vtile, & fraterni inter

d d s nos

Francicis, i.
Christianis
Europæis,
Indi enim
& Mahome
tani ferè q-
mnes Chri
stianos Eu-
ropæ gene-
rali nomi-
ne Francos
vocant.

nos initium scederis, quod quidem nuptiarum conubium cum in presentiarum, tum etiam in futurum tecum inire percupimus. Reliquum est ut et salus et gratia nostri redemptoris Iesu Christi, sanctaeque nostrae Dominae Mariae virginis, se extendat, tum super vos, tum super filios, filias, uniuersamque vestram domum, Amen.

Adhuc autem vos certiores facimus, si bella, exercitusque coniungere velimus, satis virium nobis futurum esse ad (diuino accedente auxilio) abolendum uniuersos nostrae sanctae fidei inimicos. Verum nostra regna et ditiones sic sunt in mediterraneis sita, ut nusquam in maria possimus erumpere. Quare nihil nobis est potentiae in mari, in quo (deo laus) vos omnium estis potentissimi. Iesus Christus sit vobis auxilio: res enim, quae in India per vos gestae sunt, sunt profecto magis miraculosae, quam humanae. Quod si mille velis armare naues, nos et comeatum dabimus, et cuncta quae ad eam classem opus erunt, abunde suppeditabimus.

Hanc epistolam cum aliquibus fidei, religionis, morum, statusque Aethiopum articulis, quos Matthaeus coram Rege Emanuele, et eius concilio explicuit, hortatu Ioannis Magni Gothi Archiepiscopi Vpsaliae, in regno Suetiae, cum quo in Prussia non vulgarem contraxi amicitiam ex idiomate Lusitanico, in quo eam conscriptam habebam, Latinam feci, quae postea cum ipsis quoque articulis, me inscio, Antuerpia excusa est.

His

Remond Hunt His book found

His ex legatis Aethiopum cognitis, Ema-
 uel, vt erat & prudentissimus, & propaganda
 dei Christiana avidissimus, legationem instituit
 rariissimis & ornatissimis viris instructam: cu-
 us capita fuere Eduardus Galuanus, vir non
 minus etate, quam prudentia, ac rerum vsu gra-
 vissimus: & Franciscus Aluarez sacerdos, ac
 Regi à sacris, & in quoq; senex, & moribus in-
 culpatis: quos vtrosq; de facie nouimus. Ii cum
 Mattheo sub Lupo Soarez Prorege ad Indiam
 nauigant, ac tandem Didaco Lupez à Sequeira,
 Prorege, qui Lupo Soarez successerat, cū instru-
 ta classe, quam aduersus Turcas parauerat, ad
 portum Arquiciū nomine, in litore Erythraeo, ac
 in ditione Preciosi Ioannis situm deducuntur: ad
 quem locum appulsa est nauis, anno salutis mil-
 lesimo quingentesimo vigesimo, die secundo Apri-
 lis: in quo itinere, in Camara maris Erythraei in-
 ula vita defunctus est Eduardus Galuanus, in
 cuius locum susceptus est Rodericus Limius, qui
 ab ipso Arquici portu, vigesimo nono eiusdē men-
 sis cum socys eiusdē legationis, duce simul ac co-
 mite Mattheo (nam Abesynus ille iuuenis, de
 quo superius mentionem fecimus, è viuis iam dis-
 cesserat) ad aulā Preciosi Ioannis cōtendere cœ-
 pit, in quo itinere quoq; mortuus est Mattheus,
 ac in quodam celeberrimo cœnobio, nomine Bi-
 sayn à nostris sepulchus. Post cuius funebre officiū,
 ad institutam profectiōem redeunt, ac post ma-
 xima itinera, labores infinitos, ingētia pericula,
 ad

ad aulam Preciosi Ioannis perueniunt, à quo Rodericus cum collegis honorificè excipitur, ac tandem peractis madatis, & acceptis, ad Emanuellem Regem remittitur. Is cum suis Arquicum profectus, classem, cuius prator Ludouicus Menesius erat, & quæ ea de causa appulerat, ut eos reduceret, non inuenit: quæ illos, quòd seriu aduenerant, expectare non potuit propter ventorum importunitates, qui in illis plagis, miræ naturæ arcano, sex perpetuos menses ex vno celi climate, deinde alteros illos sex menses ex aduerso spirat. Arquici literas inuenit apud præfatum oppidi, à pratore Lodouico relictas, ex quibus Regis Emanuelis mortem cognoscit. Quamobrem iterum in aulam Preciosi Ioannis redeundum esse constituit: quo reuerso, Preciosus Ioannes ad Romanum Pontificem scribit, literasque Francisco Aluarez Romam ferendas commisit. Hi omnes iam spatio sex annorum in illis prouincijs commorati, tandem cum legato Aethiopico, quem Preciosus Ioannes ad Regem nostrum mittebat, Arquici aliam classem, regiã, quæ eorum causa iterum venerat, conscendunt, idq; anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto, mense Aprili. Inde soluentes Indiam petunt, ac tandem longis navigationibus Vlyssiponem ad Regem Ioannem, anno millesimo quingentesimo vigesimo septimo, mense Iulio redeunt: qui oratorem Aethiopicum ob certas eius legationis causas, apud se ad annum millesimum quingentesimum

trigesimo

vigesimumnonum vsque retinuit, Franciscumq;
 Aluarez ad Clementem Pontificem septimum
 literis Preciosi Ioannis, cuius orator ex Ae-
 thiopia venerat, misit: quas ipse Pontifex ex ma-
 nibus eiusdem Francisci Aluarez Bononiae, an-
 no salutis millesimo quingentesimo trigesimo-
 tertio, mense Ianuario, CAROLO Quinto
 imperatore praesente, accepit. Quarum & alia-
 rum ad Emanuelem, & Ioannem Reges inter-
 retatio, Paulo Iouio viro erudito debetur, qui
 eas ex Lusitanico sermone, in quem tum versa
 erant, Latinas fecit, vt iam hic videre licet.

LITERAE SERENISSIMI
 DAVIDIS AETHIOPIAE
 Imperatoris ad Emanuelem Portuga-
 liae &c. Regem, scriptae anno millesi-
 mo quingentesimo vigesimoprimo,
 Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris, vti semper
 fuit, cui non inuenitur principium.
 In nomine Dei filij vnici, qui est si-
 milis ei, antequam sit visum lumen
 stellarum, antequam poneret fundamenta ma-
 ris Oceani, alio autem tempore conceptus fuit
 in vtero virginis, sine semine virili, & sine nu-
 ptijs. In hunc enim modum scientia erat officij
 eius. In nomine paracliti spiritus sanctitatis,
 qui scit cuncta secreta, quae sunt, vbi antea
 fuit, omnium scilicet altitudinum caeli, quod sine
 colum

columnis, & absque ullis fulcimentis sustinetur, qui amplificauit terram, quæ antea non erat creata, nec cognita ad omnes partes ab ortu ad occasum, & à Septentrione ad Austrum. Nec iste est primus, vel secundus, sed est trinitas coniuncta in vno aeterno creatore rerum omnium, ab vno tantum consilio, & vno verbo, per secula seculorum. Amen.

Has literas mittit Ataxi Tinghil, id est, Thuu virginis, quod nomen est à baptisate, nunc vero in ipso suscepti regni initio assumpsit nomen David, dilectus à Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iudæ, filius David, filius Solomons, filius columna Sion, filius seminis Iacob, filius manus Mariæ, filius Natiuitatis per carnem, Imperator magnæ & altæ Aethiopiæ, magnorum regnorum, & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Farigar, de Angote, de Baru, de Baaliganze, de Adea, de Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Damaraa, de Vaguemedri, de Ambeaa, de Vagne, de Tigri Maho, de Sabaym, vnde fuit Regina Saba, de Bernagaes, & dominus vsq; ad Nobiam finem Aegypti. Haec litera diriguntur Regi potentissimo & excellentissimo, semper victori Domino Emanueli, qui habitat in amore Dei, & firmus permanet in fide catholica, filio Apostolorum Petri & Pauli, Regi Portugalliae & Algarbiorum, amico Christianorum, hosti iudicium, Imperatori, domitori Maurorum, & gentium Africae, & Guinæe à promontorio, aq; in sula
Luna.

Luna, Maris Rubri, Arabia, & Persidis, & Ar
 nutie, magna India, & omnium locorū earum,
 & omnium insularū, terrarum adiacentium, profli
 gatori Maurorū, & fortium paganorū, domino
 virtutum & altorū castellorū, & murorum, propa
 gatori fidei Iesu Christi. Pax tibi Domine Rex
 Emanuel, qui Dei fetus auxilio, Mauros occidis,
 & tua classe, tuo exercitu, & tuis ducibus un
 liqui; tanquā infideles canes expellis. Pax sit cū
 Regina vxore tua, amica Iesu Christi, serua Ma
 rie virginis, matris ipsius Saluatoris totius mun
 di: pax sit filijs tuis, nunc vti in virenti horto, et
 odorantibus lilij, mensa esculentis parata: pax
 filiabus vestris, quæ sunt indumentis ornatae, sicut
 palatia auleus exornantur: pax affinibus tuis, ex
 sanctorū semine procreatis, sicut dicit sacra scri
 ptura, Filij sanctorum sunt benedicti, & magni
 foris & intra domum: pax sit consiliarijs & offi
 cialibus tuis, potestatibus, & ius dicentibus: pax
 ducibus tuis castrorū, & confinium, & omnium
 rerum munitarū: pax omnibus genibus, popu
 lis, & vrbibus, & cunctis inhabitantibus præ
 ter Mauros & Iudeos: pax omnibus parochijs,
 & omnibus Christo & tibi fidelibus. Amen.

Cognovi Domine Rex, & mi pater, quòd cum
 ad te nominis mei fama per Matthæum oratorē
 nostrum fuisset delata, statim Archiepiscoporum,
 & Episcoporum, ac Prelatorum magnum
 numerum aduocari iussisti, qui de ea legatione
 Deo Christo gratias agerent: ipsūq; Matthæū
 summo

summo cū honore & hilaritate fuisse susceptū:
 qua de re mirificè sum letatus, et gratias pariter
 Deo egi: & hoc deuotè fecit etiā populus meus.
 Dolui autem cū ab his intellexi ipsum Mat-
 theum in reditu suo, dum intraret fines meos,
 in monasterio de Bisayn fuisse mortuum: eum au-
 tem ego non miserā, quoniā adhuc puer erā vn-
 decim annorum, vixdum suscepto regni sceptro,
 post mortē patris: sed Helena Regina, quam loco
 matris colebam, & regnū pro me gubernabat.
 Is Mattheus mercator erat, Abrahā vocatus:
 sed sibi nouū nomen idcirco imposuerat, vt secu-
 riūs per fines Maurorū iter faceret. Verūm is in
 Dabul à Mauris pro Christiano agnitus, in car-
 cerem fuit coniectus. Quod cū significasset ve-
 strorum exercituum Præfecto, is misit fortes vi-
 ros, qui Christianum hominem è teterrimo car-
 cere liberarent, maximè cū didicisset eum esse
 legatum meum. Itaq; illum ereptum è manibus
 inimicorum, curauit vestris nauibus ad conspe-
 ctum vestrum transuehendū. Is Mattheus meo
 nomine, tibi Regi mandata exposuit, rescripsitq;
 se honorificè susceptum fuisse, & cumulatè omnis
 generis muneribus honestatū: quod & nuntij pa-
 riter vestri affirmabāt, quos magnus vestre cla-
 sis præfectus Didacus Lupeç de Sequeira ad nos
 misit, qui literas præsentarūt, quas afferre debue-
 rat Eduardus Galuanus, qui in insula Camero-
 nis diē obierat: quib⁹ cōspectis literis, magnoperè
 sum gausus, & deo egi gratias: & tum magnā
 cepō

*Egonab
 Sicut*

cepi voluptatem, cum pectora vestrorum nuntiorum crucibus insignita conspicerem, & experirer percunctando eos ritus tenere fidei Christianae, qui essent verissimi: & illud me singulari deuotione iniecta vehementer permouit quòd intelligerem iter in Aethiopiam inuentum esse, non sine miraculo. Nam referebant praefectum classis, quum diu per mare Arabicum errasset, & propterea de inueniendo nostro portu desperasset, re infecta, redire in Indiam voluisse, maxime propter seuas maris tempestates: sed in auro opporùnè rubram crucem in caelo apparuisse, qua salutata, à nautis proras in eam partem esse conuersas, monstranteq; Deo repertum esse portum nostrum, quae res mihi pro miraculo visa est: et certè is classis praefectus Deo debet admodum esse dilectus, postquam tãtam ei felicitatem concessam videmus, quantam nemo ante eum à deo impetrare potuerit. De hac autem mutua le-gatione antiquitus praedictum fuit à Propheta in libro de vita & passione sancti Victoris, et in libris sanctorum Patrũ, quòd Rex magnus Christianus, cum Rege Aethiopiae esset cù mutua pace conuenturus: sed hoc nequaquam futurũ estimabã diebus vitae meae. Verum Deus certum sciebat, vt laudetur nomen eius, qui nuntium ad me detulit, vt ego pariter id mittere possem ad te patrem meum in Christo, et amicum, vt simus in vna fide, postquam à nullo alio rege Christiano nuntium aut certã notitiam habuerim. Haec tenus

circū me Mauri erant, filij Mahometis, & Gen-
 tiles: & reliqui sunt ferui, qui Deum non agno-
 scunt, & alij qui ligna & ignem venerantur, et
 alij qui solem adorant, & alij qui serpētes Deos
 esse putant: cum his nunquā pacem habui, quo-
 niam ad veritatē venire recusant, & frustra his
 predicabam fidē: nunc verò cōquiesco, & Deus
 quietē dono mihi dedit cum hostibus meis et tuis.
 Nam in finibus meis cū armatus contra eos
 progredior, ipsi faciem & terga vertunt, & Duc-
 ces et milites mei per cāpos de his victorias con-
 sequuntur. Neque mihi Deus irascitur, ut dicit
 Psalterium, & Deus vota eorum Regū implet,
 qui iusta petunt, nec hoc ad laudē nostram per-
 tinet. Nam Deo agenda sunt gratia, is est qui
 mundum vobis dedit, & terram Gētilium per-
 petuò concessit, ac aliorum terras, quæ sunt à fi-
 nibus vestris, ad initium Aethiopiæ: propterea
 ingentes Deo gratias ago, & pratico summam
 eius potētiam, cū sperem eorum populorum fi-
 lios, qui in tuam ditionem venient, proculdubio
 fidei veritatem esse cognituros: quamobrem do-
 gratias Deo, & spero quòd filij vestri, & ego, et
 vos, de felicibus earum rerum successibus abun-
 dè letabimur: & vos Deo debetis continuè sup-
 plicare, donec gratiam vobis det potiundi tem-
 pli sanctissimi Hierusalem, quæ est in potestate ho-
 stium Christi, Maurorum, & Gentiliū, & here-
 ticorum: & si hoc perfeceris, caput tuum omni
 laude plenissimum erit. Ceterum ex numero
 legator

simè respondebat. Et ita debetis eum exaltare, et magistrum appellare, et dare ei officium conuertendi populos de Macua, et de Dalaca, de Zeila, et omnium insularum maris Rubri, quoniam sunt in finibus regnorum meorum: et ego ei concessi crucem, et baculum, in signum potestatis: et ita vos iubete, ut hæc ei concedantur, et creetur Episcopus illarum terrarum, et insularum, quoniam hoc meretur, et idoneus est in hoc officio administrando: et tibi Deus plurimè benefaciet, ut semper sis fortis contra hostes tuos, et eos cogatis ad pedes vestros procidere: et Deus tibi vitam prolonget, et participem faciat regni celorum in optimo loco, sicut ego pro me optarem. Audiui autem auribus meis multa bona de te, et oculis video, quæ videre nequaquam credebam, et Deus cuncta de bono in melius succedere velit: et ibi sit vester locus supra lignum vite, ubi est locus sanctorum. Amen.

Ego sicuti filius paruulus, quæ iussistis feci, et faciam si venerint legati vestri, ut inuicem mutuis opibus adiuuemur. Singulis autem Oratoribus vestris, qui veniet, sicut tum fecistis ad Macua, aut Delacam, et ad portus intra angustias maris Rubri, ea tribuam, tribuiq; curabo, quæ fienda significabitis, sicut maximè desydero, ut in consilio, et rerum actione prosperè coniungamur. Nã cum ad ea litora copie vestre peruenerint, maturè et ego cum meis exercitibus adero. Et quoniam in finibus meis nemo est Christianus, neq;

L I T E R A E E I V S D E M

D A V I D I S A E T H I O P I A E

*Imperatoris, ad Ioannem huius no-
minis tertium, Portugalliae, &c.**Regem, scripta anno mille-
simo quingentesimo vi-
gesimo quarto, Paulo
Iouio interprete.*

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris caeli & terra, & omnium rerum factarum, visibiliū, & inuisibiliū. In nomine Dei filij Christi, qui est filius, & consiliū & propheta patris. In nomine Dei spiritus sancti, paracleti, Dei viui, equalis patri, & filius, qui locutus est per os propheta, spirando super Apostolos, ut gratias agerent, & laudarent Trinitatē perfectā in caelo, & in terra, in mari, & in profundo semper. Amen.

Mitto has literas & nuntium ego Thus virginis, quod est mihi nomen à baptisinate, nunc verò cum Imperij sceptro assumpsi nomen David, dilectus Deo, columna fidei, stirps Iuda, filius David, filius Salomonis Regum Israël, filius columna Sion, filius seminis Iacob, filius de manu Mariae, & filius Nau per carnē, maximo, & potentissimo, & altissimo Ioanni Regi Portugalliae, & Algarbiorum, filio Regis Emanuelis. Pax sit tibi, & gratia domini nostri Iesu Christi sic semper tecum, A M E N.

Eo

Eo tempore quo ad me relatum est de potentia Regis patris tui, qui Mauros sceleratissimi Mahumetis filios debellabat, Deo gratias ingentes egi, propter incrementum, & magnitudinē, & coronam conseruationis, in domo Christianitatis. Similiter summam cepi voluptatē ex legatorū aduentu, qui verba ipsius Regis ad me detulerunt: ex quibus singularis amor, & notitia, & amicitia inter nos effecta est, ad eradicandos, expellendosq; malignos Mauros, & incredulos Gentiles, qui habitant inter tua meaq; regna. Dum essem in hac letitia, audiui tuum, meumq; patrem, prius esse vita defunctum, quam hinc legatos ad eum mitterem. Quamobrem gaudium meum in mœrorem subito conuersum est, ita vt in hoc cordis mei dolore, mecum etiam aule nostræ proceres, & Prelati Ecclesiastici, & qui in monasterijs sunt, omnesq; decem subditi nostri vehementissimum luctum fecerint, ita vt voluptas primi nuntij, cum tristitia huius nouissimi exæquaretur. Domine à principio regnorum meorū hactenus nulla legatio, nullusq; nuntius, vel à Rege, vel à regno Portugallie ad me peruenit, nisi dum viueret Rex, tuus pater, qui Duces suos ad me misit, & proceres cū Clericis, & Diaconis, qui totum solennium missarum apparatus attulerunt. Et propterea maxime sum letatus, & eos honorifice suscepi, et nō multo post eos dimisi, vt reuenterentur cum honore, & pace; & postquam peruenerunt ad portum

maris, qui est in finibus meis, in mari Rubro, nõ
 inuenere magnum Præfectum classis, quem pa-
 ter tuus miserat: is enim non expectauit, & de
 hoc me fecerat certiozem, quoniam non potuit
 expectare, cum esset moris vestri, de triennio
 in triennium magnum classis Præfectum crea-
 re. Interim alius nouiter creatus aduenit: qua
 de causa longiorem, quàm opus esset, moram le-
 gati contraxerunt. Nunc verò mitto mandata
 mea per fratrem Christophorum Licanati, cui
 nomen à baptisate est Zaga Zabo, nempe gra-
 tia patris, qui desideria mea coram vobis expli-
 cabit: & item ad Papam Romanum mitto Fran-
 ciscum Aluarez, qui nomine meo præstet obe-
 dientiam, vt iustum est. O Domine Rex fra-
 ter mi attende, & da operam amicitie, quam
 inter nos pater tuus aperuit, & crebrò mitte
 nuntios & literas: nam eas magnoperè videre
 desydero, vt à fratre meo: nam id æquũ est, cum
 ambo simus Christiani. & Mauri qui mali sunt
 semper in sua secta concordēs existunt: & nunc
 profiteor me nolle in posterum legationes Regis
 Aegyptij admittere, nec aliorum item Regum,
 qui ad me sæpe legatos mittebant: sed solum cel-
 situdinis tuæ, quos venire maxime opto: quoni-
 am Reges Mauri me loco amici non habent, pro-
 pter religionis dissensionem: sed amicitiam simu-
 lant, vt tutius & liberius mercaturã in nostris
 regnis exerçant, inde magnum comòdum con-
 sequuntur. Ingentem enim vim auri, cuius sunt
 auidiss

audidissimi, è regnis meis exportant, cum parum
 mihi sint amici, & commoda eorum nullam mi-
 hi offerant letitiam: sed hoc tolerandū fuit, quo-
 niam superiorum regum nostrorum vetus est in-
 stitutum: & si eis nequaquam bellum infero, &
 penitus profugo, temperandum in hoc mihi esse
 arbitror, ne illi contra sanctum templum in Hie-
 rusalem violent, & diruant, in quo sepultura est
 Iesu Christi, quam Deus in potestate fœdissimo-
 rum Maurorum reliquit: & pariter solo aequarent
 alia templa, quæ sunt in Aegypto, & Syria: hæc
 causa est cur eos non inuadam, & debellem,
 cuius rei me plurimum tædet. Etiam hoc mihi
 facilius persuadeo esse faciendū, quum neminem
 Christianum Regem habeam finitimum, qui me
 adiuet, & cor meum exhilaret. Ego mi Rex ne
 quaquam letari possum de Christianis Europea-
 nis Regibus, cum eos audiam in vno corde mini-
 mè consentire, vigereq; inter eos bella. Estote
 simul omnes in vna concordia vnanimes. Debe-
 retis enim inter vos certo fœdere esse contenti.
 Et certè si mihi Christianus Rex finibus esset
 coniunctus, nunquam vna hora ab ipso discede-
 rem: & de hoc non planè scio quid dicam, aut
 omnino faciam, cum hæc à Deo ordinata esse vi-
 deantur. Domine mi mitte obsecro frequentes
 ad me nuntios: nam cum literas tuas video,
 vultum certè tuum intueor. Quoniam maior a-
 micitia oritur inter longinquos, distantes, quàm
 inter eos qui propinqui sunt, propter desiderium
 e e s que

quo tenentur. Nam is qui reconditos habet thesauros, cum eos oculis non videat, corde semper, & quidem vehementissimè diligit: sicut Dominus Iesus Christus in Euangelio dicit, Vbi thesaurus tuus, ibi cor tuum: ita cor meum apud te est, quum tu ipse meus sis thesaurus: & tu pariter me tuum thesaurum debes efficere, & cum meo tuum cor syncerè copulare. O Domine frater serua verbum hoc, nã es prudentissimus, & (vti audio) patri in sapientia similis: & de hac re cognita, statim Deo gratias egi, abiectòq; dolore, gaudium à me susceptum est, & dixi, Benedictus sis filius sapiens, & magni capitis, filius Regis Emanuelis, qui sedet in cathedra regnorum suorum. Domine mi caue ne defatigeris, cum sis fortis non secus ac pater tuus, nec ostende debiles vires aduersus Mauros & Gentiles. nam eos cum Dei auxilio, adiuuante virtute tua, facile debellabis & destrues: & non dicas tibi esse à patre tuo vires exiguas. Nam ea sunt certe satis magnæ, & Deus semper opem feret. Mihi adsunt viri, aurum, cõmeatus inftar arena maris, & stellarum cali. Nos simul coniuncti totam Maurorum barbariem destruemus: neq; aliud à vobis peto, quàm peritos viros, qui meos milites in prælijs ordines seruare doceant. Et tu Rex vir integre etatis existis. Rex Salomon duodecim annorum etatis imperium suscepit, habuitq; magnas vires, & patre sapientior fuit. Ego quoq; cum Nau pater meus excessit ab humanis,

puer

ouer vndecim annorū remansi, ingressusq; sedem
 patris, Deo dante ampliores opes et vires eo sum
 consecutus. Nā in manu mea omnes finitimi &
 Regni gentes existunt: propterea ambo gratias
 Deo agere debemus tanti accepti beneficij. Prae-
 be mihi aures frater, & Domine. Nam hoc vno
 verbo à vobis postulo, vt viri docti, atq; etiam
 artifices mihi mittantur, qui imagines, & libros
 impressos, enses, & omnis generis arma milita-
 ria fabricare sciant. Itemq; architecti, fabri li-
 gnarū, & Medici, qui pharmaca componere, &
 vulnera curare didicerint. Cupio etiam eos ha-
 bere qui aurū in bracteas extenuare, & aurum
 & argentum egregiè calare valeant: ac etiam
 aurū & argentum è venis terra eruere, & me-
 tallorū omnium fodinas exercere siant. Praeter
 hos, apud me etiam chari erūt, qui plumbeas te-
 gulas ducēt, & tegulas ex creta facere docebūt:
 omnes deniq; artifices mihi vsui erunt, & prae-
 sertim schlopetorum. Aduua me obsecro in his
 rebus, sicuti frater fratrem, & te Deus ita adiu-
 uabit, & ab omni malo liberabit. Deo exaudiat
 orationes, & petitiones tuas, sicuti recepit sancta
 sacrificia in omni tēpore: & in primis sacrificia
 Abel, & Noe, quādo fuit in arca: & illud Abra-
 ham, quando fuit in terra Madian: & illud de
 Isaac, quando discessit à fossa iuramētū: & illud de
 Iacob, in domo Bethleē: & Moysis in Aegypto,
 & Aaron in monte, & Ieson filij Nau in Gal-
 gala, & Gedeonis supra plagam, & Sampsonis,
 quand

quando sitim habuit in terra sicca: & Samuelis
 in Rhama propheta, & David Nacira, & Sa-
 lomonis in ciuitate Gabeon, & Helie in mon-
 te Carmelo, quando suscitauit filium vidua
 mulieris è Richa supra puteum: & Iosaphat
 in praelio: & Manasse quando peccauit, & ad
 Deum est conuersus: & Daniels in spelunca le-
 onum, & triu sociorum Sydrach, Misach, Ab-
 denago in camino ignis: & Anne ante altare,
 & Neemie, qui fecit muros cum Zorobabel,
 & Matathia cum filijs supra quartam partem
 mundi, & de Esau, supra benedictionem. Ita
 Domine, Deus recipiet tua sacrificia, & suppli-
 cationes, & te adiuuabit, & erit pro te contra
 omnes peruersitates in omni tempore, & singu-
 lis diebus. Pax sit tecum, & ego te amplector
 sanctitatis brachijs, & similiter singulos am-
 plector qui tibi sunt à consilijs sanctis regni Por-
 tugallie. Itemq; Archiepiscopos, & Episco-
 pos, Sacerdotes, & Diaconos, virosq;
 pariter et mulieres. Gratia dei,
 & benedictio virginis
 Mariæ matris
 Dei
 sit tecum & omnibus.

A M E N.

LITERAE EIVSDEM SE-
RENISSIMI DAVIDIS AETHIO-
piae Imperatoris, ad Pontificem Ro-
manum, scriptae anno millesimo
quingentesimo vigesimo-
quarto, Paulo Iouio
interprete.

N nomine Dei patris omnipo-
tentis, creatoris caeli & terra, vi-
sibilem, & invisibilem. In no-
mine Dei filij Iesu Christi, qui
est idem cum ipso, à principio
mundi, & est lumen de lumine, & Deus verus,
de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti, Dei
vivi, qui processit ex Deo patre.

Has literas is ego Rex mitto, cuius nomen leo-
nes venerantur, & Dei gratia vocor Athani
Tinghil, id est, Thus virginis, filius Regis David,
filius Salomonis, filius Regis de manu Mariae, fi-
lius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri, et
Pauli, per gratiam: Pax sit tibi iuste Domine, pa-
ter sancte potes, pure, sacrate, qui es caput Pon-
tificum omnium, & neminem metuis, cum nemo
tibi possit maledicere: qui es vigilantissimus su-
pra animas curator, & amicus peregrinantium in
consecrate magister, & predicator fidei, & ea-
rum rerum hostis, quae conscientiam offendunt, ama-
tor optimorum morum, vir sanctus, quem omnes
laudant, & benedicunt. O felix sancte pater, ego
tibi

tibi reuerenter obedio, cùm sis pax omnium & cuncta bona merearis, & ita a quò, vt omnes tibi obedientiam præstent, sicut sancti Apostoli præcipiunt apud Deum. Hoc verè vestrum est: ita etiã præcipiunt, vt veneremur Episcopos, Archiepiscopos, et Pralatos. Similiter vt te loco patris amemus, et loco Regis vereamur, & tibi vt Deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter, ad terram genibus flexis tibi pater sancte sincero admodùm corde, quòd tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentissime, cur neminem vnquam ad nos misisti, vt certius de vita saluteq; mea cognosceres, cùm tu sis pastor, et ego ouis tua: bonus etenim pastor sui gregis nunquam obliuisceretur: nec tibi à regionibus vestris nimium semotus debeo existimari, vt nuntij ad me nequeant peruenire: cùm ex remotissimis terrarum regnis Portugallia Rex Emanuel filius tuus, Oratores ad nos cõmodissimè miserit: & si Deus eum ad se in celũ euocare distulisset, ea quæ tum agitabamus, procul dubio felicè exitum habuissent. nunc verò maximè opto prospera, & salutaria de sanctitate vestra per certos nuntios audire: neq; enim vnquam à sanctitate vestra verbũ recepi, quum aliqua tantum à nostris, qui ex voto peregrinãtur, audierim. Sed hinc cum neq; meo nomine proficiantur, neq; quicquam literarũ à vobis afferant, incerta fide nobis percunctantibus, dicunt se ab Hierosolyma, deinde solutis votis, ad visitanda Apostolorum limina,

mina, Romam peruenisse: cum intelligat ea loca
 facile peti, quod à Christianis teneantur. & cer-
 è summam capio ex eorū sermonibus volupta-
 tem, quoniam dulcissima cogitatione sancti vat-
 tus tui imaginem intueor, qua mihi Angeli for-
 ma simillima videtur, et illā sicuti angelicam me-
 diligere, venerariq; fateor. Sed profecto mihi es-
 set gratius atq; iucundius, verba tua, tuasq; lite-
 ras deuotissimè contemplari. Atque ita nunc te
 oro, vt nuntium tuum cum benedictione ad me
 mittere velis ad exhilarandum cor meum: nam
 eum in religione & fide consentiamus, id mihi
 ante omnia videtur expetendum, suppliciterq;
 item oro, vt amicitiam meam, ad instar annuli,
 quem induis in digitum, & torquis aurei, quem
 humeris imponis, in intimum cor reponere velis,
 vt mei memoria nunquam ex animo vestro de-
 leatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia
 maximè crescit, cum eam sancta pax complecti-
 tur, è qua omnis humana lætitia facile provenit.
 Quemadmodum enim is, qui vehementer sitit,
 frigidam maximè aquam desyderat, vt in sacris
 scripturis habetur: ita animus meus ex nuntijs,
 & literis, qua ex remotissimis terris defruntur,
 incredibile gaudium concipere solet: neque tan-
 tummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero,
 verum si certa de singulis terra Christiana Re-
 gibus referentur, mirum in modum lætabor: si-
 cuti his accidit, qui praliando opima spolia repe-
 riunt, & legunt: hoc enim facillimè fieri potest,
 postquam

postquam Rex Portugallie totum id iter aperuit, qui ad nos iam pridem legatos suos misit cum strenuissimis equitibus. Dum autem pater meus adhuc esset in humanis, neq; tum, aut demum a quoquam alio rege Christiano, vel ipso Pontifice, aut nuntium, aut omnino literas recepimus. Quamquam in nostris Archiuis proani nostri, earum literarum memoria conseruetur, quas Papa Romanus nomine Eugenius, ad has terras misit, cum regnaret semen Iacob, Rex regum in vniuersa Aethiopia, Rex metuendus. Praescriptio autem literarum haec erat: Eugenius, Romanus Pontifex, filio dilecto nostro Regi, ex semine Iacob, Regi Regum in vniuersa Aethiopia, maxime metuendo, &c. In summa autem literarum significabat filium suum Ioannem Paleologum, qui biennio ante esset mortuus, Regem Regum Romaeorum, ad sacrosanctam synodum celebrandam euocatum fuisse, & cum eo Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum venisse cum magno numero Archiepiscoporum, & Episcoporum, & omnis generis Pralatorum, in quibus etiam fuissent Procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, et Hierosolymitani. Qui omnes se cum sanctae fidei, & religionis amore firmiter coniunxissent, constitutaq; vnitae Ecclesiae, sublatae fuisset antiqui temporis difficultates, non sine diuino auxilio, quae erroneae, & religioni contrariae videbantur: quibus rebus rite sancitis, et constitutis, ipse Papa omnibus singularem letitiam peperisset.

Hunc

Egonus Lynet

Hunc autem librum Papæ Eugenij ad vos mit-
 timus, quem incorruptum seruauius: totum
 etiam Pontificiæ benedictionis ordinem & po-
 testatem misissimus, nisi harum rerum nimis ma-
 gnum volumen esse videretur, quum magnitu-
 dine librum Pauli ad gentes omnino superet. Le-
 gati verò, qui hæc à Pontifice ad nos detulerunt,
 fuerunt Theodorus, Petrus, Didymus, & Geor-
 gius, serui Iesu Christi. Tu verò sanctissime pa-
 ter rectè feceris, si euolui vestros libros iusseris,
 ubi harum rerum, de quibus scribimus, vti faciliè
 arbitror, aliqua memoria reperiatur. Itaq; san-
 cte pater, si aliqua ad nos perscribes, firmiter
 existimato, cuncta in nostros libros diligentissi-
 nè fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum
 æmpiterna memoria relinquatur. Et certè is
 mihi beatus esse videtur, cuius memoria custo-
 dita literis, in vrbe sancta Roma, et in sede san-
 ctorum Petri & Pauli cõseruatur. Hi enim sunt
 homini regni caelorum, & totius mundi iudices.
 Et quoniam ita credo, propterea hæc mitto lite-
 ras, vt mihi gratia paretur apud sanctitatem
 vestram, & vestrum sanctissimum Senatum,
 vt inde sancta benedictio mihi proueniat, &
 honorum omnium incrementum. Obnixè etiam
 recor sanctitatem vestrã, vt mihi mittere velit
 aliquas Sanctorum imagines, & præcipuè beate
 Mariae virginis, vt sapissimè sit in ore, atq; me-
 moria mea nomen vestre sanctitatis, & conti-
 nuam ex muneribus vestris capiã voluptatem.

ff Idcir

Idcirco etiam vehementer postulo, ut mihi viros
 sacrarum literarum doctos, atq; etiam artifices
 mittatis, qui imagines fabrifcent, atq; ita enses,
 & arma bellica omni generis, itemq; calatores
 auri, atq; argenti, & fabros lignarios, præcipuè
 architectos, qui domos ex lapide construunt, &
 tegulas ex plumbo cuproq; ducere sciant, quibus
 domorum tecta protegantur: ad hos etiam nobis
 admodum chari erunt, qui vitrum constare, or-
 ganâque musica scite facere, & doctè pulsare
 sciant, itemq; fistulatores, & tibicines. Hos verò
 artifices ex domo vestra præcipuè mihi mitti
 vellem, vel si horum domi vestre exigua erit co-
 pia, ab alijs regibus filijs vestris eos sanctitas
 vestra poterit impetrare, quoniam vestris impe-
 rijs & nutibus facillè obediunt. Hi cum ad me
 peruenerint, pro meritis summo in honore habe-
 buntur, ex liberalitate mea mercedem amplam
 accipient: & si domum aliquis redire con-
 sciet, præmijs abundè ornatus abibit, uti placue-
 rit, quando nec inuitum quenquam sim retentu-
 rus, cum fructum aliquem ex eius industria per-
 cepero. Nunc ad alia transeundum est: & iam à
 te postulo sanctissime pater, cur non hortaris Re-
 ges Christianos filios tuos, ut arma deponant, &
 uti fratres decet, concordés inter se esse velint,
 postquam ipsi oves tue sunt, & tu ipse pastor
 earum? Optimè quidè tua sanctitas nouit, quid
 Euangelium præcipiat, quod dicit: Omne regnum
 in se diuisum desolabitur. Nam si Reges animis,
 & fœd

Et fœdere certo consentient, facillimè Mahumeta-
 tanos omnes delebunt, Et pseudopropheta se-
 pulcrū felici irruptione disturbabunt, Et diruet.
 Ob hanc rem da operam pater sancte, vt inter
 eos bona pax fiat, Et certum fœdus amicitie
 percutiatur: hortareq; eos, vt mihi adesse, atq;
 opem ferre velint, cum in regnorum meorum fi-
 nibus à Mahumetanus Mauris pessimis homi-
 nibus sim ex omni latere circumdatus. Ipsi au-
 tem Mauri Mahumetani inter se mutuis auxi-
 lijs vtuntur, Regesq; cum Regibus, Et Reguli
 cum Regulis, aduersus nos sincere Et constan-
 tissimè conueniunt. Mihi Maurus quidam ad-
 modum vicinus est, cui finitimi alij Mauri ar-
 ma, equos, atq; instrumenta bellica suppeditant.
 Hi sunt Reges Indie, Persidis, Arabia, atque
 Aegypti. Quibus de rebus singularem animo
 in dies capio molestiam, cum hostes Christianæ
 religionis, fraterna charitate inter se cōiunctos,
 pace frui conspiciam. Reges verò Christianos,
 fratres meos, nihil omnino istis iniurijs commo-
 ueri, neq; vllam mihi opem afferre, vt certè de-
 ceret Christianos, postquàm fœdissimi filij Ma-
 humetis inter se mutuis opibus adiuuantur. Ne-
 que ego is sum, qui ad id militares copias postu-
 lem, cum milites mihi supersunt. Orationes, Et
 supplicationes tantum peto, locumq; gratie apud
 sanctitatem vestram, Et Reges fratres meos
 exopto: querenda enim mihi est hec vobiscum
 amicitia, vt copiose his rebus, quas supra postu-
 ff 2 laui,

lauri, ad terrorem Maurorum sim instructus: & Christiani nominis hostes vicini mei intelligat, Reges fratres meos singulari studio mihi fauere, atq; opem ferre. quod certè ad cõmune decus pertinet, postquam in vna religionis & fidei veritate cõsentimus: & in eo cõsilio sumus perman-
suri, quod firmum atq; absolutum erit cum eo, quod vtilius eueniet. Deus itaq; desyderia vestra impleat, super laudibus Iesu Christi, & Dei patris nostri, quem omnes laudat per omnia secula. Et tu domine pater sancte complectere me, cum omnibus sanctis Iesu Christi, qui sunt Romæ: & pariter in hos amplexus recipiantur omnes incolæ regnorum meorum, & qui Aethiopiam inhabitat: & reddatur gratia domino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has verò literas sanctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis Regis Portugallie, filij potentissimi Regis Emanuelis, per Oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

ALIAE LITERAE EIVS-
DEM DAVIDIS AETHIOPIAE
Imperatoris, ad Pontificem Romanum,
scriptæ anno millesimo quingentesimo
vigesimoquarto, Paulo Iouio inter-
prete.

Hælix sancte pater, qui à Deo effe-
lus es Gentium cõsecrator, & san-
cti Petri sedem obtines. Tibi data
sunt clauæ regni calorum, & quod-
cunq;

cumq; ligaueris, vel solueris super terram, erit
 ligatum, vel solutum in caelis, sicut dixit Christus,
 & ita in Euangelio Mattheus scribit. Ego Rex,
 cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia
 Atani Tinghil, id est, Thus virginis vocor, quod
 nomen est à baptisinate, nunc verò ipso suscepti
 regni initio assumpsi nomen Dauid, dilectus à
 Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iuda, fi-
 lius Dauid, filius Salomonis, filius columnae
 Sion, filius seminis Iacob, filius de manu Mariae,
 filius Nau per carnē, Imperator magnae & altae
 Aethiopiae, magnorum regnorum, & ditiorum,
 & terrarum, Rex de Xoa, de Cassate, de Fati-
 gar, de Angote, de Baru, de Baaligāxe, de Adea,
 de Vanguē, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Da-
 marāā, de Vagemedri, de Ambeaa, de Vagne, de
 Tigri Mahom, de Sabaym, vnde fuit Regina
 Saba, de Bernagaes, & dominus vsque ad No-
 biam, sinem Aegypti. Haec prouinciae omnes in
 mea potestate sunt, & pleraque aliae magnae, &
 item paruae, quae nunc à me nequaquam nume-
 rantur, neque regna, & prouincias suis nomi-
 nibus expressi, veluti superbia, & vana gloria in-
 ductus: verum ob id, vt summus Deus magis ac
 magis laudaretur, qui singulari benignitate, tot
 amplissimorum regnorum Christiana religionis,
 superioribus meis Regibus imperia tribuisset:
 sed profecto me clariore gratia inter alios reges
 dignum fecit, vt religioni continuè inseruirem.
 Quoniam me Adel dominum fecerit, hostem

Maurorum, & Gentilium qui adorant idola. Mitto ad deosculandos pedes sanctitatis vestrae, more ceterorum Christiana fidei regum, fratrum meorum, quibus neque religione, neque potentia sum inferior. Ego etenim in regnis meis sum columna fidei, neque externis iuor auxilijs, cum in solo Deo spem, & opem reponam, qui me sustinet, & gubernat, ab eo tempore quo Angelus Dei allocutus est Philippum, qui fidem doceret Eunuchum potentis Reginae Candacis, Reginae Aethiopiae, quae ab Hierosolyma Gazam pergebat. Philippus tum baptizavit Eunuchum, & Eunuchus deum Reginae, cum magna parte familiae, & populi eius, qui nunquam desierunt esse Christiani, omniisque sequenti tempore perstiterunt fortes in fide. Praedecessores vero mei, nulla alia ope adiuti quam diuina, fidem in latissimis regnis propagarunt, quod & ego quotidie efficere contendo. Maneo etenim inter maximos regnorum meorum fines, ut leo ingenti sylua circumdatus, & septus aduersus Mauros obsidentes & alias nationes fidei Christianae inimicissimas, quae non iunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gladio accinctus eos persequor, & paulatim extrudo, diuino scilicet fretus auxilio, quod nunquam mihi deest, quod secus accidit regibus Christianis. Nam si regnorum suorum fines extendunt, id facite possunt assequi: quoniam alter alteri opem ferre posset, & auxilia subministrare, inuarique benedictione vestrae sanctitatis, cuius
part

particeps ego sum, cum in libris meis habeantur
 litera, quas superioribus temporibus Eugenius
 Papa cum benedictione misit, ad regem semer
 Iacob. Qua accepta, tradita per manus benedi-
 ctione ego fruor, & magnoperè letor. Caterùm
 ego in magna habeo veneratione sanctum tem-
 plum in Hierusalē, ad quod sepius mitto obla-
 tiones debitas per nostros peregrinātes. Et mul-
 tō plures & pinguiores mitterem, nisi itinera a
 Mauris, & infidelibus obsiderentur. Nam prater
 illud, quod dona nostra, & thesauros nuntijs
 eripiunt, etiam eos liberè pertransire non sinunt.
 Quod si paterent itinera, in familiaritatem &
 commercium Romanae Ecclesiae deuenireni, ut
 fit à ceteris Christianis regibus, quibus in reli-
 gione Christiana non sum inferior. Et ita ut illi
 credū, vnā fidem rectam, & vnā ecclēsiā
 confiteor: credoq; sincerissimè in sanctam Triui-
 tatem, & in vnū Deum, & virginitatem do-
 minae nostrae virginis Mariae, & articulos fidei
 teneo, & obseruo, uti ab Apostolis conscriptū
 fuerunt. Nunc Deus optimus manu potentissimū
 & Christianissimū Regis Emanuelis iter patefecit,
 ut per legatos conueniremus, & in fide con-
 iuncti Christiani cum Christianis Deo inservi-
 remus. Sed dū in aula mea eius oratores essent,
 allatum est eum vitam cum morte commutasse,
 filiumq; eius, fratrem meum Ioannē paterni re-
 gni sceptrū accepisse. Unde sic mihi ex patris morte
 summum senseram dolorem, ita ex filij felici in-
 ff 4 regn

regnum assumptione mirificè sum letatus, adeò
 ut sperem nos communibus copijs, & viribus
 per regiones Maurorum pessimorum, terra ma-
 riq; iter aperturos, atque eos magno terrore illa-
 to, sedibus & regnis esse depulsuros, ut commo-
 do pacatoq; itinere, Christiani Hierosolymita-
 num templum petere, & liberè commeari pos-
 sint. Atq; ego in primis, sicuti vehementer exo-
 pto, diuini amoris particeps esse possim in tem-
 plo Apostolorum Petri & Pauli. Cupio autem
 ingenti desiderio consequi sacrosanctam bene-
 dictionem à vicario Domini nostri Iesu Christi.
 Nam procul dubio sanctitas vestra Dei est vi-
 carius. Et cum à peregrinis, qui ex regionibus
 nostris ad Hierusalem, atque inde Romam non
 sine miraculo eunt, & redeunt, multa de san-
 ctitate vestra ab his audio, quæ mihi incredibili-
 lem asserunt voluptatem & gaudium. Sed mul-
 to maiorem omnino caperem lætitiā, si mei
 Oratores breuiore itineris compendio uti pos-
 sent, & noua referrent. Sicuti antequam mo-
 riar, aliquando allaturos spero non sine gratia
 Dei omnipotentis, qui vos in sanitate & san-
 ctitate conseruet. AMEN. Exosculor au-
 tem pedes sanctos, & supplex oro, ut benedi-
 ctionem ad me mittat. Has quoque literas san-
 ctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis
 Regis Portugallie, per eundem Oratorem no-
 strum Franciscum Aluarez.

Has

Has epistolas à Paulo Iouio versas, huic nostro opusculo ob maiorem huius historiae cognitionem adiunximus, nec in eis aliquid mutauimus (quanquam in quibusdam locis mutatione indiguissent) prater pauca, quae ex Arabico & Abesynico idiomate, in Lusitanicum sermonem, omnino malè interpretata, mutato epistolarum ordine, fuerunt. Idem Iouius quoque in harum epistolarum enarratione, volumen quod Franciscus Aluarez de situ, moribus, cultuq; Aethiopum composuit, in quo etiam totum suum iter explicat, pollicitus est Latinum facere, cuius voluminis unum exemplar penes me habeo: quod si Iouius à verendo supersedeat, non abhorrerè ab eius rei tractatione: quanquam id provinciae non libèter suscepero, nisi id tuis, sanctissime pater, mādatis mihi imperatum cognouero, quò tutior esse possim aduersus calūniosos, quibus videri possim non studio Reipublicae Christianae, sed emulatione gloriae Iouianae hoc onus subuisse. Ad quod cum fide tractandum, me non parum instructum arbitror. Nam cum perfunctus Germanicis & Sarmaticis legationibus, è Belgica ad Regem meum Ioannem eius nominis tertium redeo, cuius plurimam in me excipiēdo & humanitatē & munificentiam expertus sum, Vlyssippone in colloquium Aethiopici legati incido, viri et Episcopali dignitate venerabilis, & fide, doctrina, ac eloquentia Chaldaica & Arabica linguae admirabilis, & in summa idonei, qui à potentissimo Aethiopum imperatore, ad

maximos principes de maximis reb⁹ mitteretur. Huic autē nomen fuit Zaga Zabo : cum eo post inuitā inter nos firmissimā & constantissimā amicitiam, sæpius sermonē miscui, variasq; disputationes habui, præsertim de moribus, & religione Aethiopū Christianorū : cupiebam enim eas res non ex verbis interpretantium peregrinorū, sed ab indigena, coram & ore tenus cognoscere. Inter cetera epistolam quoq; per Mattheum legatum in Lusitaniam missam ei ostendi, quam ego iam pridē cum articulis, quos coram Rege Emanuele exposuerat, in linguā Latinā (vt dictū est) transtulerā, multaq; ex illius admonitu castigauī, vbi interpretatio non plenē rei fidem, aut in dolē affecuta erat, quod tum mihi, tum Iouio nō raro accidisse affirmabat : habebam enim iam necum ipsius Iouij epistolas, quas summa cum diligentia contulimus. Postmodum vigente inter nos iam vera Christi charitate & amicitia, ausus sum ab eo petere planā & legitimā Aethiopicū fidei, & religionis enarrationem, eamq; sua manu describi: quod mihi summa cum alacritate concessit, illamq; statim describere incēpit: sententiam summa fide in Latinā linguam refudi, vt ex sequentibus patebit. Id verō conscientia urgente eō ardentius aggressus sum, quod non ignorarem, si hac apud me perisset, a nemine mortaliū vnquam in lucem proditura fuissent.

Inde quōd sic digesta & composita ad phrasim Chaldaicam & Aethiopicam essent, vt vix
à quop

à quopiam intelligi potuissent, nisi à me, qui ea omnia tam ex ore, quam ex scriptis ipsius Aethiopicis Oratoris, per multam familiaritatem consequi iam poteram.

IN NOMINE DOMINI
nostri Iesu Christi,

AMEN.

HÆC SVNT, QVÆ DE FIDE,
& religione apud nos Aethiopes habentur, & obseruantur.

Redimus in nomē sancte trinitatis, patrem, filium, & spiritū sanctum, qui vnus est dominus, tria quidem nomina, vna diuinitas, tres facies, vna verò similitudo, equalis trium personarum cōiunctio, equalis, inquam, in diuinitate, vnum regnū, vnus thronus, vnus index, vna charitas, vnum verbū, & vnus spiritus. Verbum autem patris, & filij, verbū spiritus sancti, & filius est idem verbū, & verbū apud Deum, & apud spiritum sanctū, & apud semet ipsum, sine defectu villo, aut diuisione, filius patris, & filius ipsius patris sine principio, nempe primo siue matre filius patris. Nemo enim nouit secretum & mysteriū eius natiuitatis, nisi pater, & filius, & spiritus sanctus. Is autem filius in principio erat verbū, & verbū erat verbū apud Deum, & Deus erat verbū. Spiritus patris, spiritus sanctus, spiritus

Hoc postea explicat.

Huius nostri oratoris scripta in hoc loco ambigua habebat significationē, eā, quæ magis catholicæ ecclesiæ cōgruit, textui inferimus, aliam hic in nar

filij

gine expli- filij; spiritus sanctus est : spiritus autem sanctus
 candam du- spiritus sui, sine vlla diminutione, aut augmen-
 ximus, quæ- tatione. Is etenim spiritus sanctus, paracletus,
 sequens est, deus viuus, qui ex patre et filio procedit, locutus
 sine defe- est per os prophetarū, & in flāma ignis descēdit
 ctu vllō aut super Apostolos in atrium Sion. Qui per totū
 diuisione fi- terrarū orbem denūtiarunt ac prædicarūt verbū
 lius patris, & filius sui, patris, quod verbū erat ipse filius. Præterea neq;
 & princi- pater est primus, inde quòd pater sit : nec filius
 pium sui- postremus, inde quòd filius sit : sic spiritus san-
 nempe pri- ctus neq; primus, neq; postremus est. Tres perso-
 mo sine ma- ne vnus Deus, qui videt, & à nemine videtur,
 tre filius pa- qui vnico suo cōsilio cuncta creauit. Postea ve-
 tris, &c. rō filius sponte propter nostram salutem, ipso pa-
 tre volenti, spiritu sancto consentienti, ex altis-
 simo suo domicilio descendit, & incarnatus est
 de spiritu sancto, ex Maria virgine : quæ Maria
 duplici ornabatur virginitate, vna spirituali, al-
 tera verò carnali. Et natus est sine aliqua cotru-
 ptione, ipsa Maria matre post partū virgine per-
 manēte, & magno cū miraculo, & arcano igne
 diuinitatis afflata, sine sanguine et doloribus pe-
 perit filiū suū Iesum Christū, qui homo innocens
 & sine peccato fuit, & perfectus Deus, & per-
 fectus homo, vnū solūmodo habēs aspectū. Ado-
 leuit sensim vt infans, sugens lac Mariæ virgi-
 nis matris suæ : & cum attigisset trigesimum
 annum, baptizatus est in Iordane. Et vt ceteri
 homines ambulauit, fuitq; lassus, sudauit, esuri-
 uit, & sitiuit. Hæc omnia passus est sponte & vo-
 lunt

luntariè, plurimaq; fecit miracula. Atque per
 suam diuinitatem cecis visum restituit, claudos
 sanauit, leprosos mundauit, mortuosq; suscita-
 uit, ipseq; postremò volens captus est, & flagel-
 latus, ac colaphis verberatus, & crucifixus, &
 languit, & mortuus est propter peccata nostra,
 & sua morte vicit mortem ac diabolum, & sua
 viuã egritudine dissoluit peccata nostra, & lan-
 guores nostros tulit, & baptismo sanguinis sui,
 qui baptismus mors eius fuit, baptizauit patri-
 archas, prophetas, descenditq; ad inferos, vbi
 erat anima Adæ, & eius filiorum, atq; anima
 ipsius Christi, quæ est ab Adam: quam animam ^{Hoc in fine}
 Adæ ipse Christus accepit ex sancta Maria vir- ^{latè expli-}
 gine, et in splendore et potètia diuinitatis suæ, &
 crucis fortitudine fregit aeneas ac igneas infero-
 rum portas, & catenis ferreis Satanam colliga-
 uit, & redemit Adã, & eius filios. Hæc omnia
 Christus fecit propterea quòd plenus diuinita-
 te erat, & ipsa diuinitas erat cum ipsius ani-
 ma, & erat etiam cum ipsius sanctissimo cor-
 pore, quæ diuinitas virtutem dedit cruci.
 Quam quidem diuinitatem is cum patre in tri-
 nitate, & vnitatem semper habuit, & habet
 communem. Nec enim ipse Christus obam-
 bulans in terris, caruit oculi momento diuini-
 tate, vel dignitate sua. Tum demum sepul-
 tus, tertia die ipse Iesus Christus, princeps re-
 surrectionis, Iesus Christus dulcissimus, Iesus
 Christus princeps sacerdotum, Iesus Christus
 Rex

Rex Israel, cum magna potentia & fortitudine
resurrexit. Et postquam omnia fuerunt adim-
pleta, quæ sancti prophete prædixerunt, ascen-
dit in celum cum gloria, et sedet à dextra patris,
& venturus est cum gloria, sicens ante faciem
suam crucē, & in manu gladium iustitiæ, iudica-
re viuos & mortuos, cuius regni non erit finis.

Credo vnā sanctā catholicā, & Apostoli-
cā ecclesiam, credo vnum baptismum, qui est
remissio peccatorum, spero resurrectionem mor-
tuorum, & vitam venturi seculi. AMEN.

Credo dominā sanctā Mariam virginem, vir-
ginem, inquam, spiritu, et carne, quæ vt dei ma-
ter, charitas omnium gentium est, sancta sancto-
rum, & virgo virginum, quam modis omnibus
veneror. Credo sanctum lignum crucis, lectum
egritudinis Domini nostri Iesu Christi filij Dei
esse, qui Christus salus nostra est, propter quem
salui sumus. Iudæis quidem scandalum, Genti-
bus autem stultitia, Nos verò predicamus, &
credimus fortitudinem crucis Domini nostri Ie-
su Christi, quæ admodum sanctus Paulus doctor
noster precepit. Credo sanctum Petrum, petram
legis esse, quæ lex edificata est super sanctos pro-
phetas, fundamentum, & caput Ecclesie catho-
licæ, & Apostolicæ Orientalis, & Occidentalis,
vbi est nomen Domini nostri Iesu Christi. Cuius
Ecclesie potestatem Petrus Apostolus habet,
ac clauis regni celorum, quibus claudere, et ape-
rire, soluere, & ligare potest. Is autem sedebit
cum

cum alijs Apostolis eius socijs super duodecim sedes, cum honore & laude apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui in die iudicij sententiam est de nobis laturus. Que dies gaudij quidem Sanctis: doloris autem, et stridoris dentium, peccatoribus erit, cum deiciantur in ardentibus flammis inferni cum eorum patre diabolo. Credo Sanctos Prophetas, & Apostolos, Martyres, & Confessores, veros Christi imitatores fuisse, quos cum sanctissimis Dei Angelis veneror, & honoro, parique modo etiam omnes illorum sectatores complector & deosculor. Deinde confessionem vocalem omnium meorum peccatorum credo faciendam esse apud sacerdotem, cuius precibus per Christum Dominum nostrum, salutem animæ meæ spero me consecuturum. Præterea Pontificem Romanum tanquam primum Episcopum, & pastorem ovium Christi agnosco, ac omnes Patriarchas, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, quorum ille caput est, quibus tãquam ipsius Christi ministris pareo, ac obedio.

Hæc est fides & lex mea, & populi Aethiopiæ, qui est sub ditione Preciosi Ioannis, que fides atque Christi amor ita sunt apud nos confirmata, ut ea nec per mortem, nec per ignem, nec per gladium, fretus auxilio Salvatoris nostri Iesu Christi, nunquam sim abnegaturus: quam fidem omnes portaturi sumus in die iudicij, ante faciem eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

Iam his enumeratis, erit nobis explicanda
discipl

disciplina, & doctrina, ac lex, quæ Apostoli in sanctis Synodorū libris, & Canonū (quos Manda, atque Abethilis vocamus) nobis præceperunt. Sunt enim ij sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, quos omnes Apostoli Hierosolymis congregati, scripserunt. De quibus habita inquisitione cum quibusdā doctoribus, postquàm in Lusitaniam veni, neminem reperi, qui horum memoriam teneret. Observationes verò, quas sancti Apostoli nobis in his libris præscripserunt, hæ sunt:

Primò oportere nos ieiunare singulis diebus Mercurij in memoriam consilij Iudæorum, quo die ab eis decretum & consultum fuit, Christum occidendum esse. Præterea ieiunandum esse singulis diebus Veneris, quo in die Christus Iesus crucifixus, & mortuus est pro peccatis nostris. Et in his duobus diebus præceptum est ieiunare vsque ad occasum solis. Quadraginta verò diebus quadragesimalibus, pane & aqua ieiunandum iniunxerūt. Septem diei ac noctis horis incumbere rebus diuinis. Ex ijs edictis quoque tenemur & sacrum celebrare diebus Mercurij ac Veneris tempore vespertino: quoniam tunc expiavit dominus noster Iesus Christus in sancto ligno crucis. Diebus autē Dominicis omnes vnanimiter vt congregaremur in sacra ad horam tertiam dici ab ortu solis ad legendum & audiendū prophetarum libros voluerunt: atque postea, vt sanctam Euangelium prædicemus, sacrum quoque faciamus. Præterea nouē dies festos in Christi

sti memoriam celebrandos constituerunt, scilicet Annuntiationis, Natiuitatis, Circumcisionis, Purificationis sine Candelarum, Baptismi, Transfigurationis, Dominica palmarum, vsq; ad Octauam Veneris sancti (vt vocamus) qui dies duodecim sunt, Ascensionis quoq; atq; Pentecostes cum suis etiam ferijs. Et ex horu librorum preceptis, sine aliqua exceptione à festo Pasche vsq; ad Pentecosten singulis diebus vescimur carnibus, nec per hos dies vsq; ad Octauā Pentecostes ieiunare tenemur: id quidem propter maiore venerationē et honore Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Item voluerūt vt diem mortis, & assumptionis Mariæ virginis cum omni honore celebraremus. Præterea præter Apostolorū precepta quidam Preciosus Ioannes nomine Semen Iacob constituit in honorem eiusdem beatæ virginis, singulis annis triginta supra tres dies etiā celebrandos. Deinde propter Christi Saluatoris natiuitatē celebrari iussit de vnoquoq; mēse diem vnu, qui dies vigesimusquintus semper est. Constituit quoq; ex singulis mensibus vnum diem propter sanctum Michaelē celebrandum. Vtteriūs ex indicto Synodorum Apostolorum, diem martyrii sancti Stephani, ac aliorum martyrum celebramus. Ex institutione quoq; Apostolorum celebrare tenemur duos dies, scilicet Sabbati & Dominici, in quibus non licet nobis aliquam rem facere, ne minimā quidem. Diem verò Sabbati ob id, quòd Deus in eo mundi per-

facta creatione quiescisset, seruamus quæ ut ro-
 cari uoluit, Sanctum sanctorum, ita planè uide-
 retur contra eius uoluntatem & præceptum fie-
 ri, qui calum & terram potius, quàm suum uer-
 bum perire uult, si cum magnò honore ac religio-
 ne is dies non celebraretur: præsertim cum ipse
 Christus non ad soluendû legem, sed ad imple-
 dum uenerit. Quapropter nõ ad imitatione lu-
 deorum, sed iussu Domini nostri Iesu Christi, &
 sanctorum Apostolorû eum seruamus, quorum
 Iudeorû gratia in nos Christianos translata est.
 In quo die Sabbati, exceptò tempore quadrage-
 simali, carnes semper comedimus. Id tamè in re-
 gno Bernazæes, ac Tigri Mahon non seruatur,
 quorum dæcru regnorû indigene ex veteri con-
 suetudine, carnis in diebus Sabbati & Do-
 minici quadagesimalibus uescuntur. Diem au-
 tem Dominicû, ut ceteri Christiani, in memoriã
 Christi resurrectionis celebramus. Diem tamen
 Sabbati ex legis libris, & non ex Euangelio ce-
 lebrandum esse scimus. Nihilominus Euange-
 lium finè legis, ac Prophetiarum esse, non ignora-
 mus. In quibus duobus diebus credimus animas
 piorum ac sanctorum in purgatorio maxime cru-
 ciari. Quam quietem Deus in his sanctissimis
 diebus animis concedit, donec inde (finito termi-
 nõ suarum pœnarum pro facinoribus in hoc se-
 culo meritarum) pennus emergat. Ad quas pœ-
 nas minuendas, ac earum cruciatus tempus at-
 tenuandum, elemosynas pro defunctis factas,
 88
 credimus

credimus ipsis animis in purgatorio degentibus maximè prodesse. Ad quarum animarum remissionem Patriarcha nullas dat indulgentias, id ad solum Deum, ac pœnarum temporis constitutionem credimus spectare. Nullos quoque dies indulgentiarum Patriarcha concedit.

Ex Euangelij lectione sex tantùm tenemur seruare præcepta, quæ Christus ore proprio ita explanauit: Esuriui, & dedistis mihi māducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: Nudus, & operuistis me: Infirmus, & visitastis me: In carcere eram, & venistis ad me. Quæ verba Christus in die iudicij solummodo est prolaturus. quoniam lex, teste Paulo, peccata nobis ostendit, quam legem, excepto Iesu Christo, nemo custodire potuit. Ipso Paulo quoq; teste, Omnes ex peccato nati sumus, propter Eua matris nostra transgressionem, & propter eius maledictionem. Præterea inquit ipsemet Paulus, nos propter Adam mori, et propter Christi vitam viuere: qui Christus ob suam immensam misericordiam, nobis hæc sex præcepta dedit, vt cum venerit in sua maiestate iudicatus viuos & mortuos, saluemur. Quibus verbis ac præceptis in ipso tremendo iudicij die, bonis gloriâ sempiternam, malis ignem, & perpetuam damnationem denuntiabit: Et quinque tantum peccata mortalia (vt vocant) annunciamus, id quidem ex vltimo Apocalypsis capite, vbi dicunt, Foris autem canes, & venesici, & impudici,

& homicida, & idolis seruientes, & omnis qui
 amat & facit mendacium. Item constitutum est
 à sanctis Apostolis in Synodorum libris, clericos
 uxores licere ducere, id quidem postquam co-
 gnitionem aliquam habuerint rerum diuinarum.
 Deinde inuito matrimonio in ordinem presbyte-
 rorum recipiuntur, in quem nisi post annum tri-
 gesimum nemo recipitur: nec spurium, nec nothi
 aliqua ratione ad eundem sacratissimum ordi-
 nem intromittuntur, qui ordines à nemine, nisi
 ab ipso Patriarcha datur. Mortua tamen prima
 uxore Episcopi aut clerici aliam ducere non pos-
 sunt, nisi Patriarcha ad id dispensauerit (quod
 aliquando indulgetur magnatibus propter publi-
 cum bonum) nec habere concubinam, nisi se vo-
 luerint à sacris abdicare: quod si fecerint, res di-
 uinis amplius tractare non possunt. Et hoc tam
 strictè seruatur, ut si presbyteri, qui secundo uxo-
 rem duxerint, ne candelam quidem unam Ec-
 clesie consecratam in manum auderent accipere.
 Quod si inuentum fuerit Episcopum, aut clericum
 filium spurium habere; ab omnibus beneficijs ac
 sacris ordinibus abdicatur: quorum bona, si sine
 legitima prole discedant, ad Preciosum Ioanem,
 & non ad Patriarcham veniunt. Et id quod pres-
 byteri apud nos uxores possideant, ex Paulo ac-
 cepimus, qui mauult clericum & laicum nubere
 quam vri. Is quoque inquit, oportere Episcopum
 virum unius uxoris esse, & irreprehensibile, sob-
 brium: parique modo vult esse Diaconos. Atque
 etiam

etiam vt Ecclesiastici perinde atq; seculares proprias vxores ex legitimo matrimonio habeant. Monachi tamen vxores non ducunt. Et tam laici quàm clerici vnam tantum possident vxorē, & matrimonium non contrahitur pro foribus sacre edis, sed in priuatis domibus Paranymphorum. Ex sanctorum Apostolorum cōstitutione habemus, vt si sacerdos fuerit comprehensus in adulterio, homicidio, latrocinio, vel falsum testimonium tulerit, vt à sacris ordinibus destituatur, ac vt ceteri malefici puniatur. Rursus ex eorum Apostolorum instituto, Si aliquis siue Ecclesiasticus siue laicus cum vxore congressus fuerit, vel in somnis pollutus fuerit, spatio quatuor & viginti horarum templum non ingreditur. Nec id quoq; menstruatis mulieribus licet, nisi septimo quoq; die à menstruo, id quidem omnibus vestibis ablatis, quibus tempore menstrui utebatur, ipsaq; bene lota, atq; à sordibus repurgata. Item mulieri parienti masculum, non conceditur venire in templum, nisi post quadagesimum diem: parienti verò fæminam, post octogesium. Hanc consuetudinem ex veteri lege, ac ex noua Apostolica habemus, quas leges, instituta, ac præcepta diligenter in omnibus, quatenus fieri possit, obseruamus. Deinde prohibitum est apud nos, ne aut gentes, aut canes, aut alia huiusmodi animalia in templa nostra intrent. Item non datur potestas nobis adeundi templi nisi nudis pedibus: neq; licet nobis in ipso tem-

plo ridere, obambulare, aut de rebus prophanis loqui, nec spuere, aut screare in ipso templo. Quia Ecclesie Aethiopiae non sunt similes terrae idi, ubi populus Israel comedit agnum pascha-tem, decedens ab Aegypto, in quo loco Deus iussit eos comedere indutos calciamentis, & Zo- nis accinctos propter terrae pollutionem. Sed si- miles sunt monti Sinai, ubi Dominus locutus est Mosi dicens, Moses Moses, exue calciamenta tua, quoniam terra, quam pedes tui premunt, sancta est. Et hic mons Sinai parens nostrarum Ecclesiarum est, ex quo suam acceperunt origi- nem, ita ut Apostoli ex Prophetis, & nouum testamentum à vetere. Præterea nec sacerdoti, nec laico, vel alij personae cuiusuis conditionis sit, assumpta venerabili Eucharistia licet expuere, à tempore matutino vsq; ad occasum solis: & si spuerit, grauissima pœna multatur.

Item in memoriam Christi baptismi, singulis annis, omnes in Epiphanijs domini baptizamur. id quidem facimus, non quod ad salutem specta- re credimus, sed propter seruatoris nostri lau- dem ac gloriam. Neq; vberius atq; refertius spe- ctaculis, iocis, & ceremonijs vllum aliud festum celebramus: quoniam in hoc die primò manifestè apparuit sanctissima Trinitas: cum Dominus no- ster Iesus Christus baptizaretur in flumine Ior- dane, cum spiritus sanctus in specie colūba su- per caput eius descenderit, & vox de celo dixe- rit, hic est filius meus dilectus, in quo mihi cõpla- cuit.

cuit. Quis spiritus sanctus apprens in specie alba columbe, cum facie & figura patris & filij apparuit in vna diuinitate. Pariq; modo Christus visus est à sancto Prophetis per multas similitudines & formas. Primum in specie arietis albi, propter salutem Isaac filij Abrahæ, eoq; modo nominauit Iacob, Israël & Iacob, Iudam catulum leonis, cui super alios fratres potestatem tribuit dicens, Ad prædam filii mi ascendisti, requiescens occubuiisti vt leo, & quasi leona, quis suscitabit eum? Item manifestauit se Mosi, in monte Sinai in specie flammæ igneæ, ostendit se sancto Danieli propheta in similitudine petre. Ezechieli quoque filio homini apparuit, & Isaiæ in forma infantis. Manifestauit etiam se Regi Dauidi, & Gedeoni in rore super vellus. Præter hæc recensitas formas, in multis alijs visus est à sanctis prophetis. Tameñ tam varijs formis fuerit visus, semper similitudinẽ patris & spiritus sancti representauit. Et cum Deus etiã creasset mundum, dixit, Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinẽ nostram: & fecit Adam ad suã imaginem & similitudinẽ. Propterea nos dicimus patrem, filium, & spiritum sanctũ, esse tres vultus, in vna similitudine & diuinitate. Habemus quoque à temporibus Regine Saba circuncisionem, quam ad hunc vsq; diem seruamus. Erat autem huic Regine Saba nomen proprium Maqueda, qua more maiorũ colebat idola. Ad cuius aures fama sapientiæ Salomonis cum peruenisset.

nisset, quendam virum prudentem Hierosoly-
mam misit, ut re omni explorata, certior de Re-
gis prudentia redderetur. Quo reuerso, & re ex-
planata, subito se ad iter Hierusalē versus cōpo-
nit. Atq; cum eō peruenisset, præter multa alia,
quibus a Salomone erudita est, legem ac pro-
phetas didicit, eaq; in patriam (facultate impe-
trata abeundi) proficiscens, in itinere filium, quē
ex Salomone conceperat, peperit, qui vocatus
est Meilech, quem ipsa Regina in Aethiopia
usque ad vigesimum ætatis annum apud se edu-
cauit, ac postea ad Salomonem eius patrem re-
misit, ut ab eo scientiam & sapientiam disceret,
quem per literas obsecrauit, ut filiū Meilech co-
ram arca fœderis testamenti Domini Regē Ae-
thiopia cōsecraret, ac crearet: neve vltius fœ-
minæ ius regnādi in Aethiopia haberent, ut tū
in more erat, sed ut recto tramite masculi in re-
gnum succederent. Qui cum Hierosolymam ve-
nit, à patre facile matris postulata obtinuit, ac
pro Meilech vocatus est David: quem iam abū-
dè in lege, atq; in alijs disciplinis edoctum, pater
Salomon cōstituit ad matrem remittere, id qui-
dem cum maiore ornatu, regioq; apparatu. Ad
quod munificentius conficiendum, comites illi
nobiles, ac primorum virorum filios tradidit, qui
ei pro Regio more inseruirent. Præterea decreuit
cum eo mittere Azariam principem sacerdotum
filium Sadoch principis quoq; sacerdotum. Quod
cum Azarias intellexisset, Davidem hortatus
est,

est, vt ei à patre impetraret potestatem sacrificandi, pro successu itineris, ante arcam fœderis domini. Quae re à Salomone impetrata, Azarias subito tabulas, quam secretissimè potuit, ad imitationem tabularum fœderis domini dedolare curat. Quibus perfectis ad sacrificandum se cõponit in ipsoq; sacrificio clanculum, atq; mira arte, veras fœderis Domini tabulas ex arca surripuit, pro eisq; adulterinas, quas secum portauerat, reposuit, se solo ac Deo conscio. Hæc narratio apud nos Aethiopes sanctissima & probatissima habetur, vt ex historia ipsius Regis Davidis (quæ iucundissima lectu est) apparet. Cuius historia liber tantæ crassitudinis est, quanta omnes Pauli epistolæ.

Caterum cum iam David ad fines Aethiopiæ peruenisset Azarias eius tentorium ingressus, id quod semper apud se occultum tenuerat ei reuelat, nempe tabulas fœderis Domini penes se esse. Quae re audita, subito David ad tentorium ubi Azarias tabulas fœderis Domini habebat, accurrit: ibiq; præ nimio gaudio ad exemplum aui sui Davidis, ante arcam, in qua tabule erant, incæpit saltare: quo à suis viso, & re intellecta, omnes pari modo gaudia & letitiam ingentem celebrauerunt. Tandem peragrata magna Aethiopiæ parte ad suam matrem peruenit. Quae statim ei imperium omnium prouinciarum detulit, omnemq; administrandi regni curam in eius humeros reclinauit. Et ab eo tempore fermè iam

inde vsq; in hunc diem elapsis interim bis milletenis, sexcentenis annis, regnum Aethiopia recto tramite, de masculo semper ad masculum transfertur. Et ab his temporibus legem domini, & circuncisionem seruamus, vt ante dictum est. Ab eodem quoq; tempore hucusq; ministeria, quae Salomon filio suo Dauidi ad aulam suam gubernandam ordinauit, in eo ordine ac familijs, quae tunc temporis erant, conseruantur: nec aulica ministeria ex alia stirpe deligere fas habet, vel ipse Imperator. Insuper iussu & decreto ipsius Reginae Maqueda, mulieres quoq; circunciduntur. Ad id ea ratione deducta est, vt quemadmodum viri praeputium habent, eodem quoq; modo mulieres etiam quandam glandulosam carnem, quam Nympham vocant, in genitalibus habent, non ineptè accipiendo characteri circuncisionis. Id quod fit tam in masculis quam in faeminis ad octauum diem: & post circuncisionem masculi baptizantur ad quadragesimum diem, mulieres vero ad octogesium. nisi aliqua interuenerit agritudo, vt opus sit festinatione: quod si ante tempus constitutum baptizantur, infantibus non licet lacte matris lactari, sed nutricis tantum, id quidem donec matres purificentur. Et aqua in qua baptizantur, exorcismis consecratur, & benedicitur: & ea ipsa die qua pueri baptizantur, venerabile corpus Domini accipiunt sub exigua specie panis. Nos ferme prius ceteris Christianis omnibus, baptis-

nam ab Eunuchò Candacis Reginae Aethiopiae, cui nomen erat Indich, accepimus, ita ut in Actis Apostolorum traditur: quem unà cum circumcissione (quam tum temporis, ut priùs dictum est, habebamus) sanctè & Christianè obseruamus, & Deo adiutore sumus perpetuò obseruari. Nec quicquam præter ea, quæ in lege & Prophetis, & in Euangelio, atq; in libris Synodorum Apostolorum sunt, seruamus, aut admittimus: & si quæ alia præter hæc recipimus, ea seruantur interim, quòd ad ordinem & pacem Ecclesiae videntur spectare, id tamen sine aliquo peccati vinculo. Quamobrem circumcissio nostra immunda non est, sed lex & gratia data patri nostro Abrahamæ est, quam à Deo tantquam signum accepit, non ut propter circumcissionem saluus fieret, aut filij eius, sed ut ipsi filij Abrahamæ à cæteris nationibus dinoscerentur. Et id quod symbolo circumcissionis latenter ostenditur, eximè seruamus, nempe ut corde circumcissi simus. Nec ob circumcissionem gloriamur, nec etiam cæteris Christianis putamus ob id nobiliores, nec Deo acceptiores esse, apud quem nulla est acceptio personarum, teste Paulo: qui etiam ostendit nos saluos fieri non propter circumcissionem, sed propter fidem: quia in Christo Iesu nec circumcissio aliquid valet, nec preputium, sed noua creatura. Is autem Paulus non predicauit ad destruendam legem, sed ad stabiliendam, qui circumcissus quoque fuit,

fuit, & ex semine Benjamin: is quoque Ti-
 motheum iam Christianum factum ex matre
 Hebraea, & ex patre Gentili natum circumci-
 dit, sciens Deum circumcisionem ex fide, & pra-
 putium per fidem iustificare. Et, ut ipse ait,
 factus est omnibus omnia, ut omnes faceret sal-
 uos. Iudeis tanquam Iudaeus, ut Iudeos lucr-
 retur. His qui sub lege erant, quasi sub lege esset,
 cum ipse non esset sub lege, ut eos qui sub lege
 erant, lucrifaceret. His qui sine lege erant, tan-
 quam sine lege esset, cum sine lege Dei non es-
 set, sed in lege Christi, ut lucrifaceret eos, qui si-
 ne lege erant. Et factus est infirmus, ut infirmos
 lucrifaceret: id quod fecit, ut ostenderet non ex
 circumcisione, sed ex fide nos salutem consecutu-
 ros. Vnde cum Hebraeis pradicasset, tanquam
 Hebraeus varijs sermonibus locutus est, dicens,
 Multifarie, multisq; modis olim Deus locutus est
 patribus nostris in Prophetis, ostendens eis ex
 ipsis prophetis Christum ex semine Davidis se-
 cundum carnem: deinde Christum eis pradi-
 cavit cum patribus nostris in tentorijs, in deserto
 fuisse, eosq; in terram promissionis introduxisse
 per manum Iosua. Praeterea idem quoq; Pau-
 lus inibi testatur, Christum principem fuisse sa-
 cerdotum, ac in nouum tentorium intrasse, quod
 est sanctum sanctorum, & sacrificio sui corpo-
 ris & sanguinis, sanguinem hircorum, ac tau-
 rorum, quo nemo accedentium poterat iustifi-
 cari, abolenisse: & sic multis modis locutus
 est

est Iudeis, multis quoq; ritibus, sancta, & incorrupta fide se à suis coli patitur.

Præterea apud nos habentur semichristiani pueri illi, quos hîc audio Paganos ab Romana Ecclesia vocari. Qui quoniam sine baptismo moriantur, semichristiani debent appellari: quoniam filij sacrati sanguinis parentû ex baptismo, & ex spiritu sancto, et ex sanguine Domini nostri Iesu Christi nati sunt, ex quibus tribus testimonys omnes Christiani reputatur. Quoniã tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, teste Ioanne in sua prima Canonica, etiam vt Euangelium dicit, Bona arbor fert bonos fructus: mala verò arbor, malos. Ideoque filij Christianorum non sunt vt filij Gentilium, et Iudeorû, atq; Maurorum, qui sunt arbores aride sine aliquo fructu. Christiani autẽ sunt electi in utero matrum suarum, vt sanctus Hieremias Propheta, & sanctus Ioannes Baptista fuerunt. Insuper infantes Christianarû mulierum sunt electi et consecrati ex corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi communicatione. Nam femine grauida, cum assumunt venerabile corpus Domini nostri Saluatoris Iesu Christi, infans capiens inde nutrimentum, fit sacratus. Quoniam sicut infans existens in utero, ex eius matris affectibus contristatur, ac letatur, sic etiã ex matris nutrimento nutritur. Et vt ipse dominus ait in suo sancto Euãgelio, Si quis comederit corpus meum, & biberit sanguinem meum, non gustabit

gustabit mortem in eternū. Rursus, Si quis gustauerit meum corpus, & biberit meum sanguinem, erit meū. Adhuc Paulus doctor Gentium ait, Vir infidelis iustificatus est per mulierem fidelē, & mulier infidelis sanctificata est per virū fidelem, alioquin filij vestri immūdi essent: nunc autem sancti sunt. Quod si ita est, vt filij matris infidelis sanctificentur in patris fidelitate, multo sacratiores esse debēt illi, qui ex patre & matre fidelibus nati sunt. Ob quam rem longē magis pium erit, vocare infantes, antequam baptizati sunt, Semichristianos, quā Paganos. Id quoque dixerunt Apostoli in suis Synodorum libris, Omnes qui habent fidem, & non acceperunt baptismum, meritō possunt dici semichristiani: qui etiā dicunt in memoratis libris, Si Iudaeus, Maurus, Gentilis fidem accipere voluerit, non esset illicō admittendus, sed voluerūt eum prius venire ad valuas templi, ibique audire conciones, & verba Seruatoris Christi, vt qui prius ad fidem incitatus ac quasi arreptus fuit, iugum legis cognoscat: quod cū fecerit, vocari possit semichristianus, quanquā baptizatus non sit, quemadmodū Euangelium docet, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verō non crediderit, condemnabitur. Et est etiam moris apud nos, vt mulieres grauidae ante partus tēpus semper confiteantur, ac vt corpus Domini confesse accipiant: & eae quae hoc non faciunt, ac puerorum patres, si eas ad id non impulerint, habentur

betur impij & mali Christiani. Præterea sciendum; apud nos confirmationem, & chrisma, siue extremam olei vnctionem, pro sacramento non haberi, nec in vsu esse, vt. video hîc ex Romana ecclesiæ consuetudine fieri. Item ex lege Mosi, ac apostolorum instituto non licet nobis cibos immundos comedere: id facimus ad omnem legis ac scripturarum obseruationem, quarum octoginta & vni libros, tam veteris, quam noui testamētis annumeramus, scilicet ex veteri quadraginta & sex, & ex nouo triginta & quinque quem numerum singulorum librorum computatione expressum habemus ab ipsis Apostolis, quibus libris veteris & noui testamētis nihil addere, nec minuere licet: quanquam Angelus de celo id nobis persuadere conaretur. Et qui talia auderet tentare, pro anathemate reputaretur. Quare nec Patriarcha, nec Episcopi nostri perse, nec in cōcilijis putant, aut opinantur vllas leges se condere posse, quibus ad mortale peccatū obligari quis possit. In ipsis etiā Synodorum libris constitutum à sanctis Apostolis est, oportere nos confiteri, atq; quam pœnitentiā, pro magnitudine singulorum peccatorum, à confessore accipere debemus. Instruunt quoq; nos, quomodo orandum, & ieiunandum sit, & charitas exercenda. Præterea hoc familiarissimè ritumur, quòd statim ad pedes confessoris, cum peccatum commissum est, accurrimus; & hoc faciunt omnes tam masculis, quam fœmine cuiuscunq; cōditionis sint.

Et quotiescunq; confitemur, assumimus corpus Domini, & id quidem sub vtraq; specie, in pane & zymo triticio. Quòd si singulis diebus confitemur, singulis quoq; diebus accipimus venerabile sacramentum: & id tam apud clericos, quàm apud laicos in vsu est. Et sacramentum Eucharistiæ non seruetur apud nos in templis, vt fit hic apud Europæos, nec ægroti corpus Dominicum accipiunt, nisi dum conualuerint: id fit, quoniam omnes tam laici, quàm clerici consueuerunt illud, ad minus bis in hebdomada accipere, & omnes idem volentes facere templum accedunt. quippe nemini datur nisi in ipso templo, nec id conceditur Patriarchæ, nec ipsi Precioso Ioãni. Vt imur etiam semper vno confessore, nec alium accipimus, nisi eo absente: quo reuerso, ad ipsum redimus. Et confessores omnium peccatorum dant nobis ex Ecclesiæ potestate absolutionem, nullo casu Episcopis, aut Patriarchæ reseruato, quanuis grauissimo. Vtteriùs presbyteri non possunt audire confessionem eius, cui confitentur. Prætereà presbyteri, & monachi, & omnes Ecclesiæ ministri, apud nos suo labore viuunt. Quippe ecclesia nullas habet decimas, nec accipit: habet tamen prouentus, & ayros, quos ipsi clerici & monachi fodiunt, aut sua, aut aliena opera colunt: & nullas alias habent eleemosynas, præter eas, quæ gratis in templis offeruntur, pro exequijs mortuorum, & alijs pijs rebus. Nec eis licet vicatim mendicare, nec à plebe aliquid eleemosyna

mosynarum extorquere. Item in nostris tem-
 plis singulis diebus una tantum celebratur mis-
 sa, quam sacrificij loca habemus, nec plures ex
 veteri institutio celebrare licet. Pro qua quidem
 missa nullum pretium aut mercedem accipimus,
 in quo ministerio sacramentum Eucharistiae
 non ostenditur, ut hic video fieri: inibiq; omnes
 sacerdotes, & Diaconi, Subdiaconi, & templum
 accedentes corpus Domini accipiunt: & nul-
 lam pro remissione animarum facimus missam,
 sed martiri cum crucibus & orationibus sepe-
 liuntur in certo loco, super quos mortuos, praeci-
 pue inter alias orationes initium Euangelij Ioan-
 nis dicimus, & sequenti die a sepulto mortuo,
 eleemosynas pro eis offerimus: id etiam postea
 facimus certis diebus, in quibus omnibus epulis
 funebribus indulgemus. De fide ac religione
 nostra diximus. Nunc vero quoniam postquam
 in Lusitaniã venimus, crebras disputationes,
 ac contentiones cum doctoribus quibusdã, praesertim cum
 Magistris nostris, Didaco Ornyssio,
 Episcopo insula sancti Thomae, atque Regis sa-
 celli decano, & Petro Margalho, de delectu ci-
 borum habuimus, de hac re aliquid dicere non
 erit incongruum. Primum sciendum est, nos ex
 veteri testamento delectum ciborum seruare,
 qui delectus ab ipso verbo Dei constitutus est,
 quod verbum postea natum est ex Maria virgi-
 ne, & ambulauit atq; versatu est cum suis Apo-
 stolis. Id quoque verbum Dei semper viuum, in-

tegrum, inuiolatum sermonem ac verbum habuit. Nec id quod olim ex immunditia prohibuit comedere, postea in aliquo sui Euangelij loco dixit esse comedendum. Id verò quod in Euangelio ait, Quod per os intrat, hominem non inquinare, sed ea quæ ex ore procedunt: non ea de causa dixit, vt frangeret id quod antea constituerat, sed vt refutaret superstitionẽ Iudeorum, qui arguebant Apostolos, quòd illotis manibus panem manducarent. Imò nec Apostoli id temporis, quando versabantur cum Domino nostro Iesu Christo, vnquam vsi sunt immundis: nec gustauerunt ea, quæ in lege prohibita sunt, nec vllus eorum eam transgressus est. Nec vs temporibus, quæ passionem Domini insecuta sunt, cum Euangelium cæperunt predicare Apostoli, vllis apud nos scriptis probari potest, eos edisse, aut occidisse immunda. Verum tamen est Paulum dicere, Omne quod in macellum venit, māducate, nihil interrogantes propter cōscientiam. Postea, Si quis vos vocat infidelium ad cænam, & vultis ire, omne quod vobis apponetur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Rursus, Si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter eum, qui indicauit & propter conscientiam, &c. Omnia hæc dicit Paulus, vt placeret vs, qui in fide non erant ad nodum confirmati, quoniam inter hos & Iudeos variae consurgebant disputationes ac contentiones, quas vt sedaret, Christianis nondum satis

satis confirmatis indulgentiùs morigerabatur, & acquiescebat. Id tamè faciebat, non quòd legem frangere vellet, sed vt plures ita in ceremonijs relaxandis gratificando ad fidem alliceret. Idem Apostolus quoq; ait, Is qui manducat, non manducantem non spernat, & qui non manducat, manducatem non iudicet: quoniam is qui manducat, domino manducat. & qui non manducat, domino non manducat. Quamobrem inaignum est, peregrinos Christianos tam acriter ac hostiliter reprehendi, vt ego de hac re, & de alijs, quæ minimè ad veram fidem spectabant, reprehensus fui. Sed multò còsultius erit, huiusmodi Christianos hominès, siue Grecos, siue Armenios, siue Aethiopes, siue ex quauis septè Christianorum Ecclesiarù, in charitate & Christi amplexibus sustinere. & eos sine contumelijs permittere inter alios fratres Christianos viuere, ac versari: quoniam omnes si q; baptismi sumus, & de vera fide vnanimiter sentimus. Nec est causa, cur tam acriter de ceremonijs disceptetur, nisi vt vnusquisque suas obseruet, siue odio & insectatione aliorum: nec commercijs Ecclesie ob id excludendus est, si peregre in alienis prouincijs domesticos ritus obseruet. Id præterea quod in Actù. Apostolorum habemus, nempe quo pacto Petrus vidit celum apertum, & vas descèdere quoddam, veluti linteum magnum, quatuor initijs submitti de celo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpen-

tia terra, & volatilia cali. Cui vox dixit, Surge
 Petre, occide, & manduca: cui Petrus, Absit
 Domine, quoniam nunquam manducaui omne
 commune, aut immundū. Cui vox iterum, Quod
 Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Quod
 vbi cum tertio repetitis vicibus contigisset, sta-
 tim illud vas in calum receptum est. Quibus
 peractis, spiritus misit eum in Casaream, ad Cor-
 nelium virum pium, & timentem Deum. Apud
 quem, loquente Petro, cecidit super omnes, qui
 verbum Dei audiebant, spiritus sanctus: quo
 spiritu sancto accepto, Petrus totam familiam
 Cornelij baptizari iussit. Quod cum ceteri Apo-
 stoli ac fratres, qui in Iudæa erant, Cornelium esse
 baptizatum, audiissent, Petro, quod dedisset
 baptismum, & verbum Dei Gentilibus, succen-
 sere cœperunt dicentes, Quare introisti ad viros
 preputium habentes, & manducaisti cum illis?
 Qui à Petro tota visione exposita, placati sunt,
 atq; Deo gratias egerunt, dicentes, Ergo & Gen-
 tibus pœnitentiam dedit ad vitam: & recordati
 sunt verbi Domini, quod in calum ascendens
 dixit, Ite per omnem terrā, & predicare Euan-
 gelium omni creaturæ: qui crediderit & bapti-
 zatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit,
 condemnabitur. Tunc Apostoli cœperunt predi-
 care Euangelium per totum mundum omni crea-
 turæ, in nomine patris, & filij, & spiritus san-
 cti, atq; per omnem terram exiuit sonus eorum.
 Et hanc visionem, in qua munda, & immunda
 appar

apparebant, ita in Aethiopia exponimus, munda animalia fuisse populum Israël, immunda autem populum Gentiliū. Ideò verò Gentiles sunt vocati immundi, quòd idolorum cultores essent, & inseruirent operibus diabolorū, quæ immunda sunt. Quòd autē vox illa dixit, Petre occide, id apud nos in hunc modum interpretatur, Petre baptiza: & quòd dixerit, Petre comede, interpretamentū habet, ac si dixisset, doce, & predica fidē, & legem Domini nostrī Iesu Christi populo Israël, & Gētibus. Adhæc certissimū est, nullibi in scripturis reperiri, Petrum, aut alios Apostolos immunda occidisse, aut comedisse, post hanc visionem. Porrò sciendum est, cū scriptura loquitur de pane, non intelligendum esse cibum, nec corporale nutrimentum: sed explicationem ac expositionem Christi, & scripturarum doctrine. Consultum profectò esset, omnes doctores, & predicatores de hoc linteo, quòd ostensum fuit Petro, sublimia & alta docere, & non illa quæ infima sunt, & quæ nihil ad salutem videntur pertinere: ac non inde documēta aucupari, quasi fas & licitum esset nobis immunda comedere, quando ex scriptura id minimè colligere possunt. Quid quòd ipsi Apostoli in suis Synodorū libris praeceperunt nobis, ne comedamus animalia suspēsa, suffocata, lacerata, neq; semesa ab alijs bestijs, nec sanguinem: quoniam Dominus amat munditiam & sobrietatem, & odit gulam, & immunditiam. Et plurimū etiam eos Dominus

diligit, qui abstinent à carnibus: & multò magis eos, qui ieiunât pane & aqua, & herbis, vt Ioânes Baptista eremita vltra Iordanem fecit, qui semper vsus est herbis. Et Sanctus Paulus eremita, qui octoginta annis semper ieiunans, commemoratus est in deserto: atq; Sanctus Antonius, & Sanctus Macarius, ac plurimi alij filij eius spirituales, qui nunquàm gustauerunt carnes. Ideoq; fratres mei, non oportet nos contemnere, neq; insectari proximos nostros, quoniã Iacobus ait, Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Paulus quoq; docet, melius esse vnumquenq; viuere cõsuetum suis traditionibus, quàm cum fratre Christiano de lege disputare. Rursus, non plus sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem, & vnicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Quapropter indecens est, cum fratribus de lege, aut de delectu ciborum disputare: quòd esca nos non commendat Deo: praesertim cum ipse Paulus Apostolus dicat, Nec si manducauerimus abundabimus, nec si non manducauerimus, deficiemus. Idcirco altiora, & caelestem cibum quæramus, & has infimas & inanes disputationes omittamus.

Hæc omnia quæ de traditionibus scripsi, non ad disputationem, nec contentionem scripsi, sed vt meos, quatenus fieri potuit, protegerem, ac defenderem contra acerbissimas multorum reprehensiones, quibus nulla fuit reuerentia, quòd minus potentissimum Preciosum Ioannem, ac nos
eius

eius subditos conuicijs proscinderent, ac Iudeos,
 & Mahumetanos appellarent: eò quòd circum-
 cisionem seruamus, & Sabbatum sanctifica-
 mus, vt Iudei. Deinde quòd veluti Mahumeta-
 ni, ad occasum solis vsque ieiunamus, id homi-
 nem Christianum minimè decere asserentes. Id
 quoque acerbissimè obijciunt, sacerdotum con-
 iugia, vt laicorum licita esse apud nos. Præterea
 nec id sine morsu omittitur, quòd primo bap-
 tismo quasi dissisi, singulis annis rebaptizamur,
 quòd præter viros etiam mulieres circuncidan-
 tur, more nec apud Iudeos quidem recepto. De-
 nique quòd delectum ciborum sanctissimè ob-
 seruatum volumus. Postremò, quòd infantes,
 qui ante baptismum Pagani vocari solent, Se-
 michristianos nuncupemus. Quibus obtrecta-
 tionibus coactus sum talia dicere, vt nostros
 purgarem ab huiusmodi calumnijs, & vt Do-
 ctiores sacre Ecclesie Romana redderem nobis
 affabiliore. A quibus (nescio quàm piè) mihi
 interdictum est sumere corpus Dominicum, post-
 quàm in Lusitaniam veni, quod spatium est
 septem annorum, & (id quod non sine dolore
 ac lacrymis dicam) reputor inter fratres Chri-
 stianos tanquam Ethnicus & Anathema. De
 quibus rebus ille, qui omnia vegetat, videat,
 cuius iudicio omnia committo.

Ego autem non sum missus à potentissimo
 domino meo, Imperatore Aethiopum, ad Ro-
 manum Pontificem, & Serenissimum Ioannem

Lusitania Regem, ad disputationum & contentionum rixas: sed ad amicitiam & societatem contrahendam, non autem ad traditiones humanas vel augendas, vel diminuendas. Sed ut de erroribus Arrij principis hereticorum diligenter exquirerem, & intelligerem, an Europaei Christiani cum nostris, ad huius hominis opiniones deuincendas conuenirent. Propter cuius errores Niceae, sub Iulio Papa congregatum fuit concilium trecentorum octadecim Episcoporum. Ac deinde ut scirem, an id apud Europaeos Christianos seruaretur, quod Apostoli in suo Synodorum libro praecipunt, scilicet ut singulis annis bis in Ecclesia Christi concilium celebretur, in quo de rebus fidei rationem habendam statuerunt. Quorum primum voluerunt cogi ad festum Pentecostes, secundum decima die Octobris.

Deinde ut intelligerem, quomodo inter nos conueniret de erroribus Macedonij, cuius causa sub Damaso Papa congregatum fuit Constanti-nopoli concilium centum quinquaginta Episcoporum. Praeterea de erroribus Nestorij, propter quem sub Celestino Papa congregatum fuit in Epheso concilium ducentorum Episcoporum. Postremò ut etiam scirem de quarto ac magno concilio Chalcedoniensi, in quo propter errores Eutychis, congregati fuerunt sexcenti triginta duo Episcopi, quo tempore Pontificatum obtinebat Romanum S. Leo: ex quo concilio varijs discep

disceptationibus habitis, & nihil ad cōcordiam Ecclesie constituto, atq; re infecta, omnes discesserunt, vnusquisque suam retinens opinionem. Quarum Synodorum libros, & aliarum, quae postea celebratae fuere, potentissimus Dominus meus Aethiopum Imperator penes se habet: & de hac Zexania, quam aduersarius veritatis Diabolus seminavit inter Christianos, Dominus meus plurimum dolet, vnā cum omnibus suis subditis, Christi fidelibus. Noſtri certē ab exordio primitiuae Ecclesiae Romanum Pontificem vt primum Episcopū agnouerunt, cui etiam hodierno die, vt Christi vicario paremus. In cuius curia frequentissimē essemus, nisi obstarent magna itinera interualla, ac multorum Mahumetanorum regna interiecta, quae transitum impediunt, ita vt susceptis maximis periculis, nihil tamen efficias. Quamquam prudentissimus & inuictissimus Rex Emanuel felicitis memoriae, qui primus non sine caelesti numine itinera Orientalium Indiarum suis nauigationibus aperuit, magnam spem praebuit, id in posterum commodius futurum. Is enim superato Oceano Rubrū mare suis classibus edomuit, nihil deterritus magnitudine sumptuum, quod & Christi fidem augetet, & ad vsu nostrae amicitiae quasi viam patefaceret: & id quoniā iam factum est, et vtraq; gens alterius opibus vtī potest, breuissimam fore, vt ab Lusitanis, vnā cum nostris armis omnes Mahumetani, ceteriq; Ethnici, ex toto mari Erythraeo,

thraeo, ac vniuersa Arabia, Perside, ac India depellantur. Idem & illud futurum confidimus, pace inter omnes Europeos Christianos cōposita, vt etiam ex Mediterraneis locis, Ponto, alijsq; prouincijs, inimici crucis profligantur, vt sit iuxta Christi verba, super facie terre vna lex, & vnum ouile, & vnus pastor. Cuius rei oracula duo habemus, alterum ex prophetia S. Ficatoris, alterum ex sancto Synoda eremita, nato in extremis Aegypti cauitibus, quorum neutrum ab altero dissentit. Et ex quo Dominus meus potētissimus legatos serenissimi et prudētissimi Regis Emanuelis accepit, videtur fides oraculorum ad euenta properare. Certè iam inde noster princeps nihil magis cogitat, consilijs' que & armis meditatur, quam vt Mahumetani de facie terra deleantur. His de causis, alijsque, quas coram serenissimo Rege Ioanne Emanuelis filio exposui, istuc missus sum à domino meo potentissimo, non ad frivolas & inanes disputationes. Atque vtiā instituta atque conatus Principis nostri, pro quibus legatus sum, Deus optimus maximus ad finem optimum, & ad suam gloriam perducatur. AMEN.

His omnibus explicatis, obiter & breuissimè aliquid de statu nostri Patriarchæ, ac Imperatoris exponam. Primum sciendum, solenni ritu Patriarcham nostrum ab Hierosolymitanis Monachis nostris, qui ibi apud sepulc.

sepulcrum Domini habitant, suffragijs creati, idque hoc modo: Vita defuncto Patriarcha, statim Imperator noster Preciosus Ioannes nuntium aliquem expeditum mittit Hierosolymam ad Monachos ibidē agentes, vt dictū est, qui nūtio accepto, ac muneribus, quae Imperator Dominus noster ad sanctum sepulcrum dono mittit, continuo alium Patriarcham suffragijs plurimum eligunt. Sed fas non est alium quam Alexandrinum eligere, ac moribus incorruptum. Quo creato, suffragia sua obsequant, eaque legato, qui ad id venit, in manibus tradunt. Is statim Cayrum contēdit: quò vbi ventum est, Patriarcha Alexandrino, qui ibi semper sedes habet, creationem illam legendam porrigit. Cognito autem, quem ex Alexandrinis delegerūt, virum tantis honoribus destinatū cū legato in Aethiopiam mittit: qui ex veteri instituto Monachus ordinis diui Antonij eremita debet esse, cum quo in Aethiopiam confestim nuntius profisciscitur: vbi cum magno gaudio & honore ab omnibus excipitur. In quo negotio aliquando annus vnus & alter transigitur: interinque Preciosus Ioannes de prouentibus ipsius Patriarcha pro libitu dispensat. Praecipuum autem Patriarcha officium est, sacros ordines dare, quos nemo, ipso excepto, aut dare, aut auferre potest. Caterum nullum Episcopatum, aut Ecclesiae beneficium in illos confert: id solum ad Preciosum Ioannem spectat, qui omnia pro suo arbitrio dispensat.

Mort

Mortuorūq; Patriarcha, cuius ditiones, ac prouentus amplissimi sunt, ex solido omnium illius bonorū fit haeres. Est praeterea Patriarchae munus, excommunicationibus aduersus contumaces procedere, quarū tam arcta obseruatio est, vt prauaricatori pœna perpetuae inedia vsq; ad mortē infligatur. Indulgentias nullas dat, neq; cōcedit. Nec pro vllō delicto, quantumcūque magno, cuiquam sacramenta Ecclesiae interdicuntur, nisi tantum propter homicidia. Ipsum nomen patriarchatus, nostro idiomate Abunna dicitur. Ceterum qui nunc hoc solum tenet, proprio nomine, quod ex baptisate accepit, Marcus vocatur, vir centum annorum, aut vltra. Sciendum etiam, apud nos Calendis Septembribus annum incipere, qui dies semper incidit in vigiliam Iohannis Baptista. Reliqui dies festi, vt Natalis D. Pasche, aliq; deinceps eodem tempore apud nos celebrantur, quo in Ecclesia Romana. Id quoque dissimulanter praetereundum non est, apud nos diuum Philippum Apostolum Euangelium & fidem Seruatoris Christi praedicasse. Quod si libeat sciscitari de agnomine nostri Imperatoris, is sibi persuasum habeat, illum perpetuò appellari Preciosum Ioannem, & non Presbyterū Ioannem, vt hīc falsò passim iactatur. Scribitur enim nostro sermone his characteribus **ܡܪܝܢܐ**: quod sonat Ioannes Belul, hoc est, Ioannes Preciosus, siue altus: & in Chaldaica lingua sic scribitur **ܡܪܝܢܐ**:

ἸἸϥ: quod est, Ioannes Encoe, id si interpretaris, etiam Ioannis Preciosi siue Alti significatum habet. Nec est nominandus, vt Matthaeus falsò indicauit, Imperator Abesynorù, sed Aethiopum. Matthaeus enim quoniam Armenius erat, non poterat res nostras perspicuè scire, praesertim eas, quae ad fidè spectabát. Idcirco multa coram prudētissimo felicis memoriæ Rege Emanuele exposuit, quae minimè apud nos habentur. Id autem fecit, non quòd mentiri voluerit, quippe vir bonus erat, sed quòd in rebus religionis nostrae non admodum erat edoctus.

Regnorù autem & Imperij successio, non in filium maximù natu transmittitur, sed ad eum, in quem pater id conferre vult. Et is qui modò Imperium tenet, ordine nascèdi tertius est, quod pia quadam reuerentia emeruit: cum enim filij à patre moribundo in regijs solijs sedere iuberentur, ceteris id facientibus, solus id facere recusat. Absit, inquit, id mihi tribui, vt in cathedra domini mei sedeā. Qua pietate à patre circùspecta, ei regna ac imperiù tradidit. vocatur is autē David. Cuius imperij ditiones tam Christianorum, quam Ethnicorù mirae amplitudinis sunt. In quibus multi Reges, & reguli, comites, barones, ac proceres, multaq; nobilitas inest, ad eius mandata obtemperantissima. In cuius omnibus ditionibus nulla praeter peregrinam habetur moneta. Aurum verò & argentum pondere datur ac accipitur. Oppida & ciuitates apud nos per multae

multæ sunt, sed nõ tales, quales hic in Lusitania videmus : id magna ex parte inde venit, quòd Preciosus Ioannes semper in castris & tentorijs versetur. Quæ consuetudo ideò recepta est, vt Nobilitas continuè & perpetuè se in rebus militaribus exerceat. Nec illud prætereundum videtur, nos ab omnibus lateribus circumdatos esse ab hostibus nostræ fidei, cum quibus crebrò confligimus, semper secundo Marte vsi, quas victorias numinis auxilio imputamus.

Ius autem scriptum apud nos in vsu non habetur : nec litigantium querela libellis, sed ore peraguntur : id fit ne lites auaritiæ iudicium & patronorum in longum protrahantur.

Id quoq; admonitione dignū videtur, Matthæum non fuisse ab Imperatore nostro Davide missum, ad inuictissimū potentissimūq; Regem Emanuele, felicitis memorie, sed ab Regina Helena uxore Imperatoris, cognomento Manus Mariæ, qui huius Davidis, de quo loquimur, auus fuit: quæ tunc temporis ob tenuem Davidis ætatem, regnorum gubernacula administrabat, mulier hæud dubiè prudentissima & sanctissima. Eadē ista Helena duos composuit libros sermone Chaldaico, vt erat doctissima. Quorum vnus dicitur Enzera e hebaa, id est, Laudate Deum in organis, in quo de Trinitate doctissimè disputat, & de matris Christi Mariæ virginitate. Alter vocatur Chedale Chaay, hoc est, Radius solis, in quo acutissimè de lege Dei disceptationes habet.

Omnia

Omnia hæc de fide, religione, ac patrie nostre statu, ego Zaga Zabo, quod gratia patris interpretatur, Episcopus et sacerdos, ac Bugana RaZ, nempe miles, ac Prorex provincie, quæ Bugana dicitur, nec tibi in Christo filiolo meo charissimo Damiano petenti, nec ulli homini talia flagitanti denegare potui, aut negare licuit duabus de causis: quarum prior est, quod in mandatis habeo à potentissimo domino meo Precioso Iohanne, Aethiopum Imperatore, omnibus me interrogantibus de fide, religione, ac provincia nostra, ne quid clam haberem, sed ex fide veritatem rerum, scriptis, & verbis exponerem. Secunda, quod operepretium existimarem, mores, ritus, instituta nostra, & locorum situs in publicam notitiã venire. Quas res nemini ad hunc usque diem scripsi, nec verbis exposui, non quod ad id laboribus meis parcere vellem, sed quod nullus Christianorum hominum, postquam in Lusitaniam veni, à me talia cognoscere appetiuit. De qua re non potui nec possum satis mirari. Te verò quem rerum nostrarum cupientissimum multis argumentis iudico, per Christi plagas, ac crucem oro, ut hanc nostram fidei ac religionis confessionem, in linguam Latinam convertas, ut per te liceat omnibus pijs Europais Christianis, ritus ac integritatem morum nostrorum intelligere.

Porro si tibi inter tuas peregrinationes Romanam petere contingat, tunc nomine meo Pontific

tificem, ac venerandos Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, ceterosq; bonos Christi cultores, per Iesum Christum in osculo pacis salutes, petasq; ab ipso Pontifice, vt ad me remittat Franciscum Aluarez, literis illis suis instruitum, quibus Domino meo potētissimo Aethiopicum Imperatori respōdea, quò tandē in patriā redeam, meosq; lares inuisam: nimium enim diu hic detentus fui, vt ante obitum meum, qui ex nimio senio pro foribus est, mandata perfram: reliquias deinde vitæ, transacta hac legatione, Deo consecrē, diuinisq; rebus totus vacem. Ceterum te oro, si aliqua in nostris scriptis non fuerint satis composita, aut ordinata, vt ipse tu id ad phrasim Latinā coaptēs, sed ita, vt nihil de sensu immutes. Postremò te obsecro, vt inter vertendū exquiras diligēter vetus et nouum testamentum, vt intelligas, ex quibus locis meas auctoritates excerpseris, quò certius vertas. Quòd si omnia non fuerint tam feliciter tractata, quam forsitan aliquis curiosus, aut scrupulosus exigit, id condonandū erit inopia, et penuria librorum Chaldeorum, quos penes me non habeo: quos enim habui, iniquitas fortune in itinere perdidit. Quamobrē destitutus omnium librorū auxilio, nihil nisi quod recens memoria adferebat, dictare potui, sed ea omnia certissima fide. Vale filiolo in Christo dilectissime. Vlyssipponē, vigesimoquarto Aprilis, Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimoquarto.

Exemplar huius Epistolae Damiiani Agones

Postquam haec omnia scripsi, venit mihi in mentem locus ille, ubi dico Christum descendisse ad inferos, pro anima Adae, atque pro anima ipsiusmet Christi, quam ipse Christus acceperat ex sancta Maria virgine matre sua. De qua re habemus testimonium verissimum in libris, quos regiminis vocamus, quos Christus Iesus Servator noster Apostolis tradidit, in quibus habentur haec verba, quae mysteria doctrinarum appellantur. Quorum autoritate & testimonio omnes sine ulla hesitatione in hac sententia versamur. Ego tamen postquam in Lusitaniam veni, deprehendi Theologos diversa tradere, contra nostrum omnium opinionem, quae tam certa est, ut non hoc solum, sed etiam omnium hominum animas, ab Adam profluxisse asseramus, & ut caro nostra est ex semine carnis Adae, ita quoque anima nostra, quae si lucerna in anima Adae accensa, originem suam & naturam ex Adam trahit. Ex quo apparet nos omnes semen esse Adae ex carne & anima.

Hisce. characteribus manu propria ipsius Oratoris omnia supra scripta subsignata erant.

Ἰησοῦς Χριστὸς ἡμῶν
 Ἰησοῦς Χριστὸς ἡμῶν
 Ἰησοῦς Χριστὸς ἡμῶν

DEPLORATIO LAPP- PIANAE GENTIS,

Daniano à Goes
autore.

NON indignū puto, Pontifex Ma-
xime, in calce huius nostri opus-
culi, quoniam ad fidem, & unio-
nem Ecclesia hæc quoq; spectat,
Ioannis Magni Gothi Archi-
episcopi Upsalia in regno Suetia (vt ab eo ad
miserandā Lappianam gentem veniamus) ali-
quam mentionem facere. Is autem Ioannes Ma-
gnus Gothus, vir est optimis parentibus ac diui-
tibus natus, sacrarum literarum non vulgariter
peritus, probitate vite spectatissimus, Ecclesia
Romana ita addictus, vt eius causa amplissimū
Upsalia archiepiscopatum cum proventibus plus
minus quadraginta millium aureorum in singu-
los annos, vnā cum fundo paterno amiserit. cuius
dignitatis, ac bonorum iactura, ab fluctibus for-
tune agitatus, in Prussia, Gedani diu tenuiter
victitans, delituit. Vbi (interim quod mihi Regis
mei negotia in illis Germania partibus tractan-
da erant) cum eo, ac cum O'ao Magno Gotho
eius fratre, indissolubilem contraxi amicitiam.
Hos inopinate postea Vicentia reperi multo te-
nuius quā antea degentes, quē locum ex illis
vltimis terrarum oris, propter promulgatū Con-
stitutū, ex qua hominum spei sibi ac suis calamita-
tibus

tatibus conceperant, adeundum esse proposue-
 rant. Concilio tandē intermissō, q̄ boni viri iam
 à suis facultatibus planè destituti, quibus dum
 ampliores essent, sæpius in Aquilonaribus illis
 partibus, pro Romana Ecclesia pugnaverant, &
 adhuc (si res successisset) pugnatūri essent, Ve-
 netias emigrant; vel aliena liberalitate, vel suis
 laboribus, presertim docendo ac institucendo, vi-
 ctum quæsaturi: nulli enim alijs subsidijs niti po-
 terant, nisi quòd in numinis auxilio totam spem
 reposuerāt. quòd cum peruenissent, solūm ab Hie-
 ronymo Quirino Patriarcha Veneto, in ipso Pa-
 triarchatu humanissimè accepti hospitantur,
 ubi ad hunc vsque diem dilatum Concilium ex-
 pectantes herent. Sub huius Upsaliensi archie-
 piscopatu, pars illius vastæ Lappianæ prouinciæ
 habetur. Cuius indigenæ Christi Seruatoris no-
 stri leges minimè norunt, id quidem vt à mul-
 tis, tum bonis, tum fide dignis viris, dum in illis
 Prouincijs versaret, ob turpissimum Pralatorum
 & nobiliū quæstum, ac auaritiã accidere intel-
 lexi. Nam si Christiani essent, liberi essent ab illis
 vectigalibus & tributis, quibus ipsi, vt Ethnici
 mul:antur, nobilitas contra cum Episcopis dite-
 fest. Vetant igitur eos Christianos fieri, ne sub-
 diti suani inq̄o Christi, aliquid lucelli eorum
 tyrannidi & rapacitati subducant, & aliquid
 ex vectigalibus decrescat, quibus gens illa mise-
 randa, ab ipsis Monarchis traxpiter & insatiabi-
 liter premitur & torquetur: qui impatientissimè
 1 1 2 ferunt,

ferunt, si illi Christiani facti, non longè plus re-
 ctigalium ipsis penderent, quàm cateri Christiani
 suis principibus pèdunt: ac proinde deformem
 istum & sacrilegum quæstum fidei ac religioni
 Christianæ, contempta tot animarum salute, an-
 teponunt: verè habentes claves, quibus nec ipsi
 intrant, nec alios intrare sinūt. Avaritiam sanè
 inexplebilem, & impietatem intolerabilem, ac
 à p̄ys pectoribus, armis & scriptis, deniq; totis
 viribus expugnandam, quam proculdubio sopi-
 tam hoc tempore habuissimus, si hic bonus vir in
 pristinum suum honorem restitutus esset: nihil
 enim magis cupit, nihil acrius meditatur, quàm
 quo pacto hec gens ad Christi fidem reduci pos-
 sit: nihil flebilius deplorat, quàm quòd se autore
 (id quod sæpe animo voluerat) hæc miseræ pe-
 cudes adhuc propter impiã religionem, per Chri-
 stianam fidẽ Christi oves factæ non sint, nec tam
 queritur se ab archiepiscopatu, vel bonis auitis
 depulsum, quàm quòd careat neruis, auxilio, &
 facultatibus, quibus hanc Lappianã plagam, &
 medicari, & sub Christi iugum mittere, et Roma-
 ne Ecclesiæ cõiungere possit. Id quidẽ postea mi-
 hi sapius per literas confirmavit, quibus nondum
 ipse placatus, ac rẽ huius negotij, in fine illius pri-
 mæ Preciosi Ioannis legationis (quã ipsi Ioanni
 Magno Gotha consecraui) mentionẽ feci: ne tum
 quidẽ mihi ipsi in hoc negotio satis feci, sed cum
 Erasmo Roterodamo meis literis egi, ut causam
 istius rei scriptis cõmendaret. Postmodũ in illius
 contub

contubernio agens, quid mihi cum eo Friburgi
 Brisgoie ad quinque menses fuit, prasens cum
 prasente verba super eodem negotio feci. Quibus
 rebus impulsus, constituerat de hac re iustum vo-
 lumen emittere: mortis tamen interuentu ope-
 ris materia, quam iam congefferat, dissoluta est.
 Nihilominus in suo Ecclesiaste tam nefandam
 impietatem non obtinuit, quae sanè talis est, ut
 omnes Christianos, quibus potentia, & doctri-
 na à deo concessa sunt, posset quodammodo reos
 facere, & ab eis in ultimo iudicio coram iusto
 Christo iudice vindictam petere.

Videant iam Christianorum Monarcha, quam
 rationem, quem calculum tantarum perditarum
 animarum in nouissimo die ad Christi tri-
 bunal, vbi nec gratia, nec indulgentiae locus est,
 nec blandimenta, nec assentationes recipiuntur,
 reddituri sint. Tu tamen Pontifex Maxime is
 am solus es, qui huic morbo mederi potes. Tu
 am is es, qui huic genti vias domini demon-
 strare potes, & ut rectè in ijs ambulent, diri-
 gere. Tu solus eas de inferno inferiore redimere
 valebis: per te paruuli Christu accedere licebit,
 & in virtute dexterae tuae à demonum catenis,
 & insidijs liberari, & copiosa Christi in hoc, &
 in alio seculo redemptione frui. Vide quam
 aliam obtinebis, si messis illa multa, te ope-
 rario in horreum Christi comportetur. Nec du-
 ium est, quin comportabis, modo incipias. Sunt
 odierno die cum Gostauuo Suetiae & Gothia

rege aliquot Magnates, ab ecclesia Romana recessi. Sunt in ipsis quoque regnis, qui omnino ex diametro dissentiunt: possis ad utrosque literas propria dignitate, & pastoralis officio dare, eosque per Christi plagas (hunc enim omnes, quamquam ab ipsa Romana ecclesia dissentiunt, filium dei, & Seruatorem nostrum fatentur) obtestari ut hanc orientalem & occidentalem Lappiam, cum Fimmarchia, Scricinia, & Biarmia, amplissimis prouincijs, quarum maior pars Christum non nouit, ad eius suauissimum iugum venire permittant, ab eoque tantum aucupentur, & extorqueant, quantum alij Christiani principes à suis subditis, vel iure postulare, vel precarijs exactionibus obtinere consueuerunt. Ad id non tantum litere, sed viri quoque docti, & sanctitate vite probati mittendi videntur, ut he prouincie Romanae Ecclesie per Christi fidem coniungantur. Quibus per te vnà cum Aethiopica gente, ad veram Christi legem adductis, & si populi irascantur, Dominus sedens super Cherubim regnet, & terra moueatur, ipsaque exultet, & insulae multae laentur. Vale Pontifex Maxime

in Christo Iesu. Amen.

Ex Louanio Cal.

Septemb.

Anno

M. D. X L.

EIVSDEM DAMIA-
NI DE LAPPIAE SITV,

et eius regionis incolis.

Lappia mari Botnico interiecto in orienta-
lem, et occidentalem diuiditur, cuius
aquoris extremum, Tornia est. Ab oriente la-
cum album tangit, ad septentrionem varias
prouincias amplectens, ad incognitum se exten-
dit: ad occidentem Islandiam respiciens, pars
Noruegiae est contigua: ad meridiem, ab altera
Noruegiae parte, Suetia, Finlandia, ac ab vtra-
que Botnia cingitur. Lappia enim orientalis
Ecclesiam diui Andreae in gradu elevationis po-
li octogesimoquarto habet, quae magnifico et
sumptuoso templo, ac doctis, et sacrarum litera-
rum eruditis viris ornatur. Ecclesia haec Archi-
episcopo Upsaliensi obedit, et obtemperat, sub
cuius diocesi sita est. Nihilominus eius circumui-
cini, siue incuria, siue auaritia Prelatorum, et
Magnatum (vt dictum est) Christum non agnos-
cunt. Lappia Latino sermone intepretatur ine-
pta, siue secors prouincia. Nomen puto inditum
inde, quod ex nimio et intenso frigore, solum
sanzquam stupidum, minimè aptum sit, nec ad
recipiendum, nec ad procreandum fruges. In-
digene istius prouinciae neruosi, et mediocris
statura sunt, mirè dexteri et agiles in arcibus
et sagittis vtendis: quam artem iaculandi ab
incunabulis sic exercēt, vt puero à scopo erranti

cibus non detur tantisper, donec in eum recte sagittam dirigat. Pellibus non ineleganter contextis loco vestium præcipue vtuntur, quibus se à frigoris iniuria tutantur: quod ita etiam pati assueuerunt, vt dum opus sit, id sine aliquo pellium munimine expugnare valeant. In tabernaculis habitant, nec domus eis alicui vsui sunt, quippe sæpius hinc inde migrant. Aliam viuendi rationem quam venationis, aucupij, & piscationis non habent, in quibus plurimum præstat. Est enim prouincia illa istarum rerum feracissima. Agrum non colunt, nauiculis vtuntur, sine aliquo ferreo clauo compactis, quibus piscibus aëre exiccatis, ac pellibus onustis ad vicinos nauigant, vt permutatione tantum annonam & pecuniam, nullo sermone adhibito, sed solis nutibus agentes, acquirant. Id solum accidit ob lingue barbariem, & asperitatem, que à vicinis nullo pacto intelligitur, alioqui in suis permutationibus sagaces & expertissimi sunt. Gens bellicosa & animosa est. Loco equorum vtuntur animalibus, que Raingi suo sermone vocant, magnitudinem & colorem asini, ungulas bifidas, formam atq; cornua ceruorum habentibus, sed cornua lanugine quadam cooperiuntur, & humiliora, & ramiu rariora ceruicis (vt ipsi vidimus) sunt. Hæc tanta sunt velocitatis, vt spatio XII. horarum vehiculum ad XXX. miliaria Germanica proripiant. In quorum progressu, lento vel celeri, ex tibiæ articulo

sicularum agitatione, ad instar nucum collisionis
 crepitus auditur. Religio istius gentis est, &
 ignem, & statuas lapideas pro dÿs habere. Ex
 quavis re animata eis manè occurrète, totius di-
 ei euentũ indicant, & augurantur. Matrimonium
 obseruant, et mirè sunt Zelotypi. Incantamentis
 sic pollèt, vt inter multa alia dictu mira que pre-
 termitto, naues in medio cursu retineant, sic vt
 nulla vi ventorum amoueri possint. Quod
 malum solo virginum excremento
 foris nauium ac transtris illi-
 tis, curatur, à quo spi-
 ritus illi, vt ab in-
 colis accipi,
 na-
 turâ abhorrent.

F I N I S.

76-156

Parisian

Feb 176

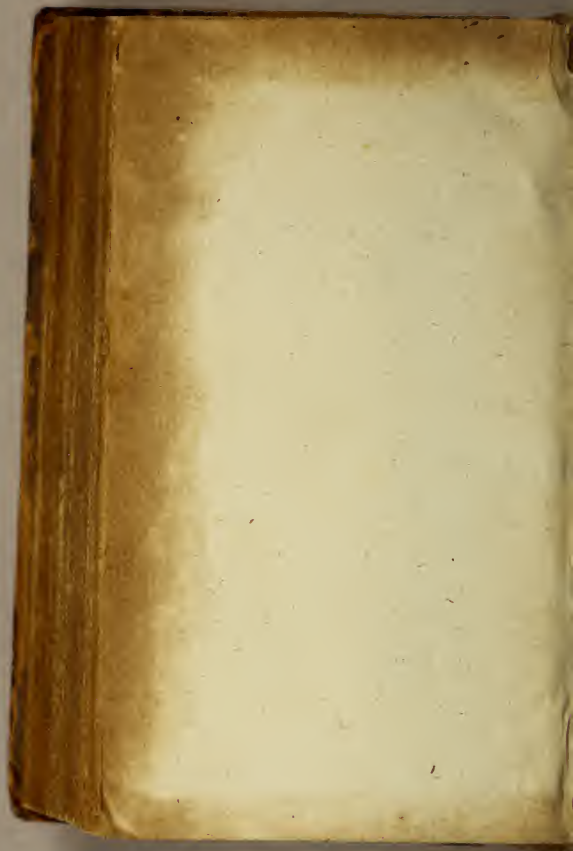
[Faint, mostly illegible handwritten text, possibly a list or account]

J 561

B 671 m

a-z⁸ aa-ii⁸
mp

